

KUNGL. MAJ:TS PROPOSITION

TILL RIKSDAGEN

ANGÅENDE

STATSVERKETS TILLSTÅND OCH BEHOV UNDER BUDGETÅRET 1969/70

Jämlikt grundlagens bud avger Kungl. Maj:t härmed proposition angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1969/70.

Med åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet angående statsverkspropositionens justering vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att godkänna i protokollet berörda förslag och alltså uppta statsverkets inkomster och utgifter i enlighet med följande förslag till riksstat.

RIKSSTAT FÖR BUD-

TOTAL-

A. Skatter, avgifter, m. m.:

I. Skatter	34 452 700 000	
II. Uppbörd i statens verksamhet	931 481 000	
III. Diverse inkomster	584 000 000	35 968 181 000

B. Inkomster av statens kapitalfonder:

I. Statens affärsverksfonder	690 200 000	
II. Riksbanksfonden	200 000 000	
III. Statens allmänna fastighetsfond	92 011 000	
IV. Försvarets fastighetsfond	83 262 000	
V. Statens utlåningsfonder	772 169 000	
VI. Fonden för låneunderstöd	37 736 000	
VII. Fonden för statens aktier	50 000 000	
VIII. Statens pensionsfonder	89 100 000	
IX. Diverse kapitalfonder	44 338 000	2 058 816 000

C. Beräknad övrig finansiering:

I. Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom kapitalfonderna:		
Statens affärsverksfonder	1 196 153 000	
Övriga kapitalfonder	205 657 000	1 401 810 000
II. Övrig kapitalåterbetalning		38 539 000
		1 440 349 000
		Summa kr. 39 467 346 000

<i>Underskott</i>		2 487 828 000
		Summa kr. 41 955 174 000

GETÅRET 1969/70

BUDGETEN

A. Utgiftsanslag:

I. Kungl. hov- och slottsstaterna	7 647 000	
II. Justitiedepartementet	1 626 416 000	
III. Utrikesdepartementet	508 406 000	
IV. Försvarsdepartementet	5 675 950 000	
V. Socialdepartementet	11 612 799 000	
VI. Kommunikationsdepartementet	4 247 536 000	
VII. Finansdepartementet	2 376 308 000	
VIII. Utbildningsdepartementet	7 723 339 000	
IX. Jordbruksdepartementet	970 601 000	
X. Handelsdepartementet	240 476 000	
XI. Inrikesdepartementet	3 772 955 000	
XII. Civildepartementet	236 450 000	
XIII. Industridepartementet	1 113 095 000	
XIV. Oförutsedda utgifter	1 000 000	
XV. Riksdagen och dess verk m. m.	72 196 000	
XVI. Riksgäldsfonden	1 370 000 000	41 555 174 000

B. Beräknad övrig medelsförbrukning:

I. Minskning av anslagsbehållningar.....	300 000 000	
II. Ökad disposition av rörliga krediter.....	100 000 000	400 000 000

Summa kr. **41 955 174 000**

DRIFT-

A. Skatter, avgifter, m. m.:

I. Skatter	34 452 700 000	
II. Uppbörd i statens verksamhet	931 481 000	
III. Diverse inkomster	<u>584 000 000</u>	35 968 181 000

B. Inkomster av statens kapitalfonder:

I. Statens affärsverksfonder	690 200 000	
II. Riksbanksfonden	200 000 000	
III. Statens allmänna fastighetsfond	92 011 000	
IV. Försvarets fastighetsfond	83 262 000	
V. Statens utlåningsfonder	772 169 000	
VI. Fonden för låneunderstöd	37 736 000	
VII. Fonden för statens aktier	50 000 000	
VIII. Statens pensionsfonder	89 100 000	
IX. Diverse kapitalfonder	<u>44 338 000</u>	2 058 816 000

Summa inkomster på driftbudgeten **38 026 997 000**

Återföring från budgetutjämningsfonden av
kommunalskattemedel

275 000 000

Summa kr. **38 301 997 000**

BUDGETEN

A. Egentliga statsutgifter:

I. Kungl. hov- och slottsstaterna	7 647 000	
II. Justitiedepartementet	1 579 816 000	
III. Utrikesdepartementet	499 106 000	
IV. Försvarsdepartementet	5 419 713 000	
V. Socialdepartementet	11 501 947 000	
VI. Kommunikationsdepartementet	3 090 188 000	
VII. Finansdepartementet	2 277 806 000	
VIII. Utbildningsdepartementet	6 729 839 000	
IX. Jordbruksdepartementet	931 443 000	
X. Handelsdepartementet	172 536 000	
XI. Inrikesdepartementet	2 094 954 000	
XII. Civildepartementet	234 349 000	
XIII. Industridepartementet	201 895 000	
XIV. Oförutsedda utgifter	1 000 000	
XV. Riksdagen och dess verk m. m.	72 196 000	34 814 435 000

B. Utgifter för statens kapitalfonder:

I. Riksgäldsfonden	1 370 000 000	
II. Avskrivning av nya kapitalinvesteringar .	1 104 141 000	
III. Avskrivning av oreglerade kapitalmedels- förluster	1 000 000	2 475 141 000
Summa utgifter på driftbudgeten		37 289 576 000

Beräknat överskott på statsregleringen:

Överskott av inkomster		1 012 421 000
Därav:		
Balanserade kommunalskattemedel.....	275 000 000	
Beräknat överskott på statsregleringen	737 421 000	
	Summa kr.	38 301 997 000

KAPITAL-

Lånemedel 2 825 249 000

Summa kr. **2 825 249 000**

BUDGETEN

I. Statens affärsverksfonder:		
Försvarets fabriksverks fond	24 249 000	
Postverkets fond	29 198 000	
Televerkets fond	72 700 000	
Statens järnvägars fond	124 400 000	
Luftfartsverkets fond	18 098 000	
Statens vattenfallsverks fond	218 500 000	
Domänverkets fond	9 952 000	497 097 000
II. Statens allmänna fastighetsfond		144 291 000
III. Försvarets fastighetsfond		42 006 000
IV. Statens utlåningsfonder		1 571 454 000
V. Fonden för låneunderstöd		257 074 000
VI. Fonden för statens aktier		300 000 000
VII. Fonden för förlag till statsverket		—14 600 000
VIII. Diverse kapitalfonder:		
Statens vägverks förrådsfond	10 949 000	
Sjöfartsverkets fond	17 949 000	
Statens datamaskinfond	19 099 000	
Jordfonden	20 000 000	
Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap	—531 000	67 466 000
		2 864 788 000
Avgår kapitalåterbetalning:		
Avsättning till fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000	
Övrig kapitalåterbetalning	38 539 000	39 539 000
Summa kr.		2 825 249 000

Stockholms slott den 3 januari 1969

GUSTAF ADOLF

G. E. Sträng

INKOMSTER PÅ DRIFTBUDGETEN

SPECIFIKATION AV INKOMSTERNA PÅ DRIFTBUDGETEN FÖR BUDGETÅRET 1969/70

A. Skatter, avgifter, m. m.

I. Skatter:

1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse:		
a) Skatt på inkomst och förmögenhet m. m., <i>bevillning</i>	16 300 000 000	
b) Kupongskatt, <i>bevillning</i>	13 500 000	
c) Utskiftningsskatt och ersättningsskatt, <i>bevillning</i>	1 000 000	
d) Skogsvårdsavgifter, <i>bevillning</i>	10 200 000	
e) Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter, <i>bevillning</i>	3 000 000	
f) Arvsskatt och gåvoskatt, <i>bevillning</i>	210 000 000	
g) Lotterivinstskatt, <i>bevillning</i>	100 000 000	
h) Stämpelskatt och stämpelavgift, <i>bevillning</i>	250 000 000	16 887 700 000
2. Automobilskattemedel:		
a) Fordonsskatt, <i>bevillning</i>	1 070 000 000	
b) Bensin- och brännoljeskatt, <i>bevillning</i>	1 900 000 000	2 970 000 000
3. Allmän arbetsgivaravgift, <i>bevillning</i>		750 000 000
4. Tullar och acciser:		
a) Tullmedel, <i>bevillning</i>	940 000 000	
b) Mervärdeskatt, <i>bevillning</i>	6 800 000 000	

c) Särskilda varuskatter, <i>bevillning</i>	420 000 000		
d) Omsättningsskatt på motorfordon, <i>bevillning</i>	450 000 000		
e) Tobaksskatt, <i>bevillning</i>	1 560 000 000		
f) Rusdrycksförsäljningsmedel av parti-handelsbolag, <i>bevillning</i>	25 000 000		
g) Rusdrycksförsäljningsmedel av detalj-handelsbolag, <i>bevillning</i>	50 000 000		
h) Skatt på sprit, <i>bevillning</i>	1 825 000 000		
i) Skatt på vin, <i>bevillning</i>	215 000 000		
j) Skatt på malt- och läskedrycker, <i>bevillning</i>	400 000 000		
k) Energiskatt, <i>bevillning</i>	925 000 000		
l) Särskild skatt på motorbränslen, <i>bevillning</i>	235 000 000	13 845 000 000	34 452 700 000

II. Uppbörd i statens verksamhet:

1. Expeditionsavgifter	72 000 000
2. Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	95 000 000
3. Vattendomstolsavgifter	1 000 000
4. Inkomster vid kriminalvården	8 000 000
5. Inkomster vid flygtekniska försöksanstalten	9 400 000
6. Bidrag till riksförsäkringsverket och försäkringsrådet	10 000 000
7. Inkomster vid statens institut för folkhälsan	900 000
8. Inkomster vid statens bakteriologiska laboratorium	25 900 000
9. Inkomster vid statens farmaceutiska laboratorium	2 625 000
10. Inkomster vid statens rättskemiska laboratorium	1 915 000
11. Inkomster vid karolinska sjukhuset ...	107 000 000
12. Inkomster vid Vipeholms sjukhus m. m.	115 000

13. Inkomster vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	500 000
14. Inkomster vid arbetsmedicinska institutet	300 000
15. Exekutionsavgifter	7 300 000
16. Restavgifter	40 000 000
17. Inkomster vid statens planverk	1 870 000
18. Inkomster vid statens vägverk, att tillföras automobilskattemedlen	1 700 000
19. Inkomster vid statens trafiksäkerhetsverk, att tillföras automobilskattemedlen	15 000 000
20. Avgifter för registrering av motorfordon	17 000 000
21. Försäljning av sjökort m. m.	1 750 000
22. Fyr- och båkmedel	41 000 000
23. Lotspenningar	29 000 000
24. Skeppsmätningsavgifter	1 500 000
25. Inkomster vid Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut	12 400 000
26. Inkomster vid statens geotekniska institut	3 000 000
27. Inkomst av myntning och justering ...	33 500 000
28. Kontrollstämpelmedel	2 200 000
29. Bidrag till statens bränslekontrollerande verksamhet	175 000
30. Bidrag till bankinspektionen	3 300 000
31. Bidrag för revision av sparbankerna ...	900 000
32. Bidrag till försäkringsinspektionen	2 285 000
33. Avgifter för granskning av biograffilm .	250 000
34. Inkomster vid riksantikvarieämbetet ..	1 643 000
35. Inkomster vid statens maskinprovningar	400 000
36. Inkomster vid lantbruksnämnderna ...	3 000 000
37. Inkomster vid statens hingstdepå och stuteri	880 000
38. Inkomster vid statens jordbruksnämnd.	700 000
39. Inkomster vid statens centrala frökontrollanstalt	5 200 000
40. Avgifter för växtskyddsinspektion m. m.	1 400 000
41. Inkomster vid statens lantbrukskemiska laboratorium	900 000
42. Avgifter vid köttbesiktning	7 500 000
43. Inkomster vid statens veterinärmedicinska anstalt	3 600 000
44. Inkomster vid veterinärhögskolan	1 200 000
45. Inkomster vid lantmäteriväsendet	58 400 000
46. Inkomster vid rikets allmänna kartverk	6 800 000
47. Avgifter för statskontroll av krigsmaterielltillverkningen	153 000
48. Inkomster av statens gruvegendom	3 900 000
49. Inkomster vid statens institut för konsumentfrågor	1 300 000

50. Inkomster vid patent- och registrerings- väsendet	35 600 000	
51. Avgifter för registrering i förenings- m. fl. register	1 000 000	
52. Pensionsmedel m. m.	236 000 000	
53. Inkomster vid Sveriges geologiska under- sökning	1 020 000	
54. Inkomster vid statens provningsanstalt	8 000 000	
55. Inkomster vid statens skeppsprovnings- anstalt	4 100 000	931 481 000

III. Diverse inkomster:

1. Bötesmedel	95 000 000	
2. Totalisatormedel	105 000 000	
3. Tipsmedel	135 000 000	
4. Lotterimedel	159 000 000	
5. Övriga diverse inkomster	90 000 000	584 000 000
		35 968 181 000

B. Inkomster av statens kapitalfonder*I. Statens affärsverksfonder:*

1. Försvarets fabriksverk	15 000 000	
2. Postverket, <i>bevillning</i>	19 000 000	
3. Televerket	176 300 000	
4. Statens järnvägar	110 000 000	
5. Luftfartsverket	14 900 000	
6. Statens vattenfallsverk	350 000 000	
7. Domänverket	5 000 000	690 200 000

II. Riksbanksfonden 200 000 000*III. Statens allmänna fastighetsfond:*

1. Slottsbyggnadernas delfond	1 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens »	7 050 000	
3. Beskickningsfastigheternas »	2 695 000	
4. Karolinska sjukhusets »	3 060 000	
5. Akademiska sjukhusets »	1 695 000	
6. Byggnadsstyrelsens »	77 230 000	
7. Generaltullstyrelsens »	280 000	92 011 000

IV. Försvarets fastighetsfond 83 262 000*V. Statens utlåningsfonder:*

1. Utrikesförvaltningens lånefond	55 000
2. Biståndsförvaltningens lånefond	23 000
3. Statens bosättningslånefond	7 500 000
4. Vattenkraftslånefonden	300 000
5. Luftfartslånefonden	3 450 000

6. Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	1 950 000	
7. Statens lånefond för universitetsstudier ..	900 000	
8. Allmänna studielånefonden	3 500 000	
9. Lånefonden för inventarier i studentbostäder	1 250 000	
10. Lånefonden för studentkårlokaler	8 000	
11. Jordbrukets lagerhusfond	250 000	
12. Jordbrukets maskinlånefond	1 200 000	
13. Statens sekundärlånefond för jordbrukare	26 000	
14. Fonden för supplementär jordbrukskredit	4 000	
15. Kraftledningslånefonden	140 000	
16. Egnahemslånefonden	1 900 000	
17. Statens avdikningslånefond	1 700 000	
18. Fiskerilånefonden	1 000 000	
19. Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.....	95 000	
20. Skogsväglånefonden	45 000	
21. Lånefonden för insamling av skogsfrö ..	60 000	
22. Statens hantverks- och industrilånefond	15 500 000	
23. Statens sekundärlånefond för rederinäringen	38 000	
24. Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer ..	1 640 000	
25. Lånefonden för främjande av bostadsbyggande på landsbygden	15 000	
26. Lånefonden för bostadsbyggande	725 000 000	
27. Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrien	1 400 000	
28. Lånefonden för kommunala markförvärv	1 400 000	
29. Lånefonden för allmänna samlingslokaler	1 800 000	
30. Övriga utlåningsfonder	20 000	772 169 000

VI. Fonden för låneunderstöd:

1. Statskontorets	delfond	14 000 000	
2. Lantbruksstyrelsens	»	1 000	
3. Arbetsmarknadsstyrelsens	»	22 000 000	
4. Bostadsstyrelsens	»	315 000	
5. Riksbankens	»	200 000	
6. Riksgäldskontorets	»	1 220 000	37 736 000

VII. Fonden för statens aktier 50 000 000

VIII. Statens pensionsfonder:

1. Folkpensioneringsfonden	67 700 000
2. Civila tjänstepensionsfonden	1 975 000
3. Militära tjänstepensionsfonden	210 000

4. Allmänna familjepensionsfonden	5 975 000	
5. Statens pensionsanstalts pensionsfond .	13 200 000	
6. Pensionsfonden för vissa riksdagens verk	<u>40 000</u>	89 100 000

IX. Diverse kapitalfonder:

1. Fonden för kreditgivning till utlandet . .	4 350 000	
2. Övriga diverse kapitalfonder	<u>39 988 000</u>	44 338 000
		<u>2 058 816 000</u>
Summa kr.	38 026 997 000	

Bilaga 1 till Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten

FÖRSLAG TILL
STAT FÖR STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND
FÖR BUDGETÅRET 1969/70

Inkomster*A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:*

1. Slottsbyggnadernas	delfond	6 770 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens	»	15 761 000	
3. Beskickningsfastigheternas	»	20 650 000	
4. Karolinska sjukhusets	»	9 807 000	
5. Akademiska sjukhusets	»	5 433 000	
6. Byggnadsstyrelsens	»	280 785 000	
7. Generaltullstyrelsens	»	6 360 000	345 566 000

B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:

1. Slottsbyggnadernas	delfond	700 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens	»	1 100 000	
3. Beskickningsfastigheternas	»	347 000	
4. Karolinska sjukhusets	»	2 000 000	
5. Akademiska sjukhusets	»	1 000	
6. Byggnadsstyrelsens	»	17 000 000	
7. Generaltullstyrelsens	»	259 000	21 407 000

C. Diverse inkomster:

1. Slottsbyggnadernas	delfond	101 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens	»	1 000	
3. Beskickningsfastigheternas	»	1 000	
4. Karolinska sjukhusets	»	1 000	
5. Akademiska sjukhusets	»	634 000	
6. Byggnadsstyrelsens delfond:			
a) Bidrag från Uppsala universitets			
egendoms- och skogsförvaltning	250 000		
b) Bidrag från Lunds universitets			
egendomsförvaltning	140 000		
c) Övriga diverse inkomster	21 000	411 000	
7. Generaltullstyrelsens delfond		1 000	1 150 000
		Summa kr.	368 123 000

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.:

1. Slottsbyggnadernas delfond.....	7 570 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond.....	6 898 000	
3. Beskickningsfastigheternas delfond:		
a) Reparations- och underhållskost-		
nader i allmänhet m. m.	4 010 000	
b) Bränsle och lyse för kanslilokaler		
och tjänstebostäder, <i>förslagsvis</i> ..	895 000	4 905 000
4. Karolinska sjukhusets delfond	4 417 000	
5. Akademiska sjukhusets »	1 789 000	
6. Byggnadsstyrelsens »	68 418 000	
7. Generaltullstyrelsens »	246 000	94 243 000

B. Avsättning till värdeminskningskonto:

2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond, <i>förslagsvis</i> ..	2 214 000	
3. Beskickningsfastigheternas » , <i>förslagsvis</i> ..	398 000	
4. Karolinska sjukhusets » , <i>förslagsvis</i> ..	2 231 000	
5. Akademiska sjukhusets » , <i>förslagsvis</i> ..	2 583 000	
6. Byggnadsstyrelsens » , <i>förslagsvis</i> ..	19 062 000	
7. Generaltullstyrelsens » , <i>förslagsvis</i> ..	94 000	26 582 000

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m.:

2. Kriminalvårdsstyrelsens delfond, <i>förslagsvis</i> ..	700 000	
3. Beskickningsfastigheternas » , <i>förslagsvis</i> ..	13 000 000	
4. Karolinska sjukhusets » , <i>förslagsvis</i> ..	2 100 000	
5. Akademiska sjukhusets » , <i>förslagsvis</i> ..	1 000	
6. Byggnadsstyrelsens » , <i>förslagsvis</i> ..	133 486 000	
7. Generaltullstyrelsens » , <i>förslagsvis</i> ..	6 000 000	155 287 000

Överskott att tillföras riksstatsens driftbudget:

1. Slottsbyggnadernas delfond	1 000	
2. Kriminalvårdsstyrelsens »	7 050 000	
3. Beskickningsfastigheternas »	2 695 000	
4. Karolinska sjukhusets »	3 060 000	
5. Akademiska sjukhusets »	1 695 000	
6. Byggnadsstyrelsens »	77 230 000	
7. Generaltullstyrelsens »	280 000	92 011 000

Summa kr. **368 123 000**

Bilaga 2 till Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten

**FÖRSLAG TILL
STAT FÖR FÖRSVARETS FASTIGHETSFOND
FÖR BUDGETÅRET 1969/70**

Inkomster

<i>A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:</i>			
1. Kasernbyggnaders delfond	203 544 000		
2. Befästningars »	81 624 000		
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	4 410 000	289 578 000	
<i>B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:</i>			
1. Kasernbyggnaders delfond	7 150 000		
2. Befästningars »	500 000	7 650 000	
<i>C. Inkomster av övnings- och skjutfält:</i>			
1. Kasernbyggnaders delfond	4 900 000		
2. Befästningars »	200 000		
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	5 000	5 105 000	
<i>D. Diverse inkomster:</i>			
1. Kasernbyggnaders delfond	16 000 000		
2. Befästningars »	850 000	16 850 000	
	Summa kr.	319 183 000	

Utgifter

<i>A. Reparations- och underhållskostnader m. m.:</i>			
1. Kasernbyggnaders delfond	122 894 000		
2. Befästningars »	56 671 000		
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	1 138 000	180 703 000	
<i>B. Avsättning till värdeminskningsskonto:</i>			
1. Kasernbyggnaders delfond, förslagsvis	13 300 000		
2. Befästningars », förslagsvis	8 263 000		
3. Försvarets forskningsanstalts delfond, förslagsvis	730 000	22 293 000	
<i>C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:</i>			
1. Kasernbyggnaders delfond, förslagsvis	27 900 000		
2. Befästningars », förslagsvis	4 650 000		
3. Försvarets forskningsanstalts delfond, förslagsvis	375 000	32 925 000	
<i>Överskott att tillföras riksstatens driftbudget:</i>			
1. Kasernbyggnaders delfond	67 500 000		
2. Befästningars »	13 590 000		
3. Försvarets forskningsanstalts delfond	2 172 000	83 262 000	
	Summa kr.	319 183 000	

UTGIFTER PÅ DRIFTBUDGETEN

EGENTLIGA STATSUTGIFTER

I. KUNGL. HOV- OCH SLOTSSTATERNA

A. Kungl. hovstaten

1	Kungl. Maj:ts hovhållning	3 400 000
2	Hennes Kungl. Höghet Hertiginnan av Västerbotten	225 000
3	Hans Kungl. Höghet Hertigen av Halland	150 000
4	Underhåll och vård av möbler samt andra staten tillhöriga inventarier i de kungl. slotten	565 000
		4 340 000

B. Kungl. slottsstaten

1	De kungl. slotten: Administration	2 572 000
2	De kungl. slotten: Uppvärmning	735 000
		3 307 000
	Summa kr.	7 647 000

II. JUSTITIEDEPARTEMENTET

A. Justitiedepartementet m. m.

1	Statsrådsberedningen, <i>förlagsanslag</i>	2 417 000
2	Justitiedepartementet, <i>förlagsanslag</i>	10 047 000
3	Svensk författningssamling, <i>förlagsanslag</i>	600 000
4	Justitiekanslern, <i>förlagsanslag</i>	794 000
5	Lagberedningen, <i>reservationsanslag</i>	722 000
6	Fideikommissnämnden, <i>reservationsanslag</i>	131 000
7	Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter, <i>förlagsanslag</i>	50 000
8	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	8 200 000
9	Centralnämnden för fastighetsdata, <i>reservationsanslag</i>	5 000 000
10	Efterutbildning inom justitiedepartementets verksamhetsområde, <i>reservationsanslag</i>	500 000
11	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	495 000
		28 956 000

B. Polisväsendet

1	Rikspolisstyrelsen, <i>förlagsanslag</i> , varav 3 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen		37 850 000
Polisverket:			
2	Inköp av motorfordon m. m., <i>reservationsanslag</i> , varav 16 600 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	30 600 000	
3	Underhåll och drift av motorfordon m. m., <i>förlagsanslag</i> , varav 25 900 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	40 500 000	
4	Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m., <i>förlagsanslag</i>	29 225 000	
5	Diverse utgifter, <i>förlagsanslag</i>	1 500 000	101 825 000
Lokala polisorganisationen:			
6	Förvaltningskostnader, <i>förlagsanslag</i> , varav 174 150 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	757 100 000	
7	Utrustning, <i>reservationsanslag</i> , varav 2 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	13 700 000	770 800 000
8	Statens kriminaltekniska laboratorium, <i>förlagsanslag</i>		3 800 000
			914 275 000

C. Åklagarväsendet

1	Riksåklagaren, <i>förslagsanslag</i>	2 420 000
2	Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna, <i>förslagsanslag</i>	60 937 000
		63 357 000

D. Domstolarna

1	Högsta domstolen m. m., <i>förslagsanslag</i>	9 158 000
2	Regeringsrätten, <i>förslagsanslag</i>	3 284 000
3	Regeringsrättens årsbok, <i>förslagsanslag</i>	150 000
4	Hovrätterna, <i>förslagsanslag</i>	31 832 000
5	Underrätterna, <i>förslagsanslag</i>	147 921 000
6	Ersättningar till nämndemän m. m., <i>förslagsanslag</i>	12 500 000
7	Tekniska hjälpmedel m. m. vid domstolsväsendet, <i>reservationsanslag</i>	440 000
8	Anskaffande av blanketter och fastighetsböcker m. m. för domstolsväsendet, <i>förslagsanslag</i>	750 000
		206 035 000

E. Rättegångsväsendet i allmänhet

1	Ersättning åt domare, vittnen och parter, <i>förslagsanslag</i>	21 600 000
2	Kostnader enligt lagen om fri rättegång, <i>förslagsanslag</i>	10 500 000
3	Understöd för utomprocessuell rättshjälp, <i>förslagsanslag</i>	3 000 000
4	Tornedalens rättshjälpsanstalt, <i>förslagsanslag</i> ..	467 000
		35 567 000

F. Kriminalvården

1	Kriminalvårdsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	14 542 000
2	Fångvårdsanstalterna, <i>förslagsanslag</i>	207 115 000
3	Frivården, <i>förslagsanslag</i>	31 434 000
4	Maskin- och verktygsutrustning m. m., <i>reservationsanslag</i>	2 450 000
5	Engångsanskaffning av inventarier m. m., <i>reservationsanslag</i>	3 000 000
6	Anskaffning, montering och transport av bårackar m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 000
7	Utbildning av personal m. fl., <i>reservationsanslag</i>	1 395 000
8	Kriminologisk forskning, <i>reservationsanslag</i>	300 000
		260 237 000

G. Diverse

1	Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m., <i>reservationsanslag</i>	20 000
2	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m. inom privaträttens område, <i>förslagsanslag</i>	80 000

3	Bidrag till Nordisk Domssamling, <i>reservationsanslag</i>	24 000
4	Bidrag till politiska partier, <i>förslagsanslag</i>	23 000 000
5	Presstöd, <i>förslagsanslag</i>	*35 000 000
6	Hyresnämnderna, <i>förslagsanslag</i>	13 265 000
		71 389 000

Summa kr. **1 579 816 000**

* Beräknat belopp.

III. UTRIKESDEPARTEMENTET

A. Utrikesdepartementet m. m.

1	Utrikesförvaltningen, <i>förslagsanslag</i>	108 256 000
2	Representationsbidrag till utlandstjänstemän ..	3 650 000
3	Inventarier för beskickningar, delegationer och konsulat, <i>reservationsanslag</i>	3 760 000
4	Kursdifferenser, <i>förslagsanslag</i>	1 000
5	Ersättningar åt olönade konsuler, <i>förslagsanslag</i>	1 600 000
6	Särskilda förhandlingar med främmande makter, <i>förslagsanslag</i>	3 700 000
7	Kostnader för vissa nämnder m. m., <i>förslagsanslag</i>	80 000
8	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	125 000
9	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	195 000
10	Tillfälliga representationskostnader, <i>förslagsanslag</i>	900 000
		122 267 000

B. Bidrag till vissa internationella organisationer

1	Permanent skiljedomstolens internationella byrå i Haag, <i>förslagsanslag</i>	5 000
2	Förenta Nationerna, <i>förslagsanslag</i>	11 000 000
3	Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), <i>förslagsanslag</i>	4 500 000
4	Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA), <i>förslagsanslag</i>	2 100 000
5	Europarådet, <i>förslagsanslag</i>	1 350 000
		18 955 000

C. Utvecklingsbistånd

1	Vissa FN-organs biståndsprogram	114 280 000
2	Fältverksamhet, <i>reservationsanslag</i>	210 000 000
3	Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet, <i>reservationsanslag</i>	5 302 000
4	Styrelsen för internationell utveckling (SIDA), <i>förslagsanslag</i>	14 982 000
		344 564 000

D. Information om Sverige i utlandet

1	Information om Sverige i utlandet, <i>reservationsanslag</i>	9 615 000
---	--	-----------

E. Diverse

1	Gottgörelse av kostnader för sjöfolk och nödställda svenska medborgare m. fl., <i>förslagsanslag</i>	275 000
2	Bestridande av resekostnader för inom Förenta Nationerna utsedda svenska stipendiater, <i>reservationsanslag</i>	15 000
3	Information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor	865 000
4	Bidrag till Internationella institutet för freds- och konfliktforskning	2 550 000
		3 705 000
	Summa kr.	499 106 000

IV. FÖRSVARSDEPARTEMENTET

A. Försvarsdepartementet m. m.

1	Försvarsdepartementet, <i>förslagsanslag</i>	6 415 000
2	Vissa nämnder m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 545 000
3	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	2 000 000
4	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	600 000
		10 560 000

B. Armén

1	Arméstaben, <i>förslagsanslag</i>		*21 920 000
Armén:			
2	Avlöningar till aktiv personal m. fl., <i>förslagsanslag</i>	427 200 000	
3	Avlöningar m. m. till värnpliktiga, <i>förslagsanslag</i>	111 700 000	
4	Sjukvård m. m., <i>förslagsanslag</i>	13 700 000	
5	Reseersättningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	16 700 000	
6	Rekryteringskostnader, <i>reservationsanslag</i> ...	435 000	
7	Bränsle m. m., <i>förslagsanslag</i>	21 300 000	
8	Renhållning, <i>förslagsanslag</i>	8 170 000	
9	Telefon m. m., <i>förslagsanslag</i>	3 530 000	
10	Tvätt, <i>förslagsanslag</i>	6 205 000	
11	Övriga expenser m. m., <i>förslagsanslag</i>	3 045 000	
12	Mathållning, <i>förslagsanslag</i>	54 000 000	
13	Furagering, <i>förslagsanslag</i>	890 000	
14	Övningar m. m., <i>reservationsanslag</i>	74 500 000	
15	Förhyrning av motorfordon m. m., <i>förslagsanslag</i>	10 700 000	
16	Beklädnad m. m., <i>reservationsanslag</i>	63 700 000	
17	Inventarier m. m., <i>reservationsanslag</i>	15 900 000	
18	Sjukvårdsmateriel, <i>reservationsanslag</i>	8 160 000	
19	Ökning av drivmedelslagringen, <i>reservationsanslag</i>	1 000	
20	Drivmedelsutrustning, <i>reservationsanslag</i>	4 480 000	
21	Drivmedelsförråd m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 660 000	
22	Remontering, <i>reservationsanslag</i>	250 000	
23	Uttagning av hästar, <i>förslagsanslag</i>	65 000	
24	Veterinärvård, <i>reservationsanslag</i>	90 000	
25	Hundväsendet, <i>reservationsanslag</i>	60 000	
26	Förband med särskild budget, <i>förslagsanslag</i>	87 000 000	933 441 000

* Beräknat belopp.

27	Anskaffning av tygmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>		508 000 000
28	Underhåll av tygmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>		87 900 000
29	Uttagning av motorfordon och motorredskap, <i>förslagsanslag</i>		115 000
	Hemvärnet:		
30	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	3 015 000	
31	Övningar, <i>reservationsanslag</i>	4 710 000	
32	Intendenturmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>	2 000 000	
33	Tygmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>	7 060 000	16 785 000
			1 568 161 000

C. Marinen

1	Marinstaben, <i>förslagsanslag</i>		*15 200 000
	Marinen:		
2	Avlöningar till aktiv personal m. fl., <i>förslagsanslag</i>	150 500 000	
3	Avlöningar m. m. till värnpliktiga, <i>förslagsanslag</i>	17 190 000	
4	Sjukvård m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 580 000	
5	Reseersättningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	4 570 000	
6	Rekryteringskostnader, <i>reservationsanslag</i> ...	390 000	
7	Bränsle m. m., <i>förslagsanslag</i>	7 370 000	
8	Renhållning, <i>förslagsanslag</i>	3 010 000	
9	Telefon m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 100 000	
10	Tvätt, <i>förslagsanslag</i>	1 365 000	
11	Övriga expenser m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 540 000	
12	Mathållning, <i>förslagsanslag</i>	15 550 000	
13	Övningar m. m., <i>reservationsanslag</i>	27 600 000	
14	Beklädnad m. m., <i>reservationsanslag</i>	8 210 000	
15	Inventarier m. m., <i>reservationsanslag</i>	3 285 000	
16	Sjukvårdsmateriel, <i>reservationsanslag</i>	2 000 000	
17	Ökning av drivmedelslagringen, <i>reservationsanslag</i>	1 000	
18	Drivmedelsutrustning, <i>reservationsanslag</i>	470 000	
19	Drivmedelsförråd m. m., <i>förslagsanslag</i>	345 000	
20	Materialförråd m. m., <i>förslagsanslag</i>	210 000	
21	Hundbevakningstjänsten, <i>reservationsanslag</i> .	10 000	
22	Förband med särskild budget, <i>förslagsanslag</i>	63 700 000	311 996 000
23	Anskaffning av fartygsmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>		197 300 000
24	Underhåll av fartyg m. m., <i>reservationsanslag</i> ..		77 100 000
25	Anskaffning av vissa maskiner m. m., <i>reservationsanslag</i>		700 000
26	Bidrag till sjövärnsskåren, <i>reservationsanslag</i> ...		665 000
			602 961 000

* Beräknat belopp.

D. Flygvapnet

1	Flygstaben, <i>förslagsanslag</i>		*18 625 000
	Flygvapnet:		
2	Avlöningar till aktiv personal m. fl., <i>förslagsanslag</i>	*195 400 000	
3	Avlöningar m. m. till värnpliktiga, <i>förslagsanslag</i>	15 070 000	
4	Tjänstepremier m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 500 000	
5	Sjukvård m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 190 000	
6	Reseersättningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	10 300 000	
7	Rekryteringskostnader, <i>reservationsanslag</i> ...	450 000	
8	Bränsle m. m., <i>förslagsanslag</i>	9 850 000	
9	Renhållning, <i>förslagsanslag</i>	4 250 000	
10	Telefon m. m., <i>förslagsanslag</i>	6 400 000	
11	Tvätt, <i>förslagsanslag</i>	1 610 000	
12	Övriga expenser m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 800 000	
13	Mathållning, <i>förslagsanslag</i>	10 350 000	
14	Övningar m. m., <i>reservationsanslag</i>	18 050 000	
15	Beklädnad m. m., <i>reservationsanslag</i>	11 400 000	
16	Inventarier m. m., <i>reservationsanslag</i>	3 330 000	
17	Sjukvårdsmateriel, <i>reservationsanslag</i>	765 000	
18	Ökning av drivmedelslagringen, <i>reservationsanslag</i>	1 000	
19	Drivmedelsutrustning, <i>reservationsanslag</i>	1 800 000	
20	Drivmedelsförråd m. m., <i>förslagsanslag</i>	5 670 000	
21	Hundbevakningstjänsten, <i>reservationsanslag</i> .	70 000	
22	Förband med särskild budget, <i>förslagsanslag</i>	79 500 000	380 756 000
23	Anskaffning av flygmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>		*987 200 000
24	Drift och underhåll av flygmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>		243 400 000
25	Understöd åt segelflygverksamhet m. m., <i>reservationsanslag</i>		420 000
			1 630 401 000

E. Gemensamma staber m. m.

	Försvarsstaben:		
1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	20 200 000	
2	Särskilda förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	7 075 000	
3	Övningar, <i>reservationsanslag</i>	530 000	
4	Vissa bostadskostnadsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	620 000	28 425 000
	Militärområdesstaber:		
5	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	*27 435 000	
6	Övningar, <i>reservationsanslag</i>	700 000	28 135 000
7	Militärområdesstaber med särskild budget, <i>förslagsanslag</i>		*11 785 000

* Beräknat belopp.

8	Militärområdenas byggnadskontor: Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	7 845 000
9	Militärområdenas intendenturförvaltningar: Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	7 500 000
10	Militärområdenas tygförvaltningar: Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	16 000 000
		99 690 000

F. Centrala förvaltningsmyndigheter m. m.

1	Försvarets civilförvaltning, <i>förslagsanslag</i>	*10 095 000
2	Försvarets sjukvårdsstyrelse, <i>förslagsanslag</i>	*3 815 000
3	Fortifikationsförvaltningen, <i>förslagsanslag</i>	14 035 000
4	Försvarets materielverk, <i>förslagsanslag</i>	152 000 000
		179 945 000

G. Institutioner m. m.

	Försvarets forskningsanstalt:		
1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	30 300 000	
2	Forskningsverksamhet, <i>reservationsanslag</i> ...	49 000 000	79 300 000
	Försvarets radioanstalt:		
3	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	28 600 000	
4	Anskaffning och underhåll av materiel, <i>reservationsanslag</i>	8 000 000	36 600 000
	Krigsarkivet:		
5	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	1 276 000	
6	Samlingars konservering m. m., <i>reservationsanslag</i>	10 000	
7	Inredning av vissa arkivaliemagasin, <i>reservationsanslag</i>	21 000	1 307 000
	Armémuseum:		
8	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	975 000	
9	Samlingars konservering m. m., <i>reservationsanslag</i>	34 000	1 009 000
	Marinmuseet och modellkammaren i Karlskrona:		
10	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	202 000	
11	Samlingars konservering m. m., <i>reservationsanslag</i>	30 000	232 000
12	Militärpsykologiska institutet, <i>förslagsanslag</i> ...		1 530 000
13	Värnpliktsverket, <i>förslagsanslag</i>		11 488 000
14	Militärapoteket, <i>förslagsanslag</i>		625 000
15	Försvarets sjukvårdsförråd, <i>förslagsanslag</i>		1 375 000
16	Försvarets tandvård, <i>förslagsanslag</i>		3 960 000
17	Militärmedicinska undersökningscentralen, <i>förslagsanslag</i>		200 000

* Beräknat belopp.

Militärmusiken:

18	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	17 200 000	
19	Materiel, <i>reservationsanslag</i>	300 000	17 500 000
Försvarets intendenturkår:			
20	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	2 080 000	
21	Övningar, <i>reservationsanslag</i>	175 000	2 255 000
Försvarets personalvård:			
22	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	3 570 000	
23	Fritidsverksamhet m. m., <i>reservationsanslag</i> .	2 000 000	5 570 000
24	Försvarets rationaliseringsinstitut, <i>reservationsanslag</i>		5 630 000
			168 581 000

H. Utbildningsanstalter

1	Försvvarshögskolan, <i>förslagsanslag</i>		955 000
Militärhögskolan:			
2	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	6 408 000	
3	Övningar, <i>reservationsanslag</i>	1 600 000	
4	Militärhistorisk forskning, <i>reservationsanslag</i> .	100 000	8 108 000
5	Försvarets läroverk, <i>förslagsanslag</i>		3 590 000
6	Försvarets brevskola, <i>förslagsanslag</i>		760 000
			13 413 000

I. Fastighetskostnader

Ersättning till statens allmänna fastighetsfond:			
1	Slottsbyggnadernas delfond, <i>förslagsanslag</i> ..	17 000	
2	Byggnadsstyrelsens delfond, <i>förslagsanslag</i> ..	37 000	54 000
Ersättning till försvarets fastighetsfond:			
3	Kasernbyggnaders delfond, <i>förslagsanslag</i> ...	190 657 000	
4	Befästningars delfond, <i>förslagsanslag</i>	81 624 000	272 281 000
5	Borttagande av pansarhinder m. m., <i>reservationsanslag</i>		375 000
			272 710 000

J. Viss materielanskaffning m. m.

1	Utredningar rörande tillämnade materielanskaffningar m. m., <i>reservationsanslag</i>		500 000
2	Utredningar rörande tillämnade byggnadsföretag m. m., <i>reservationsanslag</i>		900 000
3	Fortifikatorisk forskningsverksamhet, <i>reservationsanslag</i>		800 000
4	Försvarsmedicinsk forskning, <i>reservationsanslag</i>		2 500 000
5	Underhåll av sjukvårdsmateriel, <i>reservationsanslag</i>		1 435 000
6	Vissa signalförbindelser m. m., <i>reservationsanslag</i>		30 000 000
7	Signalskyddsmateriel, <i>reservationsanslag</i>		2 500 000
8	Anskaffning av fortifikatorisk materiel, <i>reservationsanslag</i>		3 100 000

9	Anskaffning av krigskartor, <i>reservationsanslag</i> .		1 350 000
10	Årskostnader för industriell krigsberedskap, <i>förslagsanslag</i>		530 000
11	Engångskostnader för industriell krigsberedskap, <i>reservationsanslag</i>		1 410 000
	Byggnads- och reparationsberedskapen:		
12	Övningar m. m., <i>reservationsanslag</i>	550 000	
13	Materiel, <i>reservationsanslag</i>	1 500 000	2 050 000
			47 075 000

K. Bidrag till frivilliga organisationer m. m.

1	Frivilliga befälsutbildningsrörelsen m. m., <i>reservationsanslag</i>	5 721 000
2	Lottaorganisationen, <i>reservationsanslag</i>	2 472 000
3	Frivilliga sjukvårdsväsendet i krig, <i>reservationsanslag</i>	366 000
4	Frivilliga djursjukvården i krig, <i>reservationsanslag</i>	55 000
5	Frivilliga skyttväsendet, <i>reservationsanslag</i>	2 801 000
6	Bidrag till Centralförbundet Folk och Försvar	465 000
7	Understöd åt vissa föreningar m. m.	110 000
		11 990 000

L. Övriga gemensamma ändamål

1	Familjebidrag, <i>förslagsanslag</i>	74 000 000
2	Inskrivningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	2 850 000
3	Vissa specialundersökningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	615 000
4	Reseersättningar till värnpliktiga m. fl., <i>förslagsanslag</i>	33 000 000
5	Vissa hälsovårdsåtgärder m. m., <i>förslagsanslag</i>	180 000
6	Vissa ersättningar i anledning av skador vid militär verksamhet m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 600 000
7	Ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m., <i>förslagsanslag</i>	17 700 000
8	Omskolning av i militärtjänst skadade, <i>förslagsanslag</i>	100 000
9	Vidareutbildning av viss civil personal, <i>reservationsanslag</i>	530 000
10	Arbetskydd, <i>reservationsanslag</i>	140 000
11	Förslagsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	100 000
12	Försvarsupplysning, <i>reservationsanslag</i>	377 000
13	Publikations- och blankettryck, <i>förslagsanslag</i>	4 725 000
14	Bestridande av beredskapskostnader vid försvarets fabriksverk, <i>förslagsanslag</i>	3 200 000
15	Ersättning för automobilskatt, <i>förslagsanslag</i>	14 000 000

16	Ersättning för rustning och rotering, <i>förslagsanslag</i>	5 000
17	Täckande av vissa medelsbrister, <i>förslagsanslag</i>	30 000
		154 152 000

M. Flygtekniska försöksanstalten

1	Flygtekniska försöksanstalten: Uppdragsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	9 400 000
2	Bidrag till flygteknisk forskning, <i>reservationsanslag</i>	4 300 000
		13 700 000

N. Civilförsvaret m. m.

1	Civilförsvarsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	*10 037 000
2	Statens civilförsvarsskolor, <i>förslagsanslag</i>	11 172 000
3	Avlöningar till civilförsvarspliktiga m. m., <i>förslagsanslag</i>	8 000 000
4	Vissa kostnader för civilförvarsutbildning m. m., <i>förslagsanslag</i>	10 551 000
5	Civilförsvarsfilm, <i>reservationsanslag</i>	1 000
6	Försöksverksamhet, <i>reservationsanslag</i>	700 000
7	Anskaffning av civilförsvarsmateriel, <i>reservationsanslag</i>	*53 430 000
8	Förvaring och underhåll av civilförsvarsmateriel m. m., <i>förslagsanslag</i>	14 475 000
9	Bidrag till byggande av skyddsrum, <i>reservationsanslag</i>	17 500 000
10	Drift av skyddsrum, <i>förslagsanslag</i>	810 000
11	Bidrag till kommuner för anordnande av branddammar för civilförsvarsändamål, <i>reservationsanslag</i>	4 000 000
12	Signalskyddsmateriel för civila myndigheter, <i>reservationsanslag</i>	420 000
13	Vissa teleanordningar, <i>reservationsanslag</i>	400 000
14	Kostnader för anskaffande av identitetsbrickor m. m., <i>förslagsanslag</i>	290 000
15	Lokalhyror för vissa skyddsrumsanläggningar, <i>förslagsanslag</i>	1 725 000
16	Beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, <i>förslagsanslag</i>	773 000
		134 284 000

O. Diverse

1	Reglering av prisstegringar	190 000 000
2	Lönekostnadspålägg för militära ramen, <i>förslagsanslag</i>	310 000 000

* Beräknat belopp.

3	Lönekostnadspålägg för civilförsvarsramen, <i>förslagsanslag</i>	3 750 000
4	Beredskapsstyrka för FN-tjänst, <i>förslagsanslag</i>	6 900 000
5	Kostnader för projektilröjning på Järvafältet, <i>reservationsanslag</i>	700 000
6	Uppförande av en seismologisk multipelstation, <i>reservationsanslag</i>	250 000
7	Seismologiska multipelstationen, <i>förslagsanslag</i>	490 000
		512 090 000
		Summa kr. 5 419 713 000

V. SOCIALDEPARTEMENTET

A. Socialdepartementet m. m.

1	Socialdepartementet, <i>förslagsanslag</i>	6 210 000
2	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	6 000 000
3	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	350 000
		12 560 000

B. Allmän försäkring m. m.

1	Försäkringsdomstolen, <i>förslagsanslag</i>	1 863 000
2	Försäkringsrådet, <i>förslagsanslag</i>	1 267 000
3	Riksförsäkringsverket, <i>förslagsanslag</i>	31 900 000
4	Folkpensioner, <i>förslagsanslag</i>	*6 510 000 000
5	Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar, <i>förslagsanslag</i>	14 000 000
6	Bidrag till sjukförsäkringen, <i>förslagsanslag</i>	535 000 000
7	Vissa yrkesskadeersättningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	600 000
		7 094 630 000

C. Ekonomiskt stöd åt barnfamiljer m. m.

1	Allmänna barnbidrag, <i>förslagsanslag</i>	1 600 000 000
2	Ersättning till postverket för utbetalning av allmänna barnbidrag, <i>förslagsanslag</i>	4 200 000
3	Bostadstillägg för barnfamiljer, m. m., <i>förslagsanslag</i>	425 000 000
4	Ersättning för bidragsförskott, <i>förslagsanslag</i> ..	63 000 000
5	Omkostnader för statens bosättningslån, <i>förslagsanslag</i>	440 000
		2 092 640 000

D. Sociala serviceåtgärder

1	Bidrag till social hemhjälp, <i>förslagsanslag</i>	135 000 000
2	Bidrag till anordnande av barnstugor, <i>reservationsanslag</i>	45 000 000
3	Bidrag till driften av barnstugor, <i>förslagsanslag</i> ..	46 000 000
4	Bidrag till kommunala familjedaghem, <i>förslagsanslag</i>	20 000 000
5	Bidrag till ferievistelse för barn, <i>förslagsanslag</i> ..	4 100 000
6	Bidrag till semesterhem m. m., <i>förslagsanslag</i> ..	1 800 000
		251 900 000

E. Myndigheter inom hälso- och sjukvård, socialvård m. m.

Centrala och regionala myndigheter m. m.

1	Socialstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	29 795 000
---	--	------------

* Beräknat belopp.

2	Giftnämnden, <i>förslagsanslag</i>	645 000
3	Nämnden för sjukvårds- och socialvårdsbyggnader, <i>förslagsanslag</i>	228 000
4	Bidrag till sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, <i>förslagsanslag</i>	6 000 000
5	Länsläkarväsendet m. m., <i>förslagsanslag</i>	6 447 000
6	Statens socialvårdskonsulenter, <i>förslagsanslag</i> ..	1 595 000
7	Länsnykterhetsnämnderna, <i>förslagsanslag</i>	5 080 000
		49 790 000

Vissa laboratorier m. m.

8	Statens strålskyddsinstitut, <i>förslagsanslag</i>	4 183 000
9	Statens institut för folkhälsan, <i>förslagsanslag</i> ..	10 230 000
Statens bakteriologiska laboratorium:		
10	Driftkostnader, <i>förslagsanslag</i>	32 634 000
11	Inredning och utrustning, <i>reservationsanslag</i>	1 000
12	Statens farmaceutiska laboratorium, <i>förslagsanslag</i>	32 635 000
13	Svenska farmakopékommittén m. m., <i>förslagsanslag</i>	3 117 000
14	Statens rättskemiska laboratorium, <i>förslagsanslag</i>	430 000
15	Statens rättsläkarstationer, <i>förslagsanslag</i>	5 097 000
		3 410 000
		59 102 000
		108 892 000

F. Öppen hälso- och sjukvård

1	Läkemedel åt vissa kvinnor och barn, <i>förslagsanslag</i>	2 700 000
2	Abortförebyggande åtgärder, <i>förslagsanslag</i>	660 000
3	Bidrag till försöksvis anordnad familjerådgivning, <i>förslagsanslag</i>	300 000
4	Bidrag till psykisk barna- och ungdomsvård, <i>förslagsanslag</i>	1 400 000
5	Bidrag till S:t Lukasstiftelsen	30 000
6	Allmän hälsokontroll, <i>förslagsanslag</i>	2 400 000
7	Socialstyrelsens skärmbildscentral, <i>förslagsanslag</i>	840 000
8	Skyddssympningar, <i>förslagsanslag</i>	5 600 000
9	Hälsovårdsupplysning, <i>reservationsanslag</i>	1 900 000
10	Bidrag till driften av folktandvården, <i>förslagsanslag</i>	13 200 000
11	Bidrag till utrustning av polikliniker för folktandvård, <i>reservationsanslag</i>	50 000
12	Bidrag till nordiskt institut för odontologisk materialprovning, <i>reservationsanslag</i>	400 000
13	Epidemiberedskap m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 300 000
		30 780 000

G. Universitetssjukhus m. m.

Karolinska sjukhuset:		
1	Driftkostnader, <i>förslagsanslag</i>	183 405 000
2	Utrustning, <i>reservationsanslag</i>	6 200 000
		189 605 000
Akademiska sjukhuset i Uppsala:		
3	Avlöningar till läkare, <i>förslagsanslag</i>	16 675 000
4	Driftkostnader, <i>förslagsanslag</i>	24 000 000
5	Utrustning, <i>reservationsanslag</i>	585 000
		41 260 000
6	Bidrag till viss utbildning m. m. vid Kungsgårdets sjukhus i Uppsala, <i>förslagsanslag</i>	100 000
7	Avlöning av vissa läkare vid sjukhus i Stockholm, <i>förslagsanslag</i>	5 245 000
8	Bidrag till vissa sjukhus i Stockholm m. m., <i>förslagsanslag</i>	35 000 000
9	Bidrag till lasarettet i Lund, <i>förslagsanslag</i>	16 000 000
10	Bidrag till Malmö allmänna sjukhus, <i>förslagsanslag</i>	25 000 000
11	Bidrag till vissa sjukhus i Göteborg, <i>förslagsanslag</i>	35 000 000
12	Bidrag till lasarettet i Umeå, <i>förslagsanslag</i>	18 300 000
13	Bidrag till regionsjukhuset i Linköping, <i>förslagsanslag</i>	8 000 000
14	Utbildnings- och forskningsverksamhet vid läkarstationen i Dalby läkardistrikt, <i>reservationsanslag</i>	1 300 000
15	Efterutbildning av viss sjukvårdspersonal m. m., <i>förslagsanslag</i>	620 000
16	Kurser för vissa utländska läkare och tandläkare m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 500 000
17	Stipendier till studerande vid odontologisk fakultet, <i>förslagsanslag</i>	900 000
18	Nordiska hälsovårdshögskolan, <i>förslagsanslag</i>	1 150 000
		378 980 000

H. Övrig sjukhusvård m. m.

1	Vipeholms sjukhus, <i>förslagsanslag</i>	13 030 000
2	Rättspsykiatriska stationer och kliniker, <i>förslagsanslag</i>	8 045 000
3	Utrustning av vissa kliniker för psykiskt sjuka m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 500 000
4	Bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m., <i>reservationsanslag</i>	78 000 000
5	Bidrag till driften av kliniker för psykiskt sjuka m. m., <i>förslagsanslag</i>	895 000 000
6	Bidrag till viss hälso- och sjukvård, <i>reservationsanslag</i>	104 000 000
7	Bidrag till anordnande av radioterapeutiska kliniker, <i>förslagsanslag</i>	800 000

8	Förvaring och underhåll av viss sjukvårdsmateriel m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 600 000
9	Utrustning m. m. av beredskapssjukhus vid krig eller krigsfara, <i>reservationsanslag</i>	1 000
10	Viss krigssjukvårdsutbildning m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 192 000
		1 103 168 000

I. Ungdomsvård m. m.

Ungdomsvårdsskolorna:		
1	Driftkostnader, <i>förslagsanslag</i>	56 280 000
2	Vård utom skola, <i>förslagsanslag</i>	6 385 000
3	Engångsanskäffning av inventarier m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 100 000
4	Personalutbildning, <i>reservationsanslag</i>	310 000
		64 075 000
5	Ersättningar för skador vållade av vissa rymlingar m. fl., <i>förslagsanslag</i>	350 000
6	Ersättningar till kommunerna enligt socialhjälp- och barnavårdslagarna m. m., <i>förslagsanslag</i>	12 000 000
		76 425 000

J. Nykterhetsvård m. m.

Statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare:		
1	Driftkostnader, <i>förslagsanslag</i>	21 164 000
2	Utrustning m. m., <i>reservationsanslag</i>	600 000
		21 764 000
3	Bidrag till anordnande av erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m., <i>reservationsanslag</i>	4 100 000
4	Bidrag till driftkostnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m., <i>förslagsanslag</i>	61 000 000
5	Bidrag till kommunala nykterhetsnämnder m. m., <i>förslagsanslag</i>	70 000 000
6	Utbildning och samverkan inom nykterhetsvården, <i>reservationsanslag</i>	300 000
7	Bidrag till Länkrörelsen m. m.	1 450 000
		158 614 000

K. Viss rehabiliteringsverksamhet

1	Statens arbetsklirik, <i>förslagsanslag</i>	1 345 000
2	Invaliditetsförebyggande åtgärder m. m., <i>förslagsanslag</i>	27 300 000
3	Bidrag till handikappinstitutet	3 700 000
4	Bidrag till vissa hjälpmedel för handikappade, <i>förslagsanslag</i>	60 000 000
5	Bidrag till vanförelanstalter m. m., <i>förslagsanslag</i>	15 600 000
6	Bidrag till Eugeniahemmet, <i>förslagsanslag</i>	4 040 000

7	Bidrag till anordnande av vissa institutioner för psykiskt utvecklingsstörda, <i>reservationsanslag</i> ..	10 000 000
8	Bidrag till driften av särskolor m. m., <i>förslagsanslag</i>	35 000 000
9	Bidrag till De handikappades riksförbund	350 000
10	Bidrag till Hörselfrämjandets riksförbund	420 000
11	Bidrag till De blindas förening	1 540 000
12	Ersättning till postverket för befordran av blindskriftsförsändelser, <i>förslagsanslag</i>	960 000
		160 255 000

L. Arbetarskydd och arbetsmedicin

1	Arbetarskyddsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , varav 130 000 kr. att avräknas mot automobilskatte- medlen	6 061 000
2	Yrkesinspektionen, <i>förslagsanslag</i> , varav 990 000 kr. att avräknas mot automobilskatte- medlen	13 200 000
3	Arbetsmedicinska institutet, <i>förslagsanslag</i>	6 617 000
		25 878 000

M. Internationell samverkan

1	Socialattachéer, <i>förslagsanslag</i>	480 000
2	Internationellt socialpolitiskt samarbete, <i>förslagsanslag</i>	2 595 000
3	Bidrag till världshälsovårdsorganisationen m. m., <i>förslagsanslag</i>	4 040 000
4	Vissa internationella resor, <i>reservationsanslag</i> ..	60 000
5	Vissa internationella kongresser i Sverige, <i>reservationsanslag</i>	50 000
		7 225 000

Summa kr. **11 501 947 000**

VI. KOMMUNIKATIONSDEPARTEMENTET

A. Kommunikationsdepartementet m. m.

1	Kommunikationsdepartementet, <i>förslagsanslag</i> .	8 365 000
2	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i> , därav 1 550 000 kr. att avräknas mot automobil- skattemedlen	4 350 000
3	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	260 000
		12 975 000

B. Länsstyrelserna m. m.

1	Länsstyrelserna, <i>förslagsanslag</i>	346 025 000
2	Lokala skattemyndigheterna, <i>förslagsanslag</i> . . .	109 475 000
3	Kronofogdemyndigheterna, <i>förslagsanslag</i>	103 670 000
		559 170 000

C. Planväsendet

	Statens planverk:		
1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	19 454 000	
2	Uppdragsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	1 685 000	21 139 000
3	Bidrag till upprättande av regionplaner m. m., <i>reservationsanslag</i>		1 000
			21 140 000

D. Vägväsendet

1	Statens vägverk: Ämbetsverksuppgifter, <i>för- slagsanslag</i> , att avräknas mot automobilskatte- medlen	3 796 000
2	Drift av statliga vägar, <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	768 200 000
3	Byggande av statliga vägar, <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	700 000 000
4	Bidrag till drift av kommunala vägar och gator, <i>förslagsanslag</i> , att avräknas mot auto- mobilskattemedlen	99 500 000
5	Bidrag till byggande av kommunala vägar och gator, <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	301 600 000

6	Bidrag till drift av enskilda vägar m. m., <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	53 700 000
7	Bidrag till byggande av enskilda vägar, <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	23 600 000
8	Tjänster till utomstående, <i>förslagsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	8 000 000
9	Avsättning till statens automobilskattemedelsfond, <i>förslagsanslag</i>	1 000
		1 958 397 000

E. Trafiksäkerhet

Statens trafiksäkerhetsverk:

1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	7 970 000	
2	Uppdragsverksamhet, <i>förslagsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	12 248 000	20 218 000
3	Registrering av motorfordon, <i>förslagsanslag</i> ...		1 000
4	Bidrag till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägs korsningar, <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen		6 500 000
5	Trafiksäkerhetsforskning, <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen		3 000 000
6	Bidrag till nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande, att avräknas mot automobilskattemedlen		2 000 000
			31 719 000

F. Sjöfart*Sjöfartsverket*

1	Sjöfartsverket m. m.	*113 600 000
<i>Övriga sjöfartsändamål</i>		
2	Handelsflottans pensionsanstalt	1 000
3	Läkarundersökning av sjöfolk, <i>förslagsanslag</i> ..	575 000
4	Bidrag till vissa resor av sjöfolk, <i>förslagsanslag</i>	325 000
5	Avsättning till handelsflottans välfärdsfond, <i>förslagsanslag</i>	5 650 000
6	Understöd åt skärgårdsrederier m. m., <i>förslagsanslag</i>	600 000
		120 751 000

G. Institut m. m.

1	Transportnämnden, <i>förslagsanslag</i> , därav tre fjärdedelar att avräknas mot automobilskattemedlen	767 000
---	--	---------

* Beräknat belopp.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut:		
2	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	15 999 000
3	Underhåll av materiel m. m., <i>förslagsanslag</i>	972 000
4	Nyanskaffning av instrument m. m., <i>reservationsanslag</i>	300 000
5	Uppdragsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	3 600 000
6	Väderlektjänst för luftfarten, <i>förslagsanslag</i>	7 998 000
7	Bidrag till väderleksstationer i Nordatlanten och på Grönland m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 355 000
8	Statens väginstitut, <i>förslagsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	3 307 000
9	Statens väginstitut: Utrustning, <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	170 000
Statens geotekniska institut:		
10	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	2 140 000
11	Uppdragsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	2 550 000
12	Utrustning, <i>reservationsanslag</i>	150 000
13	Statens brandinspektion, <i>förslagsanslag</i>	950 000
14	Statens brandskola, <i>förslagsanslag</i>	1 652 000
		41 910 000

H. Diverse

1	Ersättning till statens järnvägar för drift av icke lönsamma järnvägslinjer m. m.	215 000 000
2	Ersättning till trafikföretag för drift av icke lönsamma busslinjer, <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	9 935 000
3	Driftbidrag till luftfartsverket	8 500 000
4	Ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser, <i>förslagsanslag</i> , därav 2 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	104 000 000
5	Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 591 000
6	Beredskap för civil luftfart, <i>reservationsanslag</i>	800 000
7	Bidrag till kostnader för kommunal beredskap, <i>reservationsanslag</i>	2 000 000
8	Vissa kostnader i anledning av allmänna val, <i>förslagsanslag</i>	500 000
9	Bidrag till förebyggande och släckning av brand, <i>förslagsanslag</i>	1 800 000
		344 126 000

Summa kr. **3 090 188 000**

VII. FINANSDEPARTEMENTET

A. Finansdepartementet m. m.

1	Finansdepartementet, <i>förslagsanslag</i>	12 150 000
2	Gemensamma ändamål för statsdepartementen, <i>förslagsanslag</i>	12 120 000
3	Ekonomiska attachéer, <i>förslagsanslag</i>	250 000
4	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	4 000 000
5	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	1 000
		28 521 000

B. Allmänna centrala ämbetsverk m. m.

1	Kammarkollegiet, <i>förslagsanslag</i>	3 542 000
2	Kammarrätten, <i>förslagsanslag</i>	8 963 000
	Statistiska centralbyrån:	
3	Verksamheten i allmänhet, <i>förslagsanslag</i>	44 300 000
4	Särskilda undersökningar, <i>reservationsanslag</i> .	5 100 000
5	Utredningsinstitutet, <i>förslagsanslag</i>	1 000
6	Centralt företagsregister m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 048 000
7	Folk- och bostadsräkning, <i>reservationsanslag</i> .	2 130 000
8	Valstatistik, <i>reservationsanslag</i>	66 000
9	Hushållsbudgetundersökning, <i>reservationsanslag</i>	1 800 000
10	Allmän företagsräkning, <i>reservationsanslag</i> ..	493 000
11	Datamaskincentralen, <i>förslagsanslag</i>	54 938 000
	Konjunkturinstitutet:	1 000
12	Verksamheten i allmänhet, <i>förslagsanslag</i> ...	2 026 000
13	Särskilda undersökningar, <i>reservationsanslag</i> .	770 000
14	Statskontoret, <i>förslagsanslag</i>	2 796 000
15	Viss försöksverksamhet inom statsförvaltningen m. m., <i>förslagsanslag</i>	15 857 000
16	Inköp av stansutrustning, <i>reservationsanslag</i> ..	7 000 000
17	Riksrevisionsverket, <i>förslagsanslag</i>	950 000
18	Byggnadsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	15 373 000
19	Utredningar rörande byggnadsföretag m. m., <i>reservationsanslag</i>	19 828 000
		3 700 000
20	Statens förhandlingsnämnd, <i>förslagsanslag</i>	1 227 000
		134 175 000

C. Skatte- och kontrollväsen

Tullverket:

1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	168 616 000
---	--	-------------

2	Anskaffning av viss materiel, <i>reservationsanslag</i>	1 950 000	170 566 000
3	Kontrollstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>		11 082 000
	Mynt- och justeringsverket:		
4	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	4 882 000	
5	Nyanskaffning av vissa maskiner m. m., <i>reservationsanslag</i>	415 000	5 297 000
6	Statens justerare, <i>förslagsanslag</i>		2 483 000
7	Riksskattenämnden, <i>förslagsanslag</i>		2 584 000
8	Centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden, <i>förslagsanslag</i>		8 100 000
	Folkbokföringen:		
9	Ersättningar till kyrkobokföringsinspektörer, <i>förslagsanslag</i>		129 000
10	Avsättning till banktillsynens fond, <i>förslagsanslag</i>		1 200 000
11	Avsättning till fondtillsynens fond, <i>förslagsanslag</i>		80 000
12	Avsättning till jordbrukskassetillsynens fond, <i>förslagsanslag</i>		220 000
13	Avsättning till sparbankstillsynens fond, <i>förslagsanslag</i>		1 800 000
14	Revision av sparbankernas förvaltning, <i>förslagsanslag</i>		900 000
15	Avsättning till försäkringsinspektionens fond, <i>förslagsanslag</i>		2 585 000
16	Stämpelomkostnader, <i>förslagsanslag</i>		885 000
17	Kostnader för årlig taxering m. m., <i>förslagsanslag</i>		34 000 000
18	Kostnader för allmänna fastighetstaxeringen år 1970, <i>förslagsanslag</i>		13 000 000
19	Ersättning till postverket m. fl. för bestyret med skatteuppbörd m. m., <i>förslagsanslag</i>		18 550 000
			273 461 000

D. Bidrag och ersättningar till kommunerna

1	Ersättning till städerna för mistad tolag, <i>förslagsanslag</i>	13 415 000
2	Skatteutjämningsbidrag till kommunerna m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 530 000 000
		1 543 415 000

E. Finansiellt utvecklingsbistånd

1	Finansiellt utvecklingsbistånd, <i>reservationsanslag</i>	289 000 000
---	---	--------------------

F. Diverse

Ersättning till statens allmänna fastighetsfond:	
1 Slottsbyggnadernas delfond, <i>förslagsanslag</i> ..	6 622 000
2 Bidrag till vissa internationella byråer och organisationer m. m., <i>förslagsanslag</i>	850 000
3 Statens krigsförsäkringsnämnd m. m., <i>förslagsanslag</i>	37 000
4 Bidrag till Föreningen Fruktdrycker	25 000
5 Bidrag till vanföra ägare av motorfordon, <i>förslagsanslag</i>	1 500 000
6 Bidrag till Institutet för storhushållens rationalisering	200 000
	9 234 000
Summa kr.	2 277 806 000

VIII. UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

A. Utbildningsdepartementet m. m.

1	Utbildningsdepartementet, <i>förslagsanslag</i>	8 734 000
2	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	12 200 000
3	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	500 000
		21 434 000

B. Allmänna kultur- och bildningsändamål

a) Konst, litteratur, musik m. m.

1	Konstnärstipendier, <i>reservationsanslag</i>	3 824 000
2	Konstnärbelöningar, <i>förslagsanslag</i>	810 000
3	Statens konstråd, <i>förslagsanslag</i>	141 000
4	Förvärv av konst för statens byggnader m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 200 000
5	Ersättning åt författare m. fl. för utlåning av deras verk genom bibliotek m. m., <i>förslagsanslag</i>	3 260 000
6	Statens biografbyrå, <i>förslagsanslag</i>	462 000
7	Teater- och orkesterrådet, <i>förslagsanslag</i>	383 000
8	Bidrag till Operan och Dramatiska teatern, <i>förslagsanslag</i>	38 831 000
9	Bidrag till Svenska riksteatern, <i>förslagsanslag</i>	21 814 000
10	Bidrag till stadsteatrar och därmed likställda teatrar, <i>förslagsanslag</i>	20 245 000
11	Rikskonsertverksamhet, <i>reservationsanslag</i>	10 100 000
12	Bidrag till särskilda kulturella ändamål, <i>reservationsanslag</i>	18 542 000
		120 612 000

b) Arkiv, museer m. m.

Riksarkivet:

13	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	5 788 000	
14	Inköp av arkivalier och böcker m. m., <i>reservationsanslag</i>	68 000	5 856 000
15	Landsarkiven, <i>förslagsanslag</i>		3 783 000
	Ortnamnskommissionen:		
16	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	626 000	
17	Insamling och bearbetning av vetenskapligt material, <i>reservationsanslag</i>	91 000	717 000
	Landsmålsarkiven:		
18	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	1 211 000	
19	Insamling och bearbetning av vetenskapligt material, <i>reservationsanslag</i>	143 000	1 354 000
	Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum:		
20	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	7 866 000	

21	Underhåll och ökande av museets samlingar m. m., <i>reservationsanslag</i>	264 000	
22	Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader, <i>reservationsanslag</i>	611 000	
23	Uppdragsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	1 643 000	10 384 000
24	Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen, <i>förslagsanslag</i>		1 974 000
	Nationalmuseet:		
25	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	5 734 000	
26	Underhåll och ökande av samlingarna m. m., <i>reservationsanslag</i>	715 000	
27	Utställningar av nutida svensk konst i utlandet, <i>reservationsanslag</i>	270 000	6 719 000
28	Livrustkammaren, <i>förslagsanslag</i>		877 000
	Naturhistoriska riksmuseet:		
29	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	4 563 000	
30	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	535 000	5 098 000
	Statens sjöhistoriska museum:		
31	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	3 188 000	
32	Underhåll och ökande av samlingarna, <i>reservationsanslag</i>	10 000	3 198 000
33	Etnografiska museet, <i>förslagsanslag</i>		1 021 000
34	Medelhavsmuseet, <i>förslagsanslag</i>		352 000
35	Skoklosters slott, <i>förslagsanslag</i>		885 000
36	Bidrag till Nordiska museet, <i>förslagsanslag</i>		5 949 000
37	Bidrag till Tekniska museet, <i>förslagsanslag</i>		921 000
38	Bidrag till Skansen, <i>förslagsanslag</i>		1 768 000
39	Bidrag till vissa museer och arkiv		1 150 000
40	Svenskt biografiskt lexikon, <i>förslagsanslag</i>		540 000
	Stifts- och landsbiblioteken:		
41	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	963 000	
42	Bokinköp och bokbindning m. m., <i>reservationsanslag</i>	163 000	1 126 000
43	Inköp av vissa kulturföremål, <i>förslagsanslag</i> ...		100 000
			53 772 000

c) Frivilligt folkbildningsarbete, ungdomsverksamhet m. m.

44	Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet	5 925 000
45	Bidrag till ungdomsledarutbildning, <i>reservationsanslag</i>	4 200 000
46	Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	13 200 000
47	Viss upplysningsverksamhet i ungdomsfrågor, <i>reservationsanslag</i>	600 000
48	Bidrag till verksamheten vid hemgårdar	370 000
49	Bidrag till folkbibliotek, <i>reservationsanslag</i> ...	6 155 000
50	Bidrag till föreläsningsverksamhet m. m.	2 390 000

51	Bidrag till speciella folkbildningsåtgärder, <i>reservationsanslag</i>	500 000	
52	Bidrag till Centralförbundet för nykterhetsundervisning, <i>reservationsanslag</i>	1 400 000	
53	Bidrag till nykterhetsorganisationer m. m., <i>reservationsanslag</i>	2 342 000	
54	Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet	2 575 000	
			39 657 000

d) Högre konstnärlig utbildning

Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan:

55	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	2 678 000	
56	Undervisningsmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>	405 000	3 083 000

Konstfackskolan:

57	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	6 638 000	
58	Undervisningsmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>	373 000	7 011 000

Musikaliska akademien med musikhögskolan:

59	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	7 171 000	
60	Undervisningsmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>	245 000	7 416 000

61	Bidrag till vissa musikkonservatorier, <i>förslagsanslag</i>		2 197 000
----	--	--	-----------

62	Statens scenskolor, <i>förslagsanslag</i>		5 537 000
----	---	--	-----------

63	Dramatiska institutet, <i>förslagsanslag</i>		450 000
----	--	--	---------

25 694 000

e) Radio- och TV-verksamhet

64	Viss beredskapsutrustning, <i>reservationsanslag</i>	550 000	
----	--	---------	--

65	Ersättning för viss rundradioverksamhet	31 230 000	
----	---	------------	--

31 780 000

271 515 000

C. Kyrkliga ändamål

Domkapitlen och stiftsnämnderna m. m.:

1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	2 899 000	
2	Reparationsarbeten på domkapitelsbyggnader	9 000	2 908 000
3	Ersättningar till kyrkor m. m., <i>förslagsanslag</i>		128 000
4	Vissa ersättningar till kyrkofonden		5 051 000
5	Kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m., <i>förslagsanslag</i>		152 000
6	Stipendier till blivande präster för utbildning i finska och lapska språken		6 000
7	Bidrag till restaurering av äldre domkyrkor, <i>reservationsanslag</i>		345 000
8	Bestridande i vissa fall med allmänna medel av kostnader, förenade med friköp av lägenheter å kyrklig jord, <i>förslagsanslag</i>		1 000
9	Bidrag till svenska ekumeniska nämnden		55 000
10	Bidrag till de svenska utlandsförsamlingarna		90 000

11	Bidrag till reparationsarbeten på de svenska utlandsförsamlingarnas kyrkobyggnader, <i>reservationsanslag</i>	250 000
		8 986 000

D. Skolväsendet*a) Centrala och regionala myndigheter m. m.*

1	Skolöverstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	38 970 000
2	Länsskolnämnderna, <i>förslagsanslag</i>	21 112 000
3	Läroboksnämnden, <i>förslagsanslag</i>	430 000
4	Bidrag till vissa elevorganisationer	235 000
5	Bidrag till Riksförbundet Hem och Skola.....	100 000
		60 847 000

b) Pedagogiskt utvecklingsarbete

6	Pedagogiskt utvecklingsarbete inom skolväsendet, <i>reservationsanslag</i>	13 650 000
7	Information om skolreformerna, <i>reservationsanslag</i>	780 000
		14 430 000

c) Det obligatoriska skolväsendet m. m.

8	Bidrag till driften av grundskolor m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 770 000 000
9	Nomadskolor, <i>förslagsanslag</i>	4 245 000
	Specialskolan m. m.:	
10	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	31 480 000
11	Utrustning m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 700 000
12	Resor för elever jämte ledsagare, <i>förslagsanslag</i>	1 065 000
		34 245 000
13	Bidrag till förskolverksamhet m. m. för vissa handikappade barn, <i>förslagsanslag</i>	1 200 000
		2 809 690 000

d) Gymnasiala skolor m. m.

14	Bidrag till driften av kommunala gymnasiala skolor, <i>förslagsanslag</i>	1 078 000 000
15	Statliga realskolor, <i>förslagsanslag</i>	34 350 000
16	Bidrag till driften av högre kommunala skolor, <i>förslagsanslag</i>	13 000 000
	Privatskolor:	
17	Bidrag till vissa privatskolor, <i>förslagsanslag</i> .	21 655 000
18	Bidrag till vissa internatskolor m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 500 000
		24 155 000
	Sjöbefälsskolorna:	
19	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	8 180 000
20	Utrustning m. m., <i>reservationsanslag</i>	*900 000
		9 080 000
21	Bidrag till Bergsskolan i Filipstad, <i>förslagsanslag</i>	880 000
22	Bidrag till specialgymnasiet för lantbruks-, mejeri- och skogsstuderande, <i>förslagsanslag</i>	232 000

* Beräknat belopp.

23	Bidrag till driften av enskilda yrkesskolor m.m., <i>förslagsanslag</i>	25 400 000
24	Främjande av lärlingsutbildning hos hantverks- mästare m. m., <i>förslagsanslag</i>	4 310 000
25	Bidrag till kostnader för granskning av utförda gesällprov	45 000
26	Resestipendier för yrkesutbildning, <i>reservations- anslag</i>	150 000
27	Vissa kurser för ingenjörer m. m., <i>reservations- anslag</i>	350 000
		1 189 952 000

e) Investeringsbidrag

28	Bidrag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m., <i>förslagsanslag</i>	274 000 000
29	Bidrag till vissa fullbordade byggnadsarbeten för folkskoleväsendet, <i>förslagsanslag</i>	1 600 000
30	Bidrag till bostäder för lärare inom det obliga- toriska skolväsendet, <i>förslagsanslag</i>	150 000
31	Bidrag till byggnadsarbeten vid folkhögskolor, <i>reservationsanslag</i>	6 000 000
		281 750 000
		4 356 669 000

E. Högre utbildning och forskning

a) Centrala myndigheter m. m.

Universitetskanslersämbetet:

1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	6 347 000	
2	Utredningar m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 069 000	7 416 000
3	Utrustningsnämnden för universitet och hög- skolor, <i>förslagsanslag</i>		1 391 000
			8 807 000

b) Universiteten m. m.

Humanistiska fakulteterna:

4	Avlöningar till lärarpersonal, <i>förslagsanslag</i> ..	47 478 000	
5	Driftkostnader, <i>reservationsanslag</i>	7 110 000	54 588 000

Teologiska fakulteterna:

6	Avlöningar till lärarpersonal, <i>förslagsanslag</i> ..	3 606 000	
7	Driftkostnader, <i>reservationsanslag</i>	430 000	4 036 000

Juridiska fakulteterna:

8	Avlöningar till lärarpersonal, <i>förslagsanslag</i> ..	9 023 000	
9	Driftkostnader, <i>reservationsanslag</i>	950 000	9 973 000

Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.:

10	Avlöningar till lärarpersonal, <i>förslagsanslag</i> ..	53 253 000	
11	Driftkostnader, <i>reservationsanslag</i>	7 800 000	61 053 000

Medicinska fakulteterna m. m.:

12	Avlöningar till lärarpersonal, <i>förslagsanslag</i> ..	76 232 000	
13	Driftkostnader, <i>reservationsanslag</i>	51 870 000	128 102 000

Odontologiska fakulteterna m. m.:			
14	Avlöningar till lärarpersonal, <i>förslagsanslag</i> ..	20 752 000	
15	Driftkostnader, <i>reservationsanslag</i>	7 270 000	
16	Vissa tandsjukvårdskostnader, <i>förslagsanslag</i>	13 664 000	41 686 000
Farmaceutiska fakulteten m. m.:			
17	Avlöningar till lärarpersonal, <i>förslagsanslag</i> ..	3 239 000	
18	Driftkostnader, <i>reservationsanslag</i>	2 400 000	5 639 000
Matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna m. m.:			
19	Avlöningar till lärarpersonal, <i>förslagsanslag</i> ..	76 321 000	
20	Driftkostnader, <i>reservationsanslag</i>	35 220 000	111 541 000
Tekniska fakulteterna m. m.:			
21	Avlöningar till lärarpersonal, <i>förslagsanslag</i> , varav 1 043 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	100 162 000	
22	Driftkostnader, <i>reservationsanslag</i>	45 510 000	145 672 000
Vetenskapliga bibliotek:			
23	Avlöningar, <i>förslagsanslag</i>	26 550 000	
24	Bokinköp m. m., <i>reservationsanslag</i>	11 240 000	37 790 000
25	Förvaltningarna m. m. vid universiteten och vissa högskolor, <i>förslagsanslag</i>		23 560 000
26	Universiteten m. m.: Gemensamma driftkostnader, <i>förslagsanslag</i>		112 450 000
27	Decentraliserad akademisk utbildning m. m., <i>reservationsanslag</i>		1 000 000
28	Bidrag till Handelshögskolan i Stockholm		1 578 000
29	Vissa kostnader för utbildningen vid filosofisk fakultet, m. m., <i>förslagsanslag</i>		*2 500 000
30	Vissa kostnader för reformerad forskarutbildning m. m., <i>förslagsanslag</i>		*8 600 000
			749 768 000
c) Vissa högskolor m. m.			
31	Socialhögskolorna, <i>förslagsanslag</i>		15 141 000
32	Fortbildning av socionomer, journalister m. m., <i>reservationsanslag</i>		128 000
33	Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet		311 000
34	Journalisthögskolorna, <i>förslagsanslag</i>		4 184 000
Nordiska afrikainstitutet:			
35	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	469 000	
36	Bokinköp, gästföreläsningar m. m., <i>reservationsanslag</i>	131 000	600 000
37	Ibero-amerikanska institutet i Stockholm, <i>förslagsanslag</i>		*1 000
38	Vissa kurser för utländska studerande, <i>förslagsanslag</i>		1 170 000
			21 535 000
d) Gemensamt för universitet och högskolor			
39	Ersättning åt vissa opponenter vid disputationer, <i>förslagsanslag</i>		300 000

* Beräknat belopp.

40	Ersättning åt sakkunniga i befordringsärenden, <i>förslagsanslag</i>	1 800 000
41	Gästföreläsningar, <i>reservationsanslag</i>	369 000
42	Provisoriska åtgärder för forskarutbildning, forskarhandledning m. m.	*2 300 000
43	Stipendier för främjande av högre vetenskapliga studier, <i>reservationsanslag</i>	*8 186 000
44	Bidrag till tryckning av doktorsavhandlingar, <i>förslagsanslag</i>	1 600 000
45	Pedagogiskt utvecklingsarbete m. m. vid universitet och högskolor, <i>reservationsanslag</i>	2 877 000
46	Universitetens datamaskincentraler, <i>förslagsanslag</i>	500 000
47	Kostnader för datamaskintid, <i>förslagsanslag</i> ...	19 300 000
48	Extra utgifter vid universitet och högskolor, <i>reservationsanslag</i>	1 035 000
		38 267 000

e) Vissa forskningsändamål

49	Medicinsk forskning, <i>reservationsanslag</i>	35 300 000
50	Humanistisk forskning, <i>reservationsanslag</i>	6 300 000
51	Samhällsforskning, <i>reservationsanslag</i>	6 400 000
52	Naturvetenskaplig forskning, <i>reservationsanslag</i>	36 400 000
53	Atomforskning, <i>reservationsanslag</i>	14 400 000
54	Europeiskt samarbete inom kärnforskningen, <i>förslagsanslag</i>	17 315 000
55	Europeiskt samarbete inom rymdforskningen, <i>förslagsanslag</i>	12 547 000
56	Särskilda forskartjänster, <i>förslagsanslag</i>	4 616 000
57	Institutet för arbetsmarknadsfrågor, <i>förslagsanslag</i>	455 000
Forskningsinstitutet för atomfysik:		
58	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	1 712 000
59	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	184 000
60	Nordiska institutet för samhällsplanering, <i>förslagsanslag</i>	288 000
61	Bidrag till centralinstitutet för nordisk asienforskning, <i>förslagsanslag</i>	185 000
62	Bidrag till nordiska institutet för sjö rätt, <i>förslagsanslag</i>	92 000
63	Bidrag till nordiska institutet för teoretisk atomfysik, <i>förslagsanslag</i>	885 000
64	Bidrag till Institutet för internationell ekonomi	671 000
65	Bidrag till Konung Gustaf V:s forskningsinstitut	571 000
66	Bidrag till Internationella meteorologiska institutet i Stockholm	280 000
67	Bidrag till Riksföreningen mot cancer, <i>reservationsanslag</i>	3 000 000
		141 601 000

* Beräknat belopp.

f) Inredning och utrustning

68	Inredning och utrustning av lokaler vid universitet, högskolor m. m., <i>reservationsanslag</i>	*60 000 000
		60 000 000
		1 019 978 000

F. Lärarutbildning

Lärarhögskolorna:

1	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	175 364 000	
2	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	8 010 000	183 374 000

Folkskoleseminarierna:

3	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	8 408 000	
4	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	230 000	8 638 000

Förskoleseminarierna:

5	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	16 669 000	
6	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	945 000	17 614 000

Gymnastik- och idrottshögskolorna:

7	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	5 938 000	
8	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	225 000	6 163 000

Seminarierna för huslig utbildning:

9	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	16 500 000	
10	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	360 000	16 860 000

Slöjdlärarseminariet:

11	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	1 208 000	
12	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	56 000	1 264 000

13	Yrkespedagogiska instituten, <i>förslagsanslag</i>		8 423 000
----	---	--	-----------

14	Ersättning till deltagare i utbildning av lärare vid yrkesundervisningen, <i>förslagsanslag</i>		11 400 000
----	---	--	------------

15	Statens institut för högre utbildning av sjuk-sköterskor, <i>förslagsanslag</i>		10 967 000
----	---	--	------------

16	Särskilda lärarutbildningsåtgärder, <i>reservationsanslag</i>		2 530 000
----	---	--	-----------

17	Lärares fortbildning m. m., <i>reservationsanslag</i>		31 621 000
----	---	--	------------

18	Bidrag till Ericastiftelsen, <i>förslagsanslag</i>		469 000
			299 323 000

G. Vuxenutbildning

1	Viss utbildning via radio och television m. m., <i>reservationsanslag</i>		14 477 000
---	---	--	------------

Statliga skolor för vuxna:

2	Utbildningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	5 101 000	
3	Material för självstudier, <i>förslagsanslag</i>	2 800 000	

4	Undervisningsmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>	278 000	8 179 000
---	--	---------	-----------

5	Bidrag till driften av kommunala skolor för vuxna, <i>förslagsanslag</i>		83 300 000
---	--	--	------------

6	Bidrag till studiecirkelverksamhet, <i>förslagsanslag</i>		60 000 000
---	---	--	------------

* Beräknat belopp.

7	Bidrag till studieförbund	6 900 000
8	Bidrag till driften av folkhögskolor, <i>förslagsanslag</i>	61 300 000
9	Bidrag till engångsanskaffning av utrustning m. m. till folkhögskolor, <i>reservationsanslag</i>	3 000 000
		237 156 000

H. Studiesociala ändamål

1	Centrala studiehjälpsnämnden m. m., <i>förslagsanslag</i>	5 178 000
2	Studiebidrag m. m., <i>förslagsanslag</i>	*493 000 000
3	Kostnader för avskrivning av vissa studielån med statlig kreditgaranti, <i>förslagsanslag</i>	5 000 000
4	Ersättning till postverket och riksbanken för deras bestyr med studiesocialt stöd, <i>förslagsanslag</i>	1 050 000
5	Bidrag till avlönande av föreståndare vid elevhem vid gymnasier m. m., <i>förslagsanslag</i>	250 000
6	Bidrag till hälso- och sjukvård samt motionsverksamhet för studerande, <i>förslagsanslag</i>	1 595 000
		506 073 000

I. Internationellt-kulturellt samarbete

1	Kulturellt utbyte med utlandet, <i>reservationsanslag</i>	1 969 000
2	Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 246 000
3	Sveriges anslutning till vissa internationella vetenskapliga sammanslutningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	156 000
4	Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige, <i>reservationsanslag</i>	390 000
5	Bidrag till svenska institut i utlandet m. m.	910 000
6	Främjande av nordiskt-kulturellt samarbete, <i>reservationsanslag</i>	2 198 000
7	Nordiska kulturfonden, <i>reservationsanslag</i>	836 000
		8 705 000

Summa kr. **6 729 839 000**

* Beräknat belopp.

IX. JORDBRUKSDEPARTEMENTET

A. Jordbruksdepartementet m. m.

1	Jordbruksdepartementet, <i>förslagsanslag</i>	5 134 000
2	Lantbruksrepresentanter, <i>förslagsanslag</i>	452 000
3	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	2 000 000
4	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	283 000
		7 869 000

B. Lantbruksstyrelsen

1	Lantbruksstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	10 545 000
---	---	------------

C. Lantbrukets rationalisering och befrämjande av dess produktion, m. m.

1	Lantbruksnämnderna, <i>förslagsanslag</i>	75 693 000
2	Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m., <i>förslagsanslag</i>	3 215 000
3	Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m., <i>förslagsanslag</i>	15 000 000
4	Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m., <i>reservationsanslag</i>	100 000
5	Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti, <i>förslagsanslag</i>	500 000
6	Bidrag till särskilda rationaliseringsåtgärder i Norrland, m. m., <i>förslagsanslag</i>	15 000 000
7	Odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av vissa kronolägenheter m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 600 000
8	Befrämjande av husdjursaveln m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 300 000
9	Statens hingstdepå och stuleri, <i>förslagsanslag</i>	1 382 000
10	Särskilt stöd åt biskötseln och fröodlingen, <i>reservationsanslag</i>	96 000
11	Bidrag till Svensk matpotatiskontroll, <i>reservationsanslag</i>	110 000
12	Restitution av bensinskatt till trädgårdsnäringen, att avräknas mot automobilskattemedlen	400 000
		114 396 000

D. Jordbruksprisreglering m. m. samt särskilt stöd åt vissa jordbruk

1	Statens jordbruksnämnd, <i>förslagsanslag</i>	*8 000 000
2	Preisreglerande åtgärder på jordbrukets område, <i>förslagsanslag</i>	*98 000 000

* Beräknat belopp.

3	Kostnader för beredskapslagring av livsmedel och fodermedel m. m., <i>förslagsanslag</i>		*24 000 000
4	Särskilt stöd åt det mindre jordbruket, <i>förslagsanslag</i>		49 500 000
5	Bidrag till bokföringsverksamheten inom jordbruket, <i>reservationsanslag</i>		1 218 000
6	Kostnader i samband med permanent skördeskadestydd, <i>reservationsanslag</i>		*22 575 000
			203 293 000

E. Vissa kontrollanstalter på jordbrukets område m. m.

Statens centrala frökontrollanstalt:

1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	7 674 000	
2	Utrustning, <i>reservationsanslag</i>	150 000	7 824 000
3	Statens växtskyddsanstalt, <i>förslagsanslag</i>		5 613 000
4	Bekämpande av växtsjukdomar, <i>förslagsanslag</i>		150 000
5	Statens lantbrukskemiska laboratorium, <i>förslagsanslag</i>		2 275 000
6	Statens maskinprovningar, <i>förslagsanslag</i>		2 023 000
			17 885 000

F. Forskning och undervisning på jordbrukets och trädgårdsnäringens områden

Lantbrukshögskolan:

1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	33 855 000	
2	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	4 112 000	
3	Bokinköp m. m., <i>reservationsanslag</i>	577 000	
4	Försöksverksamheten, <i>reservationsanslag</i>	10 480 000	
5	Lantbruksdriften vid försöksstationerna m.m., <i>förslagsanslag</i>	1 000	49 025 000
6	Inredning och utrustning av lokaler vid jordbrukets högskolor m. m., <i>reservationsanslag</i>		5 000 000
7	Stöd till kollektiv jordbruksteknisk forskning, <i>reservationsanslag</i>		935 000
8	Bidrag till Sveriges utsädesförening, <i>förslagsanslag</i>		4 225 000
9	Bidrag till viss praktiskt vetenskaplig växtförädling, <i>förslagsanslag</i>		718 000
10	Jordbruksforskning, <i>reservationsanslag</i>		5 575 000
11	Åtgärder för att förebygga skördeskador, <i>reservationsanslag</i>		570 000
Alnarpsinstitutet:			
12	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	2 529 000	
13	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	301 000	2 830 000
14	Trädgårdsskolan i Norrköping, <i>förslagsanslag</i> ..		817 000
15	Bidrag till driften av lantbrukets yrkesskolor m. m., <i>förslagsanslag</i>		29 000 000

* Beräknat belopp.

16	Bidrag till byggnadsarbeten vid lantbrukets yrkesskolor, <i>reservationsanslag</i>	3 000 000
		101 695 000

G. Veterinärväsendet m. m.

1	Veterinärstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	2 796 000
2	Veterinärstaten, <i>förslagsanslag</i>	18 335 000
3	Täckande av vissa kostnader för köttbesiktning vid kontrollslakterier, <i>förslagsanslag</i>	7 251 000
4	Statens veterinärmedicinska anstalt, <i>förslagsanslag</i>	10 346 000
5	Anskaffande av viss laboratorieutrustning m.m., <i>reservationsanslag</i>	125 000
6	Bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar, m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 400 000
7	Lindring i mindre bemedlades kostnader för djursjukvård, <i>förslagsanslag</i>	300 000
	Veterinärhögskolan:	
8	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	14 973 000
9	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 488 000
10	Bokinköp m. m., <i>reservationsanslag</i>	120 000
11	Försöksverksamhet, <i>reservationsanslag</i>	100 000
12	Lantbruksdriften vid försöksgården, <i>förslagsanslag</i>	1 000
13	Veterinärinrättningen i Skara, <i>förslagsanslag</i> ..	401 000
		57 636 000

H. Skogsväsendet

1	Skogsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	5 590 000
2	Bidrag till skogsvårdsstyrelserna, <i>förslagsanslag</i>	38 407 000
3	Bidrag till skogsförbättringar, <i>förslagsanslag</i> ...	8 000 000
4	Vägbyggnader på skogar i enskild ägo, <i>förslagsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	13 300 000
5	Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m., <i>förslagsanslag</i>	7 000 000
	Skogshögskolan:	
6	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	16 365 000
7	Materiel m. m., <i>reservationsanslag</i>	4 262 000
8	Bokinköp m. m., <i>reservationsanslag</i>	131 000
9	Skoglig forskning, <i>reservationsanslag</i>	2 250 000
10	Bidrag till Institutet för skogsförbättring, <i>förslagsanslag</i>	740 000
11	Statens skogsmästarskola, <i>förslagsanslag</i>	1 016 000
12	Statens skogsskolor m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 050 000
13	Bidrag till vissa skogsbrukskurser, m. m., <i>förslagsanslag</i>	5 450 000
14	Bidrag till byggnadsarbeten vid skogsbrukets yrkesskolor, <i>reservationsanslag</i>	900 000

15	Ersättning till domänverkets fond för utgifter för övertalig personal, <i>förslagsanslag</i>	193 000
		105 654 000

I. Lantmäteri- och kartväsendet

1	Lantmäteristyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	5 966 000
	Lantmäteristaten:	
2	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	85 162 000
3	Utrustning, <i>reservationsanslag</i>	1 150 000
		86 312 000
4	Bidrag till kostnader i samband med lantmäteri- och vägförrättningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 100 000
	Rikets allmänna kartverk:	
5	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	17 700 000
6	Kartarbeten m. m., <i>reservationsanslag</i>	6 223 000
7	Fotogrammetrisk uppdragsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	5 243 000
8	Utrustning m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 700 000
9	Tryckning av kartor m. m., <i>förslagsanslag</i>	3 003 000
		33 869 000
		127 247 000

J. Fiskeriväsendet

1	Fiskeristyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	4 740 000
2	Undersökningar inom fiskeriorganisationen, <i>förslagsanslag</i>	1 000
3	Fiskeriintendenter m. m., <i>förslagsanslag</i>	826 000
4	Befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen, <i>reservationsanslag</i>	355 000
5	Statlig garanti för befrämjande av försöksfiske, <i>förslagsanslag</i>	20 000
6	Befrämjande av fiskefartygs förseende med radiotelefon m. m., <i>reservationsanslag</i>	65 000
7	Stödfartyg för sillfisket, <i>reservationsanslag</i>	40 000
8	Isbrytarhjälp åt fiskarbefolkningen, <i>förslagsanslag</i>	20 000
9	Restitution av bensinskatt till fiskerinäringen, <i>reservationsanslag</i> , att avräknas mot automobilskattemedlen	1 010 000
10	Ersättning till strandägare för mistad fiskerätt m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 500 000
		9 577 000

K. Naturvårdsverksamhet

1	Statens naturvårdsverk, <i>förslagsanslag</i>	*9 750 000
2	Statens koncessionsnämnd för miljövård, <i>förslagsanslag</i>	*470 000
3	Bidrag till naturvårdsupplysning, m. m., <i>reservationsanslag</i>	650 000
4	Ersättningar vid bildande av naturreservat m. m., <i>reservationsanslag</i>	5 000 000

* Beräknat belopp.

5	Kostnader för vård och förvaltning av naturvårdsobjekt, <i>reservationsanslag</i>	3 700 000
6	Avsättning till fonden för friluftslivets främjande	5 500 000
7	Naturvårdsforskning, <i>reservationsanslag</i>	9 500 000
8	Bidrag till Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, <i>förslagsanslag</i>	624 000
9	Bidrag till kommunala avloppsreningsverk m.m., <i>reservationsanslag</i>	84 000 000
10	Bidrag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin, <i>reservationsanslag</i>	50 000 000
		169 194 000

L. Lappväsendet m. m.

1	Lappväsendet, <i>förslagsanslag</i>	1 592 000
2	Rådgivningsverksamhet för rennäringens främjande, <i>reservationsanslag</i>	75 000
3	Kompensation för bensinskatt till rennäringen, att avräknas mot automobilskattemedlen	100 000
		1 767 000

M. Diverse

1	Arrendenämnder och servitutsnämnder, m. m., <i>förslagsanslag</i>	30 000
2	Bidrag till Skogs- och lantbruksakademien, <i>förslagsanslag</i>	228 000
3	Bidrag vid förlust på grund av naturkatastrof m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 000
4	Bidrag till viss ungdomsverksamhet	500 000
5	Bidrag till vissa internationella organisationer m. m., <i>förslagsanslag</i>	3 007 000
6	Ersättning för förvaltningen av vissa lånefonder, <i>förslagsanslag</i>	45 000
7	Ersättningar för vissa besiktningar och syneförrättningar, <i>förslagsanslag</i>	5 000
8	Ersättning för av rovdjur dödade tamdjur, m.m., <i>förslagsanslag</i>	700 000
9	Ersättningar till sakkunniga i befordringsärenden, m. m., <i>förslagsanslag</i>	130 000
10	Reseunderstöd för studier m.m., <i>reservationsanslag</i>	39 000
		4 685 000

Summa kr. **931 443 000**

X. HANDELSDEPARTEMENTET

A. Handelsdepartementet m. m.

Handelsdepartementet:			
1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	3 930 000	
2	Krigsmaterielinspektionen, <i>förslagsanslag</i>	153 000	4 083 000
3	Kollegiet för Sverige-information i utlandet, <i>förslagsanslag</i>		1 358 000
4	Handelssekreterare, <i>förslagsanslag</i>		4 412 000
5	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>		850 000
6	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>		75 000
			10 778 000

B. Utrikeshandel m. m.

1	Kommerskollegium, <i>förslagsanslag</i>	8 475 000	
2	Sprängämnesinspektionen, <i>förslagsanslag</i>	999 000	
3	Främjande av utrikeshandeln m. m., <i>reservationsanslag</i>		7 540 000
4	Administrationskostnader för nordiskt ekonomiskt samarbete, <i>reservationsanslag</i>		130 000
5	Bidrag till Svenska slöjdföreningen		200 000
6	Bidrag till vissa internationella byråer m. m., <i>förslagsanslag</i>		256 000
			17 600 000

C. Pris-, konkurrens- och konsumentfrågor

1	Näringsfrihetsrådet, <i>förslagsanslag</i>		296 000
2	Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor, <i>förslagsanslag</i>		1 318 000
3	Statens pris- och kartellnämnd, <i>förslagsanslag</i>		8 603 000
Statens institut för konsumentfrågor:			
4	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	5 422 000	
5	Undersökningar och upplysningsmateriel m. m., <i>reservationsanslag</i>	314 000	5 736 000
6	Konsumentvaruforskning och konsumentupplysning, <i>reservationsanslag</i>		3 904 000
7	Bidrag till Varudeklarationsnämnden		900 000
			20 757 000

D. Patent- och registreringsväsendet

1	Patent- och registreringsverket, <i>förslagsanslag</i>		28 925 000
2	Särskilda kostnader för förenings- m. fl. register, <i>förslagsanslag</i>		1 000 000
			29 925 000

E. Ekonomiskt försvar

1	Överstyrelsen för ekonomiskt försvar, <i>förslagsanslag</i>	6 077 000
2	Omkostnader för statlig lagerhållning m. m., <i>förslagsanslag</i>	49 785 000
		55 862 000

F. Diverse

1	Bidrag till Svenska turistrasikförbundet.....	4 050 000
2	Turistpropaganda i Amerikas förenta stater ...	154 000
3	Avsättning till fonden för idrottens främjande .	33 375 000
4	Kostnader för vissa nämnder m. m., <i>förslagsanslag</i>	35 000
		37 614 000

Summa kr. **172 536 000**

XI. INRIKESDEPARTEMENTET

A. Inrikesdepartementet m. m.

1	Inrikesdepartementet, <i>förslagsanslag</i>	6 743 000
2	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	5 000 000
3	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	200 000
4	Bidrag till bestridande av kostnader för vissa internationella kongresser i Sverige, <i>reservationsanslag</i>	100 000
		12 043 000

B. Arbetsmarknad m. m.

1	Arbetsmarknadsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	38 100 000
2	Arbetsförmedlingen, <i>förslagsanslag</i>	154 200 000
3	Allmänna beredskapsarbeten m. m., <i>reservationsanslag</i> , varav förslagsvis 140 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	445 000 000
4	Särskilda beredskapsarbeten m. m., <i>reservationsanslag</i> , varav förslagsvis 50 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen	425 000 000
5	Förläggningsbyggnader m. m., <i>förslagsanslag</i> ..	24 000 000
6	Kostnader för arbetsmarknadsstyrelsens förrådsverksamhet, <i>reservationsanslag</i>	1 000
7	Arbetsmarknadsutbildning m. m., <i>förslagsanslag</i>	485 000 000
8	Kontant stöd vid arbetslöshet, <i>förslagsanslag</i> ..	230 000 000
9	Bidrag till anordnande av verkstäder för handikappade, <i>förslagsanslag</i>	28 000 000
10	Bidrag till driften av verkstäder för handikappade, <i>förslagsanslag</i>	57 000 000
11	Centralt verk för invandrarfrågor, <i>förslagsanslag</i>	*8 800 000
12	Omhändertagande av flyktingar, <i>förslagsanslag</i>	6 300 000
13	Anpassningsåtgärder för invandrare, <i>reservationsanslag</i>	*2 000 000
14	Arbetsdomstolen, <i>förslagsanslag</i>	510 000
15	Statens förlikningsmannarexpedition, <i>förslagsanslag</i>	520 000
16	Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, <i>förslagsanslag</i>	9 000
		1 904 440 000

* Beräknat belopp.

C. Regional utveckling

1	Lokaliseringsbidrag, <i>reservationsanslag</i>	10 000 000
2	Särskilda stödåtgärder i glesbygder, <i>reservationsanslag</i>	5 000 000
3	Bidrag till företagareföreningar m. fl.: Administrationskostnader, <i>reservationsanslag</i>	5 800 000
4	Täckande av förluster i anledning av statligt stöd till hantverks- och industriföretag m. fl., <i>förslagsanslag</i>	7 000 000
		27 800 000

D. Bostadsbyggande m. m.

1	Bostadsstyrelsen, <i>förslagsanslag</i>	10 989 000
2	Länsbostadsnämnderna, <i>förslagsanslag</i>	19 996 000
3	Statens hyresråd, <i>förslagsanslag</i>	1 613 000
4	Statens nämnd för samlingslokaler, <i>förslagsanslag</i>	173 000
5	Räntebidrag, <i>förslagsanslag</i>	5 000 000
6	Bidrag till viss bostadsförbättringsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	110 000 000
7	Byggnadsforskning	2 400 000
8	Rekonstruktionsbidrag till allmänna samlingslokaler, <i>reservationsanslag</i>	500 000
		150 671 000

Summa kr. **2 094 954 000**

XII. CIVILDEPARTEMENTET

A. Civildepartementet m. m.

1	Civildepartementet, <i>förslagsanslag</i>	2 674 000
2	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 350 000
3	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	45 000
		4 069 000

B. Vissa myndigheter

1	Statens avtalsverk, <i>förslagsanslag</i>	7 327 000
2	Statens personalpensionsverk, <i>förslagsanslag</i> ..	11 656 000
3	Statens personalbostadsdelegation, <i>förslagsanslag</i>	268 000
4	Statens personalutbildningsnämnd, <i>förslagsanslag</i>	2 421 000
		21 672 000

C. Diverse

1	Avlöningar till personal på indragningsstat m. m., <i>förslagsanslag</i>	150 000
2	Viss utbildningsverksamhet, <i>reservationsanslag</i> ..	4 132 000
3	Lönekostnader vid viss omskolning och omplacering, <i>förslagsanslag</i>	700 000
4	Kostnader för vissa nämnder m. m., <i>förslagsanslag</i>	700 000
5	Kostnader för personalvård, <i>reservationsanslag</i> ..	2 425 000
6	Viss förslagsverksamhet m. m., <i>förslagsanslag</i> ..	50 000
7	Utrustning av statlig förvaltningsskola, <i>reservationsanslag</i>	450 000
8	Arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggspensioneringen, <i>förslagsanslag</i>	200 000 000
9	Täckning av merkostnader för löner och pensioner m. m., <i>förslagsanslag</i>	*1 000
		208 608 000

Summa kr. **234 349 000**

* Beräknat belopp.

XIII. INDUSTRIDEPARTEMENTET

A. Industridepartementet m. m.

1	Industridepartementet, <i>förslagsanslag</i>	4 870 000
2	Kommittéer m. m., <i>reservationsanslag</i>	3 000 000
3	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	150 000
		8 020 000

B. Industri m. m.

Statens institut för hantverk och industri:

1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	2 894 000	
2	Bidrag till kursverksamheten m. m., <i>reservationsanslag</i>	1 518 000	
3	Utrustning och inredning, <i>reservationsanslag</i>	400 000	4 812 000
4	Befrämjande av hemslöjden, <i>reservationsanslag</i>		600 000
			5 412 000

C. Bergsbruk

Sveriges geologiska undersökning:

1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	6 700 000	
2	Kartarbeten m. m., <i>reservationsanslag</i>	2 650 000	
3	Utrustning, <i>reservationsanslag</i>	600 000	
4	Prospektering, <i>reservationsanslag</i>	14 800 000	
5	Uppdragsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	800 000	25 550 000
6	Bergsstaten, <i>förslagsanslag</i>		773 000
			26 323 000

D. Energiförsörjning

1	Statens elektriska inspektion, <i>förslagsanslag</i>	2 216 000
2	Kostnader för vissa nämnder, <i>förslagsanslag</i>	43 000
3	Befrämjande av landsbygdens elektrifiering, <i>reservationsanslag</i>	11 000 000
		13 259 000

E. Teknisk utveckling m. m.

1	Styrelsen för teknisk utveckling, <i>reservationsanslag</i>	70 000 000
	Statens provningsanstalt:	
2	Uppdragsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	7 200 000
3	Utrustning, <i>reservationsanslag</i>	800 000
4	Bidrag till forskningsverksamhet m. m. vid statens provningsanstalt, <i>reservationsanslag</i>	4 375 000

	Statens skeppsprovningsanstalt:		
5	Uppdragsverksamhet, <i>förslagsanslag</i>	4 520 000	
6	Utrustning, <i>reservationsanslag</i>	400 000	4 920 000
7	Bidrag till forskningsverksamhet m. m. vid statens skeppsprovning- anstalt, <i>reservationsanslag</i>		1 600 000
8	Bidrag till Ingeniörsvetenskapsakademien		500 000
9	Bidrag till Sveriges standardiseringskommission		1 575 000
10	Delegationen för atomenergifrågor, <i>förslags- anslag</i>		610 000
11	Atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi, <i>reservationsanslag</i>		54 000 000
12	Internationellt atomenergisamarbete, <i>förslags- anslag</i>		3 300 000
13	Drift av Ranstadsverket m. m., <i>förslagsanslag</i> .		*1 000
			148 881 000
		Summa kr.	201 895 000

XIV. OFÖRUTSEDDA UTGIFTER

1	Oförutsedda utgifter, <i>förslagsanslag</i>	1 000 000
---	---	------------------

* Beräknat belopp.

XV. RIKSDAGEN OCH DESS VERK M. M.

A. Riksdagen

Riksdagen:

1	Arvoden m. m. till riksdagens ledamöter, <i>förslagsanslag</i>	24 522 000	
2	Reseersättningar m. m. till riksdagens ledamöter, <i>förslagsanslag</i>	5 265 000	
3	Riksdagsledamöters deltagande i Europarådets verksamhet, <i>förslagsanslag</i>	215 000	
4	Riksdagsutskottens studieresor m. m., <i>förslagsanslag</i>	650 000	
5	Bidrag till studieresor, <i>reservationsanslag</i>	100 000	
6	Representation m. m., <i>förslagsanslag</i>	210 000	
7	Kostnader för riksdagens interparlamentariska grupp, <i>förslagsanslag</i>	123 000	
8	Bidrag till Sällskapet Riksdagsmän och forskare	20 000	
9	Bidrag till riksdagspartiernas kostnader för gruppkanslier, <i>förslagsanslag</i>	1 422 000	
10	Utgivande av otryckta ståndsprotokoll, <i>reservationsanslag</i>	100 000	32 627 000
			32 627 000

B. Den inre riksdagsförvaltningen

Den inre riksdagsförvaltningen:

1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	12 829 000	
2	Kostnader för riksdagstrycket m. m., <i>förslagsanslag</i>	3 645 000	
3	Utgivande av särskilda publikationer, <i>reservationsanslag</i>	109 000	
4	Utredning om riksdagens hus m. m., <i>reservationsanslag</i>	*500 000	
5	Kostnader för provisoriska lokaler, <i>reservationsanslag</i>	4 550 000	21 633 000
			21 633 000

C. Allmänt kyrkomöte

1	Allmänt kyrkomöte, <i>förslagsanslag</i>	1 000
---	--	-------

D. Riksdagens verk

Riksgäldskontoret:

1	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	4 781 000	
2	Kostnader vid emission av statslån m. m., <i>förslagsanslag</i>	2 870 000	7 651 000

* Beräknat belopp.

Riksdagsbiblioteket:			
3	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	1 215 000	
4	Bokinköp och bokbindning, <i>reservationsanslag</i>	275 000	1 490 000
5	Riksdagens ombudsmannaexpedition, <i>förslagsanslag</i>		2 745 000
6	Riksdagens revisorer och deras kansli, <i>förslagsanslag</i>		970 000
Nordiska rådets svenska delegation och dess kansli:			
7	Förvaltningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	1 042 000	
8	Andel i gemensamma kostnader för Nordiska rådet, <i>förslagsanslag</i>	205 000	
9	Andel i kostnaderna för tidskriften Nordisk Kontakt, <i>förslagsanslag</i>	65 000	1 312 000
			14 168 000

E. Diverse

1	Vinstutlottning i samband med ungdomens lönsparande, <i>förslagsanslag</i>	1 450 000	
2	Vinstutlottning i samband med allmänt lönsparande, <i>förslagsanslag</i>	1 600 000	
3	Kommittéer m. m., <i>förslagsanslag</i>	70 000	
4	Täckning av beräknade merkostnader för löner och pensioner m. m., <i>förslagsanslag</i>	1 000	
5	Arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggs-pensioneringen, <i>förslagsanslag</i>	646 000	
			3 767 000
Summa kr.			72 196 000

UTGIFTER FÖR STATENS KAPITALFONDER

I. RIKSGÄLDSFONDEN¹

1 Underskott på riksgäldsfonden **1 370 000 000**

II. AVSKRIVNING AV NYA KAPITALINVESTERINGAR

A. Statens affärsverksfonder

Justitiedepartementet:

1 Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården (I: G: 1), *förslagsanslag* 1 000

Försvarsdepartementet:

2 Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk (I: A: 1), *förslagsanslag* *1 000

Kommunikationsdepartementet:

3	Posthus m. m. (I: B: 1), <i>förslagsanslag</i>	1 000	
4	Teleanläggningar m. m. (I: C: 1), <i>förslagsanslag</i>	7 500 000	
5	Järnvägar m. m. (I: D: 1), <i>förslagsanslag</i>	10 800 000	
6	Flygplatser m. m. (I: E: 1), <i>förslagsanslag</i> ...	1 000	18 302 000

Jordbruksdepartementet:

7	Byggnadsarbeten m. m. vid vissa till samlagsföreningar upplåtna kronoegendomar (I: G: 2), <i>förslagsanslag</i>	1 000	
8	Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m. (I: G: 3), <i>förslagsanslag</i>	1 000	
9	Förvaltningsbyggnad för domänstyrelsen (I: G: 4), <i>förslagsanslag</i>	1 000	3 000

Industridepartementet:

10	Kraftstationer m. m. (I: F: 1), <i>förslagsanslag</i>		61 500 000
			79 807 000

B. Statens allmänna fastighetsfond

Justitiedepartementet:

1	Polishus m. m. (II: 1), <i>reservationsanslag</i>	10 000 000	
2	Renovering av byggnad för regeringsrätten (II: 2).....	375 000	
3	Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården (II: 3), <i>reservationsanslag</i>	2 500 000	12 875 000

¹ Stat för riksgäldsfonden se Bilaga till Utgifter för statens kapitalfonder sid. 69.

* Beräknat belopp.

Utrikesdepartementet:		
4	Inköp, uppförande och iståndsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen (II: 4), <i>reservationsanslag</i>	2 250 000
Försvarsdepartementet:		
5	Vissa skyddsrumsanläggningar (II: 5), <i>reservationsanslag</i>	4 080 000
6	Uppförande av förrådsbyggnader för civilförsvaret (II: 6), <i>reservationsanslag</i>	1 828 000
7	Vissa byggnadsarbeten vid statens civilförvarsskola i Rosersberg (II: 7), <i>reservationsanslag</i>	642 000
		6 550 000
Socialdepartementet:		
8	Utbyggande av karolinska sjukhuset (II: 8), <i>reservationsanslag</i>	4 850 000
9	Utbyggande av akademiska sjukhuset i Uppsala (II: 9), <i>reservationsanslag</i>	7 500 000
10	Vissa byggnadsarbeten vid kliniker för psykiskt sjuka m. m. (II: 10), <i>reservationsanslag</i>	2 250 000
11	Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker (II: 11), <i>reservationsanslag</i>	3 250 000
12	Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna (II: 12), <i>reservationsanslag</i>	1 125 000
13	Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare (II: 13), <i>reservationsanslag</i>	1 450 000
		20 425 000
Kommunikationsdepartementet:		
14	Byggnadsarbeten för länsstyrelserna (II: 14), <i>reservationsanslag</i>	1 487 000
Finansdepartementet:		
15	Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm (II: 15), <i>reservationsanslag</i>	150 000
16	Uppförande av förvaltningsbyggnader i Stockholm (II: 16), <i>reservationsanslag</i>	13 190 000
17	Merkostnader för vissa byggnadsarbeten (II: 17), <i>reservationsanslag</i>	1 000
18	Vissa byggnadsarbeten vid tullverket (II: 19), <i>reservationsanslag</i>	10 000
		13 351 000
Utbildningsdepartementet:		
19	Byggnadsarbeten för vissa kulturändamål (II: 20), <i>reservationsanslag</i>	750 000
20	Byggnadsarbeten vid specialskolan m. m. (II: 22), <i>reservationsanslag</i>	250 000
21	Byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor (II: 23), <i>reservationsanslag</i>	*60 000 000
		61 000 000
Jordbruksdepartementet:		
22	Byggnadsarbeten vid jordbrukets högskolor m. m. (II: 24), <i>reservationsanslag</i>	4 050 000

* Beräknat belopp.

Handelsdepartementet:

23	Gemensam administrationsbyggnad för Svenska turisttrafikförbundet m. fl. (II: 25), <i>reservationsanslag</i>	23 000
----	--	--------

Civildepartementet:

24	Statlig förvaltningsskola (II: 26), <i>reservationsanslag</i>	1 050 000
----	---	-----------

Industridepartementet:

25	Tillbyggnader vid statens skeppsprovvningsanstalt (II: 27), <i>reservationsanslag</i>	475 000
		123 536 000

C. Försvarets fastighetsfond

1	Kasernbyggnaders delfond (III: 1—6), <i>reservationsanslag</i>	47 571 000
2	Befästningars delfond (III: 7—13), <i>reservationsanslag</i>	92 220 000
3	Försvarets forskningsanstalts delfond (III: 14), <i>reservationsanslag</i>	1 128 000
		140 919 000

D. Statens utlåningsfonder

Utbildningsdepartementet:

1	Studiemedelsfonden (IV: 6), <i>reservationsanslag</i>	660 000 000
2	Lånefonden för studentkårlokaler (IV: 8), <i>reservationsanslag</i>	*5 250 000
		665 250 000

Jordbruksdepartementet:

3	Fiskerilånefonden (IV: 9), <i>reservationsanslag</i> .	*300 000
---	--	----------

Inrikesdepartementet:

4	Lånefonden för allmänna samlingslokaler (IV: 15), <i>reservationsanslag</i>	5 300 000
		670 850 000

E. Fonden för låneunderstöd

Socialdepartementet:

1	Lån till byggande av sjukhem (V: 2), <i>reservationsanslag</i>	9 167 000
2	Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m. (V: 3), <i>reservationsanslag</i>	800 000
		9 967 000

Finansdepartementet:

3	Lån för inrättande av alkoholfria restauranger (V: 6), <i>reservationsanslag</i>	60 000
---	--	--------

* Beräknat belopp.

Handelsdepartementet:		
4	Lån till utbyggnad av oljelagringen (V: 7), <i>reservationsanslag</i>	67 000 000
Industridepartementet:		
5	Lån till Aktiebolaget Atomenergi för upp- förande av en atomkraftstation i Marviken (V: 10), <i>reservationsanslag</i>	12 000 000
		89 027 000

F. Diverse kapitalfonder

Kommunikationsdepartementet:		
1	Vägmaskiner m. m. (VIII: 1), <i>förslagsanslag</i> .	1 000
2	Sjöfartsmateriel m. m. (VIII: 2), <i>förslagsan- slag</i>	1 000
		2 000
		Summa kr. 1 104 141 000

III. AVSKRIVNING AV OREGLERADE KAPITALMEDELSFÖRLUSTER

1	Avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster	1 000 000
---	--	------------------

Bilaga till Utgifter för statens kapitalfonder

FÖRSLAG TILL STAT FÖR RIKSGÄLDSFONDEN
FÖR BUDGETÅRET 1969/70

Utgifter

A. Räntor på statsskulden:

1. Ränta på räntelöpande obligationslån, <i>förslagsvis</i>	742 283 000
2. Vinster på premieobligationslån, <i>förslagsvis</i>	129 515 000
3. Ränta på statsskuldförbindelser, <i>förslagsvis</i>	58 000 000
4. » » sparobligationer, <i>förslagsvis</i>	72 000 000
5. » » av staten övertagna lån, <i>förslagsvis</i>	240 000
6. » » lån hos statsinstitutioner och fonder m. m., <i>förslagsvis</i>	55 000 000
7. Årsanslaget till Hans Maj:t Konungen	300 000
8. Ränta på köpeskillingen för fastigheten nr 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm	90 000
9. » » konung Carl XIII:s hemgiftskapital	7 500
10. » » Göta kanals reparationsfond	7 045
11. » » kortfristig upplåning hos banker m. fl., <i>förslagsvis</i> .	35 000 000
12. » » skattkamarväxlar, <i>förslagsvis</i>	185 000 000
13. » » beräknad ny upplåning, <i>förslagsvis</i>	174 469 455
	1 451 912 000

B. Provisioner m. m.:

1. Försäljningsprovisioner m. m., <i>förslagsvis</i>	5 000 000	
2. Inlösningsprovisioner m. m., <i>förslagsvis</i>	1 800 000	
3. Kursförluster, <i>förslagsvis</i>	1 000	6 801 000
	Summa kr.	1 458 713 000

Inkomster

A. Räntor:

1. Ränta på uppköpta obligationer	10 000	
2. » » rörliga krediter	75 000 000	
3. » » kortfristig utlåning till banker m. fl.	10 000 000	
4. » » övriga utlånade medel	500 000	85 510 000

B. Uppgäld och kursvinster:

1. Uppgäld	1 000	
2. Kursvinster	1 000	2 000

C. Diverse inkomster:

1. Preskriberade obligationer och kuponger m. m.	3 000 000	
2. Dragningslistor på premielånen	200 000	
3. Övriga diverse inkomster	1 000	3 201 000
		88 713 000

Underskott att avföras på riksstatens driftbudget

1 370 000 000Summa kr. **1 458 713 000**

KAPITALBUDGETEN

INKOMSTERNÄ PÅ KAPITALBUDGETEN

1	Lånemedel	2 825 249 000
---	-----------------	---------------

FÖRSLAG TILL INVESTERINGSSTATER FÖR BUDGETÅRET 1969/70

I. STATENS AFFÄRSVERKSFONDER

A. Försvarets fabriksverks fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag ...	40 000 000
från riksstaten	1 000		
inom fonden	11 400 000		
Övriga kapitalmedel ..	4 350 000		
Investeringsbemyndigande	24 249 000		
	<u>40 000 000</u>		<u>40 000 000</u>

B. Postverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag ...	41 000 000
från riksstaten	1 000		
inom fonden	11 800 000		
Övriga kapitalmedel ..	1 000		
Investeringsbemyndigande	29 198 000		
	<u>41 000 000</u>		<u>41 000 000</u>

C. Televerkets fond

Avskrivningsmedel		Summa investerings-	
från riksstaten	7 500 000	anslag	674 400 000
inom fonden	593 200 000		
Övriga kapitalmedel ..	1 000 000		
Investeringsbemyndigande	72 700 000		
	<u>674 400 000</u>		<u>674 400 000</u>

D. Statens järnvägars fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag ...	382 200 000
från riksstaten	10 800 000		
inom fonden	241 000 000		
Övriga kapitalmedel ..	6 000 000		
Investeringsbemyndigande	124 400 000		
	<u>382 200 000</u>		<u>382 200 000</u>

E. Luftfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag . . .	30 500 000
från riksstaten	1 000		
inom fonden	12 400 000		
Övriga kapitalmedel ..	1 000		
Investeringsbemyndigande	18 098 000		
	30 500 000		30 500 000

F. Statens vattenfallsverks fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag . . .	595 000 000
från riksstaten	61 500 000		
inom fonden	310 000 000		
Övriga kapitalmedel ..	5 000 000		
Investeringsbemyndigande	218 500 000		
	595 000 000		595 000 000

G. Domänverkets fond

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	9 957 000
från riksstaten	4 000		
Övriga kapitalmedel ..	1 000		
Investeringsbemyndigande	9 952 000		
	9 957 000		9 957 000

Summa investeringsbemyndiganden för statens affärsverksfonder 497 097 000

II. STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	311 109 000
från riksstaten	123 536 000		
inom fonden	37 582 000		
Övriga kapitalmedel ..	5 700 000		
Investeringsbemyndigande	144 291 000		
	311 109 000		311 109 000

III. FÖRSVARETS FASTIGHETSFOND

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	207 218 000
från riksstaten	140 919 000		
inom fonden	22 293 000		
Övriga kapitalmedel ..	2 000 000		
Investeringsbemyndigande	42 006 000		
	207 218 000		207 218 000

IV. STATENS UTLÅNINGSFONDER

Utrikesförvaltningens lånefond

Investeringsbemyndigande	100 000	Investeringsanslag ...	100 000
--------------------------------	---------	------------------------	---------

Biståndsförvaltningens lånefond

Investeringsbemyndigande	200 000	Investeringsanslag ...	200 000
--------------------------------	---------	------------------------	---------

Statens bosättningslånefond

Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag ...	1 000
--------------------------------	-------	------------------------	-------

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten

Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag ...	1 000
--------------------------------	-------	------------------------	-------

Allmänna studielånefonden

Investeringsbemyndigande	111 000 000	Investeringsanslag ...	111 000 000
--------------------------------	-------------	------------------------	-------------

Studiemedelsfonden

Avskrivningsmedel från riksstaten	660 000 000	Investeringsanslag ...	660 000 000
---	-------------	------------------------	-------------

Lånefonden för inventarier i studentbostäder

Investeringsbemyndigande	5 000 000	Investeringsanslag ...	5 000 000
--------------------------------	-----------	------------------------	-----------

Lånefonden för studentkårlokaler

Avskrivningsmedel från riksstaten	5 250 000	Investeringsanslag ...	7 000 000
Investeringsbemyndigande	1 750 000		
	7 000 000		7 000 000

Fiskerilånefonden

Avskrivningsmedel från riksstaten	300 000	Investeringsanslag ...	1 000 000
Investeringsbemyndigande	700 000		
	1 000 000		1 000 000

Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.

Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag ...	1 000
--------------------------------	-------	------------------------	-------

Statens hantverks- och industrilånefond

Investeringsbemyndigande	20 000 000	Investeringsanslag ...	20 000 000
--------------------------------	------------	------------------------	------------

Lånefonden för bostadsbyggande

Investeringsbemyndigande	1 400 000 000	Investeringsanslag ...	1 400 000 000
--------------------------------	---------------	------------------------	---------------

Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin

Investeringsbemyndigande	1 000	Investeringsanslag ...	1 000
--------------------------------	-------	------------------------	-------

Lånefonden för kommunala markförvärv

Investeringsbemyndigande	30 000 000	Investeringsanslag ...	30 000 000
--------------------------------	------------	------------------------	------------

Lånefonden för allmänna samlingslokaler

Avskrivningsmedel från riksstaten	5 300 000	Investeringsanslag ...	8 000 000
Investeringsbemyndigande	2 700 000		
	8 000 000		8 000 000

Summa investeringsbemyndiganden för statens utlåningsfonder 1 571 454 000

V. FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

Avskrivningsmedel från riksstaten	89 027 000	Summa investeringsanslag	376 601 000
Övriga kapitalmedel ..	30 500 000		
Investeringsbemyndigande	257 074 000		
	376 601 000		376 601 000

VI. FONDEN FÖR STATENS AKTIER

Investeringsbemyndigande	300 000 000	Investeringsanslag ...	300 000 000
--------------------------------	-------------	------------------------	-------------

VII. FONDEN FÖR FÖRLAG TILL STATSVERKET

Övriga kapitalmedel ..	40 000 000	Summa investerings-	
Investeringsbemyndigande	—14 600 000	anslag	25 400 000
	<u>25 400 000</u>		<u>25 400 000</u>

VIII. DIVERSE KAPITALFONDER

A. Statens vägverks förrådsfond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag ...	59 800 000
från riksstaten	1 000		
inom fonden	48 650 000		
Övriga kapitalmedel ..	200 000		
Investeringsbemyndigande	10 949 000		
	<u>59 800 000</u>		<u>59 800 000</u>

B. Sjöfartsverkets fond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag ...	29 400 000
från riksstaten	1 000		
inom fonden	11 400 000		
Övriga kapitalmedel ..	50 000		
Investeringsbemyndigande	17 949 000		
	<u>29 400 000</u>		<u>29 400 000</u>

C. Statens datamaskinfond

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag ...	25 000 000
inom fonden	5 900 000		
Övriga kapitalmedel ..	1 000		
Investeringsbemyndigande	19 099 000		
	<u>25 000 000</u>		<u>25 000 000</u>

D. Jordfonden

Investeringsbemyndigande	20 000 000	Investeringsanslag ...	20 000 000
--------------------------------	------------	------------------------	------------

E. Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap

Avskrivningsmedel		Investeringsanslag . . .	850 000
inom fonden	1 380 000		
Övriga kapitalmedel ..	1 000		
Investeringsbemyndigande	—531 000		
	<u>850 000</u>		<u>850 000</u>
<i>Summa investeringsbemyndiganden för diverse kapitalfonder</i>	67 466 000		

SUMMA INVESTERINGSSTATER

Avskrivningsmedel		Summa investeringsanslag	5 370 739 000
från riksstaten	1 104 141 000		
inom fonden	1 307 005 000		
Övriga kapitalmedel ..	94 805 000		
Investeringsbemyndigande	2 864 788 000		
	<u>5 370 739 000</u>		<u>5 370 739 000</u>

KAPITALINVESTERING

I. STATENS AFFÄRSVERKSFONDER

A. Försvarets fabriksverk

1 Byggnader och utrustning för försvarets fabriksverk	*40 000 000
---	-------------

B. Postverket

1 Posthus m. m.	41 000 000
----------------------	------------

C. Televerket

Kommunikationsdepartementet:	
1 Teleanläggningar m. m.	598 300 000
Utbildningsdepartementet:	
2 Rundradioanläggningar	76 100 000
	<u>674 400 000</u>

D. Statens järnvägar

1 Järnvägar m. m.	382 200 000
------------------------	-------------

E. Luftfartsverket

1 Flygplatser m. m.	30 500 000
--------------------------	------------

F. Statens vattenfallsverk

1 Kraftstationer m. m.	595 000 000
-----------------------------	-------------

G. Domänverket

Justitiedepartementet:		
1 Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården		100 000
Jordbruksdepartementet:		
2 Byggnadsarbeten m. m. vid vissa till samlingsbruksföreningar upplåtna kronoegendomar ..	57 000	
3 Markförvärv för naturvårdsändamål, m. m. .	6 000 000	
4 Förvaltningsbyggnad för domänstyrelsen ...	3 800 000	9 857 000
		<u>9 957 000</u>
	Summa kr.	1 773 057 000

* Beräknat belopp.

II. STATENS ALLMÄNNA FASTIGHETSFOND

Justitiedepartementet:			
1	Polishus m. m.	40 000 000	
2	Renovering av byggnad för regeringsrätten .	1 500 000	
3	Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården ..	5 000 000	46 500 000
Utrikesdepartementet:			
4	Inköp, uppförande och istandsättande av fastigheter för utrikesrepresentationen		9 000 000
Försvarsdepartementet:			
5	Vissa skyddsrumsanläggningar	4 080 000	
6	Uppförande av förrädsbyggnader för civilförsvaret	3 655 000	
7	Vissa byggnadsarbeten vid statens civilförsvårsskola i Rosersberg	1 284 000	9 019 000
Socialdepartementet:			
8	Utbyggnade av karolinska sjukhuset.....	9 700 000	
9	Utbyggnade av akademiska sjukhuset i Uppsala	15 000 000	
10	Vissa byggnadsarbeten vid kliniker för psykiskt sjuka m. m.	4 500 000	
11	Vissa byggnadsarbeten för rättspsykiatriska kliniker	6 500 000	
12	Vissa byggnadsarbeten m. m. vid ungdomsvårdsskolorna	2 250 000	
13	Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens vårdanstalter för alkoholmissbrukare	2 900 000	40 850 000
Kommunikationsdepartementet:			
14	Byggnadsarbeten för länsstyrelserna		5 947 000
Finansdepartementet:			
15	Sanering m. m. inom Djurgårdsstaden i Stockholm	600 000	
16	Uppförande av förvaltningsbyggnader i Stockholm	52 760 000	
17	Merkostnader för vissa byggnadsarbeten	1 000	
18	Inköp av fastigheter m. m.	1 000	
19	Vissa byggnadsarbeten vid tullverket	40 000	53 402 000
Utbildningsdepartementet:			
20	Byggnadsarbeten för vissa kulturändamål ..	2 900 000	
21	Radio- och televisionshus	11 000 000	
22	Byggnadsarbeten vid specialskolan m. m. ...	500 000	
23	Byggnadsarbeten vid universiteten och vissa högskolor	*120 000 000	134 400 000

* Beräknat belopp.

Jordbruksdepartementet:		
24	Byggnadsarbeten vid jordbrukets högsolor m. m.	8 100 000
Handelsdepartementet:		
25	Gemensam administrationsbyggnad för Svenska turisttrafikförbundet m. fl.	90 000
Civildepartementet:		
26	Statlig förvaltningsskola	2 101 000
Industridepartementet:		
27	Tillbyggnader vid statens skeppsprovvningsanstalt	1 700 000
Summa kr.		311 109 000

III. FÖRSVARETS FASTIGHETSFOND

<i>Kasernbyggnaders delfond:</i>		
1	Byggnadsarbeten för gemensamma ändamål.	18 700 000
2	Byggnadsarbeten för armén	42 370 000
3	Byggnadsarbeten för marinen	12 413 000
4	Byggnadsarbeten för flygvapnet	1 000
5	Nybyggnad av kasernetablisement m. m. för Svea livgarde och Svea ingenjörregemente ..	21 657 000
6	Markförvärv för övningsfält m. m.	*17 600 000
		112 741 000
<i>Befästningars delfond:</i>		
7	Befästningsarbeten för gemensamma ändamål	29 900 000
8	Befästningsarbeten för armén	7 369 000
9	Befästningsarbeten för marinen	34 488 000
10	Befästningsarbeten för flygvapnet	1 000
11	Flygfältsarbeten m. m.	15 173 000
12	Flyttning av Stockholms örlogsbas (Muskövarvet)	5 289 000
13	Markförvärv för befästningar	1 000
		92 221 000
<i>Försvarets forskningsanstalts delfond:</i>		
14	Byggnadsarbeten för försvarets forskningsanstalt	2 256 000
Summa kr.		207 218 000

IV. STATENS UTLÅNINGSFONDER

Utrikesdepartementet:		
1	Utrikesförvaltningens lånefond	100 000
2	Biståndsförvaltningens lånefond	200 000
		300 000
Socialdepartementet:		
3	Statens bosättningslånefond	1 000

* Beräknat belopp.

Kommunikationsdepartementet:		
4	Statens lånefond för den mindre skeppsfarten	1 000
Utbildningsdepartementet:		
5	Allmänna studielånefonden	*111 000 000
6	Studiemedelsfonden	660 000 000
7	Lånefonden för inventarier i studentbostäder	5 000 000
8	Lånefonden för studentkårlokaler	*7 000 000
		783 000 000
Jordbruksdepartementet:		
9	Fiskerilånefonden	*1 000 000
10	Lånefonden till främjande av beredning och avsättning av fisk m. m.	1 000
		1 001 000
Inrikesdepartementet:		
11	Statens hantverks- och industrilånefond ...	20 000 000
12	Lånefonden för bostadsbyggande	1 400 000 000
13	Lånefonden för maskinanskaffning inom byggnadsindustrin	1 000
14	Lånefonden för kommunala markförvärv ...	30 000 000
15	Lånefonden för allmänna samlingslokaler ...	8 000 000
		1 458 001 000
Summa kr.		2 242 304 000

V. FONDEN FÖR LÅNEUNDERSTÖD

Socialdepartementet:		
1	Lån till anordnande av barnstugor	14 000 000
2	Lån till byggande av sjukhem	55 000 000
3	Lån till nybyggnader vid erkända vårdanstalter för alkoholmissbrukare m. m.	1 000 000
4	Lån till utländska läkare för viss efterutbildning	1 000
		70 001 000
Kommunikationsdepartementet:		
5	Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1968/69	7 500 000
Finansdepartementet:		
6	Lån för inrättande av alkoholfria restauranger	100 000
Handelsdepartementet:		
7	Lån till utbyggnad av oljelagringen	67 000 000
Inrikesdepartementet:		
8	Lokaliseringslån	200 000 000
9	Räntefria lån till bostadsbyggande	20 000 000
		220 000 000
Industridepartementet:		
10	Lån till Aktiebolaget Atomenergi för uppförande av en atomkraftstation i Marviken ...	12 000 000
Summa kr.		376 601 000

* Beräknat belopp.

VI. FONDEN FÖR STATENS AKTIER

Industridepartementet:

1	Teckning av aktier i Sveriges Investeringsbank AB.....	300 000 000
---	--	-------------

VII. FONDEN FÖR FÖRLAG TILL STATSVERKET

Kommunikationsdepartementet:

1	Förskott till vissa plankostnader m. m.	2 700 000
---	--	-----------

Finansdepartementet:

2	Vissa projekteringskostnader	20 000 000
---	------------------------------------	------------

Jordbruksdepartementet:

3	Förskott för inköp av inventarier för lantbrukshögskolans försöksverksamhet	200 000
---	---	---------

Industridepartementet:

4	Statliga gruvor m. m.	2 500 000
---	----------------------------	-----------

Summa kr. **25 400 000**

VIII. DIVERSE KAPITALFONDER

Kommunikationsdepartementet:

Statens vägverks förrådsfond:

1	Vägmaskiner m. m.	59 800 000
---	------------------------	------------

Sjöfartsverkets fond:

2	Sjöfartsmateriel m. m.	29 400 000	89 200 000
---	-----------------------------	------------	------------

Finansdepartementet:

Statens datamaskinfond:

3	Anskaffning av datamaskiner	25 000 000
---	-----------------------------------	------------

Jordbruksdepartementet:

4	Jordfonden	20 000 000
---	------------------	------------

Handelsdepartementet:

Förrådsfonden för ekonomisk försvarsberedskap:

5	Förrådsanläggningar m. m.	850 000
---	--------------------------------	---------

Summa kr. **135 050 000**

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 3 januari 1969.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, fråga om *proposition angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1969/70* och anför.

Kungl. Maj:t fattar denna dag på hemställan av vederbörande föredraganden beslut om de förslag till riksdagen i frågor om statsverkets inkomster och utgifter för budgetåret 1969/70 som skall ingå i nämnda proposition. Utdrag av statsrådsprotokollet i dessa ärenden bör bifogas propositionen som bilagor 1—23. I fråga om bilagorna 4—15 har föredragandena upprättat översikter över sina förslag. Dessa översikter torde få tryckas först i resp. bilaga.

Förslag till nämnda proposition har den lydelse *bilaga* till detta protokoll utvisar med därvid fogade specifikationer av inkomsterna och utgifterna på riksstaten. Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna förslaget till riksstat för budgetåret 1969/70 och uppta statsverkets inkomster och utgifter i enlighet med detta.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson

BILAGA I TILL STATSVERKSPROPOSITIONEN 1969

FINANSPLANEN

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott
den 3 januari 1969.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, JOHANSSON, HOLMQVIST, ASPLING, PALME, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN, MOBERG.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Sträng, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *finansplan och beräkning av inkomster för budgetåret 1969/70 jämte därmed sammanhängande frågor* och anför.

Finansplanen

Den internationella utvecklingen

Efter den avmattning som rått under större delen av 1966 och 1967 har industriländernas produktion och handel under 1968 utvecklats i snabb takt. OECD-ländernas bruttonationalprodukt ökade sålunda med ca 5 % 1968 mot ca 3 % året innan. I Västeuropa uppskattas tillväxten till drygt 4 % och i Förenta staterna till ca 5 %. Stegringen i den japanska produktionen har fortsatt i mycket hög takt. Världshandeln beräknas ha ökat med ca 10 % 1968.

Sommaren 1968 förutsåg man allmänt att den internationella konjunkturen under resten av året skulle mista den stimulans som utgick från Förenta staternas och Storbritanniens kraftigt växande import. De efterfrågebegränsande åtgärder som dessa länder vidtagit under våren och sommaren för att stärka betalningsbalansen hade emellertid ännu mot slutet av året inte lett till någon påfallande dämpning i produktionens och importens stegringstakt. Frankrikes ekonomi hade före strejkerna i maj—juni visat tecken på snabbare expansion. Sedan arbetsfreden återställdes

har produktionen snabbt återtagit förlorad terräng. I Italien bromsades stegringen i aktiviteten upp under första delen av 1968 till följd av en svag intern efterfrågan, men tillväxten synes ånyo ha skjutit fart under andra halvåret. Konjunkturförbättringen i Västeuropa understöddes dock främst av den återhämtning i Västtyskland som inleddes under senare delen av 1967. Genom dessa i övervägande grad expansiva impulser har betingelserna förbättrats också för de mindre industriländerna. Våra nordiska grannländer har haft väsentliga exportframgångar, men ökningarna i produktionen har varit rätt begränsade till följd av svag inhemsk efterfrågan. I Danmark och Finland har man hållit tillbaka den interna efterfrågan för att nå de verkningar på utrikesbalansen som åsyftats med devalveringarna.

Jämsides med den gynnsamma utvecklingen av produktionen och handeln har emellertid det internationella betalningssystemet utsatts för svåra påfrestningar. Världsekonomin har under flera år präglats av att man haft stora betalningsunderskott i Förenta staterna och Storbritannien, och överskott inom främst EEC-området. Den oro på valutamarknaderna som förekommit under perioden november 1967—november 1968 framstår huvudsakligen som en följd av att överskott och underskott i de stora ländernas betalningar inte jämnats ut inom rimlig tid. Till detta kom i Frankrike mera speciella förhållanden. Förekomsten av en stor volym lätt-rörligt kapital som kunnat flyttas tämligen obehindrat har varit en annan central faktor i sammanhanget.

I fråga om det internationella betalningsläget intar den västtyska ekonomins utveckling en central ställning. En starkt restriktiv ekonomisk politik framkallade en nedgång i den interna efterfrågan från mitten av 1966. Nedgången varade i ungefär ett år och ledde 1967 till en påtaglig uppgång i bytesbalansens överskott. Den västtyska produktionens och importens kraftiga återhämtning har inte minskat detta. Tvärtom synes överskottet ha ökat ytterligare något under 1968 utöver föregående års nivå om 2,5 miljarder dollar.

Liksom Italien, som också har ett överskott i bytesbalansen på ca 2,5 miljarder dollar, har Västtyskland kraftigt ökat sin kapitalexport. Detta har lett till lindring för särskilt Förenta staterna som genom en kraftig omsvängning 1968 från nettokapitalexport till nettokapitalimport kunde täcka en fortsatt försämring av sin bytesbalans. Likväl har den starka ställning som D-marken intar till följd av Västtysklands långvariga överskott i betalningarna inneburit en konstant risk för utflöde av valuta från länder med ekonomiska svårigheter av ett eller annat slag. Denna risk har varit särskilt påtaglig för underskottsländerna, så länge deras stabiliseringspolitik inte hunnit avsätta resultat som inger förtroende, och för Frankrike efter försommarens sociala och ekonomiska kris.

Den franska valutan hamnade alltså i en ömtålig situation genom löne-

ökningarna efter strejkerna i maj—juni och myndigheternas ambition att inom ramen för en starkt expansiv ekonomisk politik söka lösa de problem som uppstått. Till instabiliteten på valutamarknaderna bidrog också Storbritanniens fortsatt svaga betalningsbalans. Först i mars 1968 underbyggdes devalveringen med resoluta ingrepp för att begränsa den interna efterfrågan. Fördröjningen medverkade till att hålla den privata konsumtionen och importen på nivåer som hade en negativ inverkan på förtroendet för pundet. Under andra halvåret 1968 har emellertid handelsbalansen förbättrats något.

De åtgärder som tidigare under året vidtagits i internationell samverkan och i enskilda länder för att främja en återgång till lugn på valutamarknaderna beskrivs närmare i nationalbudgeten. Efter valutaoron i november gjordes en utfästelse om en internationell centralbankskredit till Frankrike på 2 miljarder dollar, vari bl. a. Sverige medverkar. I Frankrike har man stramat åt finans- och kreditpolitiken samt återinfört en sträng valutakontroll. Den brittiska regeringen har höjt de indirekta skatterna, skärpt kreditåttstramningen samt infört ett importdepositionssystem. Slutligen har i Västtyskland vidtagits åtgärder för att fördyra exporten och förbilliga importen samt för att avvärja kortfristig kapitalimport.

Inför 1969 är de centrala frågorna hur valutasituationen och den ekonomiska aktiviteten, inklusive handeln, kommer att utveckla sig mot denna bakgrund. Liksom i fjol efter punddevalveringen låter sig framförliggande år knappast bedömas med större säkerhet. För Storbritanniens del beräknas de restriktiva åtgärderna minska bruttonationalproduktens tillväxt 1969 till 2 à 3 %, mot knappt 4 % i fjol, med exporten och investeringarna som enda påskjutande krafter av betydelse. Trots den dämpande inverkan av åttstramningen i Frankrike väntas bruttonationalprodukten där stiga med ca 5 % 1969 vilket är mer än fjolårets uppgång.

Västtysklands ekonomiska aktivitet och utrikeshandel kommer att spela en central roll för konjunkturförloppet i år. Produktionen bedöms stiga med 4,5 à 5 % och bytesbalansens överskott anses kunna minska väsentligt som ett resultat bl. a. av de egna handelspolitiska åtgärderna och av åttstramningen i underskottsländerna. I Italien kan det låga utnyttjandet av resurserna stimulera den nya regeringen till att söka skynda på den ekonomiska expansionen. Tillväxten i de mindre industriländerna i Väst-europa kan i medeltal väntas bli minst lika stor i år som 1968.

Bedömningen av Förenta staternas konjunktur kan endast bli tentativ till dess att den tillträdande republikanska administrationen gett tillkänna vilken politik den avser föra. En stegring i produktionen 1968—1969 om ca 2,5 % verkar sannolik. Råvaruländerna kan väntas fortsätta att öka sin import från industriländerna fram till senare delen av året, då en dämpning troligen sätter in till följd av fjolårets försämring i råvaruländernas bytesbalans.

Enligt dessa bedömningar stiger produktionen i år med drygt 4 % i Västeuropa och troligen något mindre i Nordamerika. Särskilt tycks man ha skäl att räkna med en förstärkning av den europeiska investeringskonjunkturen. OECD-ländernas handel skulle därvid kunna stiga med ca 8 %. Denna bedömning vilar dock på förutsättningen att den ekonomiska aktiviteten, vilken hittills utvecklats tämligen oberörd av valutaoron, inte störs av ytterligare kriser på detta plan.

Tillgången på arbetskraft och ledig kapacitet i Västeuropa lämnar i och för sig utrymme för en snabbare ekonomisk tillväxt än vad som här antagits. I dämpande riktning verkar dock de stabiliseringsprogram som hänsynen till utrikesbalansen drivit fram i större länder med betalningsunderskott. Vidare har man ännu inte märkt några tecken på att förbättringen i konjunkturen förmått övriga länder att rucka på den försiktiga och avvaktande grundinställning som präglar den ekonomiska politiken. Försiktigheten är ett uttryck för den stora vikt varje land lägger vid att bevara eller förbättra sitt internationella konkurrensläge genom att begränsa ökningarna i priser och kostnader. I allmänhet synes den ekonomiska politiken vara inriktad på en fortsatt förhållandevis snabb tillväxt utan att dock vara tillräckligt expansiv för att kunna återställa utnyttjandet av resurserna till tidigare gängse nivåer.

I detta sammanhang vill jag peka på två erfarenheter som gjorts under den gångna perioden av valutaoro. Den ena är att länderna behöver kunna vidta åtgärder mot de spekulativa kapitalrörelserna. Utvecklingen har drastiskt visat omfattningen av den volym lätttrörligt kapital som snabbt kan mobiliseras. Det är därför tillfredsställande att ett antal centralbanker påbörjat en undersökning av möjligheterna att bygga ut beredskapssystemet i syfte att kompensera verkningarna på valutareserverna av vissa kortfristiga kapitalrörelser.

Den andra är att det internationella betalningssystemet inte kan fungera i längden, om jämviktsbrister i tongivande länders betalningar tillåts växa sig stora och bli varaktiga. Den viktigaste uppgiften som nu åligger länderna var för sig och i gemenskap är därför att anpassa sin ekonomiska politik så att man åstadkommer bättre jämvikt i de internationella betalningarna samtidigt som produktion och handel fortsätter att växa. Det är därvid angeläget att länder i ett gott betalningsläge går före genom att konsekvent föra en expansiv politik.

Konjunkturutveckling och ekonomisk politik i Sverige 1968

Utformningen av den ekonomiska politiken i Sverige 1968 har framför allt påverkats av två förhållanden. Det ena var den konjunkturavmattning som pågått sedan 1966. Det andra var den balansrubbnings som i mitten av 1960-talet inträffade i vår utrikeshandel. En annan faktor av betydelse vid uppläggnings av den ekonomiska politiken var den allvarliga störning som utlöstes på valutamarknaderna i slutet av 1967 av de långvariga brittiska betalningssvårigheterna och som föranledde devalvering av valutorna i bl. a. Storbritannien och Danmark.

Den ekonomiska politiken ställdes härigenom inför besvärliga avvägningsproblem. Huvudmålet för politiken var givet, nämligen att säkerställa en jämn och hög sysselsättning. Ett annat mål var att åstadkomma fortsatt förbättring av handelsbalansen. Inte minst med hänsyn till näringslivets konkurrenskraft måste ansträngningarna att dämpa pris- och kostnadsstegringarna fullföljas. Investeringsresurserna borde styras mot industrin, bostadsbyggandet och angelägna offentliga investeringar.

Mot denna bakgrund gavs politiken en försiktigt expansiv inriktning. Det gällde att förstärka efterfrågan för att utnyttja våra produktiva resurser utan att riskera överslag i inflationistisk riktning. En alltför snabb allmän efterfrågeexpansion kunde därför inte tillåtas, utan produktion och sysselsättning fick stimuleras genom i tid och rum avgränsade åtgärder. Kravet på rörlighet inom politiken medförde att insatta stimulansåtgärder snabbt måste kunna begränsas om läget krävde det.

Med början från andra halvåret 1967 har statsupplåningen som ett led i en konjunkturstimulerande budgetpolitik tillåtits expandera. Framför allt ökade statens utgiftsoverskott som en följd av vidtagna sysselsättningsskapande åtgärder. Statens upplåningsbehov, som under 1967 stigit till omkring 3 miljarder kr., ökade under fjolåret till omkring 3,4 miljarder kr.

Efter den tillfälliga åtstramningen i samband med valutaoroligheterna kunde kreditpolitiken åter lättas. Diskontot sänktes i februari 1968 med en halv procent från den nivå det förts upp till i slutet av år 1967. En ytterligare sänkning av diskontot med en halv procent till 5 % kom till stånd under hösten.

Som ett resultat av den ekonomiska politik som fördes, ökade takten i produktionens och efterfrågans tillväxt. Under 1968 kan den inhemska efterfrågan beräknas ha vuxit med 4 %, jämfört med 1,5 % år 1967. Efterfrågetillväxten bars i inte oväsentlig omfattning upp av den offentliga sektorn. De offentliga investeringarna ökade 1968 i betydligt snabbare takt än 1967. Framför allt var det de statliga investeringarna som expanderade, medan kommuninvesteringarna uppvisade en lägre ökningstakt än 1967. Den offentliga konsumtionen ökade med inemot 8 %, vilket bidrog till att till-

Tabell 1. Försörjningsbalans för år 1968

	1968 Miljarder kr.	Volymförändringar i % från föregående år	
		1967	1968
<i>Tillgång</i>	167,8	+ 2,1	+ 4,5
Bruttonationalprodukt	141,4	+ 2,1	+ 3,5
Import	26,4	+ 2,5	+ 8,5
<i>Användning</i>	167,8	+ 2,1	+ 4,5
Bruttoinvestering	45,0	+ 2,1	+ 1,6
därav: näringsliv	17,6	— 2,9	— 3,7
stat	9,4	— 6,2	+ 8,4
kommuner	8,5	+ 14,5	+ 6,0
bostäder	9,6	+ 11,7	+ 1,7
Lagerförändring	0,4	.	.
Privat konsumtion	73,0	+ 2,4	+ 3,9
Offentlig konsumtion	24,0	+ 8,1	+ 7,5
Tjänstenetto	0,1	.	.
Export	25,3	+ 5,3	+ 7,9

växttakten för samtliga offentliga utgifter var ännu något kraftigare än året innan. Den privata konsumtionen var ett annat expansivt element under fjolåret. Detsamma gäller lagerinvesteringarna, för vilka ett omslag skedde 1968. Mot en kraftig nedgång i lagerinvesteringarna 1967 står sålunda en uppgång 1968 i storleksordningen 400 milj. kr.

Sysselsättningen har stått i förgrunden för regeringens ekonomiska politik. Liksom under 1967 sattes under fjolåret en rad olika åtgärder in för att säkerställa sysselsättning åt all arbetskraft. Läget på arbetsmarknaden karakteriserades under fjolåret av balans eller till och med begynnande arbetskraftsbrist i vissa delar av landet, medan arbetslösheten växte i norrlandslänen. Denna utveckling har understrukt nödvändigheten av att bedriva en selektiv sysselsättningspolitik i stället för en generellt efterfrågestimulerande politik. Jag kommer i ett följande avsnitt att lämna en närmare redovisning för omfattningen och inriktningen av de sysselsättningspolitiska insatserna.

Tillsammans med den begynnande konjunkturuppgången medverkade de vidtagna stimulansåtgärderna till att efterfrågan på arbetskraft successivt steg under 1968. I slutet av året låg efterfrågan på arbetskraft, mätt i obebyggda platser, drygt 30 % över motsvarande tal 1967. Den kraftigaste uppgången ägde rum inom industrin. Arbetslösheten låg på en något högre nivå än 1967 ända fram till tredje kvartalet. Under fjärde kvartalet var arbetslösheten däremot totalt sett lägre än motsvarande tid året innan.

Ett annat huvudmål för den ekonomiska politiken under senare år har varit att skapa förutsättningar för en uppgång av exporten. I finansplanen för ett år sedan uttalade jag att det borde finnas utsikter för en uppgång av

den svenska exportvolymen med 6,5 %. Utvecklingen under det gångna året blev dock gynnsammare och den faktiska exportökningen uppgick till totalt 8 % och exklusive fartyg till 9 %. Handeln i Västeuropa steg ännu något snabbare eller med 10 %. Skillnaden i ökningstakt förklaras av att den ekonomiska tillväxten i vissa av våra viktigaste avnämländer klart understeg genomsnittet för Västeuropa. Framför allt var detta fallet i de nordiska länderna, vilka svarar för en fjärdedel av den svenska exporten. Vår exportuppgång till dessa länder begränsades till några procent, medan exporten till de utomnordiska marknaderna steg med närmare 10 %.

År 1967, när vi särskilt till följd av minskade lagerinvesteringar hade en låg inhemsk efterfrågan, begränsades importens tillväxt till ett par procent. Som jag redan berört skedde under fjolåret ett omslag i lagerinvesteringarna och vidare steg den privata konsumtionen kraftigt. Detta bidrog till en betydligt snabbare efterfrågetillväxt, som i sin tur medförde en förhållandevis kraftig uppgång av importen. I volym räknat steg importen med 8,5 %.

Handelsbalansens underskott ökade under fjolåret, ehuru förhållandevis obetydligt. En fortsatt förbättring av sjöfartsnettot uppvägde inte en fortsatt försämring av turistnettot och övriga löpande betalningar. Vidare ökade transfereringarna till utlandet främst till följd av det stigande internationella utvecklingsbiståndet. Som ett resultat av dessa faktorer redovisas ett med omkring 450 milj. kr. ökat underskott i bytesbalansen. Valutareseven minskade emellertid obetydligt.

Investeringspolitiken har 1968 främst inriktats på att skapa utrymme för en uppgång av industrins investeringar och för en fortsatt expansion av bostadsbyggandet och dess kommunala följdinvesteringar. En rad olika ekonomisk-politiska åtgärder vidtogs för att stimulera industriinvesteringarna. Investeringsfonderna för byggnader och maskiner släpptes ånyo fria. För maskininvesteringar gällde dessutom ett särskilt 10-procentigt skatteavdrag under 1968. Inom områden med brist på arbetskraft skapades utrymme för industrins byggande genom att övriga investeringar hölls tillbaka. Detta skedde dels inom ramen för myndigheternas prövning av igångsättningstillstånd och dels — fram till dess att avgiften planenligt upphörde den 1 oktober 1968 — genom den tillfälliga investeringsavgiften på mindre angeläget byggande. Även den expansiva kreditpolitiken syftade till att möjliggöra en uppgång av industrins investeringar.

Enligt de uppgifter som nu föreligger skulle industriinvesteringarna 1968 i stort sett ha förblivit av samma omfattning som under 1967. Maskininvesteringarna, som svarar för drygt två tredjedelar av industrins investeringar, var oförändrade medan en obetydlig nedgång redovisas för industrins byggnadsinvesteringar. Orsaken till att något omslag i industriinvesteringarnas utveckling inte kom till stånd torde sammanhänga med att kapacitetsutnyttjandet i vissa branscher ännu inte nått den gräns vid vilken större utvidgningar ter sig motiverade.

Det resursutrymme som uppstod genom att industriinvesteringarna inte expanderade togs successivt i anspråk genom att ramarna vidgades under året för byggande av bostäder, skolor, ålderdomshem, barnstugor m.m. Genom att utvidgningen av de offentliga investeringarna koncentrerades till orter med sysselsättningssvårigheter, tjänade den även syftet att utjämna de regionala skillnaderna i sysselsättningsläget.

Den ursprungliga ramen för igångsättning av bostäder uppgick i fjol till 95 000 lägenheter. Genom de påslag som skedde i sysselsättningsstimulerande syfte vidgades ramen så att den faktiska igångsättningen kom att uppgå till närmare 105 000 lägenheter. Detta innebar att ett större bostadsbyggande sattes igång under fjolåret än vid något tidigare tillfälle.

Inte minst angelägenheten av att säkra vårt näringslivs konkurrenskraft har ställt stora krav på den ekonomiska politiken när det gällt att stabilisera pris- och kostnadsutvecklingen. År 1968 kom en nedpressning av pris- och kostnadsstegringen till stand. Konsumentprisernas uppgång var 1968 väsentligt lägre än 1967 eller ca 2 % mot drygt 3 %.

Även företagens lönekostnader har ökat i lugnare takt. Uppgången av de totala arbetskraftskostnaderna inklusive arbetsgivaravgifter utgjorde 1968 för industrins arbetare 6,5 %. Läget på arbetsmarknaden invercade på löneutvecklingen såtillvida att löneglidningen inom industrin kan uppskattas ha stannat vid 3 %. Denna dämpade kostnadsutveckling i förening med en snabb produktivitetsstegring torde ha förbättrat lönsamheten inom industrin och lett till en inte oväsentlig nedgång av arbetskostnaden per produkt-enhet. Detta styrks av en enkät rörande de större företagens beräknade taxerade inkomster. Enligt denna ökade inkomsterna med ca 10 % under 1968, jämfört med en ökning på 5 % år 1967.

Trots att lönestegringen 1968 var närmare 2 % lägre än föregående år, ökade hushållens disponibla realinkomster kraftigt. Uppgången beräknas 1968 till 3,5 % mot knappt 2,5 % föregående år. Det är framför allt den låga takten i prisstegringarna 1968 som förklarar denna gynnsamma utveckling. Uppgången av reallönerna bidrog till en snabb tillväxt av den privata konsumtionen. Volymmässigt steg den privata konsumtionens ökningstakt från 2,5 % till 4 %.

Sammanfattningsvis gäller att den ekonomiska politikens mål i väsentlig utsträckning kunde uppnås under 1968. Tillväxttakten i vår ekonomi ökade kraftigt. Sysselsättningsläget stabiliserades och efterfrågan på arbetskraft växte särskilt under andra halvåret. Bostadsbyggande och offentliga investeringar fortsatte att expandera. Härtill kom att pris- och kostnadsutvecklingen var lugnare än på många år. Reallönerna ökade kraftigt, vilket möjliggjorde en snabb tillväxt av den privata konsumtionen.

Trots den på många områden gynnsamma utvecklingen kvarstår problem som måste beaktas av den ekonomiska politiken. Detta gäller bl. a. i fråga om

sysselsättningssituationen, där betydande regionala svårigheter råder. Exporten ökade i fjol kraftigt men importen steg ännu något snabbare, vilket i förening med utvecklingen av övriga löpande betalningar ledde till en viss försvagning av bytesbalansen. Jämvikten i de utrikes betalningarna behöver därför ägnas fortsatt uppmärksamhet.

Den ekonomiska politiken 1969

Politikens mål och förutsättningar

De senaste årens utveckling har eftertryckligt visat att de för vår ekonomiska politik centrala målen: full sysselsättning, snabb tillväxt och en jämnare inkomstfördelning, kräver stora samhällsinsatser i form av snabbt och direkt verkande åtgärder. Den huvuduppgift för politiken som består i att upprätthålla balansen i ekonomin förutsätter att den allmänna efterfrågeutvecklingen hålls under noggrann kontroll. Det instabila politiska och ekonomiska läget i vår omvärld har inskräpnt nödvändigheten av en fast kurs i den ekonomiska politiken, som innebär att den långsiktiga tryggheten för sysselsättning och inkomster garanteras.

De yttre förutsättningarna för den ekonomiska utvecklingen är inte i något avgörande avseende annorlunda än de var för ett år sedan. Utsikterna för en fortsatt förhållandevis snabb utveckling av världens produktion och handel ter sig gynnsamma, även om tillväxttakten i allmänhet väntas bli något lägre än i fjol. Samtidigt kvarstår de problem, som skapas av bristen på balans i de stora industriländernas utrikeshandel, och därmed risken för att svårigheter på det internationella betalningsområdet kan komma att negativt påverka den ekonomiska utvecklingen. Erfarenheterna från det förflutna året visar å andra sidan att i varje fall akuta svårigheter kan övervinas genom internationell samverkan i monetära frågor.

Det finns därför anledning att med vad som närmast kan karakteriseras som försiktig optimism se på den framtida konjunkturutvecklingen både i vår omvärld och i vårt eget land. De svenska exportutsikterna påverkas positivt av att efterfrågeutvecklingen på flera av våra viktigare exportmarknader, framför allt Västtyskland, Danmark och Finland, bedöms bli aktiv under det kommande året. De i Västtyskland nyligen vidtagna skatteåtgärderna i syfte att påskynda importens tillväxt och hålla tillbaka exporten bör bli en stimulansfaktor av betydelse också för den svenska exportindustrin.

I andra riktningen verkar den kraftiga dämpning av importefterfrågan som förutses för både Förenta staterna och Storbritannien. För Förenta staternas del skulle importtillväxten gå ner från drygt 20 % till ca 3 %. För Storbritanniens del beräknas importen bli ungefär oförändrad efter tämligen kraftig uppgång 1968. Än så länge föreligger oklarhet om vilken eko-

nomisk politik som den nya republikanska administrationen i Förenta staterna kommer att föra, t. ex. huruvida den i fjol skärpta finanspolitiken kommer att fortsätta. Det är därför inte givet att uppbromsningen av importen kommer att bli så stor som nu antas.

Bedömningen av den engelska importens utveckling och därmed av läget på en för den svenska industrin viktig exportmarknad blir också i viss mån osäker. Detta gäller inte minst till följd av den oklarhet som råder beträffande effekterna av det temporära system med en 6 månaders deposition på 50 % av importvärdet hos Bank of England som nyligen införts för vissa varuslag, främst industriella färdigprodukter. Åtgärden avser att bromsa import och konsumtion genom en åtstramning av likviditeten. I vilken utsträckning importen kommer att reduceras blir beroende av en rad faktorer, främst den engelska kreditpolitikens restriktivitet samt de utländska exportörernas möjligheter att lämna sina engelska kunder förlängda leveranskrediter eller direkta lån. Om en sådan kreditgivning kommer till stånd, begränsas effekten av importdepositionerna till de kostnadsökningar som detta kan medföra. Storleken av denna kostnadsökning bör i alla händelser bli begränsad.

Mot denna allmänna bakgrund och med de förutsättningar som här angetts finns det skäl att räkna med en uppgång av exporten med ca 7 % i volym. Det har därvid antagits att exporten av råvaror och skogsindustriprodukter kommer att utvecklas svagare i år än 1968, då ju utförseln av trävaror, papper och järnmalm ökade mycket kraftigt. Detta gäller inte massaexporten, där 1969 bedöms bli ett bättre år än 1968, både volym- och prismässigt sett. Även för exporten av verkstadsprodukter samt järn och stål förutses en påtaglig förbättring, medan övriga större varuområden väntas öka i ungefär samma takt som i fjol.

Jag har tidigare i olika sammanhang framhållit att en från den internationella konjunkturen isolerad utveckling inte är möjlig för någon nation under en längre tid med hänsyn till den långtgående integration av de enskilda ländernas ekonomi och produktion, som gradvis växt fram. För vår politik är därför kravet alltid aktuellt att bevara balansen i betalningsrelationerna till utlandet och att upprätthålla näringslivets internationella konkurrenskraft, både på kort och på lång sikt. Dessa krav har i särskilt hög grad präglat de senaste årens ekonomiska politik i anslutning till konjunkturdämpningen i Västeuropa och den klara omsvängningen i de tongivande industriländernas politik mot en prioritering av pris- och kostnadsstabiliteten. Viktiga resultat har nåtts i och med att handelsbalansen påtagligt förbättrats och pris- och kostnadsutvecklingen stabiliserats. Samtidigt har produktionsökningen i vårt land kunnat fortsätta, om än i en jämfört med tidigare år dämpad takt, och sysselsättningen hållits på en internationellt sett hög nivå. Detta har kunnat åstadkommas inte minst tack vara aktiva åtgärder för att stimulera produktion och sysselsättning.

Bedömningen av efterfrågeutvecklingen och kapacitetsläget under 1969 tyder på att den ekonomiska tillväxten i vårt land skulle komma att återgå till en såsom mera normal betraktad nivå och bli ca 4 % år 1969. Mot bakgrunden av den bedömning som nu kan göras av den internationella konjunkturutvecklingen bör denna tillväxttakt kunna nås utan rubbningar av den utrikes balansen. Den bör också kunna realiseras med bevarad pris- och kostnadsstabilitet. Jag vill dock understryka att det sistnämnda förutsätter att avtalsrörelsen inte leder till löneökningar, som totalt satt överstiger det samhällsekonomiska utrymmet. En förbättring av låglönegruppernas inkomstläge bör eftersträvas. De effekter på prisnivån som detta kan föranleda får i solidaritetens intresse accepteras men bör så långt möjligt motverkas genom återhållsamhet på andra områden eller — om detta inte sker — genom en ökad grad av restriktivitet i den ekonomiska politiken.

En annan för den ekonomiska politikens inriktning avgörande fråga är om det förbättrade konjunkturläget och den snabbare produktionsökningen kommer att leda till jämn och full sysselsättning. Under fjolåret inträffade en förändring av arbetsmarknadsläget i så måtto att efterfrågan på arbetskraft steg påtagligt i vissa delar av landet och för vissa kategorier av arbetskraft. I storstäderna har på nytt vissa överhettningssymtom kunnat registreras. Däremot har en mattare utveckling kunnat avläsas inom andra områden med en stegring av arbetslösheten främst i Norrland.

Erfarenheterna från 1960-talets tidigare år visar dock att bristen på regional balans på arbetsmarknaden inte kan avlägsnas genom en allmänt expansiv politik. En sådan politik löper risken att framkalla akut arbetskraftsbrist och snabba kostnadsstegringar inom vissa regioner och produktionsområden. I dagens läge, då arbetslösheten har ett mycket starkt samband med omställningsproblemen inom vissa geografiskt avgränsade näringar, främst skogssektorn, skulle sådana konsekvenser vara ett oacceptabelt högt pris för den geografiska rörlighet på arbetsmarknaden som måste uppnås. I stället bör politiken vara allmänt stram och inriktas på att inom ramen för arbetsmarknads- och lokaliseringspolitiken samt näringspolitiken göra direkta insatser för ny och varaktig sysselsättning. Det budgetförslag som nu läggs fram präglas i hög grad av denna inriktning.

Industrins investeringar har efter den kraftiga ökningen åren 1965 och 1966 legat på en i stort sett oförändrad nivå. Den senaste enkäten bland industriföretagen tyder på en oförändrad investeringsvolym också under 1969. Det är, mot bakgrunden av det faktiska kapacitetsutnyttjandet och av efterfrågeutvecklingen, i och för sig förklarligt att industrins investeringar under de senaste åren varit i stort sett oförändrade. Den snabba effektivitetsökning och rationalisering som ägt rum visar å andra sidan att det inom ramen för industrins årliga investeringsinsats på ca 10 miljarder kr. sker en betydande utveckling och förnyelse av produktionsutrustningen.

I ett mera långsiktigt perspektiv och inte minst mot bakgrunden av de

strukturproblem med avseende på den externa balansen, som jag senare kommer att beröra, ter det sig angeläget att den svenska industrins produktionskapacitet fortsätter att byggas ut. För politikens inriktning på kort sikt uppstår då frågan om en ökad investeringsbenägenhet är avhängig av att industrin tillförs väsentligt större vinster. Först bör konstateras att den ekonomiska politikens möjligheter att direkt påverka vinstmarginalerna är begränsade. Dessa bestäms i allt väsentligt av pris- och kostnadsutvecklingen. Eftersom regeringens politik måste vara inriktad på att upprätthålla en effektiv konkurrens och största möjliga prisstabilitet kan det inte gärna hävdas att dessa för konsumenter och löntagare betydelsefulla strävanden skulle uppges för att via en inflationistisk politik skapa en kraftig vinstkonjunktur för näringslivet. Det skulle dessutom direkt försämra exportindustrins situation. Inte heller överensstämmer det med strävandena att nå en jämnare fördelning av inkomster och förmögenheter. Den ekonomiska politikens väsentligaste insats för att i företagen skapa tillförsikt inför framtiden och en rimlig grad av lönsamhet är därför att upprätthålla full sysselsättning och snabb ekonomisk tillväxt inom ramen för en balanserad ekonomi.

Mot bakgrund av berörda utvecklingstendenser och överväganden har regeringen funnit att någon ändring av den ekonomiska politikens allmänna inriktning inte är motiverad. Alltför ter det sig således befogat att bedriva en generellt sett stram efterfrågepolitik. Det budgetförslag som nu läggs fram är utformat i detta syfte och innebär återhållsamhet i utgiftsökningarna. Därigenom kan det statliga upplåningsbehovet nedbringas för budgetåret 1969/70 utan att några skattehöjningar behöver tillgripas. Samtidigt måste den höga handlingsberedskapen för selektiva och snabbt verkande åtgärder bibehållas, om extern eller inhemsk efterfrågan inte växer tillräckligt snabbt för att tillgodose de uppställda målen för tillväxt och sysselsättning. Skulle å andra sidan efterfrågan växa snabbare än väntat, bl. a. därför att industriinvesteringarna på nytt skjuter fart, måste politiken i det läget vara tillräckligt flexibel för att fortfarande ge utrymme för ett högt bostadsbyggande och växande kommuninvesteringar och för att bibehålla en väl fungerande kreditmarknad. Detta visar att resurserna inte i förväg kan in-tecknas genom en generell efterfrågestimulans via finanspolitiken.

En viktig uppgift för den ekonomiska politiken under senare år har varit att åstadkomma en sådan inriktning av resursernas användning att underskottet i utrikeshandeln gradvis kunnat nedbringas. Sedan 1965 har handelsbalansens underskott minskat till hälften och bör, med den politik regeringen här förordat, reduceras ytterligare i år. Vikten av att detta syfte uppnås understryks av att nettoutbytet i fråga om tjänster och transfereeringar till utlandet synes utvecklas i riktning mot ett underskott.

Denna utveckling, som pågått sedan mitten av 1950-talet men som accentuerats under de senaste åren, sätter en gräns för den takt vari den inhemska efterfrågan kan expandera. Under en tid kan visserligen ett under-

skott i bytesbalansen accepteras med hänsyn till såväl Sveriges starka valutaställning som att kapitaltransaktionerna synes leda till ett ganska betydande valutainflöde. Det ter sig dock ofrånkomligt att politiken på sikt inriktas på att nå en markant förbättring av handelsbalansen, varigenom tjänste- och transfereringsbetalningarna kan finansieras.

För att en sådan förbättring skall kunna uppnås utan negativa konsekvenser för sysselsättning och ekonomisk tillväxt krävs en bibehållen och i vissa fall förstärkt konkurrenskraft hos det svenska näringslivet. Skall det vara möjligt att framgångsrikt möta kraven i dessa hänseenden är det nödvändigt att vår inhemska pris- och kostnadsutveckling, sedd i relation till existerande skillnader i produktivitetsförhållanden, inte väsentligt avviker från förhållandena i de länder med vilka vi konkurrerar på export- och importsidan.

Det bör härvid också beaktas att det inte ter sig givet att de utlandskonkurrerande näringarna i framtiden kommer att arbeta på marknader med stigande priser. Den ökade inriktningen på pris- och kostnadsstabilitet i flertalet av våra konkurrentländer anger att konkurrensklimatet kan komma att hårdna både generellt sett och på marknader där hittills en del av den inhemska kostnadsstegringen täckts av stigande världsmarknadspriser.

Om en tillfredsställande real löneutveckling under dessa förhållanden skall kunna uppnås måste produktiviteten även i fortsättningen bringas att öka snabbt. Liksom hittills torde detta inte kunna uppnås enbart genom rationalisering, utveckling av ny teknik och bättre organisation i bestående företag. En väsentlig del av produktivitetsökningen måste ske genom en fortsatt strukturomvandling som skapar effektivare och konkurrenskraftigare produktionsenheter.

Denna strukturomvandling ställer stora krav på både samhället och näringslivet samt arbetsmarknadens organisationer. För samhället innebär det att arbetsmarknads- och näringspolitikens alla resurser måste mobiliseras för att så långt möjligt säkra sysselsättning och inkomstmöjligheter för de människor som blir berörda av förändringarna. Avgörande för framgång i dessa hänseenden är att nya och mer produktiva sysselsättningsmöjligheter skapas. Även om betydande och snabbt växande insatser görs från både samhällets och företagets sida bör förändringarna inte ske snabbare än vad resurserna medger. Det betyder bl. a. att man inte kan bortse från lönsamhets- och kostnadsutvecklingen inom relativt svaga branscher. Det finns således en gräns för takten i strukturomvandlingen, om kraven på full sysselsättning och personlig trygghet skall kunna tillgodoses. Denna synpunkt får sin speciella tyngd mot bakgrund av den snabbt ökande importkonkurrensen från länder med låga löner. En annan viktig slutsats är att den aktiva näringspolitikens instrument och metoder snabbt måste byggas ut och förbättras. Här pågår arbetet på en rad områden: ekonomisk planering, regional utvecklingspolitik, samordning och stöd till teknisk utveckling och

forskning samt en effektivare statlig företagssektor. Likaså måste arbetsmarknadspolitiken fortsätta att byggas ut.

Vidare måste resurser i tillräcklig grad överföras till exportnäringarna och andra med utlandet konkurrerande sektorer så att existerande exportutrymme fullt ut kan tas till vara. Utbyggnaden av den utlandskonkurrerande delen av näringslivet, främst industrin, måste således också i fortsättningen ges prioritet. Detta sker bl. a. genom kreditpolitiken och regleringen av byggandet. Övergången till mervärdeskatt bör vidare innebära en generell investeringsstimulans. Jag avser dessutom att senare detta år lägga fram de förslag om gynnsammare avskrivningsregler för bl. a. industrifastigheter, som föranleds av företagsskatteutredningens betänkande. I statsverkspropositionen ingår även ett förslag i miljövårdande och sysselsättningsfrämjande syfte om ett investeringsbidrag på högst 25 %, vilket utgår till industriföretag, som investerar i reningsanordningar. Eftersom villkor för bidrag skall vara att av arbetsmarknadsmyndigheterna anvisad arbetskraft i viss utsträckning används, har förslaget ett tredubbelt syfte: att förbättra miljön, att skapa sysselsättning och att stimulera till ökade industriinvesteringar. Programmet innebär en statsbidragsgivning under en femårsperiod om 250 milj. kr., som således medger investeringar för de angivna ändamålen på minst en miljard kr. Sammantagna bör de olika åtgärderna i kombination med en snabb och balanserad ekonomisk tillväxt utgöra en betydelsefull stimulans för en fortsatt industriell expansion i vårt land.

Budgetpolitiken

Budgetutvecklingen under nu löpande budgetår kännetecknas av en något större ökning av utgifterna än tidigare beräknat. Däremot ansluter sig statsinkomsternas utveckling mycket nära till de tidigare kalkylerna. Statens upplåningsbehov blir härigenom omkring 3,5 miljarder kr. mot tidigare beräknat 2,9 miljarder kr. Då budgetpolitiken för 1968/69 utformades för ungefär ett år sedan var utgångspunkten bl. a. att genom en generellt sett stram politik vidmakthålla en tillräcklig grad av handlingsberedskap. Jag anförde i den reviderade finansplanen föregående år att budgetpolitiken visat sig utgöra ett smidigt och snabbt verkande instrument för en efterfrågestyrning, koncentrerad till bestämda områden och perioder, men att en förutsättning för att denna politik skulle lyckas var att det möjliga expansionsutrymme inte redan på förhand intecknades. Utgiftspolitiken innevarande budgetår utgör en bekräftelse på nödvändigheten av ett sådant manöverutrymme. Av den totala utgiftsökning på i runt tal 600 milj. kr. som tillkommer utöver den tidigare beräknade hänför sig nämligen en betydande del eller i runt tal 300 milj. kr. till ökade insatser på arbetsmarknadspolitikens område som motiveras av sysselsättningens utveckling.

Den ökade statsupplåningen har på den under fjolåret snabbt expanderan-

Tabell 2. Totalbudgeten 1967/68—1969/70. Milj. kr.

	1967/68 Utfall	1968/69 Nu beräknat utfall	1969/70 Statsverks- propositionen
Utgifter	36 347	39 355	41 955
Inkomster	33 416	35 855	39 465
Totalbudgetsaldo.....	— 2 931	— 3 500	— 2 490

de kreditmarknaden kunnat genomföras utan störningar för näringslivets och bostadsbyggandets kreditförsörjning. Generellt sett torde också kommunernas kreditförsörjning ha förlöpt utan svårigheter. Kommunernas likviditet som 1967 förbättrades väsentligt fortsatte även 1968 att förbättras, om än i lägre grad än året innan. Det bör påpekas att den ökade statsupplåningen endast tog en mindre del av den totala kreditexpansionen i anspråk. Det hör också till bilden att en del av det statliga utgiftsöverskottet kan återföras på ökad utlåning. Statens finansiella sparande var sålunda i stort sett oförändrat mellan 1967 och 1968.

Det budgetförslag som nu läggs fram innebär att den statliga upplåningen reduceras i förhållande till innevarande budgetår. En minskning av upplåningen har bedömts nödvändig av flera skäl. Sålunda förutses en omsvängning i näringslivets investeringar från en minskning med närmare 4 % förra året till en lika stor ökning i år. Vidare kan kommunernas investeringar antas öka i inte oväsentligt högre takt än under 1968 samtidigt som bostadsbyggandet ökar med 3 % i volym. Det bör dessutom tilläggas, att omsvängningen i näringslivets investeringar blir ännu mera påtaglig om industriinvesteringarna skulle öka i stället för att ligga oförändrade såsom räknats med i försörjningsbalansens kalkyler. Jag återkommer längre fram till den frågan.

Årets budgetförslag innebär att utgifterna ökar med 2,6 miljarder kr. eller närmare 7 % i förhållande till den utgiftsnivå som nu beräknas för innevarande budgetår. Som jag redan understrukt har utgiftsprövningen varit allmänt restriktiv och nya insatser begränsats till ett fåtal prioriterade ändamål.

Statsinkomsternas utveckling innevarande budgetår följer mycket nära de kalkyler som tidigare gjorts. Inkomstökningen beräknas till 2,4 miljarder kr., vilket representerar en större ökning än föregående budgetår. För nästa budgetår beräknas inkomsterna stiga i snabbare takt eller med 3,6 miljarder kr., dvs. med 10 %. Den högre ökningstakten beror inte på en snabbare ökning av skatteunderlaget utan sammanhänger väsentligen med att en omsvängning väntas i betalningarna av överskjutande skatt och kvarstående skatt. Jag vill understryka att prognosen särskilt i denna del är behäftad med betydande osäkerhetsmarginaler.

Bortsett från en främst av trafikpolitiska skäl motiverad justering av skatten på tyngre släpfordon fr. o. m. den 1 januari 1970 föreslås inga ändringar i beskattningen.

Som jag tidigare anfört innebär den planerade utgiftspolitik i förening med den väntade inkomstutvecklingen att statens upplåning minskar. Upplåningsbehovet beräknas till ca 2,5 miljarder kr. vilket är ca en miljard kr. mindre än den nu förutsedda nivån för löpande budgetår. Ett annat uttryck för budgetens stramhet är att statens finansiella sparande ökar kraftigt. Det bör dock betonas att utgiftsberäkningen är ofullständig eftersom några lönehöjningar för de statligt anställda inte kunnat inräknas. Vidare tillkommer regelmässigt utgiftsökningar på tilläggsstat.

Statens och den statsunderstödda verksamhetens ianspråktagande av reala resurser för konsumtion förutses stiga med ca 5 % eller i ungefär samma takt som innevarande budgetår. Investeringarna däremot beräknas komma att ligga på en ungefär oförändrad nivå.

Sysselsättningspolitiken

I syfte att skapa fler arbetstillfällen och öka efterfrågan på arbetskraft samt för att utjämna regionala olikheter i arbetsmarknadsläget har under 1968 en mycket aktiv sysselsättningspolitik bedrivits.

Under vintern 1967—68 ökade de arbetsmarknadspolitiska insatserna i form av beredskapsarbeten, utbildning, skyddad sysselsättning m. m. kraftigt. Tillsammans med tidigareläggning av statliga och kommunala industribeställningar, frisläpp av investeringsfonder samt ökat byggande skapade dessa åtgärder sysselsättning för ca 100 000 personer under hög- och senvintern.

Under våren förbättrades sysselsättningsläget successivt genom den ökade ekonomiska aktivitet som normalt inträffar under denna årstid. Arbetslösheten sjönk men låg under sommarmånaderna kvar på en säsongsmässigt hög nivå. Efterfrågan på arbetskraft ökade. Antalet lediga platser hade enligt säsongrensad statistik stigit redan från slutet av 1967 och under våren blev ökningen markant.

I syfte att stimulera sysselsättningen inför vintern 1968—69 beslöts under våren och försommaren ytterligare en rad åtgärder. Bland dessa ingick statliga industribeställningar, nya frisläpp av investeringsfonder samt ökat bostadsbyggande och offentligt byggande. Generell befrielse från investeringsavgiften på oprioriterat byggande medgavs i skogslänen för byggen med en kostnad under 5 milj. kr. I syfte att få en smidig övergång när investeringsavgiften upphörde den 1 oktober tillämpades dessutom ett generöst dispensförfarande under sommaren. Under hösten ägde ytterligare påslag av bostadsbyggandet rum.

Effekten av dessa åtgärder och den allmänt ökade efterfrågan på arbets-

marknaden kan avläsas i arbetsmarknadsstatistiken för sista kvartalet 1968. Antalet lediga platser var då ca 30 % högre än motsvarande kvartal 1967. Den registrerade arbetslösheten var i december inte oväsentligt lägre än samma månad ett år tidigare. Dessutom bör beaktas att det äldre-stöd som infördes den 1 juli 1968 tillsammans med den uppsökande arbetsmarknadspolitiken fått till följd att arbetslösa som tidigare inte alls eller bara sporadiskt haft kontakt med arbetsförmedlingen nu i stigande utsträckning anmäler sig som arbetssökande.

Till det förbättrade läget har också bidragit den minskade omfattningen av nedläggningar och driftinskränkningar under 1968. Under perioden januari—november anmälades till arbetsmarknadsmyndigheterna varsel om sådana omfattande 20 600 personer mot 23 100 personer motsvarande period ett år tidigare. Nedgången hänför sig helt till minskad nedläggning av företag. Fortfarande ligger dock antalet varsel på en hög nivå jämfört med den tidigare delen av 60-talet. Flertalet av dem som blivit arbetslösa till följd av nedläggningar och driftinskränkningar har dock snabbt kunnat erhålla ny anställning. En särskild studie, som avser inte bara anställda i företag som varslar enligt särskilda regler, utan som omfattar samtliga förvärvsarbetande har utförts av arbetsmarknadsstyrelsen. Den visar att ca 150 000 personer under 1967 friställdes på grund av att företagets drift inskränktes eller helt lades ned. Inemot 60 000 fick arbete omedelbart medan 9 000 saknade sysselsättning ännu efter ett halvår.

Det gynnsammare arbetsmarknadsläge som inträdde under 1968 väntas bestå under 1969. I storstadsområdena råder hög efterfrågan på arbetskraft och vissa industrier rapporterar svårigheter att rekrytera personal, t. ex. varven och bilindustrin. På byggarbetsmarknaden bör den sammanlagda effekten av ökad investeringsaktivitet i näringslivet samt den höga igångsättningen av bostadslägenheter leda till en totalt sett förbättrad situation med i huvudsak ianspråktaga resurser.

Generellt bör för 1969 gälla att de arbetssökande har flera arbetstillfällen att välja mellan än vad som varit fallet under 1968. Uppgången av efterfrågan på arbetskraft kommer emellertid liksom under 1968 sannolikt att vara mest markerad i storstadslänen samt i övriga syd- och mellansvenska län. Däremot väntas inte konjunkturuppgången påtagligt förbättra arbetsmarknadsläget för skogslänens del.

Statens utgifter för arbetsmarknadspolitiska insatser har i anslutning till konjunkturedgången ökat mycket kraftigt de båda senaste budgetåren. Enligt det nu framlagda budgetförslaget ökar insatserna för arbetsmarknadspolitiken ytterligare trots övergången till ett generellt förbättrat arbetsmarknadsläge.

Den stigande ambitionsnivån inom arbetsmarknadspolitiken har sedan flera år lett till successivt ökade utgifter oberoende av variationer i konjunkturläget. Två förhållanden medverkar härtill. För det första råder

regionala skillnader i aktiviteten inom näringslivet vilket ställer höga krav på arbetsmarknadspolitikens anpassningsförmåga. För det andra har vidgade insatser för de äldre och de handikappade på arbetsmarknaden ansetts nödvändiga.

Åren 1965—1966 kunde en tendens till utjämning i sysselsättningshänseende mellan skogslänen och övriga län registreras. Denna utveckling har nu åter brutits. Skogslänen svarar vid slutet av 1968 för bortåt hälften av den registrerade arbetslösheten trots mycket betydande insatser i form av beredskapsarbeten och andra arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Den ökning av arbetskraftsefterfrågan som ägt rum under 1968 har även kommit skogslänen till del men i mindre grad än landet i övrigt.

Det kan sålunda konstateras att de särskilda åtgärder i form av ökade beredskapsarbeten, frisläpp av investeringsfonder m. m. som stöder sysselsättningen i Norrland inte förmått i tillräcklig grad motverka en försvagad utveckling av sysselsättningen inom skogsbruket och skogsindustrin. Lokaliseringsstödet har givit goda resultat men har haft att balansera effekten av en omfattande rationalisering inom skogsnäringarna. Å andra sidan har svårigheterna på arbetsmarknaden i skogslänen lättats av den ökade regionala rörlighet som framträtt de senaste åren.

Svårigheterna är störst för personer med handikapp samt äldre och därmed i allmänhet lokalt bunden arbetskraft. Då nyrekryteringsbehovet i ökad utsträckning avser yrkesutbildade och dessutom är koncentrerat till vissa områden är det de nämnda kategorierna som har besvärligast att få arbete. Även om arbetsmarknaden visat stor förmåga att ta emot personer som blivit arbetslösa har den ökade omställningen i näringslivet lett till problem för dessa grupper. Den senaste arbetskraftsundersökningen tyder på en försämring av de äldres möjligheter att hävda sig på arbetsmarknaden. Personer med handikapp som sökt arbete genom arbetsvärden har i ökad utsträckning måst hänvisas till skyddad sysselsättning.

Budgeten har på det arbetsmarknadspolitiska området utformats mot denna bakgrund. Ansträngningarna fortsätter att genom utbildning och särskild sysselsättning förbättra läget för de på arbetsmarknaden handikappade. Anslaget till särskilda beredskapsarbeten räknas upp med 105 milj. kr. Den halvskyddade sysselsättningen beräknas få en fördubblad omfattning jämfört med innevarande budgetår eller 5 000 platser. Den rörlighetsfrämjande politiken ges ökade resurser. Arbetsmarknadsutbildning beräknas komma att beröra 95 000 personer budgetåret 1969/70.

Genom beslut av 1967 och 1968 års riksdagar vidgades femårsramen för lokaliseringsinsatser från 750 till 1 000 milj. kr. Nu föreslås en ny ökning med 100 milj. kr. till 1 100 milj. kr. för att göra det möjligt att ta tillvara de ekonomiskt försvarliga lokaliseringsprojekt som beräknas föreligga. Även de statliga företagen skall i fortsättningen kunna få lokaliseringsstöd.

Arbetet på att stärka det statliga företagandet i skogslänen pågår i en särskild delegation i industridepartementet. I inrikesdepartementet har ett omfattande material sammanställts i den s. k. Länsplanering 67. Planeringsverksamheten bör skapa förutsättningar för en ökad samordning av samhällets och näringslivets insatser på det kommunala och regionala planet.

Försörjningsbalans, prisutveckling och bytesbalans

I följande försörjningsbalans sammanfattas den produktionstillväxt och resursanvändning som med beaktande av den ekonomiska politikens effekter kan förutses för 1969.

Bruttonationalprodukten beräknas i den preliminära nationalbudgeten öka med ca 4 % mot 3,5 % under 1968. Tillväxttakten i vår ekonomi skulle därmed bli ungefär densamma som genomsnittet för Västeuropa. Jag vill i detta sammanhang peka på att även under 1969 tas en standardökning utöver produktionsökningen ut i form av förkortad arbetstid. Även det faktum att produktivitetsökningen i den offentliga sektorn inte med nuvarande metoder kan statistiskt mätas medför att den reala tillväxten i vår levnadsstandard underskattas i nationalräkenskaperna. Denna faktor är särskilt betydelsefull när den offentliga sektorns andel växer.

Den totala inhemska efterfrågan väntas öka med nära 4,5 %, vilket är något mer än under 1968. Ökningen förklaras huvudsakligen av ett omslag i näringslivets investeringar och en snabbare lageruppbbyggnad.

Näringslivets investeringar, som 1968 minskade med närmare 4 %, väntas 1969 öka med samma tal. Omslaget betingas främst av att handelns investeringar ökar kraftigt, eller med 12 %, att jämföra med en nedgång med 10 % under 1968. Fluktuationerna sammanhänger med införandet resp. avvecklingen av investeringsavgiften.

Industrins investeringar har i försörjningsbalansen antagits ligga kvar på 1968 års nivå. Det föreligger dock en rad omständigheter som tyder på möjligheten av en mera gynnsam utveckling under 1969. Mot bakgrund av den väntade efterfrågeökningen och exportutvecklingen är en fortsatt hög tillväxt av industriproduktionen sannolik, vilket successivt bör leda till ett högre kapacitetsutnyttjande. Samtidigt väntas för exporten av vissa varuslag en bättre prisutveckling än under senare år. Företagens likviditetssituation är dessutom bättre än på länge.

Till detta kommer, som jag tidigare anför, att vissa särskilda åtgärder vidtas, som bidrar till att skapa ett gynnsamt investeringsklimat. Mot bakgrund av det ovan anförda förefaller en uppgång i industrins investeringar kunna komma till stånd, ehuru det inte är möjligt att närmare ange tidpunkten för denna. Den prognos om oförändrade industriinveste-

Tabell 3. Preliminär försörjningsbalans för år 1969

	1968 Miljarder kr.	Förändring 1968—1969	
		Miljarder kr. i 1968 års priser	proc. volym- förändring
<i>Tillgång</i>	167,8	+ 7,6	+ 4,5
Bruttonationalprodukt	141,4	+ 5,7	+ 4,0
Import	26,4	+ 1,9	+ 7,0
<i>Användning</i>	167,8	+ 7,6	+ 4,5
Bruttoinvestering	45,0	+ 1,7	+ 3,5
<i>därav: näringsliv</i>	17,6	+ 0,7	+ 4,0
stat	9,4	0	0
kommuner	8,5	+ 0,7	+ 8,5
bostäder	9,6	+ 0,3	+ 3,0
Lagerförändring	0,4	+ 0,8	.
Privat konsumtion	73,0	+ 2,3	+ 3,0
Offentlig konsumtion	24,0	+ 1,4	+ 6,0
Tjänstenetto	0,1	— 0,3	.
Export	25,3	+ 1,7	+ 7,0

ringar som intagits i försörjningsbalansen får emellertid anses vara en mycket försiktig bedömning.

Kommunerna svarar för en betydande investeringsökning även under 1969. Byggnadsinvesteringarna ökar här särskilt snabbt eller med 9 %. Vid sidan av sjuk- och hälsovården är väg- och gatubyggandet den mest expansiva delen inom den kommunala sektorn.

De *statliga investeringarna* förutses bli oförändrade under 1969 efter en ökning med 8,5 % 1968. Utvecklingen sammanhänger med att anskaffning av militär materiel tidigare lagts i konjunkturutjämnande syfte.

Investeringarna i *bostäder* väntas öka med 3 %. För 1969 har räknats med en igångsättning på 103 000 lägenheter. Härvid kommer tyngdpunkten liksom under 1967 och 1968 att förläggas till andra och tredje kvartalen för att nå den från sysselsättningssynpunkt lämpligaste fördelningen.

Totalt väntas *byggnadsinvesteringarna* öka med 4 %. Ett byggande av denna omfattning kan realiseras inom ramen för de tillgängliga produktionsresurserna. Skulle det visa sig att efterfrågan inom byggnadssektorn överskattats finns det angelägna projekt som kan aktualiseras för att utnyttja den tillgängliga kapaciteten. Jag vill i detta sammanhang framhålla det betydande värde som ligger i att kunna bibehålla den balans som uppnåtts på byggmarknaden med hänsyn till de starka önskemål som föreligger att stabilisera kostnadsutvecklingen och därmed hålla tillbaka hyresstegringar i nyproduktionen av bostäder.

Lageruppybygggnaden förutses försiggå i snabbare takt 1969 än under 1968. Den största ökningen väntas inom verkstadsindustrin.

Den *offentliga konsumtionen* antas öka med ca 6 %. I likhet med vad

Tabell 4. Bytesbalansen 1966—1969. Milj. kr.

	1966	1967	1968 (prel.)	1969 (prognos)
Export	22 071	23 422	25 342	27 530
Import	23 704	24 319	26 380	28 325
Handelsbalans	— 1 633	— 897	— 1 038	— 795
Sjöfartsnetto.....	1 652	1 803	1 875	1 925
Turistnetto	— 741	— 920	— 1 075	— 1 225
Övriga tjänster, m. m. netto	— 450	— 487	— 713	— 900
Transfereringar	— 129	— 268	— 362	— 500
Korrigeringspost ¹	675	750	825	900
Bytesbalans	— 626	— 19	— 488	— 595

¹ Uppskattning av i statistiken icke redovisade löpande betalningar.

som varit fallet under senare år torde den kommunala expansionen bli snabbare än den statliga.

Den *privata konsumtionen* beräknas stiga med drygt 3 % i volym. Särskilt stora ökningar förutses för bilar och övriga kapitalvaror samt utlandsresor.

De åtgärder, som under senare år vidtagits för att stabilisera priser och kostnader, fullföljs genom den tidigare beskrivna politiken. Uppgången i konsumentpriserna beräknas därigenom för andra året i följd kunna begränsas till ca 2 %. En utgångspunkt för prisprognosen har varit ett antagande om ungefär samma löneutveckling som under 1968.

Jag har i det föregående understrukit att balans i utrikeshandeln och en tillfredsställande valutareserv är avgörande faktorer för den ekonomiska politikens utformning.

I enlighet med den gjorda bedömningen av den internationella efterfrågeutvecklingen kan exporten beräknas öka med 7 % under 1969. Fartyg, verkstadsprodukter, järn och stål förväntas utgöra de mest expansiva inslagen. Trävaror, papper och malm beräknas öka avsevärt långsammare än under 1968 till följd av att lageruppgyggnaden i köparländerna upphör.

Med ledning av den förväntade produktions- och efterfrågetillväxten kan importvolymen beräknas stiga med ca 7 % 1969. Importökningen sammanhänger med att näringslivets investeringar och lageruppgyggnad, som båda väntas öka, är ganska importkrävande.

Med hänsyn till en antagen förbättring av terms of trade — exportpriserna beräknas stiga med 1,5 % mot 0,5 % för importen — förväntas en minskning av handelsbalansens underskott med närmare 250 milj. kr. Vidare ökar sjöfartsnettot något. Mot de nämnda förbättringarna skall ställas ett ökat underskott i turistbalansen samt i nettot för övriga tjänster och transfereeringar.

De olika posterna i bytesbalansen är omgivna av tämligen vida osäkerhets-

marginaler. Sedan länge har valutareservens faktiska utveckling varit bättre än vad som indikeras av nettot av kända kapitaltransaktioner och de statistiskt registrerade posterna i bytesbalansen. Därför har sedan några år tillbaka redovisats en särskild korrigeringspost. För åren 1966—1968 uppskattas denna till omkring 675—825 milj. kr. resp. år. En korrigeringspost av denna storlek, som innebär en uppjustering jämfört med tidigare beräkningar, är konsistent med valutareservens utveckling under senare år. Sedan 1965 har valutareserven varit i stort sett oförändrad.

Totalt sett förutses en måttlig försämring av bytesbalansen under 1969. Prognosen måste försees med de reservationer som följer av bl. a. svårigheterna att under rådande förhållanden förutse världshandelns utveckling.

Fördelningspolitiken

En jämnare inkomst- och standardfördelning är ett viktigt politiskt mål. Det kan förverkligas endast under förutsättning av samhällsekonomisk balans med full sysselsättning och hög tillväxt i produktionen. Den snabba omvandling av det svenska samhället som krävs för fortsatt tillväxt inrymmer emellertid också risker för att individer och grupper lämnas efter i den ekonomiska, sociala och kulturella utvecklingen. Det är därför en viktig samhällsuppgift att aktivt och målmedvetet stödja dessa grupper och samtidigt medverka till en överlag jämnare inkomst- och standardfördelning.

Årets budgetförslag för på en rad områden detta arbete vidare. En ny kraftig utbyggnad föreslås av arbetsmarknads- och lokaliseringspolitiken. Den syftar såväl till att skapa sysselsättning för människor som tidigare stått utanför arbetsmarknaden som till att komma till rätta med de svårigheter, som uppstått för vissa grupper och i vissa delar av vårt land i samband med förändringarna i näringslivet. Insatserna förstärks särskilt för de handikappade, den äldre arbetskraften och för utbildning, som skall ge nya och bättre sysselsättningsmöjligheter. Därtill kommer att den stigande sysselsättningen i övriga delar av landet underlättar en lösning av dessa problem dels genom att fler arbetstillfällen blir tillgängliga dels genom att en ökad andel av arbetsmarknadspolitikens resurser kan användas för regionala insatser.

Det är vidare uppenbart att socialpolitiken alltför har en stor uppgift att fylla som instrument för en jämnare fördelning av inkomster och standard. Det sociala reformverket byggs vidare genom förslag om ett nytt program för årliga höjningar av folkpensionerna. Reglerna för familjehostadstilläggen förbättras för de lägre inkomsttagarna. Statens stöd till utbyggnaden av barn tillsynen expanderar snabbt.

Skattentjämningsbidragen till kommunerna framstår som ett alltmer betydelsefullt inslag i en politik, som syftar till en jämnare fördelning av ekonomiska resurser.

Av strategisk betydelse för inkomstutjämningen på längre sikt är utbildningen. En ständigt växande del av den offentliga sektorns resurser har avdelats för en utbyggnad av utbildningsväsendet. Detta kommer till klart uttryck också i den nu framlagda budgeten. Av den totala utgiftsökningen avser nära en tredjedel utbildningsområdet. Den fortgående snabba expansionen har möjliggjorts bl. a. genom de studiesociala åtgärder som statsmakterna genomfört. I år föreslås förbättringar av studiestödet för såväl barnfamiljer i lägre inkomstlägen som vuxenstuderande.

Möjligheterna att också i fortsättningen bedriva en fördelningspolitik, som skapar större jämlikhet, är i hög grad beroende av att den ekonomiska politiken förs med en sådan fasthet att såväl den yttre som den inre balansen upprätthålls. Den senaste tidens erfarenheter från andra länder understryker åter detta faktum. En fortsatt ekonomisk utveckling av det slag som uppnåddes 1968 förbättrar förutsättningarna för att fördelningspolitikens syften skall kunna realiseras. Prisstegringarna dämpas, sysselsättningen förbättras och produktionen ökar i snabbare takt.

Utgiftsprogrammet

Budgetarbetet inför 1969/70 har bedrivits mot bakgrund av de statsfinansiella utvecklingstendenserna, vars huvuddrag jag tecknat i bl. a. 1968 års reviderade finansplan. Jag framhöll där att den offentliga utgiftsprövningen med hänsyn till övriga anspråk på de totala resurserna i första hand måste inriktas på att genomföra de grundläggande reformkraven och att resursinsatsen måste koncentreras till de områden, där de från välfärdssynpunkt viktigaste resultaten kunde uppnås.

Denna allmänna bakgrund för utgiftsprövningen inför budgetåret 1969/70 skisserades redan i de anvisningar för myndigheternas anslagsframställningar som Kungl. Maj:t utfärdade i mars 1968. I dessa underströks att den allmänna ekonomiska utvecklingen i förening med det budgetläge som kunde förutses för de närmaste åren nödvändiggjorde återhållsamhet i fråga om åtgärder och förslag som innebar ökade anspråk på statsbudgeten. I syfte att underlätta avvägningen av anslagen på olika områden föreskrevs i anvisningarna att myndigheterna i sina anslagsframställningar skulle redovisa hur de själva prioriterade sina behov. En gradering av framförda önskemål i olika prioritetsgrupper föreskrevs för i princip samtliga fall där begärda anslag översteg riksstaten för budgetåret 1968/69.

Petitaanvisningarnas föreskrifter om restriktivitet medförde totalt sett inte någon dämpning av myndigheternas krav på anslagsökningar jämfört med 1967. Relativt omfattande begränsningar av myndigheternas expansionsplaner på olika områden har därför måst vidtas. Den föreskrivna angelägenhetsgraderingen av kraven genomfördes av myndigheterna mer eller mindre fullständigt beroende på arten av de ändamål som anslagen avsåg. I fråga

om anslagen till avlöningar och omkostnader, s. k. myndighetsanslag, hade den avsedda angelägenhetsgraderingen i betydande utsträckning genomförts. I dessa fall torde en bättre vägledning än tidigare ha erhållits för att tillgodose de krav som av myndigheterna själva ansetts vara mest angelägna.

Jag kommer senare denna dag vid min anmälan av vissa punkter i bilaga 2 till statsverkspropositionen: För flera huvudtitlar gemensamma frågor att närmare redogöra för den pågående försöksverksamheten med programbudgetering och vissa därmed sammanhängande frågor. Som ett led i anpassningen mot programbudgetering föreslås i årets statsverksproposition vissa anslagstekniska förändringar. Dessa innebär, som jag också närmare redovisar i det följande under avsnittet Särskilda frågor, bl. a. att pensions- och andra socialförsäkringskostnader, den allmänna arbetsgivaravgiften samt lokalhyror skall belasta de enskilda anslagen. Den nya anslagstekniken medför att berörda enskilda riksstatsanslag för 1969/70 inte är direkt jämförbara med motsvarande anslag för 1968/69 och tidigare. För budgetens totalsumma är skillnaden jämfört med nuvarande anslagsteknik relativt obetydlig, eftersom pensionsutgifter m. m. och socialförsäkringskostnader samt lokalkostnader även nu belastar budgeten i form av särskilda samlingsanslag på civildepartementets huvudtitel eller, i fråga om lokalkostnaderna, på särskilda anslag under varje huvudtitel.

I följande tabell redovisas utgifterna i årets budgetförslag grupperade efter ändamål. I tabellen anges också utgiftsförändringar i förhållande till riksstaten för innevarande budgetår. En direkt jämförelse av anslag i riksstatsförslaget med anslag i riksstaten för 1968/69 är, som jag nyss påpekat, inte möjlig. På grund härav har för beräkningen i detta sammanhang av förändringstalen pensions- och socialförsäkringskostnaden samt lokalhyror fördelats på de olika ändamålsgrupperna även i riksstaten 1968/69. Detta medför att förändringstalen avviker från dem som redovisas under de särskilda huvudtitlarna.

I jämförelse med gällande riksstat innebär budgetförslaget en beräknad utgiftsökning på i runt tal 3,2 miljarder kr. Jämfört med det nu beräknade utfallet för innevarande budgetår uppskattas utgiftsökningen till drygt 2,6 miljarder kr.

I likhet med vad som gäller för löpande budgetår domineras utgiftspolitiken av fullföljandet av redan inledda reformprogram samt en fortsatt snabb utbyggnad av sysselsättnings- och trygghetspolitiken. Betydande insatser görs för att trygga sysselsättningen, särskilt för äldre och för personer som av andra skäl har svårt att hävda sig på arbetsmarknaden. I syfte att minska miljöförstöring genom industriutsläpp av olika slag samt stimulera investeringar och sysselsättning föreslås ett bidrag om högst 25 % till vissa investeringar. Även i övrigt har insatserna för miljöpolitiken prioriterats. Detsamma gäller åtgärderna på näringspolitikens område för den tekniska och industriella utvecklingen. Genom den allmänna stramheten i utgiftsprövning-

Tabell 5. Statsutgifterna budgetåret 1969/70

(avrundade belopp)

	Rikstats- förslag 1969/70	Förändring från rikstat 1968/69	
		Milj. kr.	%
Utbildning och forskning	8 110	+ 1 020	+ 14,4
Allmän försäkring	7 100	+ 540	+ 8,3
Arbetsmarknads- och lokaliseringspolitik	2 110	+ 270	+ 14,7
Kommunikationsväsende och energiförsörjning ..	4 230	+ 230	+ 5,7
Rättsväsende	1 660	+ 190	+ 13,1
Stöd till barnfamiljer	2 260	+ 160	+ 7,5
Internationellt utvecklingsbistånd	630	+ 130	+ 25,7
Totalförsvar	6 030	+ 20	+ 0,2
Bostadspolitik	1 470	— 370	— 20,0
Övrigt	8 360	+ 1 040	+ 14,2
Totalt	41 960	+ 3 230	+ 8,3

en har utrymme också skapats för insatser med syfte att öka jämlikheten. Ett nytt program förordas för årliga folkpensionshöjningar för pensionärer som inte har allmän tilläggspension eller har låga pensionsbelopp. Även anslaget för stöd till barnfamiljer med lägre inkomster ökar väsentligt.

Restriktiviteten i prövningen av utgifterna tar sig också uttryck i en, bortsett från utbildningsväsendet, relativt begränsad ökning av statens efterfrågan på arbetskraft. Den totala personalökningen uppgår visserligen till drygt 4 000 tjänster, men härav hänför sig ca 2 500 till redan tidigare beslutade utbyggnader av skolväsendet på gymnasial nivå samt universiteten. Prioriteringen av arbetsmarknadspolitiken tar sig uttryck i en betydande personalökning i den arbetsmarknadspolitiska organisationen. En förstärkning av polisväsendets personalresurser sker också.

Den fortsatta snabba expansionen inom utbildningsväsendet återspeglas i en betydande utgiftsökning inom området *utbildning och forskning*. Anslagen inom detta område beräknas öka med över 14 % eller drygt en miljard kr., motsvarande närmare en tredjedel av budgetens totala utgiftsökning.

Grundskolan kommer läsåret 1969/70 att vara genomförd i hela landet i årskurs 1—6 och i årskurs 9 till ca 90 %. Sedan 1960-talets början har en fjärdedel av grundskolans lokalbestånd förnyats och skolbyggandet ligger 1969/70 kvar på en oförändrat hög nivå. Det nya gymnasiet kommer att vara helt genomfört läsåret 1969/70 i och med att årskurs 4 på teknisk linje inrättas och fackskolan kommer nästa läsår att vara införd i flertalet gymnasierregioner. Yrkesskolan förutsätts komma att expandera relativt snabbt de närmaste åren. I de frivilliga skolformerna ovanpå grundskolan: gymnasium, fackskola och yrkesskola, kommer intagningskapaciteten nästa läsår att motsvara över 80 % av en årskull.

Den kraftiga utbyggnaden av universitet och högskolor fortsätter. Ök-

ningen av antalet studerande är särskilt markant vid de samhällsvetenskapliga och humanistiska fakulteterna. Intagningskapaciteten vid de spärrade utbildningslinjerna utökas. Samtidigt som en ändrad organisation av utbildningen införs vid de filosofiska fakulteterna förstärks resurserna för studierådgivning. En avsevärd förstärkning av forskarutbildningen föreslås i syfte att höja effektiviteten på universitetens högstadier. Genom denna reform och genom den fortsatta utbyggnaden av universitet och högskolor tillförs forskningen utökade resurser. Därutöver föreslås att anslagen till de statliga forskningsråden ökas med ca 25 milj. kr. Stödet till det tekniska forsknings- och utvecklingsarbetet byggs ut väsentligt. Anslaget till AB Atomenergi reduceras bl. a. med hänsyn till att utvecklingsarbetet på atomenergiområdet i växande omfattning förutsätts finansierat av industrin.

Utgifterna för studiesociala ändamål ökar dels till följd av det ökade studerandeantalet, dels till följd av vissa studiesociala reformer till förmån främst för vuxenstuderande, för barn till låginkomsttagare och till studerande som undergår forskarutbildning.

Ändamålsgruppen *allmän försäkring* domineras helt av anslagen till folkpensioner och till sjukförsäkringen. Av utgiftsökningen på 540 milj. kr. hänför sig 510 milj. kr. till folkpensionsanslaget, varav 320 milj. kr. betingas av ökat antal pensionärer och värdesäkring av utgående folkpensioner. Ett nytt program för årliga folkpensionshöjningar avses komma att föreslås riksdagen i särskild proposition till vårriksdagen. Programmet innebär en ökning av pensionerna upp till en garantinivå motsvarande för ensamstående 120 % av basbeloppet och för makar 200 % av basbeloppet. Ökningen avses komma till stånd under en tioårsperiod genom årliga pensionstillskott på 3 % av basbeloppet för personer som inte har allmän tilläggspension eller har låga ATP-belopp. Detta innebär att folkpensionerna från den 1 juli i år höjs med 180 kr. till 5 400 kr. för ensamstående och med 360 kr. till 8 472 kr. för makar. Reformkostnaden beräknas för nästa budgetår till 190 milj. kr.

Den starka prioriteringen av åtgärder till stöd för sysselsättningen återspeglas i utvecklingen av anslagen till *arbetsmarknads- och lokaliseringspolitik*. De ökar med ca 270 milj. kr. eller ca 15 % jämfört med riksstaten för 1968/69. Tyngdpunkten ligger på åtgärder för handikappade och äldre lokalt bundna. De särskilda beredskapsarbetena för dessa grupper räknas upp med ungefär en tredjedel. Även verksamheten vid de skyddade verkstäderna och i halvskyddad sysselsättning utvidgas. Utgifterna för kontantstöd vid arbetslöshet ökar betydligt.

Den kraftiga expansionen av arbetsmarknadsutbildningen leder till väsentliga anslagsökningar 1969/70. Anslaget beräknas möjliggöra en utbildningsverksamhet 1969/70 som totalt berör 95 000 personer. Den påtagliga stegring av omflyttningen av arbetskraft som kunnat iakttas under det senaste året väntas fortsätta. Det tar sig uttryck i ökade kostnader för flyttningsbidrag. Den fortsatta starka utbyggnaden av arbetsmarknadspolitiken föranleder

behov av en förstärkning främst av förmedlingsorganisationen. Arbetsmarknadsverket tillförs därför 200 tjänster bl. a. för vidgade arbetsvårdande insatser och förmedling.

Ramen för lokaliseringssöd föreslås höjd med 100 milj. kr. till 1 100 milj. kr. Samtidigt sker en omfördelning från bidrags- till låneramen. Anslagsmässigt ligger för 1969/70 lokaliseringssödet kvar på samma nivå som under innevarande budgetår.

Utgifterna inom ändamålsgruppen *kommunikationsväsende och energiförsörjning* stiger enligt budgetförslaget med i runt tal 230 milj. kr. eller närmare 6 %. Väganslagen stiger med omkring 75 milj. kr. Om hänsyn dessutom tas till produktivitetsökningen innebär detta att vägnätet kan fortsätta att förbättras och byggas ut i snabb takt.

Affärsverkens investeringsramar medger en fortsatt kapacitetsutbyggnad och effektivisering av verksamheten. Posten erhåller en ramökning bl. a. med hänsyn till pågående nybyggnader i Stockholm. För televerkets del sker en uppräknings, som gör det möjligt att tillgodose en snabbt stigande efterfrågan. Luftfartens investeringar ökar främst på grund av stegrat medelsbehov för det nya flygfältet vid Sturup. Vattenfallsverkets ram ökar, främst beroende på den kraftiga utbyggnad av kärnkraften som sker genom att Ringhals kraftstation byggs ut till två aggregat. Statens järnvägars ram minskar genom att utgifterna för upprustning av Storstockholms lokaltrafik nu passerat sin topp.

Utgifterna inom *rättsväsendet* fortsätter att stiga. Den ökade arbetsbelastningen på myndigheterna möts delvis genom åtgärder för rationalisering av verksamheten. En utbyggnad av personalresurserna har emellertid ansetts nödvändig. Polisorganisationen tillförs sålunda ca 500 tjänster, varav 400 nya polistjänster. Domstolarna erhåller medel för ca 150 nya tjänster.

Utgiftsökningen inom anslagsgruppen *stöd till barnfamiljer* med 160 milj. kr. betingas till väsentlig del av att de bostadstillägg som börjar utgå i januari 1969 får fullt genomslag på budgeten nästa budgetår. Förslag framläggs som garanterar de lägre inkomsttagarna att även vid viss inkomsthöjning bibehålla det maximala stödet. Ett annat led i familjepolitiken utgör utbyggnaden av barntillsynen, en utbyggnad som också är ett led i arbetsmarknadspolitik.

Förra årets riksdag antog en plan för *internationellt utvecklingsbistånd* som innebär att biståndsanslagen budgetåret 1974/75 skall motsvara en procent av bruttonationalprodukten. Målet skall nås genom successiva årliga anslagshöjningar med i genomsnitt 25 %. I enlighet härmed redovisas för budgetåret 1969/70 en ökning av biståndsanslagen med 130 milj. kr. till 634 milj. kr.

Utgifter inom gruppen *totalförsvaret* avser till helt övervägande del det militära försvaret. Härutöver ingår civilförsvaret, ekonomiskt försvaret och övriga delar av totalförsvaret. Genom 1968 års försvarsbeslut fastställdes den eko-

nomiska ramen för det militära försvaret under budgetåren 1968/69—1971/72. För nästa budgetår föreslås en utgiftsram om ca 5 300 milj. kr. vilket jämfört med innevarande budgetår innebär en ökning med drygt 90 milj. kr. Denna ökning beror dels på en ramhöjning med 50 milj. kr. enligt 1968 års försvarsbeslut dels på ett ökat ianspråktagande av reservationsmedel.

För civilförsvaret beräknas utgifterna till närmare 150 milj. kr. för budgetåret 1969/70 vilket möjliggör en planenlig uppbyggnad av resurserna i enlighet med försvarsbeslutet.

Vissa anslag inom gruppen totalförsvär minskar bl. a. för byggnadsarbeten vid I 1 och Ing 1 samt för försvarets fabriksverk.

Anslagsbehovet för *bostadspolitik* minskar kraftigt. Detta beror bl. a. på att förseningar uppstått i samband med övergång till det nya lånesystemet och i viss mån på att lånebeloppen per lägenhet blivit lägre än beräknat. En mycket betydande anslagsreservation har därigenom uppkommit och förväntas kvarstå vid ingången av nästa budgetår. Trots ett kraftigt ökat bostadsbyggande under 1967 och 1968 — vilket anslagsmässigt belastar i huvudsak budgetåret 1969/70 — kan anslaget därför minskas med 200 milj. kr. jämfört med innevarande budgetår.

I gruppen *övrigt* har sammanförts en rad utgiftsändamål, av vilka flera är av betydande storlek. Här ingår som de intressantaste förändringarna en ökning av statens insatser på miljövårdsområdet samt en ytterligare aktieteckning i investeringsbanken med 300 milj. kr. varigenom det avsedda beloppet 1 000 milj. kr. i eget kapital uppnås. Inom miljövårdsområdet föreslås statligt stöd utgå till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin. Ett program på 250 milj. kr. förordas för en femårsperiod. Stödet föreslås utgå i form av statsbidrag med högst 25 % av en godkänd investeringskostnad för anläggningar inom befintlig industri. För nästa budgetår beräknas 50 milj. kr. för detta ändamål. Bidragsramen till kommunala reningsverk och anslagen för inköp och vård av naturområden höjs.

För stöd åt pressen har preliminärt beräknats 35 milj. kr. med anledning av det förslag som 1967 års pressutredning nyligen avlämnat och som f. n. remissbehandlas. Vidare sker en fortsatt utbyggnad inom kulturområdet. Bland andra ökade utgiftsanspråk kan nämnas att skatteutjämningsbidragen till kommunerna ökar till över 1 500 milj. kr.

Sammanfattning

Den internationella händelseutvecklingen har under de senaste åren klart visat vilka problem och svårigheter som möter den nation som i en allt mer integrerad världsekonomi råkar ur balans i sin ekonomiska utveckling. Ett internt överslag i pris- och kostnadsutvecklingen leder till en försämring av konkurrenskraften med sjunkande export, valutasvårigheter och sysselsättningsproblem som följd. Vi saknar ej exempel härpå i vår omvärld. Vi kan

också se hur den medicin som erfordras för att återställa nationens ekonomiska hälsa i regel blir mest påfrestande för de mindre motståndskraftiga grupperna i samhället.

År 1968 har för vårt lands vidkommande representerat en lugn och balanserad utveckling. Prisstegringen har varit avsevärt lägre än tidigare under 60-talet. Den reala inkomstförbättringen har trots en måttlig lönestegring varit större än under år med icke oväsentligt starkare lönestegringar. Vår internationella konkurrenskraft är tillfredsställande, vilket bestyrks av fjolårets exportutveckling. Den motsvarar väl den av många som optimistisk ansedda prognos som redovisades i finansplanen 1968.

Konjunkturdämpningen har nu efterträtt av en internationell konjunkturuppgång. Den passerade konjunktursvackan har satt den ekonomiska politiken och särskilt arbetsmarknadspolitiken på hårda prov. Sålunda har insatsen för att hålla sysselsättningen uppe inneburit budgetmässiga påfrestningar som varit större än under tidigare avmattningsperioder under efterkrigstiden. Statsupplåningen har förts upp på en nivå som för innevarande budgetår uppskattas till 3,5 miljarder kr. I det rådande konjunkturläget har en så omfattande upplåning varit försvarlig. Den inledda konjunkturuppgången nödvändiggör en begränsning i de statliga låneanspråken. Budgetförslaget har utformats med hänsyn härtill och representerar således en anpassning av budgetpolitiken till konjunkturutsikterna.

Arbetsmarknadspolitiken har under konjunkturdämpningen arbetat med ett allt rikare register. Då arbetslösheten huvudsakligen varit geografiskt och branschmässigt avgränsad har politiken genomgående utformats som selektiva insatser. Dessa insatser får i stort sett betraktas om framgångsrika. Även under konjunkturdämpningen har den totala sysselsättningen hållit sig på samma nivå som under den tidigare högkonjunkturen. Delvis har den arbetslöshet som likväl uppkommit varit en följd av den i ett hårdare konkurrens klimat erforderliga strukturrationaliseringen inom näringslivet. Denna har emellertid bidragit till en snabb produktivitetsökning inom industri och handel, varför tillväxten i vår ekonomi fortgått. Genom rationaliseringarna bör näringslivet stå väl rustat att möta en fortsatt hård konkurrens med goda utsikter att försvara sina exportmarknader. Förutsättningen är emellertid att vi behåller den interna balans som i sista hand är avgörande för en expansiv utrikeshandel.

Industrins investeringar har 1968 legat kvar på föregående års nivå, låt vara att denna i och för sig är förhållandevis hög. Den successiva förbättringen av konjunkturläget bör kunna skapa en ökad investeringsbenägenhet vilket är viktigt för att den ekonomiska tillväxten på längre sikt skall kunna upprätthållas.

I det ekonomiska läge som förutses för 1969 blir avtalsrörelsen av strategisk betydelse för samhällsekonomin och vår ekonomiska framtid. Den senaste tidens utveckling torde ha gett belägg för att de största reala vinsterna görs i en ekonomi som präglas av prisstabilitet och balanserad expansion.

Lönestegringar som snabbt elimineras av åtföljande prisstegringar ger inget utbyte för den enskilde men äventyrar i stället balansen och den expansion i utrikeshandeln som vårt välstånd i så avgörande grad är beroende av. Den enkla sanning framstår med särskild pregnans i dagens läge då vår omvärld mer och mer låter sin ekonomiska politik dikteras av omsorgen om stabila priser och betryggande valutareserver. Möjligheten att förhandlingsvägen uppnå lönepolitikens riktiga kompromiss underlättas av att man även för 1969 kan emotse en mycket moderat prisuppgång.

Sedan den sociala reformpolitikens grundstenar under senare decennier fastlagts blir uppgiften på detta område att genomföra de förbättringar som fortsättningsvis alltid kommer att aktualiseras. På utbildningspolitikens område har det gångna decenniet inneburit något av en revolution i fråga om utbildningens kvalitet och demokratisering. Här liksom på andra områden återstår likväl mycket av brister att avhjälpa samtidigt som nya reformbehov och framtidsmöjligheter ständigt öppnar sig.

De nya perspektiv som nu står i förgrunden hänför sig till medborgarnas intresse av att via samhället och på andra vägar vinna delaktighet och medinflytande i den produktionsprocess och ekonomiska tillväxt på vilka reformverksamhet och standardhöjning ytterst vilar. Fördelningsproblemen har alltså sin stora aktualitet. Samtidigt måste vi alla ta ansvaret för att den tillgång som skall fördelas tillväxer och utvecklas i betryggande takt. Med världshushållet som vår marknad och i en process där de nationella barriärerna successivt minskar krävs samlade ansträngningar för att nå en riktig och rättvis utveckling. Vi har i vårt land särskilt på arbetsmarknaden samarbetstraditioner som vi kan bygga vidare på. I samarbetet ligger en av förklaringarna till att vi i fråga om medborgarnas trygghet och standard har kunnat uppnå internationellt sett goda resultat. Därför har vi goda förhoppningar att i en orolig och komplicerad värld också för framtiden hävda vår ställning som en utvecklad välfärdsnation och kunna göra en konstruktiv insats i ett fördjupat internationellt samarbete.

Särskilda frågor

Totalbudgetens utgiftsanslag

Totalbudgetens utgifter, exklusive förändringar i anslagsbehållningar och rörliga krediter, tas upp i riksstaten för *budgetåret 1968/69* med 38 727 milj. kr., varav 33 570 milj. kr. på driftbudgeten och 5 157 milj. kr. på kapitalbudgeten. Riksdagen har därefter på tilläggsstat I anvisat 81 milj. kr., varav 15 milj. kr. på driftbudgeten och 66 milj. kr. på investeringsanslag. Bland större medelsanvisningar på tilläggsstat I kan nämnas 48 milj. kr. till teckning av aktier i Aktiebolaget ASEA-ATOM samt 11 milj. kr. till kostnader

för Svenska FN-styrkor m. m. På tilläggsstat II föreslås denna dag anslag med sammanlagt 196 milj. kr., varav 193 milj. kr. på driftbudgeten och 3 milj. kr. på investeringsanslag. De beloppsmässigt största förslagen är 10 milj. kr. till bidrag till anordnande av barnstugor, 21 milj. kr. till kostnader för övergång till högertrafik, samt 150 milj. kr. till beredskapsarbeten. Inklusiva beslutade och föreslagna anslag på tilläggsstat uppgår sålunda totalbudgetens utgiftsanslag för budgetåret 1968/69 till 39 004 milj. kr., varav 33 778 milj. kr. på driftbudgeten och 5 226 milj. kr. på kapitalbudgeten.

För *budgetåret 1969/70* uppgår totalbudgetens utgiftsanslag till 41 555 milj. kr., varav 36 184 milj. kr. på driftbudgeten och 5 371 milj. kr. på kapitalbudgeten (bilaga 5, tabell 1).

Totalbudgetens inkomster samt investeringsplan

Riksrevisionsverket har med skrivelse den 13 december 1968 lämnat bl. a. beräkningar av totalbudgetens inkomster under budgetåret 1968/69 och 1969/70. För en närmare redogörelse härför hänvisar jag till verkets skrivelse (bilaga 2).

Avgörande för beräkningen av statsinkomsternas utveckling är de antaganden som görs om inkomstutvecklingen i samhället under prognosperioden. Riksrevisionsverket har i sina beräkningar med understrykande av den ovisshet som råder i dagens läge utgått från att inkomsten av tjänst för fysiska personer kommer att öka med 6 % både år 1969 och år 1970. Dessa antaganden ansluter väl till de bedömningar som redovisas i den preliminära nationalbudgeten och bör därför enligt min mening kunna läggas till grund för kalkylerna. Med dessa utgångspunkter har riksrevisionsverket beräknat inkomsterna under titeln *skatt på inkomst och förmögenhet m. m.* till 14 000 milj. kr. för budgetåret 1968/69 och till 16 300 milj. kr. för budgetåret 1969/70.

Jag vill i detta sammanhang ta upp frågan om *skogsvårdsavgiftens* storlek. Enligt förordningen den 28 juni 1946 (nr 324) om skogsvårdsavgift skall sådan avgift utgå för jordbruksfastighet, som vid fastighetstaxering åsatts särskilda värden för skogsmark och växande skog, med högst 1,5 promille av summan av dessa värden. För varje år bestäms med vilket promilletal skogsvårdsavgiften för året skall utgå. Jag finner ingen anledning till ändring av det tal som gällde för år 1968 och förordar sålunda att promilletalet även för år 1969 sätts till 0,9. Min beräkning av uppbörden överensstämmer med riksrevisionsverkets.

I det följande redovisar jag de fall, där jag funnit skäl att frångå riksrevisionsverkets beräkning av statsinkomsterna.

Som jag förut nämnt avser jag att senare för Kungl. Maj:t anmäla fråga om förslag till riksdagen angående ändring av förordningen den 2 juni 1922

(nr 260) om automobils katt, innebärande en höjning av skattesatserna för släpfordon fr. o. m. den 1 januari 1970. Nuvarande skatt på släpfordon stiger med fordonstyngden upp till en totalvikt av 14 ton. För dragfordon stiger skatten med ökande fordonstyngd utan någon maximigräns med avseende på vikten. Motivet för att belasta tyngre dragfordon med högre skatt är bl. a. det ökade slitaget på vägarna som uppkommer vid stigande fordonstyngder. Det finns enligt min mening inte anledning att härvidlag tillämpa ett annat betraktelsesätt i fråga om släpfordon. Skatten på släpfordon bör därför höjas så att den i större utsträckning än nu kommer att motsvara beskattningen på dragfordon. Denna skatteomläggning kan beräknas medföra en ökning av statens inkomster med ca 40 milj. kr. för helt år. För budgetåret 1969/70 kan inkomstökningen uppskattas till ca 20 milj. kr. Riksrevisionsverkets beräkning av inkomsterna av *fordonsskatt* bör således höjas med detta belopp.

Jag vill här efter ta upp frågan om redovisningen av de transaktioner, som berörs av den anslagstekniska omläggning, som genomförs i årets budgetförslag och för vars bakgrund jag kommer att redovisa utförligare vid min anmälan av vissa för flera huvudtitlar gemensamma frågor. Denna omläggning innebär främst att under avlöningsanslag och andra anslag, varifrån löner bestrids, upptas för pensions- och socialförsäkringskostnader samt för den allmänna arbetsgivaravgiften ett lönekostnadspålägg, som uppgår till 23 % av lönebeloppen.

Riksrevisionsverket har den 6 november 1968 överlämnat en utredning angående det administrativa förfarandet vid vissa anslagstekniska omläggningar. Verket har föreslagit, att lönekostnadspålägget av myndigheterna överförs till en ny inkomstitel, benämnd pensionsmedel m. m. På denna titel skulle även redovisas de medel som nu tillgodoförs inkomstiteln personalsjukpenningar m. m. Vidare skulle titeln tillföras de ersättningar för socialförsäkringsavgifter och pensionskostnader m. m. vilka beräknas enligt kungörelsen den 6 juni 1968 (nr 322) om fastställande för budgetåret 1968/69 av grunder för beräkning av ersättning till statsverket för socialförsäkringsavgifter m. m. i vissa fall, och vilka nu redovisas på inkomstiteln övriga diverse inkomster. Den nya inkomstiteln skulle belastas med de utgifter som motsvarar lönekostnadspålägget och som nu bestrids från anslag på riksstaten, varvid dessa anslag skulle kunna utgå. De anslag som berörs är anslagen till pensioner samt till arbetsgivaravgifter till den allmänna tilläggspensioneringen och till den allmänna sjukförsäkringen under hittillsvarande tolfte och fjortonde huvudtitlarna samt anslaget till vissa yrkesskadeersättningar m. m. under femte huvudtiteln.

Gemensamt för de utgifter som enligt riksrevisionsverkets förslag skulle bestridas från inkomstiteln pensionsmedel m. m. är att de utgår enligt bestämmelser vid vilkas tillkomst riksdagen medverkat.

Enligt lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring skall arbetsgivare för varje år erlägga avgift dels till sjukförsäkringen, dels till försäkringen för tilläggspension. Om betalningsförfarandet finns bestämmelser i förordningen den 18 december 1959 (nr 552) angående uppbörd av vissa avgifter enligt lagen om allmän försäkring, m. m. I fråga om arbetsgivaravgift som staten har att erlägga i sin egenskap av arbetsgivare gäller, att dylik avgift beräknas och redovisas enligt föreskrifter som meddelas av Kungl. Maj:t. Sådana föreskrifter utfärdas årligen enligt grunder som godkänts av riksdagen (prop. 1960: 1 bil. 2, SU 64, rskr 191).

Statens arbetsgivaravgifter till den allmänna försäkringen inbetalas slutligt till riksförsäkringsverket under första hälften av kalenderåret närmast efter det som avgifterna avser. Till försäkringen för tilläggspension erlägger staten dock liksom övriga arbetsgivare preliminär avgift. Denna inbetalas i början av juli månad under samma budgetår som den slutliga avgiften. De affärsdrivande verkens avgifter bestrids av driftmedel och avgifter för statsförvaltningen i övrigt, inklusive riksdagen och dess verk, från anslag under hittillsvarande tolfte och fjortonde huvudtitlarna. Till grund för beräkningarna av statens arbetsgivaravgifter ligger lönestatistik från myndigheterna.

Personalpensioner enligt statens allmänna tjänstepensionsreglemente den 28 maj 1959 (nr 287, ändrad senast 1968: 249) och därmed jämförliga förmåner samt grupplivförsäkringsbelopp belastar f. n. riksstatsanslag under nuvarande tolfte och fjortonde huvudtitlarna, när det gäller förmåner på grund av anställning hos staten samt i vissa fall på grund av icke-statlig anställning. Statens affärsdrivande verk har att själva bestrida utgifterna för utgående pensioner av driftmedel.

Allmän arbetsgivaravgift skall enligt förordningen den 6 juni 1968 (nr 419) om allmän arbetsgivaravgift erläggas av arbetsgivare med ett belopp motsvarande en procent av löner eller naturaförmåner som utges efter den 31 december 1968. I fråga om debitering och uppbörd av avgiften gäller samma regler som beträffande avgifter enligt lagen om allmän försäkring. Allmän arbetsgivaravgift som staten skall erlägga skall sålunda beräknas och redovisas enligt föreskrifter som meddelas av Kungl. Maj:t.

Ersättningar till statligt anställd personal m. fl. enligt lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring eller andra bestämmelser om ersättning av statsmedel vid skadefall bestrids nu från anslaget till vissa yrkesskadeersättningar m. m. under femte huvudtiteln. Motsvarande utgifter beträffande riksdagen och dess verk bestrids från hittillsvarande fjortonde huvudtiteln och beträffande statens affärsdrivande verk av verkens driftmedel.

Jag finner det lämpligt att en ny inkomsttitel inrättas för de transaktioner som hör samman med nu ifrågavarande anslagstekniska omläggning. Denna titel bör krediteras med lönekostnadspålägget. Titeln bör vidare tillgodo-

föras de sjukpenningar och socialförsäkringsavgifter m. m. som nu redovisas under personalsjukpenningar m. m. samt under övriga diverse inkomster. Utgifterna för personalpensionsförmåner m. m., för arbetsgivaravgifter till den allmänna tilläggspensioneringen och till den allmänna sjukförsäkringen och för ersättningar på grund av den statliga grupplivförsäkringen bör belastas ifrågavarande inkomsttitel, varvid motsvarande riksstatsanslag kan utgå. Vidare bör titeln debiteras utgifter för ersättningar enligt lagen om yrkesskadeförsäkring samt för den allmänna arbetsgivaravgift staten har att erlægga i sin egenskap av arbetsgivare.

Beträffande debitering och uppbörd av den allmänna arbetsgivaravgift staten har att erlægga bör samma system tillämpas som för statens avgifter till den allmänna sjukförsäkringen. Då det gäller statens avgiftsbetalningar till den allmänna tilläggspensioneringen får jag hänvisa till vad chefen för civildepartementet anför vid anmälan av anslag till detta ändamål.

Transaktionerna på inkomsttiteln pensionsmedel m. m. med beräknade belopp för budgetåret 1969/70 redovisas i följande tablå (milj. kr.).

Pensionsmedel m. m.

<i>Utgifter</i>		<i>Inkomster</i>	
Personalpensionsförmåner	1 008,0	Lönekostnadspålägg	1 743,1
Pensioner åt f. d. riksdagsledamöter m. fl.	3,0	Personalsjukpenningar m. m. . . .	95,0
Pensioner åt f. d. tjänstemän m. fl. vid riksdagen och dess verk . . .	1,5	Vissa socialförsäkringsavgifter m. m.	10,0
Arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggspensioneringen	410,0		
Arbetsgivaravgift till den allmänna tilläggspensioneringen avseende riksdagen och dess verk utom riksbanken	1,3		
Arbetsgivaravgift till den allmänna sjukförsäkringen	121,0		
Arbetsgivaravgift till den allmänna sjukförsäkringen avseende riksdagen och dess verk utom riksbanken	0,5		
Vissa yrkesskadeersättningar m. m.	6,6		
Allmän arbetsgivaravgift	60,0		
Allmän arbetsgivaravgift avseende riksdagen och dess verk	0,2		
Överskott	236,0		

En konsekvens av den här berörda anslagstekniska omläggningen är att statsbudgetens omslutning ökar med skillnaden mellan lönekostnadspålägget och de i tablåen upptagna utgifterna eller med 131 milj. kr. för budgetåret 1969/70. Denna skillnad är främst ett uttryck för den statliga verksamhetens expansion såtillvida som lönekostnadspålägget hänför sig till löner till nu anställda statstjänstemän medan de pensioner som utbetalas avser pensionerade statstjänstemän. Tas hänsyn även till de inkomster i form av personalsjukpenningar och vissa socialförsäkringsavgifter, som nu redovisas

under andra inkomsttitlar kan överskottet på den nya inkomstiteln beräknas till $(131 + 95 + 10)$ 236 milj. kr.

På grundval av vad jag anfört i det föregående förordar jag efter samråd med chefen för civildepartementet att under uppbörd i statens verksamhet upptas en ny titel, benämnd *pensionsmedel m. m.*, vilken för budgetåret 1969/70 bör uppföras med 236 milj. kr. Inkomstiteln *personalsjukpenningar m. m.* bör därvid utgå. Vidare bör riksrevisionsverkets beräkning av inkomsterna under *övriga diverse inkomster* för budgetåret 1969/70 nedräknas med 10 milj. kr.

Beträffande övriga inkomstposter under rubriken *uppbörd i statens verksamhet* förordar jag följande justeringar av riksrevisionsverkets beräkningar. Jag beräknar *inkomster vid flygtekniska försöksanstalten* till 9,4 milj. kr. för budgetåret 1969/70, vilket är 2,1 milj. kr. mindre än vad riksrevisionsverket angivit. Vidare bör *inkomster vid karolinska sjukhuset* till följd av beslut om höjda avgifter räknas upp med 1 milj. kr. i förhållande till vad riksrevisionsverket tagit upp för budgetåret 1969/70. *Inkomster vid arbetsmedicinska institutet* beräknar jag till 300 000 kr. mot 250 000 kr. i riksrevisionsverkets kalkyl. Med hänvisning till vad föredragande statsrådet senare anför vid anmälan av fråga om anslag till tandsjukvård förordar jag, att inkomstiteln *inkomster vid odontologiska fakulteterna* utgår fr. o. m. budgetåret 1969/70. *Inkomster vid riksantikvarieämbetet* bör upptas till 1 643 000 kr. för budgetåret 1969/70, vilket är 157 000 kr. mindre än i riksrevisionsverkets beräkning. Slutligen beräknar jag efter samråd med chefen för handelsdepartementet *avgifter för registrering i förenings- m. fl. register* till 1 milj. kr. för budgetåret 1969/70 mot 1,1 milj. kr. i riksrevisionsverkets beräkning.

Efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet beräknar jag inkomsterna från *televerket* till 167,2 milj. kr. för budgetåret 1968/69 och till 176,3 milj. kr. för budgetåret 1969/70, vilket är 92,2 milj. kr. resp. 46,3 milj. kr. mer än i riksrevisionsverkets beräkning. Uppräkningen är främst en konsekvens av höjning av samtalsmarkeringsavgiften från den 1 februari 1969 samt av höjning av ramen för televerkets rörliga kredit. Vidare beräknar jag inkomsterna från *luftfartsverket* till 14,1 milj. kr. för budgetåret 1968/69 och till 14,9 milj. kr. för budgetåret 1969/70, vilket är 0,1 milj. kr. mer resp. 1,1 milj. kr. mindre än vad riksrevisionsverket tagit upp.

Beträffande *inkomsterna på kapitalbudgeten* beräknar jag efter samråd med chefen för kommunikationsdepartementet avskrivningsmedlen för budgetåret 1969/70 inom *televerkets fond* till 593,2 milj. kr. och inom *statens järnvägars fond* till 241 milj. kr. Avskrivningsmedlen inom *statens allmänna fastighetsfond* bör tas upp till 37 582 000 kr. Härvid har jag beräknat 11 milj. kr. för avskrivning av investeringar i radio- och televisionshus. Avskriv-

Tabell 6. Justering av riksrevisionsverkets beräkning av totalbudgetens inkomster. Milj. kr.

	1968/69		1969/70	
	Riksrevisions- verket (ny ber.)	Föränd- ring enligt dep.ch.	Riksrevisions- verket	Föränd- ring enligt dep.ch.
<i>A. Skatter, avgifter, m. m.</i>				
I. Skatter				
Fordonsskatt	1 000,0	—	1 050,0	+ 20,0
II. Uppbörd i statens verksamhet				
Inkomster vid flygtekniska försöksan-				
stalten	10,6	—	11,5	— 2,1
Personalsjukpenningar m. m.	90,0	—	95,0	— 95,0
Inkomster vid karolinska sjukhuset ..	90,0	—	106,0	+ 1,0
Inkomster vid arbetsmedicinska insti-				
tutet	0,3	—	0,3	+ 0,1
Inkomster vid riksantikvarieämbetet..	1,6	—	1,8	— 0,2
Inkomster vid odontologiska fakulte-				
terna	1,4	—	1,9	— 1,9
Pensionsmedel m. m. (ny inkomstitel)	—	—	—	+ 236,0
Avgifter för registrering i förenings- m. fl.				
register	1,0	—	1,1	— 0,1
III. Diverse inkomster				
Övriga diverse inkomster	75,0	—	100,0	— 10,0
<i>B. Inkomster av statens kapitalfonder</i>				
I. Statens affärsverksfonder				
Televerket	75,0	+ 92,2	130,0	+ 46,3
Luftfartsverket	14,0	+ 0,1	16,0	— 1,1
<i>C. Beräknad övrig finansiering</i>	1 343,5	— 0,1	1 434,9	+ 5,5
Summa förändring enligt departementschefen		+ 92,2		+ 198,4

ningarna inom *försvarets fastighetsfond* beräknar jag efter samråd med chefen för försvarsdepartementet till 22 293 000 kr. Övriga kapitalmedel inom *luftfartsverkets fond* bör enligt nu tillgängliga kalkyler tas upp till 1 000 kr. för såväl budgetåret 1968/69 som budgetåret 1969/70. Sammantagna innebär dessa justeringar att inkomsterna på kapitalbudgeten minskar med 100 000 kr. för budgetåret 1968/69 och ökar med 5,5 milj. kr. för budgetåret 1969/70 jämfört med riksrevisionsverkets beräkning.

Riksrevisionsverkets beräkningar i övrigt av totalbudgetens inkomster för budgetåren 1968/69 och 1969/70 har inte föranlett någon erinran från min sida. Totalt innebär de av mig förordade avvikelserna en uppräknings av totalbudgetens inkomster i jämförelse med riksrevisionsverkets beräkning med 92,2 milj. kr. för budgetåret 1968/69 och med 198,4 milj. kr. för budgetåret 1969/70 (tabell 6). För sistnämnda budgetår är uppräkningsen till betydande del — 131 milj. kr. — en konsekvens av den anslagstekniska omläggning jag tidigare redovisat.

Jag vill nu ta upp frågan om *investeringsplan* och *investeringsstater* för budgetåret 1969/70. För varje kapitalfond fastställs årligen en investeringsstat. På statens ena sida redovisas den sammanlagda bruttoinvesteringen, investeringsanslagen, och på andra sidan upptas de medel, som står till förfogande för finansiering härav. Dessa medel utgörs dels av avskrivningsmedel inom fonderna samt övriga inom fonderna tillgängliga kapitalmedel, dels av avskrivningsmedel anvisade på driftbudgeten. De medel som härutöver behövs betecknas investeringsbemyndigande. Investeringsbemyndigandena sammanställs till en investeringsplan, vars summa — sedan avdrag skett för medel som tillförs kapitalbudgeten över fonden för oreglerade kapitalmedelsförluster samt för övrig kapitalåterbetalning avseende lån från icke revolverande fonder — utvisar det ytterligare medelstillskott som behövs för investeringarnas genomförande. Investeringsplanen utgör kapitalbudgetens utgiftssida enligt riksstaten. På motsatta sidan tas för kapitalbudgetens finansiering under beteckningen lånemedel upp en balanspost med samma belopp som investeringsplanens slutsumma. Det bör emellertid understrykas, att det på detta sätt framräknade lånemedelsbeloppet inte är detsamma som statsverkets faktiska upplåningsbehov, eftersom här inte medräknats driftbudgetens över- eller underskott och hänsyn inte heller tagits till förändringar i anslagsbehållningen och i dispositionen av rörliga krediter.

För budgetåret 1969/70 beräknas investeringsanslagen till totalt 5 371 milj. kr. För dessa investeringar skall i första hand anlitas dels de avskrivningsanslag som i annat sammanhang denna dag begärs på driftbudgeten, dels kapitalbudgetens inkomster. Avskrivningsmedlen från riksstaten uppgår till 1 104 milj. kr. och inom kapitalfonderna tillgängliga medel till 1 402 milj. kr. Med utgångspunkt härifrån kan investeringsbemyndigandena preliminärt beräknas till 2 865 milj. kr. Efter avdrag för kapitalåterbetalning (inklusive oreglerade kapitalmedelsförluster) blir således investeringsplanens slutsumma ca 2 825 milj. kr. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1969/70 framgår av sammanställningen i tabell 7.

Ett preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1969/70 med specifikation av de i planen angivna investeringsbemyndigandena har upprättats (bilaga 4). Det slutliga förslaget till investeringsplan bör anstå i avvaktan på de definitiva förslag om investeringsanslag, som kan komma att framläggas under vårriksdagen.

Beräkning av anslagsbehållningarnas utveckling

Anslagsbehållningarna beräknades i prop. 1968: 125 komma att öka med 300 milj. kr. under *budgetåret 1967/68*. Härvid tog jag hänsyn till bl. a. att behållningen på lånefonden för bostadsbyggande enligt vederbörande myndighets bedömning beräknades öka med ca 350 milj. kr. till följd av en viss

Tabell. 7. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1969/70

Fond	Investerings- anslag	Finansiering			
		Avskrivning inom fon- derna	Övriga kapi- talmedel inom fonderna	Avskrivning från drift- budgeten	Investerings- bemyndi- gande
I. Affärsverksfon- derna	1 773 057 000	1 179 800 000	16 353 000	79 807 000	497 097 000
II. Statens allmänna fastighetsfond ..	311 109 000	37 582 000	5 700 000	123 536 000	144 291 000
III. Försvarets fastig- hetsfond	207 218 000	22 293 000	2 000 000	140 919 000	42 006 000
IV. Statens utlå- ningsfonder	2 242 304 000	—	—	670 850 000	1 571 454 000
V. Fonden för låne- understöd	376 601 000	—	30 500 000	89 027 000	257 074 000
VI. Fonden för sta- tens aktier	300 000 000	—	—	—	300 000 000
VII. Fonden för förslag till statsverket ..	25 400 000	—	40 000 000	—	— 14 600 000
VIII. Diverse kapital- fonder	135 050 000	67 330 000	252 000	2 000	67 466 000
Summa kr.	5 370 739 000	1 307 005 000	94 805 000	1 104 141 000	2 864 783 000
Avgår kapitalåterbetalning: Oreglerade kapital- medelsförluster					1 000 000
Övrig kapitalåterbetal- ning					38 539 000
Lånemedel					2 825 249 000

försening av utbetalningarna av lån i samband med införande av ett nytt system för statlig bostadsfinansiering. Det slutliga utfallet enligt budget-redovisningen blev — efter justering för effekten av indragna reservationer — en ökning av anslagsbehållningarna på totalbudgeten med ca 810 milj. kr., dvs. drygt 500 milj. kr. mer än beräknat (tabellerna 8 och 9). På lånefonden för bostadsbyggande ökade medelsbehållningen med 535 milj. kr., dvs. med nära 200 milj. kr. mer än beräknat. Mindre förbrukning av medel än beräknat redovisas även bl. a. beträffande anslagen till bidrag till anordnande av kliniker för psykiskt sjuka m. m. (drygt 60 milj. kr.), bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd (ca 55 milj. kr.) och lokaliseringsslån (nära 50 milj. kr.).

De mera långsiktiga förändringarna i anslagsbehållningarna redovisas i sammanställningen i tabell 10. Under perioden i fråga har behållningarna nästan tredubblats. Särskilt stora ökningar ägde rum under budgetåren 1964/65 och 1967/68. Denna långsiktiga ökning i medelsbehållningarna torde väsentligen höra samman med den statliga verksamhetens expansion med åtföljande ökade behov av kassamedel. De kortsiktiga förändringarna

Tabell 8. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Driftbudgeten. Milj. kr.

Huvudtitel	Reservation 30.6.67	Reservation 30.6.68	Ökning (+) minskning (—) under budget- året 1967/68
Justitiedepartementet	33,4	41,2	+ 7,8
Utrikesdepartementet	10,5	10,8	+ 0,3
Försvarsdepartementet	817,8	1 001,7	+ 183,9
Socialdepartementet	65,7	108,5	+ 42,8
Kommunikationsdepartementet	907,7	971,4	+ 63,7
Finansdepartementet	280,3	341,6	+ 61,3
Utbildningsdepartementet	58,9	57,0	— 1,9
Jordbruksdepartementet	70,2	49,9	— 20,3
Handelsdepartementet	4,0	4,6	+ 0,6
Inrikesdepartementet	291,9	374,5	+ 82,6
Övriga huvudtitlar	2,8	1,8	— 1,0
Summa	2 543,1	2 963,0	+ 419,9
Tillkommer: indragna reservationer			+ 40,2
Summa egentliga statsutgifter	2 543,1	2 963,0	+ 460,1
Avskrivningar av nya kapitalinvesteringar	565,0	541,6	— 23,4
Summa driftbudgeten	3 108,1	3 504,6	+ 436,7

Tabell 9. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Investeringsanslag. Milj. kr.

Anslagsgrupp	Behållning 30.6.67	Behållning 30.6.68	Ökning (+) minskning (—) under budget- året 1967/68
Statens affärsverksfonder:			
Försvarets fabriksverks fond	6,2	3,6	— 2,6
Postverkets fond	1,4	1,6	+ 0,2
Televerkets fond	49,5	63,0	+ 13,5
Statens järnvägars fond	28,8	41,9	+ 13,1
Luftfartsverkets fond	18,5	17,5	— 1,0
Statens vattenfallsverks fond	24,2	20,2	— 4,0
Domänverkets fond	8,2	8,4	+ 0,2
Summa statens affärsverksfonder	136,7	156,2	+ 19,5
Statens allmänna fastighetsfond	265,7	190,4	— 75,3
Försvarets fastighetsfond	428,0	257,8	— 170,2
Statens utlåningsfonder	65,5	637,5	+ 572,0
Fonden för låneunderstöd	323,9	262,0	— 61,9
Fonden för statens aktier	0,1	0,1	—
Fonden för förlag till statsverket	74,8	68,1	— 6,7
Diverse kapitalfonder	30,9	33,6	+ 2,7
Summa	1 325,6	1 605,6	+ 280,0
Tillkommer: Indragna anslagsbehållningar			+ 70,4
Summa investeringsanslag	1 325,6	1 605,6	+ 350,4

Tabell 10. Medelsbehållning vid utgången av budgetåren 1958/59—1967/68. Miljarder kr.

	1958/59	1959/60	1960/61	1961/62	1962/63	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68
Reservationer på driftbudgeten (exkl. avskrivningar av nya kapitalinvesteringar)	1,12	1,14	1,41	1,47	1,57	1,50	2,11	2,25	2,48	2,96
Outnyttjade belopp på investeringsanslag	0,56	0,77	0,98	0,94	1,01	1,41	1,39	1,21	1,33	1,61
Summa	1,68	1,91	2,39	2,41	2,58	2,91	3,50	3,46	3,81	4,57
Ökning (+) resp. minskning (—) under budgetåret	+ 0,06	+ 0,23	+ 0,48	+ 0,02	+ 0,17	+ 0,33	+ 0,59	— 0,04	+ 0,35	+ 0,76
Behållning i procent av under budgetåret anvisade:										
reservationsanslag	33,2	31,8	36,7	36,5	37,6	32,3	38,1	39,8	40,9	43,4
investeringsanslag	22,5	26,4	34,3	34,8	35,4	46,2	44,8	32,6	30,1	33,2
reservations- och investeringsanslag	28,7	29,3	35,7	35,8	36,7	37,8	40,5	36,9	36,3	39,2

Tabell 11. Beräknade förändringar i anslagsbehållningar under budgetåret 1968/69. Milj. kr.
(Ökning +, minskning —)

	Anslagsbe- hållningar 30.6.68	Beräknad förändring till 30.6.69		
		Prop. 1968: 125	Myndig- heterna	Dep.ch.
Driftbudgeten (exkl. avskrivningar)	2 963	+ 200	— 75	± 0
Investeringsanslag	1 606	— 200	— 300	— 100
Summa	4 569	± 0	— 375	— 100

är svårare att ge en entydig tolkning. Till en del torde de vara beroende av variationer i konjunkturläget och i tillgången på lediga resurser för att tillfredsställa den statliga efterfrågan. I många fall synes dock mera speciella faktorer inverka.

För *budgetåret 1968/69* antas i riksstaten anslagsbehållningarna totalt sett bli oförändrade. Genom riksrevisionsverkets försorg har sedermera inhämtats uppgifter rörande myndigheternas bedömning av anslagsbehållningarnas utveckling. En sammanfattning härav liksom min egen bedömning återges i tabell 11. Vid min bedömning har jag beaktat att myndigheterna regelmässigt överskattar sina möjligheter att förbruka reserverade medel, även om denna överskattning för innevarande budgetår med hänsyn till resurstillgången i samhällsekonomin sannolikt är mindre än normalt. Medelsanvisningarna på tilläggsstat bör också i vissa fall ge anledning till en nedjustering av myndigheternas prognoser. Jag bedömer nu en minskning av anslagsbehållningarna med 100 milj. kr. under budgetåret 1968/69 som sannolik.

För *budgetåret 1969/70* förutser jag att anslagsbehållningarna kommer att minska med ca 300 milj. kr. Jag räknar därvid med en förbrukning av reservationsmedel för myndigheterna inom försvarsdepartementets verksamhetsområde med ca 180 milj. kr. Vidare utgår jag från att en viss förbrukning av reserverade medel på lånefonden för bostadsbyggande kommer att ske. Jag vill dock understryka, att beräkningar av anslagsbehållningarnas utveckling måste omges med betydande osäkerhetsmarginaler.

Beräkning av dispositionen av rörliga krediter

Budgetutfallet och därmed statens upplåningsbehov påverkas av förändringar i dispositionen av de rörliga krediter hos riksgäldskontoret, vilka enligt riksdagens beslut ställts till förfogande för vissa myndigheter och bolag. De beviljade krediterna samt de belopp som tagits i anspråk framgår av sammanställningen i tabell 12.

Under *budgetåret 1967/68* ökade dispositionen av rörliga krediter med ca

Tabell 12. Ianspråktagande av rörliga krediter. Milj. kr.

Låntagare	Av riksdagen medgivet 30.6.67	Ianspråk- taget 30.6.67	Av riksdagen medgivet 30.6.68	Ianspråk- taget 30.6.68
Telestyrelsen	200,0	100,0	200,0	95,0
Järnvägsstyrelsen	150,0	—	150,0	—
Vattenfallsstyrelsen	100,0	70,0	200,0	45,0
Domänstyrelsen	130,0	64,0	130,0	64,0
Luftfartsstyrelsen	3,0	—	3,0	—
Försvarets fabriksstyrelse	40,0	25,0	40,0	10,0
Marinförvaltningen	5,0	—	5,0	—
Överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap	740,0	570,0	740,0	618,4
Svenska Reproduktions AB	0,7	—	0,7	—
Karlskronavarvet AB	8,0	—	8,0	—
Svenska Tobaks AB	10,0	—	10,0	—
AB Vin- och Spritcentralen	10,0	—	10,0	—
Svensk Spannmålshandel	190,0	75,0	190,0	165,0
Svensk Kötthandel AB	—	—	50,0	22,8
Allmänna Bevaknings AB	3,0	—	3,0	—
Norrbottnens Järnverk AB	125,0	77,0	125,0	118,0
Kungl. Maj:t (prop. 1946: 308)	5,0	—	5,0	—
Summa	1 719,7	981,0	1 869,7	1 138,2

157 milj. kr. till ca 1 138 milj. kr. Ökningar i de ianspråktaga beloppen noteras för överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap, Svensk Spannmålshandel, Svensk Kötthandel AB och Norrbottens Järnverk AB.

För *budgetåret 1968/69* räknade jag i prop. 1968: 125 med att de ianspråktaga beloppen av rörliga krediter totalt sett skulle förbli oförändrade. Enligt uppgifter som insamlats av riksrevisionsverket förutser nu berörda myndigheter och bolag en uppgång i de disponerade beloppen med ca 210 milj. kr. Ökningar anges för bl. a. televerket (80 milj. kr.), statens vattenfallsverk (50 milj. kr.) och överstyrelsen för ekonomisk försvarsberedskap (40 milj. kr.). Chefen för kommunikationsdepartementet kommer senare denna dag att föreslå att ramen för televerkets rörliga kredit höjs med 125 milj. kr. till 325 milj. kr. Vid en samlad bedömning finner jag det sannolikt att dispositionen av rörliga krediter kommer att öka med 100 milj. kr. under innevarande budgetår.

För *budgetåret 1969/70* räknar jag likaledes med en ökning av de ianspråktaga beloppen av rörliga krediter med 100 milj. kr., vilket ansluter till den genomsnittliga årliga ökningen under senare år. Jag vill dock betona, att en dylik prognos av naturliga skäl är osäker.

Beräkning av totalbudgeten

På grundval av min redovisning i det föregående beräknar jag totalbudgeten för budgetåret 1969/70 på sätt som framgår av följande uppställning (s. 43). Kalkylen utvisar ett totalbudgetunderskott om ca 2 488 milj. kr., vilket innebär en nedgång i förhållande till det nu beräknade underskottet

Förslag till riksstat för budgetåret 1969/70: Totalbudgeten**A. Skatter, avgifter, m. m.:**

I. Skatter	34 452 700 000	
II. Uppbörd i statens verksamhet	931 481 000	
III. Diverse inkomster	584 000 000	35 968 181 000

B. Inkomster av statens kapitalfonder:

I. Statens affärsverksfonder	690 200 000	
II. Riksbanksfonden	200 000 000	
III. Statens allmänna fastighetsfond	92 011 000	
IV. Försvarets fastighetsfond	83 262 000	
V. Statens utlåningsfonder	772 169 000	
VI. Fonden för låneunderstöd	37 736 000	
VII. Fonden för statens aktier	50 000 000	
VIII. Statens pensionsfonder	89 100 000	
IX. Diverse kapitalfonder	44 338 000	2 058 816 000

C. Beräknad övrig finansiering:

I. Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom kapitalfonderna:		
Statens affärsverksfonder ..	1 196 153 000	
Övriga kapitalfonder	205 657 000	1 401 810 000
II. Övrig kapitalåterbetalning	38 539 000	1 440 349 000

Summa kr.	39 467 346 000	
	2 487 828 000	
Summa kr.	41 955 174 000	

Underskott

A. Utgiftsanslag:

I. Kungl. hov- och slottsstaterna	7 647 000	
II. Justitiedepartementet	1 626 416 000	
III. Utrikesdepartementet	508 406 000	
IV. Försvarsdepartementet	5 675 950 000	
V. Socialdepartementet	11 612 799 000	
VI. Kommunikationsdepartementet	4 247 536 000	
VII. Finansdepartementet	2 376 308 000	
VIII. Utbildningsdepartementet	7 723 339 000	
IX. Jordbruksdepartementet	970 601 000	
X. Handelsdepartementet	240 476 000	
XI. Inrikesdepartementet	3 772 955 000	
XII. Civildepartementet	236 450 000	
XIII. Industridepartementet	1 113 095 000	
XIV. Oförutsedda utgifter	1 000 000	
XV. Riksdagen och dess verk m. m.	72 196 000	
XVI. Riksgäldsfonden	1 370 000 000	41 555 174 000

B. Beräknad övrig medelsförbrukning:

I. Minskning av anslagsbehållningar	300 000 000	
II. Ökad disposition av rörliga krediter	100 000 000	400 000 000

Summa kr.	41 955 174 000
------------------	-----------------------

för innevarande budgetår med drygt 1 miljard kr. En tabell som visar totalbudgetens utveckling under en längre tidsperiod ingår i bilaga 5.

Till statsrådsprotokollet i detta ärende torde få fogas såsom

Bilaga 1: Preliminär nationalbudget för år 1969.

Bilaga 2: Riksrevisionsverkets inkomstberäkning.

Bilaga 3: Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1969/70.

Bilaga 4: Preliminärt förslag till investeringsplan och investeringsstater för budgetåret 1969/70.

Bilaga 5: Vissa tabeller rörande den statsfinansiella utvecklingen m. m.

Hemställan

Under återopande av vad jag har anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

1. medge att avsättning av kommunalskattemedel sker till budgetutjämningsfonden för budgetåret 1969/70 för att där särredovisas;

2. besluta att skogsvårdsavgift enligt förordningen den 28 juni 1946 (nr 324) om skogsvårdsavgift skall utgå med 0,9 promille för år 1969;

3. i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1969/70

a) godkänna min preliminära beräkning av driftbudgetens inkomster,

b) godkänna min preliminära beräkning av förändringar i anslagsbehållningar,

c) godkänna min preliminära beräkning av förändringar i dispositionen av rörliga krediter,

d) godkänna det preliminära förslaget till investeringsplan och investeringsstater samt därvid på kapitalbudgeten beräkna den mot investeringsplanen svarande inkomsttiteln *Lånemedel* till 2 825 249 000 kr.

Vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Gunnel Anderson

Tabellförteckning

1. Försörjningsbalans för år 1968	6
2. Totalbudgeten 1967/68—1969/70	15
3. Preliminär försörjningsbalans för år 1969	20
4. Bytesbalansen 1966—1969	21
5. Statsutgifterna budgetåret 1969/70	25
6. Justering av riksrevisionsverkets beräkning av totalbudgetens inkomster	36
7. Kapitalbudgetens utgifter och finansiering budgetåret 1969/70	38
8. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Driftbudgeten	39
9. Sammanställning över behållningar på riksstatsanslag: Investeringsanslag	39
10. Medelsbehållning vid utgången av budgetåren 1958/59—1967/68 ..	40
11. Beräknade förändringar i anslagsbehållningar under budgetåret 1968/69	41
12. Ianspråktagande av rörliga krediter	42

Preliminär nationalbudget för år 1969

PRELIMINÄR NATIONALBUDGET FÖR ÅR 1969

Inledning

Den preliminära nationalbudgeten för 1969 som härmed framläggs är utarbetad inom finansdepartementets sekretariat för ekonomisk planering och konjunkturinstitutet. Nationalbudgeten bygger på material som erhållits från fackdepartement och olika verk och institutioner. Vidare har utredningsrådet hörts. Dess ledamöter bär dock ej något ansvar för nationalbudgetens utformning och bedömningar.

Kapitlen III, Utrikeshandeln och VII, Investeringarna samt IX, Kreditmarknaden har helt sammanställts inom konjunkturinstitutet. Institutet har även sammanställt avsnitten om industriproduktion och skogsbruk i kapitel IV samt avsnitten om de disponibla inkomsterna och den privata konsumtionen i kapitel VI. Ansvar för bedömningen av Sveriges ekonomi 1969 — med undantag för de avsnitt eller punkter där konjunkturinstitutet uttryckligen åberopas — vilar på finansdepartementets sekretariat för ekonomisk planering, där arbetet med nationalbudgeten letts av t.f. planeringschefen Lars Lindberger.

I. Sammanfattande översikt

1. Den ekonomiska utvecklingen 1967—1968

Den ekonomiska utvecklingen 1967—1968 har inneburit en återgång till något snabbare tillväxttakt (3,5 % mot 2 % 1966—1967) och förloppet har i sina huvuddrag tämligen väl anslutit sig till prognoserna i preliminär och reviderad nationalbudget för 1968. Ett väntat omslag i lagerinvesteringarna har inträffat och detta har verksamt bidragit till efterfrågans snabbare tillväxt. I andra hänseenden har den faktiska utvecklingen, såvitt den nu kan bedömas, avvikit från den väntade. Den privata konsumtionens volymökning förefaller sålunda ha blivit större än vad som förutsågs. Detta har motvägts av en svagare utveckling av andra efterfrågekomponenter. Exportens tillväxt har motsvarat förväntningarna och det har även den totala efterfrågans ökning. Eftersom denna i något större utsträckning än vad som på förhand beräknades, har tillgodosetts genom ökad import, har emellertid nationalproduktens tillväxt blivit något lägre än vad som förutsågs (3,5 % i stället för drygt 4 % enligt den reviderade nationalbudgetens prognoser).

Den internationella ekonomiska utvecklingen har under 1968 i stort sett präglats av stigande konjunkturer och en förhållandevis kraftig tillväxt av världshandeln. Västeuropas handel beräknas sålunda ha stigit med ca 10 %, vilket är påtagligt mera än vad man ansåg sig kunna räkna med för ett år sedan. Mot denna bakgrund kan den svenska exportens beräknade ökning — med drygt 8 % i värde — framstå som ett tämligen blygsamt resultat, även om det motsvarat förhandsbedömningarna. Skillnaden i utvecklingstakt kan emellertid till stora delar återföras på länderfördelningen av den svenska exporten. På de nordiska marknaderna som svarar för en fjärdedel av den svenska exporten har avsättningsmöjligheterna varit begränsade och tillväxten har blivit påfallande låg. På utomnordiska marknader har däremot den svenska exporten stigit med inemot 10 %. Fartygsexporten beräknas för övrigt ha minskat i volym med 7 % och exporten utom fartyg har på samtliga marknader stigit med ca 9 % i volym. De kraftigaste ökningarna noteras för malm, papper och trävaror, medan järn och stål samt verkstadsprodukter visat mera moderat tillväxt.

Oavsett hur den svenska exportens utveckling 1967—1968 må bedömas vid internationell jämförelse har den inneburit en klar acceleration i förhållande till utvecklingen 1966—1967. Exporten har således bidragit till snabbare tillväxt av nationalprodukten 1967—1968. Bland de övriga efter-

Tabell I: 1. Försörjningsbalans 1966—1968

Milj. kr.

	Löpande priser				1959 års priser			
	1966	1967	1968	Förändring 1967- 1968 %	1966	1967	1968	Förändring 1967- 1968 %
<i>Tillgång</i>								
Bruttonationalprodukt	123 709	132 606	141 460	6,7	90 797	92 673	95 887	3,5
Import av varor ¹	23 704	24 319	26 380	8,5	21 162	21 692	23 530	8,5
Import av tjänster ²	3 512	3 976	4 429	11,4	3 003	3 280	3 565	8,7
Summa tillgång	150 925	160 901	172 269	7,1	114 962	117 645	122 982	4,5
<i>Efterfrågan</i>								
Privat bruttoinvestering (exkl. bostäder)	17 378	17 640	17 560	— 0,5	12 486	12 128	11 681	— 3,7
Statlig bruttoinvestering (exkl. bostäder)	8 624	8 431	9 418	11,7	6 210	5 825	6 316	8,4
Kommunal bruttoinvestering . (exkl. bostäder)	6 490	7 701	8 451	9,7	4 707	5 391	5 714	6,0
Bostäder (inkl. fritidshus), bruttoinvestering	7 987	9 209	9 580	4,0	5 659	6 323	6 430	1,7
Lagerförändring	1 402	9	366	.	1 307	— 36	322	.
Privat konsumtion	64 616	68 867	73 009	6,0	49 713	50 918	52 899	3,9
Offentlig konsumtion	18 382	21 250	24 026	13,1	11 567	12 499	13 432	7,5
Export av varor ¹	22 071	23 422	25 342	8,2	19 866	20 926	22 570	7,9
Export av tjänster ²	3 975	4 372	4 517	3,3	3 447	3 671	3 618	— 1,4
Summa efterfrågan	150 925	160 901	172 269	7,1	114 962	117 645	122 982	4,5

¹ Enligt handelsstatistiken.² Här ingår även sådan handel som faller utanför handelsstatistiken. Nettot av transfereringar till och från utlandet påverkar bytesbalansen i kapitel III men ej ovanstående försörjningsbalans.

frågekomponenter som var påtagligt expansiva 1966—1967 har den offentliga konsumtionen i det närmaste bibehållit sin starka tillväxt med inemot 8 %. Byggnads- och anläggningsinvesteringarnas volymökning har däremot sjunkit från ca 5,5 % till knappt 2 %. Sammanlagt för de »importsåla» efterfrågekomponenterna av den totala efterfrågan, dvs. exporten med dess kraftiga ökning på råvarusidan, byggnadsverksamheten och den offentliga konsumtionen har detta inneburit i det närmaste oförändrad hög tillväxt med 6 % eller något därunder.

Det har i stället varit de »importdryga» komponenterna, den privata konsumtionen samt investeringarna i maskiner och lager som svarat för efterfrågans ökade tillväxt. Konsumtionens volymökning beräknas ha stigit från 2,4 % till 3,9 %, maskininvesteringarna har från någon minskning gått över till obetydlig ökning och för lagerinvesteringarna noteras ett omslag från stark nedgång till påtaglig uppgång. Sammanlagt innebär detta en förändring i dessa komponenters utveckling från minskning i volym med

0,8 % 1966—1967 till ökning med 4,0 % 1967—1968. Denna normalisering har bidragit till ökad efterfrågan på inhemska produktionsfaktorer och en snabbare tillväxt av nationalprodukten, samtidigt som den medfört en förhållandevis kraftig ökning av importens tillväxt. Resultatet har enligt preliminära beräkningar blivit att volymtillväxten av nationalprodukten stigit från 2,1 % till 3,5 % och för importen av varor och tjänster från 3,3 % till 8,5 %. Enbart varuimporten beräknas 1967—1968 ha stigit med 8,5 % i volym. De kraftigaste ökningarna har framträtt för textilvaror och industrivaror.

Exporten av varor och tjänster har inte hållit jämna steg i denna utveckling. Dess beräknade volymtillväxt 1967—1968 har stannat vid 6,5 % mot 5,5 % 1966—1967. Bytesbalansen har som följd härav försvagats med närmare 400 milj. kr. för enbart varor och tjänster och med inmot 500 milj. kr. för samtliga löpande inkomster och utgifter. Skillnaden mellan dessa båda belopp utgörs av en förändring av transfereringsnettot, främst beroende på ökad finansiell u-hjälp. Det kan nämnas att varuexporten som 1967—1968 beräknas ha ökat i volym med knappt 8 % sannolikt skulle ha behövt stiga med inmot 11 % för att en försvagning av bytesbalansen skulle ha kunnat undgås. Härvid har räknats med i övrigt oförändrad utveckling, dock med beaktande av det troliga tillskott till importen som skulle ha tagits i anspråk för importinnehållet i en ytterligare ökning av exporten. Vid sålunda förutsatt utveckling av exporten och importen kan bruttonationalprodukten förmodas ha stigit med 3,8 % i stället för med 3,5 %. Av tidigare erfarenheter att döma skulle det normalt inte krävas en så kraftig ökning av varuexporten för att hålla oförändrad bytesbalans vid denna utveckling av nationalprodukten, utan det skulle ha varit tillräckligt om varuexporten procentuellt ökade i dubbelt så snabb takt dvs. med ca 8 %. Det är en i förhållande till efterfrågans beräknade tillväxt kraftig ökning av varuimporten och en ovanligt svag utveckling av tjänsteexporten som förklarar att varuexporten vid bibehållen bytesbalans skulle ha behövt öka med ungefär tre procentenheter utöver det normala mönstret.

Genom den faktiskt inträffade utvecklingen av utrikeshandeln har emellertid det beräknade underskottet i bytesbalansen stigit till en nivå som endast med ca 250 milj. kr. understiger 1965 års (ca tre kvarts miljarder kr.), låt vara att detta har skett i ett något annorlunda konjunkturläge och vid ett ca 300 milj. kr. högre transfereringsnetto än 1965. Det kan mot denna bakgrund synas värt att pröva om det kanske mest karakteristiska inslaget i 1968 års utrikeshandel nämligen exportens ur vissa synvinklar begränsade tillväxt skulle kunna sättas i samband med inträffade förändringar i det svenska näringslivets internationella kostnadsläge. Till följd av devalveringarna hösten 1967 och den låga lönestegringen vid snabb produktivitetstillväxt i Västtyskland och i viss mån även Nederländerna förefaller de faktiska lönekostnaderna per produktenhet i några västeuropeiska länder

att ha sjunkit med ett par tre procentenheter under loppet av 1967 och såtillvida ha utvecklats gynnsammare än i Sverige där de torde ha stigit om än obetydligt (med ca en halv procentenhet). Inom övriga västliga industriländer av betydelse — bortsett således från Storbritannien, Finland, Västtyskland och Nederländerna — förefaller den procentuella kostnadsstegringen per produktenhet att ha varit lika stor som i Sverige eller större. Under 1968 synes dessutom kostnadsutvecklingen i Sverige internationellt sett ha varit gynnsam, och detta för övrigt även vid en jämförelse med Västtyskland. En preliminär genomgång av handelsstatistiken för de tre första kvartalen visar inte heller på att den svenska färdigvaruexporten skulle ha gjort andelsförluster på våra mera betydande ländermarknader. I den mån den i vissa hänseenden oförmånliga kostnadsutvecklingen under 1967 haft en negativ inverkan på svensk färdigvaruexport 1968, får denna antas ha legat däruti att den återhållande effekten av den svenska exportens starka inriktning på de 1968 föga expansiva nordiska marknaderna inte kunnat kompenseras genom andelsvinster på mera expansiva marknader. Inte heller har råvaruexporten trots i vissa hänseenden gynnsam volymutveckling värdemässigt kunnat stiga fullt i takt med den övriga exporten och fartygsexportens värde har i stort sett stått stilla från 1967 till 1968.

En återblick på utvecklingen från 1963 som ur konjunktursynpunkt var ett med 1968 någorlunda jämförbart år visar att bytesbalansen under mellanliggande period troligen har försvagats med ca 1 000 milj. kr. För att denna försvagning skulle ha kunnat förebyggas genom en starkare utveckling av varuexporten hade denna årligen behövt stiga med drygt en halv procentenhet mera än den faktiskt gjort under perioden 1963—1968, dvs. med 9,5 % i värde eller med 7,5 % i volym i stället för med knappt 9 % i värde eller 7 % i volym. Detta hade förutsatt att den svenska exporten haft i det närmaste samma utvecklingstakt som OECD:s totala export i stället för att som nu skett, ha ökat med en procentenhet mindre per år. Det har emellertid visat sig att den svenska exporten i fråga om bearbetade varor haft minst lika stark tillväxt som OECD:s färdigvaruexport. Det är den svagare utvecklingen av Sveriges betydande export av råvaror och fartyg som förklarar att Sveriges export totalt sett haft en procentuellt sett något lägre tillväxt än OECD:s totala export. För att den svenska exporten totalt sett likväl skulle ha kunnat hållas uppe i samma utvecklingstakt som OECD-området, skulle tydligen ha krävts att den svenska färdigvaruexporten utvecklats procentuellt snabbare än för OECD. Detta har i själva verket skett, men inte i tillräckligt hög grad för att kompensera den svagare utvecklingen av övriga komponenter i den svenska exporten. Härvid är att märka att arbetskraftskostnadernas utveckling per produktenhet under 1960-talet procentuellt sett inte varit högre inom svensk industri än inom övriga västeuropeiska industriländer. — Med hänsyn till vår ofullständiga statistik över utrikesbetalningar kan det inte med full säkerhet avgöras hur stor försvagning av

bytesbalansen som i själva verket inträffat under de senaste åren. Det kan emellertid påpekas att även om man gör ett så optimistiskt antagande som att det årliga tillskott till tjänstebalansens intäkter, som undgår statistisk registrering, skulle uppgå till så mycket som 150 milj. kr. i stället för 75 milj. kr., som här har förutsatts, tvingas man ändå dra den slutsatsen att bytesbalansen från 1963 till 1968 försvagats med ca 600 milj. kr.

Med det beräknade underskottet i bytesbalansen 1968 om i runt tal 500 milj. kr. kan man nu överblicka en oavbruten period på fyra år med troliga underskott i bytesbalansen av i årligt genomsnitt drygt 450 milj. kr. Valuta-reserven har under denna period stigit med i genomsnitt ca 50 milj. kr. årligen. Det har samtidigt försiggått en årlig registrerad nettokapitalimport om i genomsnitt nära 600 milj. kr. och restposterna för respektive år har i kalkylen antagit ett negativt genomsnittsvärde om ca 100 milj. kr. per år. Under 1968 har den registrerade nettokapitalimporten varit förhållandevis låg — drygt 350 milj. kr. — vilket kan tänkas vara en följd av det lätta kreditmarknadsläget inom landet. Restposten som 1967 antog starkt negativa värden har under de tre första kvartalen 1968 legat på ovanligt hög nivå. Vid dessa avstämningar har i bytesbalansen inräknats en korrigeringspost för i statistiken icke redovisade löpande betalningar. I förhållande till 1968 års reviderade nationalbudget samt betalningsbalanstabellen i kapitel III har denna post — här och i tabell 2 — i anslutning till bedömningen i finansplanen uppjusterats med 300 milj. kr. per år. — Valutareserven ökade under de 11 första månaderna 1968 och kan förmodas ha minskat med ca 200 milj. kr. från ultimo 1967 till ultimo 1968.

Inledningsvis har framhållits att den inhemska efterfrågans utveckling kännetecknats av i det närmaste oförändrat stark expansion av den offentliga konsumtionen men en avsaktning av byggnadsinvesteringarnas tillväxt och en försiktig vändning uppåt av maskininvesteringarna. Omslaget i fråga om maskininvesteringarna kan denna gång till stor del återföras på förhållanden inom den offentliga sektorn. Den militära materialanskaffning, för vilken betalning skett under respektive år, beräknas nämligen ha minskat med 16,5 % 1967 för att ånyo stiga med 12,5 % 1968. Utvecklingen återspeglas även i de totala statliga investeringarnas förändringar. Statens investeringar i byggnader, anläggningar och maskiner beräknas sålunda ha sjunkit med 6,0 % i volym 1966—1967 och därefter ha stigit med 8,5 % 1967—1968. Fastän de kommunala investeringarnas tillväxt märkbart avtagit — från 14,5 % 1966—1967 till 6,0 % 1967—1968 — har det med denna utveckling på den statliga sidan blivit en kraftigare volymökning av de offentliga investeringarna totalt sett 1967—1968 än 1966—1967 eller med drygt 7 % mot knappt 3 %. Inberäknat den offentliga konsumtionen har även den totala offentliga verksamhetens volym stigit i något högre takt eller med ca 7,5 % mot knappt 6 %.

Inom den offentliga hushållningen närstående bostadssektorn har inves-

teringarnas tillväxt däremot sjunkit starkt, från 13 % till 1,5 %, men inte ens om man slår samman bostadsinvesteringar och offentlig verksamhet rubbas intrycket av bibehållen stark expansion i nämnvärd grad. För den sammanslagna aktiviteten har nämligen volymtillväxten bibehållits vid 6,3 % 1967—1968 mot 7,0 % 1966—1967. De sektorer som var starkt expansiva 1967 har alltså i huvudsak behållit sin tillväxttakt 1968 och för den samlade offentliga verksamheten har tillväxten i någon mån stigit.

Samtidigt som den ekonomiska politiken medverkat till att hålla uppe tillväxten inom i första hand den offentliga sektorn med dess arbetskraftsintensiva efterfrågan har man sökt undvika generellt expansiva åtgärder med betydande stimulanseffekter på den privata konsumtionen. Syftet har i stället varit att främst söka stimulera näringslivets investeringar genom en expansiv kreditpolitik och fortsatta investeringsfondfrisläpp. Industriinvesteringarnas volym har emellertid i stort hållits tämligen oförändrad 1967—1968 och för näringslivets investeringar totalt sett noteras en fortsatt mindre nedgång med 3,5 %. Denna kan i huvudsak återföras på handelsflottans investeringar samt på byggnader för handel m. m. I det sistnämnda fallet har nedgången — en minskning med ca 10 % i volym — utgjort en eftersträvd effekt av den förda ekonomiska politiken. Den särskilda investeringsavgiften var avsedd att begränsa investeringar av detta speciella slag.

Mot stagnationen i det privata näringslivets investeringar kontrasterar i viss mån den snabbare tillväxten i den privata konsumtionen. Denna har till stor del haft sin grund i en motsvarande förändring vad gäller utvecklingen av de reellt disponibla inkomsterna. Dessa beräknas nämligen ha ökat med drygt 3,5 % 1967—1968 mot drygt en procentenhet mindre 1966—1967. Det kan synas påfallande att en sådan förändring kunnat ske, fastän lönenivåns uppgång 1968 varit inemot 2 procentenheter lägre än föregående år, samtidigt som det även synes ha inträffat en påtagligt lägre tillväxt av de enskilda företagens inkomstsumma — det sistnämnda en följd av jordbrukarnas inkomstutveckling. Av större sammanlagd betydelse har emellertid varit att prisstegringstakten blivit lägre 1968 än 1967 och att sysselsättningsförändringarnas nettoeffekt på lönesumman varit mindre negativ. Här till kommer även en lägre marginell effekt av hushållens stigande nettoinbetalningar till det offentliga som följd av att återbäringen av överskjutande skatt stigit ovanligt kraftigt från 1967 till 1968. Den privata konsumtionens procentuella tillväxt har emellertid såvitt nu kan beräknas blivit något större än för de disponibla inkomsterna. Den anges sålunda till knappt 4 % för 1968 mot ca 2,5 % för 1967. Den förhållandevis kraftiga konsumtionsökningen sammanhänger delvis med ökade bilköp och kan mera allmänt sett förmodas ha ett visst samband med ökade lånemöjligheter på kreditmarknaden.

Främst genom den betydande konsumtionsökningen har tillväxten av s. k.

slutlig inhemsk efterfrågan — dvs. bortsett från lagerförändringar — visat en måttlig uppgång från 3,0 % till 3,6 %. Accelerationen i den totala inhemska efterfrågan inklusive lager har emellertid varit betydligt mera påfallande. Här framträder nämligen en uppgång från 1,5 % till 4,0 %. Med rimligt beaktande av det betydande importinnehållet i lagerinvesteringarna förefaller det tänkbart att omslaget i fråga om lagerinvesteringarna till ungefär 50 % skulle kunna förklara nationalproduktens kraftigare tillväxt 1967—1968 jämfört med 1966—1967. Detta skulle innebära att lagerutvecklingen i denna konjunkturfas som förändringsfaktor vägt lika tungt som exporten och den privata konsumtionen tillsammans.

Bruttonationalproduktens och därmed den totala produktionens tillväxt med ca 3,5 % har försiggått vid en totalt sett ungefär oförändrad sysselsättning. Den registrerade arbetslösheten har ännu under oktober och november varit i det närmaste lika stor som 12 månader tidigare, men efterfrågan på arbetskraft mätt med antalet lediga platser vid månadens mitt har i stort sett varit stigande sedan senare delen av 1967. Framför allt mot slutet av 1968 har utvecklingen präglats av en fastare tendens. Arbetslösheten i december var klart lägre än föregående år. Någon markerad omsvängning i läget på arbetsmarknaden har emellertid inte inträffat och regionalt har olikheterna snarast skärpts.

Läget på arbetsmarknaden synes ha inverkat på löneutvecklingen så tillvida som löneglidningen 1968 förefaller att ha blivit förhållandevis låg. För industriarbetare uppskattas den till ca 3 %. Då den avtalsmässiga löneökningen i den sista etappen av 3-årsavtalet likaledes uppskattas till ca 3 % beräknas den totala arbetskraftskostnadsstegringen inklusive arbetsgivaravgifter ha stannat vid ca 6,5 % vad gäller industrins arbetarpersonal. Totalt har lönenivån enligt föreliggande uppskattningar stigit med knappt 7 %. Högre procentuella lönestegringar än för industriarbetarna synes ha förekommit för bl. a. jordbruks- och skogsarbetare samt anställda inom varuhandel och servicenäringar.

Vid denna kostnadsutveckling bör någon ökning av vinstmarginalerna inom exportproduktionen har varit möjlig, vilket tyder på en omkastning från de föregående årens utveckling. Tillgängliga uppgifter om produktion och sysselsättning tyder nämligen på en fortsatt hög produktivitetstillväxt inom industrin och de effektiva exportpriserna har i genomsnitt kunnat hållas oförändrade eller möjligtvis obetydligt sänkta. Ökad omsättning har vidare utgjort en positiv faktor inom exportproduktionen.

Lönsamhetsutvecklingen inom den hemmamarknadsinriktade produktionen är om möjligt svårare att bedöma. Konsumentprisernas uppgång har under 1968 varit väsentligt lägre än under 1967 — ca 2 % mot 3,1 % — varvid dock är att märka att en övervägande del av denna avsaktnings kan återföras på finanspolitiska och liknande offentliga åtgärder. Sålunda har indirekta skatter, taxor och hyror höjts väsentligt mindre 1968 än 1967. Vid jämförelse mellan genomsnittsnivåerna för respektive år framstår pristä-

ändringen 1967—1968 — med sina 2,0 % — klarare som en nedtrappning i förhållande till 1966—1967, då den uppgick till 4,2 %. Det finns emellertid ingenting som med bestämdhet tyder på att företagen skulle ha förlorat mera genom den lägre prisökningen än de vunnit genom den lägre kostnadslegringen. För byggnads- och byggnadsämnesindustrierna är lönsamheten inte särskilt nära korrelerad med konsumentprisnivåns utveckling. De moderata byggpriserna 1968 kan möjligen tyda på en försvagning av vinstutvecklingen inom dessa branscher.

Enligt en av riksrevisionsverket företagen enkätundersökning beräknas de större aktiebolagens nettointkomster ha ökat med ca 10 % verksamhetsåret 1968. Motsvarande undersökning för 1967 som visade på vinstökning med 5 % har bestyrkts av det faktiska utfallet och detta trots att utfallet av 1967 års ekonomiska utveckling i övrigt inte i alla hänseenden ter sig lika fördelaktig som enligt de preliminära kalkyler som var tillgängliga för ett år sedan. Sammanfattningsvis tyder detta på att i varje fall de större företagens vinstutveckling varit något gynnsammare än 1967, som synes ha kännetecknats av att väl vinstsumman ökat något men knappast vinstmarginalerna. Det förefaller vidare troligt att den förbättring av lönsamheten som kan ha ägt rum 1968 företrädesvis gällt exportproduktionen. Den ökning av företagssparandet som kan ha ägt rum synes för övrigt inte ha varit mera markerad än att den inträffade tillväxten av lagerinvesteringarna medfört en viss ökning av företagets nettofinansieringsbehov.

Utvecklingen för offentliga och närstående sektors finansiella sparande har blivit slående olika 1967—1968 jämfört med 1966—1967. Från 1966 till 1967 ökade nämligen statens, kommunernas, AP-fondernas och bostadssektorns gemensamma nettofinansieringsbehov med 2 400 milj. kr. Från 1967 till 1968 har detta nettofinansieringsbehov ånyo sjunkit med ca 500 milj. kr. Den bibehållet starka expansionen av verksamheten inom dessa sektorer har alltså 1968 delvis motverkats genom en något snabbare ökning av de nettointäkter som indragits från övriga sektorer — till skillnad från 1967, då intäkterna ökade så väsentligt mycket mindre än utgifterna.

Under det att de offentliga sektorernas finansiella sparande sålunda har förstärkts förefaller det som om hushållssparandet har ökat förhållandevis obetydligt och företagens finansiella sparande i någon mån försvagats. Kreditmarknaden förefaller härigenom ha fått ökad betydelse inte blott för företagens utan i viss mån även för hushållens finansiering. Kreditgivningen till näringslivet, dvs. för andra privata ändamål än nybyggnad av bostäder, tillväxte sålunda med ett miljardbelopp 1968 — eller från mindre än 6 miljarder kr. 1967 till ca 7 miljarder kr.

2. Sveriges ekonomi 1969

Den ekonomiska utvecklingen 1968 medförde en något snabbare tillväxt av den totala produktionen och den påskjutande effekten härtill utgick i första hand från exporten, lagerinvesteringarna och den privata konsum-

tionen. Den offentliga verksamhetens tillväxt som totalt sett var kraftig redan 1966—1967 ökade ytterligare något, medan däremot bostadsinvesteringarnas utveckling dämpades påtagligt. Tillväxten av den inhemska efterfrågan riktades i förhållandevis stor utsträckning mot utländska marknader. Importen av varor och tjänster ökade något snabbare än exporten och bytesbalansen blev härigenom något försvagad.

Inför 1969 svarar utsikterna för exporten och näringslivets investeringar för en betydande del av ovissheten i den ekonomiska bedömningen. Inte heller 1969 förefaller nu att medföra någon påtaglig ökning i volym av näringslivets fasta investeringar, även om investeringsviljan synes ha visat någon återhämtning sedan sommaren. Med hänsyn till erfarenheterna från tidigare konjunkturuppsving behöver det inte anses direkt uppseendeväckande om företagens investeringar ånyo skulle släpa efter i förhållande till utvecklingen av produktion och vinster, i all synnerhet som stimulanseffekten från investeringsfondsfrisläppen kan väntas bortfalla. Investeringsbesluten inför 1969 är emellertid inte i sin helhet låsta och det är uppenbart att en förändring av utsikterna för den internationella ekonomiska utvecklingen och exporten kan få en betydande återverkan på det faktiska investeringsutfallet liksom även på lagerutvecklingen 1969.

Den bedömning av den internationella ekonomiska utvecklingen som tagits till utgångspunkt för prognoserna för Sveriges ekonomi 1969 innebär i korthet att expansionstakten i Västeuropa bibehålles vid drygt 4 % 1969 men att världshandelns tillväxt sjunker från ca 10 % till ca 8 %, varvid dock länderfördelningen förskjuts i från svensk synpunkt gynnsam riktning. Prisutvecklingen för bearbetade varor i internationell handel kan under sådana förutsättningar inte väntas bli väsentligt starkare än under 1968. Denna bedömning av den världsekonomiska utvecklingen får betraktas som relativt försiktig, vilket dock inte gör det helt uteslutet att det faktiska utfallet skulle kunna bli mindre fördelaktigt. Å andra sidan finns det också chanser för ett fortsatt internationellt konjunkturuppsving av mera markerad typ, baserat på en snabbare tillväxt av i första hand näringslivets investeringar och den privata konsumtionen.

Ett av villkoren för en gynnsam utveckling är givetvis att oron på valutamarknaden inte fortsätter och utvecklas till en övermäktig störningsfaktor. En ytterligare förutsättning för att expansionen inom industriländerna under 1969 skall kunna fortgå i ett någorlunda tillfredsställande tempo kan sägas vara att den framför allt av yttre balansskäl eftersträfvade dämpningen av efterfrågan inom OECD:s stora underskottsländer (Förenta staterna, Storbritannien, Frankrike) inte försiggår med större styrka och snabbhet än att de depressiva effekterna härav på världshandeln i erforderlig grad kommer att kunna motvägas av en tilltagande stegring av överskottsländernas efterfrågan. Sett ur ett något längre perspektiv utgör en anpassning av de internationella betalningarna en förutsättning för att den väst-

liga industrivärlden skall kunna bibehålla den tillväxttakt som under efterkrigstiden kommit att betraktas som normal.

Konjunkturinstitutets prognos för *exporten* 1969 utgår från de bedömningar som sålunda kunnat göras av efterfrågeutvecklingen i avnämländerna. — Totala exporten exklusive fartyg beräknas i volym öka drygt 2 procentenheter mindre 1969 än 1968 eller med 6,5 % mot inte fullt 9 %. För hela exporten väntas dock skillnaden i tillväxten genom omsvängningen från minskning till ökning i fartygsleveranserna bli mindre eller från 8 % till 7 %.

Utvecklingen blir påtagligt svagare 1969 än 1968 för råvaror och skogsindustriprodukter. Trävaror, massa och papper samt malm ökade tillsammans med ca 12 % i volym 1968, men beräknas främst som en följd av upphörande lageruppbyggnad hos köparna komma att öka endast omkring 3 % 1969. I värde räknat blir skillnaden i ökningstakt dock betydligt mindre till följd av en förväntad gynnsammare prisutveckling för skogsprodukterna. Exporten av färdigvaror beräknas totalt sett stiga kraftigare 1968—1969 såväl i värde som i volym. Fartygsleveranserna beräknas stiga snabbast (11 % i volym) medan ökningstakten för verkstadsprodukter i övrigt, järn och stål samt »övrigrvaror», förutses bli 9 % i volym mot föregående år ca 8 %.

I värde beräknas exporten totalt stiga med drygt 8,5 % mot 7 % i volym. I genomsnitt räknas härvid med en positiv förändring av exportprisernas utveckling, vilket i huvudsak kan återföras på skogsprodukterna. För exportpriserna i övrigt väntas små förändringar i utvecklingstendensen från 1967—1968.

Det *privata näringslivets investeringar i fasta anläggningar* väntas öka med 4 % från 1968 till 1969. För industrins del förväntas en oförändrad volym totalt sett. En drygt 7-procentig minskning av byggnadsinvesteringarna uppvägs härvid av en procentuellt lägre ökning av de tungt vägande maskininvesteringarna. Uppjusteringarna av de i novemberenkäten angivna planerna för 1969 är något större än tidigare år men har bedömts motiverade utifrån en förutsatt successiv förstärkning av konjunkturläget under 1969. Investeringsuppgifterna på branschnivå pekar mot att verkstäderna och stålverken kommer att öka sina investeringar 1969 efter nedgången de två senaste åren, medan den motsatta utvecklingen bedöms trolig för massa- och pappersindustrin. Övriga branschens investeringsnivå förväntas komma att i stort sett ligga kvar på 1965 års nivå. — Handels investeringar beräknas komma att öka kraftigt (12 %) efter den betydande minskningen 1968 (10 %). Dessa svängningar sammanhänger med införandet respektive avvecklandet av den 25-procentiga investeringsavgiften.

Lagerinvesteringarna väntas komma att öka 1969 med drygt 700 milj. kr. eller dubbelt så mycket som 1968. Uppgången synes bli särskilt stark inom verkstadssektorn med undantag för varvsindustrin, där en viss nedgång

väntas. Lagerinvesteringarna ökar dessutom inom flertalet övriga industribranscher. — För näringslivets totala realkapitalbildning blir uppgången 1968—1969 9 % att jämföra med en nedgång med drygt 0,5 % 1967—1968.

För *statliga investeringar* väntas en oförändrad investeringsnivå 1969. Uppgången för de statliga byggnadsinvesteringarna 1968 väntas fortsätta 1969 men i lägre takt, medan de statliga maskininvesteringarna beräknas minska något 1969 efter den kraftiga ökningen (10 %). Den ojämna utvecklingen förklaras av att militära materielanskaffningar tidigare lades under 1968.

Kommunernas investeringar förutses öka med 8 1/2 % 1968—1969 mot 6 % 1967—1968. Särskilt markerad är uppgången i byggnadsinvesteringarna med 9 % att jämföra med 6 1/2 % närmast föregående år. Delvis torde den vara en effekt av investeringsavgiftens slopande i oktober 1968. Vid sidan av sjuk- och hälsovårdsutbyggnaden är väg- och gatubyggandet det starkaste expansionsområdet i den kommunala sektorn för närvarande, medan skolbyggandet inte längre förefaller att öka.

För *bostadsbyggandet* beräknas en planerad igångsättning om 103 000 lägenheter komma att medföra en ökning av investeringsvolymen med 3 % 1968—1969. Härvid förutsätts att tyngdpunkten av igångsättningen liksom 1967 och 1968 kommer att ligga på andra och tredje kvartalet. I övrigt har räknats med fortsatt god tillgång på arbetskraft och oförändrade byggnadstider för flerfamiljshus påbörjade 1968 och 1969 samt förutsatts att trenden 1968 mot ökad projektstorlek blir bestående 1969. Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter 1969 väntas genom den höga igångsättningen andra halvåret 1968 komma att överstiga 103 000.

Den *totala fasta investeringsvolymen* väntas stiga med 3 1/2 % 1968—1969. Byggnadsinvesteringarna ökar något snabbare än maskininvesteringarna eller med 4 % mot 3 % för de senare. Inberäknat lager blir den totala investeringsökningen knappt 6 % 1968—1969.

Beträffande *inkomster, priser och konsumtion* framläggs följande kalkyler. Den genomsnittliga lönenivån antas stiga i något långsammare takt än mellan 1967 och 1968 eller med inte fullt 6,5 %. Härvid åsyftas lön per tidsenhet, vilket innebär att effekten av arbetstidsförkortningen fr. o. m. den 1 januari 1969 ingår i den sålunda angivna löneförändringen. Lönesumman förutsätts öka med 6,5 %, vilket trots en trolig mindre nedgång av sysselsättningsvolymen mätt i verktimmar, är rimligt med hänsyn till sedvanlig övergång från lägre till högre betalda arbeten. Faktorinkomsterna beräknas stiga med 6 %, vilket innebär oförändrad eller obetydligt högre takt än 1968. Tillväxten i de disponibla inkomsterna stannar dock vid knappt 5 % mot drygt 5,5 % 1967—1968 beroende på att hushållens nettoinbetalning till det offentliga beräknas stiga betydligt snabbare 1968—1969 än 1967—1968.

Vid bedömningen av *prisutsikterna* för 1969 har en utgångspunkt varit att

arbetsgivarnas kostnad per timme i genomsnitt för samtliga anställda antagits stiga med ca 6,5 %, bortsett från den kostnadsstegring som följer av den allmänna arbetsgivaravgiften. Denna har emellertid beaktats jämte effekten av övriga åtgärder i samband med skatteomläggningen vid årsskiftet 1968/1969. Enligt den prisprognos som sålunda utarbetats kan konsumentprisnivån under loppet av 1969 antas stiga med 2,1 %. Mellan genomsnittslägena för kalenderåren 1968 och 1969 kan förändringen väntas bli obetydligt lägre eller omkring 2,0 %. En allmän förutsättning för dessa beräkningar har varit att kostnadsförändringar i erfarenhetsmässig grad slår igenom i konsumentpriserna. Vidare har dessa i ringa utsträckning antagits bli påverkade av överskottsefterfrågan på varumarknaderna.

Vid den förutsatta prisuppgången 1969 kan de reala disponibla inkomsterna beräknas öka med inte fullt 3 % 1968—1969 mot drygt 3,5 % 1967—1968.

Den *privata konsumtionen* har prognoserats på basis av ett antagande om att den volymmässiga konsumtionsutvecklingen nära kommer att ansluta till den reala disponibla inkomstens tillväxt. Den totala privata konsumtionens volym har sålunda, inklusive turistnettot, beräknats komma att öka med drygt 3 % 1968—1969 (mot knappt 4 % 1967—1968). Grupperna tjänster, exklusive turistnettot, och icke varaktiga varor väntas öka med 2 å 3 %, medan bilar och övriga varaktiga varor väntas öka med 13 % respektive 4,5 %. För turistnettot förutses en volymökning på närmare 10 %. Prognosen innebär att sparandet i löpande priser antas minska obetydligt 1968—1969 efter att ha stigit några procent 1967—1968.

Den *offentliga konsumtionen* väntas öka med ca 6 %, varav den kommunala med 6,5 % och den statliga med 5 %.

Sammanlagt innebär detta att den totala efterfrågans tillväxt 1968—1969 väntas uppgå till 4,5 %, vilket är obetydligt mer än för 1967—1968, då den vid jämförbar beräkning synes ha stannat vid 4,3 %. Vid en beräknad lägre tillväxt för offentlig verksamhet (5 % mot drygt 7 %), privat konsumtion och export är det i första hand det förväntade omslaget i utvecklingen av näringslivets realkapitalbildning som vid sidan av en mindre förändring i fråga om bostadsinvesteringarna förklarar den något högre tillväxten för den totala efterfrågan.

Med ledning av den förväntade efterfrågans tillväxt kan *importvolymen* beräknas stiga med 7 % 1968—1969. Att importökningstakten blir lägre än 1968 beror delvis på att råoljeimporten väntas öka betydligt långsammare till följd av att den utbyggnad som under senare år skett av raffinaderikapaciteten i Sverige blev i det närmaste helt tagen i anspråk under 1968. Importen av konsumtionsvaror förutses, vid den förutsatta lägre konsumtionsökningstakten, stiga obetydligt mindre 1968—1969 jämfört med 1967—1968 eller med 8 % mot 9 %. Dämpningen kan delvis återföras på en lägre prognoserad tillväxt av textilvaruimporten.

Eftersom importvolymens tillväxt beräknas nära sammanfalla med exportvolymens men importpriserna stiger svagare än exportpriserna ($1\frac{1}{2}$ % mot $1\frac{1}{2}$ %) förutses underskottet i handelsbalansen sjunka med närmare 250 milj. kr. 1968—1969. Nettot av tjänster och transfereringar beräknas komma att minska med ytterligare 350 milj. kr. jämfört med 1968 med de stora minusutslagen fördelade på de tre posterna turistnetto, övriga tjänster m. m. samt transfereringar. — Bytesbalansens underskott kommer enligt dessa beräkningar att öka med drygt 100 milj. kr. 1968—1969.

Denna beräkning av utrikeshandelns utfall ger tillsammans med de förutsatta förändringarna i försörjningsbalansens övriga delposter till resultat att nationalproduktens tillväxt 1968—1969 blir ca 4 %.

Med den produktivitetstillväxt som för närvarande försiggår inom samhällsekonomin kan en ökning av den totala produktionen med 4 % beräknas medföra att tillgänglig arbetskraft tas i anspråk i ungefär oförändrad eller svagt ökad utsträckning. Om prognoserna i övrigt inte kommer att upprevideras av den faktiska utvecklingen skulle man härvid närmast ha anledning att vänta sig att den uppåtriktade tendens som varit rådande på arbetsmarknaden mot slutet av 1968 inte kommer att fortsätta under hela 1969. Med den påtagligt positiva bedömning av de omedelbara framtidsutsikterna som framträder i den senaste konjunkturbarometern, vilken baseras på uppgifter som företagen avgivit i början av december, finns nu större anledning att räkna med stigande efterfrågan på arbetskraft, i vart fall under den tidigare delen av 1969. De regionala ojämnheterna kan dock i huvudsak väntas bestå.

Balansproblemen inför 1969 kan skärskådas från olika synpunkter. Ur ett renodlat kortsiktsperspektiv kan tänkbara komplikationer i huvudsak uppdelas på två huvudalternativ. Sålunda skulle den internationella konjunkturutvecklingen kunna bli svagare än som här har antagits, och återverkningar härav skulle kunna tänkas uppkomma för näringslivets investeringar och möjligen också för den privata konsumtionen. Negativa effekter på arbetsmarknaden skulle i ett sådant läge kunna motverkas genom ökade pådrag av bostadsbyggen, offentliga anläggningsarbeten och industribeställningar samt en allmänt aktiverad arbetsmarknadspolitik. Även om dylika åtgärder inte är speciellt importuppdragande, skulle en sådan utveckling genom bortfall av exportinkomster normalt föra med sig en försvagning av bytesbalansen och en viss avtappning av valutareserven, något som i ett dylikt läge inte skulle behöva anses speciellt oroande. En viktig funktion för valutareserven får nämligen förutsättas vara att kunna tillgripas i dylika situationer.

Detta — som det i dagens läge kan förefalla — föga aktuella störningsalternativ har sin motsats i en utveckling, som skulle leda till alltför hög efterfrågan med risk för överhettning på arbetsmarknaden och en besvärande stegring av priser och kostnader. Med den prognos som framlagts i

försörjningsbalansen kvarstår emellertid en marginal att ta i anspråk innan överhettningstendenser mera allmänt kan förmodas uppkomma på arbetsmarknaden. Denna marginal skulle överslagsvis kunna motsvara 1 å 1,5 % av den totala produktionen. Inom offentliga och närstående sektorer fortsätter avsaktningen av tillväxten för de reala aktiviteterna — en nedgång från drygt 6 % 1967—1968 till knappt 5 % 1968—1969 — och finanspolitikens inverkan på övriga sektorer bibehåller sin moderat återhållande prägel. Nettofinansieringsbehovet för offentliga och närstående sektorer (bostads- och socialförsäkringssektorerna) kan sammantaget beräknas sjunka ytterligare under 1969. Riskerna för att det snabbt och överraskande skulle uppkomma ett övertryck på arbetsmarknaden förefaller inte från dessa utgångspunkter betydande.

Mera närliggande konsekvenser av ett opåräknat starkt uppsving för den interna efterfrågan i förening med en exportutveckling som inte överträffade förväntningarna skulle däremot vara att en snabbare tillväxt för investeringar i maskiner och lager och för privat konsumtion verkar uppdrivande på importen med negativa återverkningar på bytesbalansen. I det korta perspektivet bör denna eventualitet med tanke på valutaservernas omfattning inte inge alltför stor oro. Detta omdöme synes kunna gälla oavsett om bytesbalansens faktiska underskott 1968 i enlighet med tidigare bedömning av icke redovisade löpande intäkter (den s. k. korrigeringsposten) har uppgått till närmare 800 milj. kr. eller i enlighet med den här framlagda bedömningen utgjort närmare 500 milj. kr., ett deficit som kan utläsas ur tabell 2. Som isolerad företeelse utgör inte heller den försvagning av bytesbalansen med ca 100 milj. kr. som enligt försörjningsbalansens prognoser förutses för 1969 något alarmerande symptom och knappast heller den ökning av underskottet med inemot 500 milj. kr. som synes ha inträffat 1968.

Det är först i ett längre perspektiv som problematiken kring bytesbalansen och dess samband med strukturutvecklingen framträder med större tydlighet. Det svenska näringslivet genomgår för närvarande en snabb strukturomvandling som bl. a. kännetecknas därav att mindre konkurrenskraftig produktion slås ut och till stora delar ersätts av billigare import. Härigenom frigörs arbetskraft som dels överförs till konkurrenskraftig exportproduktion och dels sätts in för att tillgodose de växande behoven inom sådana områden där importsubstitution överhuvud taget inte kan ifrågakomma (offentlig konsumtion m. m.). Om exportförmågan utvecklas tillräckligt snabbt lägger denna omvandlingsprocess som drivs fram av ett flertal faktorer, varibland vårt relativt höga reallöneläge torde vara en, inga andra restriktioner på den ekonomiska politiken än kravet att uppehålla balans mellan utbud och efterfrågan inom samhällsekonomin och på arbetsmarknaden. Om däremot exportförmågans tillväxt är otillräcklig ökas svårigheterna att absorbera den arbetskraft som frigörs genom struktur- omvandlings- och rationaliseringsprocessen. Vissa möjligheter kan föreligga

Tabell I: 2. Bytesbalansen 1967—1969

Milj. kr., löpande priser

	1967	Prognos	
		1968	1969
Export av varor	23 422	25 342	27 530
Import av varor	24 319	26 380	28 325
Handelsbalans	— 897	— 1 038	— 795
Sjöfartsnetto	1 803	1 875	1 925
Turistnetto	— 920	— 1 075	— 1 225
Övriga tjänster m. m., netto ¹	— 487	— 713	— 900
Transfereringar	— 268	— 362	— 500
Korrigeringspost ²	750	825	900
Bytesbalans	— 19	— 488	— 595

¹ Motsvaras av posterna »korrigerings av handelsstatistiken» och »övriga tjänster, netto» i tabell III: 3.

² Uppskattning av i statistiken icke redovisade löpande betalningar.

att öka sysselsättningen inom »importsnåla» sektorer som offentlig verksamhet och byggnadsinvesteringar, varvid dock en skärpning av skatte-trycket eller en eljest höjd sparbenägenhet utgör ett normalt komplement. Söker man däremot generellt öka sysselsättningen genom en allmän påspädning av efterfrågan leder detta visserligen till åsyftat resultat men också till en proportionell ökning av importen och en försvagning av bytesbalansen.

Mot denna bakgrund uppkommer frågan om den försvagning som under senare år inträffat i den svenska bytesbalansen utgör ett symptom på otillräcklig utvecklingsförmåga hos den svenska exporten och såtillvida vittnar om en brist hos de positiva krafterna i omvandlingsprocessen eller om den i huvudsak kan betraktas som ett resultat av tillfälliga omständigheter. Även om något entydigt svar på detta spørsmål inte lär kunna ges torde följande omständigheter få lov att beaktas vid en sådan bedömning.

Sedan 1963 har bytesbalansen försvagats med i runt tal 1 miljard kr. eller vid en optimistisk bedömning med åtminstone 600 milj. kr. Importbenägenheten har stigit starkt både vad gäller varor och tjänster (utlandsturism m. m.), vartill kommer vissa effekter av ett stigande u-landsbistånd. Nationalprodukten har ökat med i genomsnitt 4 % per år vilket nära sammanfaller med ett genomsnitt för Västeuropa. Procentuellt skulle varuexporten ha behövt stiga dubbelt så snabbt eller med ungefär 8 % per år i volym för att en försvagning av bytesbalansen skulle ha kunnat undvikas. Varuexportens utveckling har emellertid inte fullt motsvarat detta krav. Totalt sett har den också växt i något svagare takt än i genomsnitt för OECD, men

Tabell I: 3. Preliminär försörjningsbalans för 1969

Milj. kr. i 1968 års priser

	1968 milj. kr.	Förändring 1968—1969	
		milj. kr.	procent
<i>Tillgång</i>			
Bruttonationalprodukt	141 460	5 750	4,0
Import	26 380	1 850	7,0
Summa tillgång	167 840	7 600	4,5
<i>Efterfrågan</i>			
Privat bruttoinvestering (exkl. bostäder)	17 560	700	4,0
Statlig bruttoinvestering "	9 418	0	0
Kommunal bruttoinvestering "	8 451	700	8,5
Bostäder (inkl. fritidshus) bruttoinveste- ring	9 580	250	3,0
Lagerförändring	366	750	.
Privat konsumtion	73 009	2 350	3,0
Offentlig konsumtion	24 026	1 450	6,0
Tjänstenetto	88	— 300	.
Export	25 342	1 700	7,0
Summa efterfrågan	167 840	7 600	4,5

eftersläpningen gäller speciellt utförseln av råvaror och fartyg, däremot inte färdigvaruexporten i övrigt. Arbetskraftskostnadernas procentuella tillväxt per produktenhet har på grund av den snabba produktivitetstillväxten utvecklats väl så fördelaktigt inom svensk industri som inom flertalet väst-europeiska industriländer. Härvid är dock att märka att produktivitetsökningen med all sannolikhet skulle ha blivit något lägre om man lyckats uppehålla en högre sysselsättning och en trendmässigt starkare produktionsutveckling inom industrin. Den i förhållande till nationalproduktens tillväxt och även med beaktande av efterfrågeökningens sammansättning påfallande kraftiga ökningen av importen 1968 kan tänkas vittna om en kraftig autonom importstegringstendens, men skulle också kunna ha sin förklaring i en av statistiken icke infångad lagerökning eller i en speciellt kraftig ökning av lagrens eller färdigvaruexportens importinnehåll.

Vad gäller den närmaste 5-årsperioden kommer den beslutade stegringen av u-landsbiståndet att ställa betydande krav på bytesbalansen. Mera allmänt sett gäller att löneutvecklingen liksom även de internationella konjunkturförhållandena kommer att inverka på den framtida bytesbalansproblematiken. Vid tillräckligt kraftig uppgång i de internationella konjunkturerna skulle förutsättningarna för svaghetstendenser i bytesbalansen bortfalla och speciellt en gynnsam utveckling av den framtida exportkonjunkturen för våra råvaror skulle verksamt kunna bidra härtill.

II. Det internationella läget

1. Sammanfattande översikt

Efter drygt ett år med svag produktionstillväxt i Västeuropa började denna åter tillta under senare delen av 1967. Produktionsökningen 1968 beräknas till drygt 4 % mot 2,7 % 1967. Omslaget kan främst hänföras till utvecklingen i Västtyskland. Efter en viss absolut minskning av produktionen där 1967 torde ökningen 1968 ha uppgått till ca 6 %. Till en betydande del beror uppgången på att lagren drogs ned mycket kraftigt 1967 och att denna neddragning 1968 följdes av en kraftig lagerpåfyllnad. Lagerinvesteringarna har bidragit till en betydande importökning. Efterfrågetillskottet från Västtyskland har naturligtvis haft en gynnsam effekt på produktionsutvecklingen i övriga Västeuropa. I de mindre länderna på kontinenten har tillväxten också varit högre 1968 än 1967. Däremot har en försvagning inträffat i de båda andra större EEC-länderna. Utvecklingen i Frankrike har helt präglats av krisen där i maj och juni och dess efterverkningar. I Italien har det privata näringslivets vilja till ytterligare investeringsökning märkbart avtagit. Efter devalveringarna och den härav föranledda restriktiva ekonomiska politiken var den totala produktionsutvecklingen fortsatt svag i Danmark och Finland och i Norge har en tydlig avsaktnings inträffat.

En hög importefterfrågan från Förenta staterna och Storbritannien har 1968 utgjort en betydelsefull stimulansfaktor för omvärlden. Under våren förutsågs allmänt att importen till dessa länder skulle komma att hejdas andra halvåret och som följd härav väntades en markant avsaktnings av världshandelns tillväxt och av OECD-ländernas produktionsökning. I dessa bedömningar hade man tagit fasta på att de båda reservvalutaländerna strävade efter att förstärka den yttre balansen. Som ett led i denna strävan ingick det att man genom en restriktiv ekonomisk politik försökte uppnå en begränsning av importen. Trots åtgärder i denna riktning uteblev emellertid den eftersträlvade importdämpningen. I Förenta staterna berodde detta till stor del på att en föreslagen skattehöjning om 10 % genomfördes senare än förutsett och att, när den väl genomfördes, konsumenterna reagerade med att minska sparandet. Dessutom har den statliga utgiftsökningen ej kunnat reduceras i den omfattning som avsetts. Inför den väntade mycket strama budgeten i Storbritannien som lades fram i mars ökade både den privata konsumtionen och importen kraftigt första kvartalet. Den importminskning som väntades efter budgeten inträffade emellertid inte utan

Tabell II: 1. Försörjningsbalansens poster i olika länder och länderområden 1967—1969

Procentuella volymförändringar från närmast föregående år. Uppgifterna för 1967 och 1968 avser utfall (preliminära), för 1969 prognoser.

	Bruttonationalprodukt	Import av varor och tjänster	Export av varor och tjänster	Konsumtion		Fasta bruttoinvesteringar			Lagerinvesteringar
				privat	offentlig	totalt	byggnader	maskiner	Förändring i miljarder US dollar
<i>Förenta staterna</i>									
1967.....	2,4	8,9	4,2	3,0	11,2	—1,4	—5,5	2,4	—8,6
1968.....	5,0	15,0	7,5	5,0	6,0	7,0	9,0	5,0	± 0
1969.....	3,0	3,0	4,0	3,0	2,5	5,0	6,0	4,0	—1,6
<i>Västtyskland</i>									
1967.....	—0,2	—0,3	9,5	0,6	3,3	—7,3	—6,4	— 8,2	—1,6
1968.....	6,0	13,5	12,5	3,0	1,0	7,0	5,5	8,0	+2,9
1969.....	5,0	10,5	8,0	5,0	4,0	8,5	4,0	13,0	—0,3
<i>Frankrike</i>									
1967.....	4,4	5,1	4,4	4,1	6,0	5,8	3,7	8,9	—0,1
1968.....	3,0	10,0	8,0	3,0	5,0	4,0	4,0	4,0	± 0
1969.....	5,0	8,0	8,0	3,5	3,0	6,0	5,0	7,5	+0,5
<i>Italien</i>									
1967.....	6,0	10,5	6,7	6,1	2,7	9,9	6,3	16,4	+0,3
1968.....	5,0	6,0	12,0	4,0	4,0	5,5	7,0	2,5	—0,3
1969.....	5,5	9,5	7,5	5,5	5,0	9,0	8,5	10,0	+0,2
<i>EEC¹</i>									
1967.....	3,0	3,6	7,4	3,2	4,1	0,3	—0,2	1,0	—1,4
1968.....	4,7	10,9	11,1	3,2	3,0	5,7	5,3	5,9	+2,6
1969.....	5,0	9,5	7,9	4,6	3,9	7,7	5,2	10,8	+0,4
<i>Storbritannien</i>									
1967.....	1,6	5,4	—0,5	1,8	4,6	5,4	7,7	3,0	—0,1
1968.....	3,5	9,0	9,0	3,0	3,0	4,5	5,5	3,5	+0,1
1969.....	2,0	1,5	5,0	1,0	0,5	4,5	2,5	6,5	+0,1
<i>Norge</i>									
1967.....	5,3	² 11,7	³ 10,8	4,2	4,7	12,0	7,8	⁴ 14,7	—0,1
1968.....	3,5	² 1,5	³ 8,5	4,0	5,5	—4,5	2,5	⁴ —10,0	—0,0
1969.....	3,5	² —1,0	³ 3,0	3,0	4,0	—0,5	3,0	⁴ — 3,5	+0,0
<i>Västeuropa¹</i>									
1967.....	2,7	4,5	5,5	2,9	4,2	1,6	1,4	1,9	—1,6
1968.....	4,2	9,9	10,4	3,2	3,1	5,2	5,3	4,9	+2,7
1969.....	4,1	6,9	7,0	3,7	3,0	6,9	4,7	9,4	+0,5

¹ Bruttonationalproduktens förändringstal avser samtliga till området hörande länder, de olika komponenternas endast de separat redovisade länderna.

² Exkl. fartyg var ökningstalen 7,5, 5,5 resp. 4,5 %.

³ Exkl. fartyg var ökningstalen 8,3, 8,0 resp. 5,5 %.

⁴ Exkl. handelsflottans investeringar var ökningstalen 10,5, — 1,5 resp. 1,5 %.

Källor: OECD, EEC, nationell statistik, nationella prognoser och uppskattningar gjorda inom sekretariatet för ekonomisk planering.

importen har i stort sett legat kvar på den höga nivå som nåddes under första kvartalet. I samband med konsumtionsökningen under början av året tömdes lagren i stor omfattning. Den därpå följande lagerökningen kan ha bidragit till att importen inte avtog under månaderna efter budgetpresentationen. Den uteblivna förstärkningen av handelsbalansen kan i sin tur ha framkallat oro för att ytterligare importbegränsande åtgärder skulle komma att vidtas och därmed lett till en spekulativ import. Kvar står dock det faktum att den brittiska importen, trots en genomsnittlig prishöjning på ca 11 %, ökade med ca 12 % i volym under de tio första månaderna. Detta tyder på att hemmaproduktionen har svårigheter att hävda sig gentemot den till synes föga priskänsliga importen.

Den kraftiga expansionen i Västtyskland har lett till en tydlig minskning av arbetslösheten och ökande kapacitetsutnyttjande. Men trots denna utveckling har den registrerade arbetskraften, som minskade avsevärt under konjunkturnedgången, inte ökat. I övriga länder i Västeuropa har arbetslösheten fortsatt att stiga 1968 i förhållande till den redan 1967 höga nivån. Den lediga anläggningskapaciteten har inte heller reducerats. Därmed har gapet mellan möjlig och faktisk tillväxt som uppkommit under de senaste åren bestått. Att man i detta läge fullföljt den försiktigare ekonomiska politiken från de senaste åren beror till stor del på den vikt varje land lagt vid att bevara eller förstärka sitt internationella konkurrensläge och därmed att begränsa pris- och kostnadsökningarna. Klarast har denna målsättning uppnåtts i Västtyskland. Tillväxttakten där under 1968 har inte inneburit att kapacitetstaket nåtts och stabiliseringen av priserna och lönerna från 1967 har fortsatt 1968. I de västeuropeiska länder som inte devalverade hösten 1967 har, med undantag för Frankrike och Nederländerna, pris- och lönestegringarna dämpats 1968, men utvecklingen är inte lika markant som i Västtyskland. I Förenta staterna har däremot ökningstakten stigit tydligt det senaste året. Samtidigt synes det som om produktivitet utvecklingen i Förenta staterna varit avtagande de två senaste åren, medan den i de flesta västeuropeiska länderna tycks ha varit gynnsammare än tidigare. Mest betydande förefaller produktivitetstvinsterna i Västtyskland varit. De två senaste årens utveckling av priser, löner och produktivitet innebär därmed att Förenta staternas förmånliga konkurrensläge i förhållande till Västeuropa reducerats, medan Västtysklands förstärkts i förhållande till flertalet övriga länder.

Främst på grund av den ökande importefterfrågan från Förenta staterna, Storbritannien och Västtyskland har världshandeln expanderat kraftigt 1968. Den beräknas ha ökat med ca 10 % mot endast 5 % 1967 och har därmed uppnått den ökningstakt som rått tidigare under 60-talet. Dock svarar enbart Förenta staternas importökning på över 20 % för ca 40 % av världshandelns totala ökning. Tillväxten av handeln inom OECD har i det närmaste fördubblats från drygt 6 % 1967 till ca 12 % 1968. Även

Tabell II: 2. Konsumentpriser 1960—1968

Procentuella förändringar

	1960— 1967 per år	3 kv. 1966— 3 kv. 1967	3 kv. 1967— 3 kv. 1968	3 kv. 1967— 1 kv. 1968 (i årstakt)	1 kv. 1968— 3 kv. 1968 (i årstakt)
Förenta staterna	1,7	2,7	4,3	3,8	4,7
Kanada	2,2	3,9	3,6	3,0	4,2
Västtyskland	2,7	1,5	1,1	2,0	0,3
Frankrike	3,5	2,5	4,8	5,7	3,7
Italien	4,3	3,7	0,7	1,2	0,2
Belgien	2,8	3,1	2,6	2,9	2,3
Nederländerna	3,7	3,4	3,3	3,3	3,2
Storbritannien	3,4	1,7	5,6	5,2	5,9
Danmark	5,8	11,0	5,3	4,6	6,0
Finland	5,1	5,0	9,3	12,2	5,6
Norge	4,1	4,3	2,8	1,7	3,9
Sverige	4,1	4,6	1,5	1,6	1,5
Schweiz	3,5	4,6	1,4	2,4	0,5
Österrike	3,7	3,6	3,2	3,4	2,8

Anm. Prisutvecklingen har i vissa fall påverkats av förändringar i indirekt beskattning och subventionering.

Källor: OECD och nationell statistik.

OECD:s handel med länderna utanför OECD har tilltagit markant i förhållande till 1967. Exportökningen till dessa länder har varit större än importökningen från dem, varför OECD:s handelsbalansöverskott, som redan 1967 ökade, tilltagit ytterligare och beräknas ha uppgått till inemot 4 miljarder dollar. OECD:s positiva tjänstenetto, vari främst ränteinkomster och sjöfartsintäkter ingår, är t. o. m. något högre än handelsbalansöverskottet. Till övervägande del är det u-länderna som svarar för underskottet på båda dessa poster. Efter avdrag för transfereringar till u-länderna beräknas emellertid OECD:s totala överskott på bytesbalansen stanna vid 3,3 miljarder dollar 1968 mot knappt 3,1 miljarder 1967.

Den genomsnittliga prisnivån inom världshandeln med färdigvaror, som tidigare under 60-talet varit stigande, har minskat något sedan mitten av 1967.

Västtyskland har bibehållit sin position som det mest betydande överskottslandet. Genom en fortsatt kraftig exportexpansion blev de stora handels- och bytesbalansöverskotten från 1967 i det närmaste oförändrade 1968, trots importökningen. Italien har efter en mycket svag importökning stärkt sin ställning som överskottsland. Den kraftiga importökningen i reservvalutaländerna har för Förenta staternas del lett till att landet för första gången sedan 1959 tycks ha fått ett visst underskott på sin bytesbalans och för Storbritanniens del till att 1967 års stora underskott ytterligare ökat.

Tabell II: 3. Lönekostnader och förtjänster per arbetad timme för industriarbetare 1960—1968
Procentuella förändringar

	Total lönekost- nad	Timförtjänst		
	1960—1967 per år	1960—1967 per år	3 kv. 1966— 3 kv. 1967	3 kv. 1967— 3 kv. 1968
Förenta staterna	3,6	3,2	3,6	6,1
Kanada	..	4,4	7,8	² 7,4
Västtyskland	9,0	8,4	2,9	5,6
Frankrike ¹	7,3	7,1	6,1	15,3
Italien ¹	9,8	8,7	6,2	2,8
Belgien	..	8,1	5,9	5,6
Nederländerna ¹	8,6	9,4	7,7	6,5
Storbritannien	5,8	4,7	4,9	6,2
Danmark	10,2	10,5	8,8	—
Finland	8,4	8,2	7,5	² 10,2
Norge	8,6	7,3	6,3	9,6
Sverige	9,2	8,2	7,9	6,5
Schweiz ¹	..	5,5	5,1	4,0
Österrike	8,2	8,6	4,9	6,6

¹ För förtjänstutvecklingen föreligger endast tarifflöner.

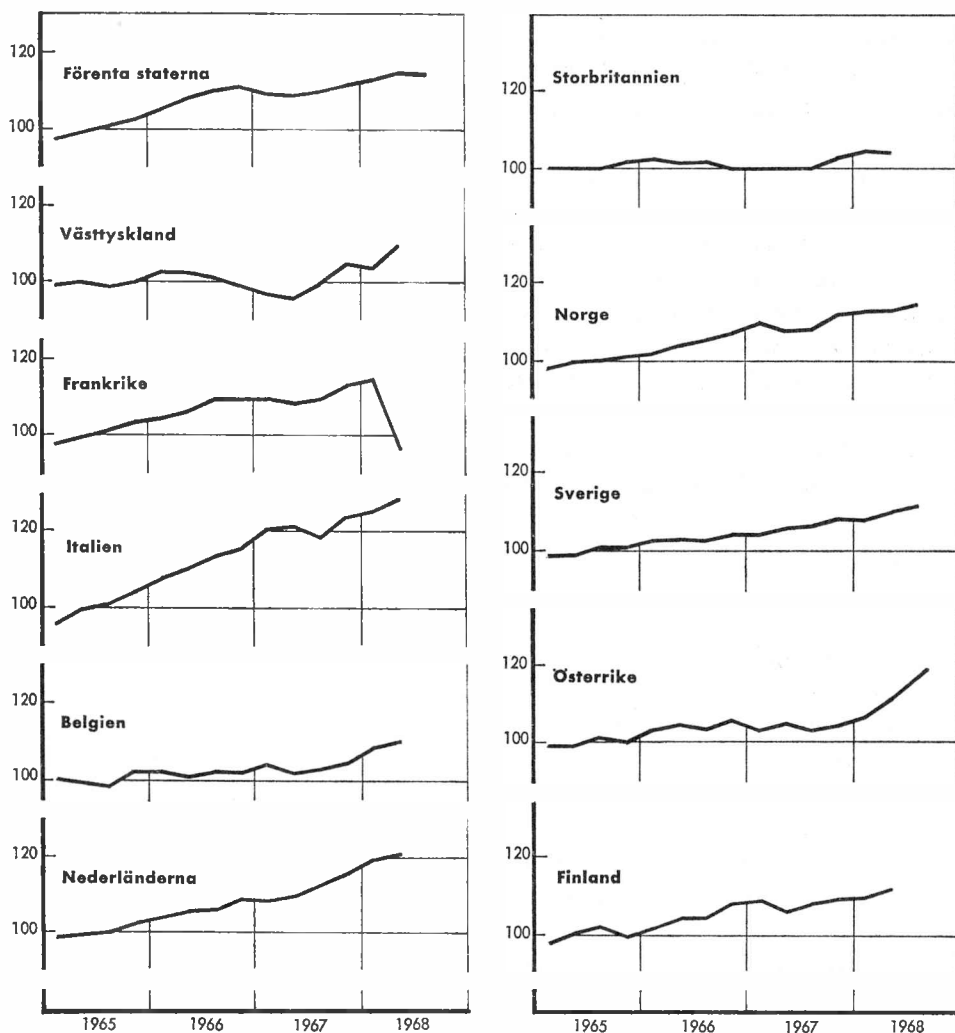
² 2 kv. 1967—2 kv. 1968.

Källor: Svenska arbetsgivareföreningen, OECD och nationell statistik.

Kapitalrörelserna under 1968 har påverkats av det program som Förenta staterna lade fram i början av året för att förstärka betalningsbalansen, beslutet i mars att skapa två guldmarknader, den franska krisen i maj och juni och av spekulationer om förändring av främst francens och D-marens värden. Efter införandet av de två guldmarknaderna har guldutflödet från Förenta staterna i det närmaste upphört. Trots försämringen av Förenta staternas bytesbalans har därefter dess betalningsbalans förstärkts betydligt. Till en mindre del beror detta på minskat kapitalutflöde. Väsentligare har varit en stark ökning av kapitalinflödet till Förenta staterna. Betalningsbalansprogrammet har bidragit till att amerikanska företag utomlands i ökad utsträckning använt sig av utländskt kapital, bl. a. på Eurobondmarknaderna, för sin finansiering. Efter krisen i Frankrike har kapitalexporten därifrån varit betydande och till stor del tycks den ha gått till Förenta staterna. Västtyskland har fört en lågräntepolitik för att stimulera kapitalexporten. Den långfristiga kapitalexporten har ungefär fyrdubblats i förhållande till 1967, medan ett nettoinflöde av kortfristig, till stor del spekulativt, kapital ägt rum. Detta står i kontrast till den västtyska kapitalexporten 1967, då den huvudsakligen bestod av kortfristig kapital. En avspänning på den internationella kapitalmarknaden inträffade efter första

Diagram II: 1. Industriproduktionen i olika länder 1965—1968

Index: 1965 = 100. Säsongrensade kvartalssiffror

Källor: OECD och nationell statistik.

kvartalet 1968, till följd av att kapitalrörelserna i stort verkade utjämnande mellan över- och underskottsländer. Detta gavs uttryck bl. a. i räntesänkningar i flera länder under sommaren och början av hösten.

De ekonomiska problem som uppstod i Frankrike efter krisen i maj och juni, och uppgörelsen som följde på den, strävade man att lösa genom att föra en expansiv politik. Därigenom skulle reallt utrymme skapas för att möta den ökade köpkraften. En sådan politik innebar inga kapacitetsproblem, men pris- och kostnadsökningarna skulle kunna bli besvärande som

följd av de betydande lönehöjningar som avtalet efter krisen innebar. Detta sökte man i prishänseende motverka genom frivilliga överenskommelser. För att begränsa kostnadsökningarna övertog staten tillfälligt betalningen av vissa socialavgifter från företagen. Samtidigt gav staten företagen betydande och fördelaktiga krediter, dels för att avvärja den svåra likviditets-situation företagen hamnat i som en följd av krisen, dels för att stimulera investeringarna. I oktober föreföll möjligheterna goda att Frankrike skulle lyckas med att avvärja de akuta ekonomiska problem som krisen lett till.

Bl. a. mot denna bakgrund kunde man förvänta en fortsatt och mera allmän ökad tillväxttakt i Västeuropa 1969. Till skillnad från de närmast föregående åren tydde industrienkäter i flera länder på att industriinvesteringarna skulle komma att utgöra ett viktigt expansivt element. Den största osäkerheten gällde Storbritannien. Med den uteblivna förbättringen av den yttre balansen föreföll nya importhämmande åtgärder sannolika.

Mot bakgrund av den expansiva politiken i Frankrike räknades med en kraftig återhämtning där i förhållande till 1968. Likaså föreföll det troligt att tillväxten i Italien skulle komma att öka något, med hänsyn till den förda politiken. För de flesta mindre länderna räknades det med att produktionen skulle komma att öka något mer 1969 än 1968, delvis som en eftersläpande effekt av att stimulansen från Förenta staternas och Storbritanniens importefterfrågan 1968 varit betydande. Detta synes ha lett till en påbörjad självgenererande expansion, vilken under 1969 skulle få stöd av framför allt en kraftig importökning från Frankrike och Italien samt en fortsatt hög import från Västtyskland. Bakom prognoserna låg ett antagande om att Storbritanniens import på något sätt skulle hejdas. För Förenta staternas del räknades med en markant dämpning av tillväxten under första halvåret 1969, då effekten av de vidtagna restriktiva åtgärderna förutsågs bli kraftigast. Detta skulle bidra till en mycket markant försvagning av importutvecklingen, och därmed skulle Förenta staterna uppnå en förstärkning av sin bytesbalans. I Västeuropa syntes Västtyskland och Italien komma att bibehålla sina positioner som överskottsländer, och deras bytesbalansöverskott inte märkbart reduceras 1969. Frankrikes bytesbalans förväntades i detta läge komma att försvagas, men i relativt måttlig utsträckning.

En osäkerhetsfaktor i dessa prognoser var att de implicerade att OECD:s sammanlagda bytesbalansöverskott med i första hand u-länderna skulle komma att öka med ytterligare drygt en miljard dollar 1969.

Under november accelererade emellertid kapitalutflödet från Frankrike. En tilltagande prisstegring och en reducering till hälften av de i juli införda exportsubventionerna kan ha bidragit till ökad misstro mot att fransen skulle kunna bibehålla sitt värde. Samtidigt tilltog förväntningarna om att D-marken skulle komma att skrivas upp. Under ca en vecka förlorade Frankrike 2 miljarder franc av sin valuta-reserv, medan Västtyskland er-

höll ett stort inflöde av utländska valutor. Oron på kapitalmarknaden föranledde ett sammankallande av tiogruppen. Under mötet deklarerade Västtyskland att man inte skulle och inte heller i framtiden skulle komma att revalvera D-marken. Man hänvisade dock till att den Västtyska regeringen för att minska det betydande handelsbalansöverskott som förutsågs för 1969 beslutat reducera den dåvarande mervärdeskatten på importen om 11 % med fyra procentenheter och införa en 4-procentig pålaga på exporten. Tidigare rådde total avdragsrätt för mervärdeskatt på exporten.

Något beslut om francens värde fattades inte under mötet, men i vida kretsar antogs att den franska regeringen skulle tillkännage en devalvering av francen. Främst med den väntade nedskrivningen av francen som motive-ring presenterade den brittiske finansministern efter tiogruppermötet en ny typ av importbegränsande åtgärd samtidigt som han förklarade att omsättningsskatterna skulle höjas och kreditgivningen ytterligare stramas åt. Den åtgärd som föreskrevs i importbegränsande syfte innebar att ett belopp motsvarande 50 % av importvärdet under 180 dagar skall deponeras hos staten. Dagen efter att dessa åtgärder tillkännagetts i London meddelades det från Paris att francen skulle bibehålla sitt nuvarande värde.

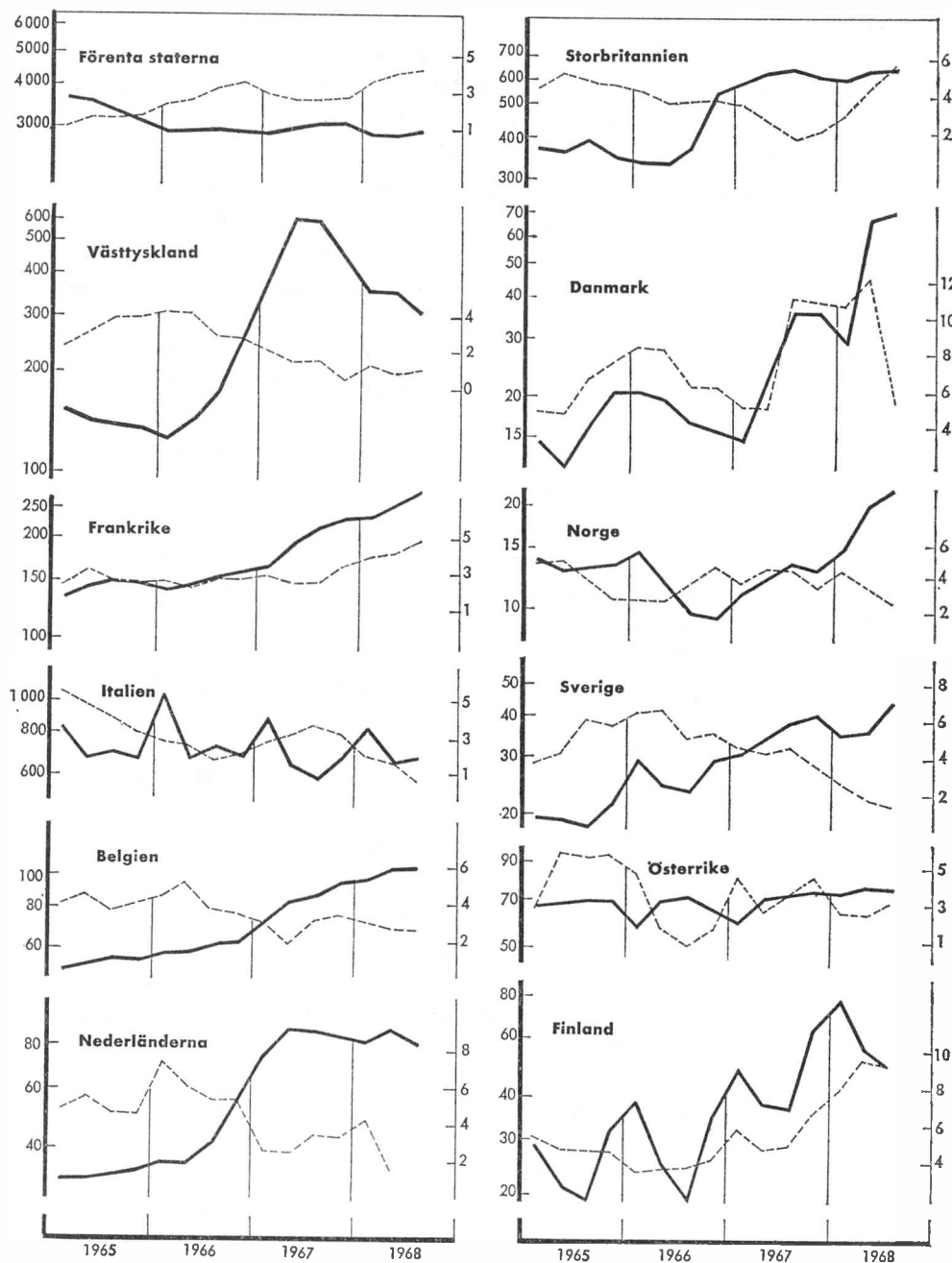
För att stärka francens ställning vidtogs en rad restriktiva åtgärder i Frankrike och valutakontrollen återinfördes. Statsutgifterna skall skäras ned så att det tidigare beräknade budgetunderskottet för 1969 om ca 12 miljarder franc reducerades till ungefär hälften. Samtliga ministerier får minskade anslag och de statliga företagen lägre subventioner. Detta torde bl. a. få till följd att en rad avgifter kommer att höjas. Vidare skall priskontrollen skärpas. De löneökningar som krisuppgörelsen, det s. k. Grenelle-avtalet, resulterade i, skall genomföras, men däremot kommer löneökningarna under 1969 att starkt begränsas. Kreditmarknaden stramas åt, och genom en skatteomläggning främjas exporten och hemmaproduktionen i förhållande till importen.

De brittiska åtgärderna torde i sig endast i ringa mån påverka förväntningarna om utvecklingen i övriga Västeuropa 1969, då redan de tidigare prognoserna förutsatte en mycket svag brittisk import 1969. Däremot förefaller det sannolikt att tillväxten inom Storbritannien blir något svagare än vad man tidigare officiellt räknat med. Den åtstramning av den ekonomiska politiken och den skatteomläggning som Frankrike vidtagit innebär emellertid ett efterfrågebortfall för omvärlden. Effekterna av de västtyska åtgärderna i motsatt riktning är svåra att uppskatta. Under förutsättning av att de underbyggs av en ekonomisk politik som främjar den inhemska expansionen kan inverkan på importen och därmed på bytesbalansen dock tänkas bli betydelsefull.

Bortsett från den direkta restriktiva effekten av de franska åtgärderna kan den förnyade oron på valutamarknaden komma att verka dämpande på expansionstakten. Osäkerheten kan leda till en försiktigare ekonomisk poli-

Diagram II: 2. Arbetslöshet och konsumentpriser 1965—1968

Den heldragna linjen visar arbetslösheten, den streckade förändringen i konsumentpriserna.

Anm. Den vänstra, logaritmiska skalan visar arbetslösheten i 1 000-tal, säsongrensade kvartalssiffror.

Den högra skalan anger konsumentprisernas procentuella förändring mellan motsvarande kvartal resp. år.

Källor: OECD och nationell statistik.

tik och till en dämpning av näringslivets investeringsbenägenhet. De diskontohöjningar som i december vidtogs i flera länder skulle möjligen kunna tolkas som ett utslag av en sådan politik. De uppgavs dock genomgående vara motiverade av den interna ekonomiska situationen i respektive länder. Under förutsättning att oron på valutamarknaden inte fortsätter torde man dock kunna räkna med en i det närmaste bibehållen expansionstakt i Västeuropa 1969, eller drygt 4 %. Enligt de officiella amerikanska prognoserna skulle den beslutade åtstramningspolitiken i det närmaste leda till en stagnation av produktionen under första halvåret. Bakom den här förväntade tillväxten i Västeuropa 1969 ligger ett antagande om att effekten av de restriktiva åtgärderna inte blir fullt så uttalad. Detta skulle i så fall innebära en något högre, om dock mycket begränsad, importökning till Förenta staterna och en produktionstillväxt där på inemot 3 % 1969, mot de ca 2 % man officiellt räknar med.

Som det nu förefaller kommer begränsningen av importefterfrågan från de större underskottsländerna 1969 inte att kunna kompenseras av ökande import i motsvarande grad från andra länder. Därmed skulle världshandels expansion åter försvagas 1969, men likväl bli väsentligt starkare än 1967. Den här prognoserade tillväxttakten under 1969 innebär att i de flesta länder de redan förekommande lediga produktionsresurserna inte märkbart kommer att reduceras. Detta tyder på att dämpningen av prisutvecklingen på hemmamarknaderna och inom världshandeln kommer att fortsätta 1969, låt vara att någon motsvarighet inte är i sikte till de speciella prissänkningssimpulser inom den internationella handeln som utlöstes av devalveringarna hösten 1967.

En av förutsättningarna för att expansionen inom industriländerna under 1969 skall kunna fortgå i ett någorlunda tillfredsställande tempo kan sägas vara att den ej minst av yttre balansskäl eftersträvar dämpningen av efterfrågan inom OECD:s stora underskottsländer (Förenta staterna, Storbritannien, Frankrike) inte försiggår med större styrka och snabbhet än att de depressiva effekterna härav på världshandeln i erforderlig grad kommer att kunna motvägas av en tilltagande stegring av överskottsländernas efterfrågan. Selt ur ett något längre perspektiv utgör en anpassning av de internationella betalningarna en förutsättning för att den västliga industrivärlden skall kunna bibehålla den tillväxttakt som under efterkrigstiden kommit att betraktas som normal. Denna anpassning kan emellertid ta sig olika uttryck. En möjlig väg är att överskottsländerna och då i första hand Västtyskland skulle föra en expansivare ekonomisk politik, med ökad inhemsk efterfrågan, tilltagande import och minskat bytesbalansöverskott som följd. Som ett alternativ, eller komplement, till denna utvecklingslinje skulle den erforderliga stimulansen kunna erhållas genom fortsatt ökande import från u-länderna. Detta skulle då förutsätta att den finansiella u-hjälpen eller annan form av kapitalexport ökades i motsvarande grad. OECD:s prognoser för 1969 synes i viss mån förutsätta en utveckling i denna riktning.

Ett tredje alternativ skulle vara att förstärkningen av Förenta staternas bytesbalans blir mindre markerad än vad man nu räknar med. Detta skulle inte behöva leda till några betalningsmässiga komplikationer i den mån de internationella kapitalrörelserna behåller den ur amerikansk synpunkt fördelaktiga inriktningen som varit kännetecknande för 1968. Vid annan utveckling av kapitalrörelserna kommer i stället omvärldens monetära tillgodohavanden på Förenta staterna enligt detta alternativ att öka i snabbare tempo. Hur långt och i vilken takt en sådan utveckling kan tänkas försiggå utan besvärande återverkningar för det internationella valutasystemets stabilitet kan synas vanskligt att bedöma. Något omedelbart krisläge kan dock knappast väntas uppkomma, så länge de ledande överskottsländerna avstår från att lösa in sina monetära tillgodohavanden i guld och alternativ saknas till dollarn som starkaste reservvaluta.

2. Länderöversikter

Förenta staterna

Det budgetförslag som presenterades i början av 1968 innebar en tydlig åtstramning av finanspolitiken. Utgiftsökningarna begränsades och upplåningsbehovet reducerades till mindre än hälften i förhållande till föregående budgetår. Den härmed eftersträlvade dämpningen av den interna efterfrågan var föranledd av en ökande pris- och kostnadsstegring samt av den under de senaste åren försämrade handelsbalansen. I budgetberäkningarna ingick en förutsatt 10-procentig höjning av bolagsskatten fr. o. m. 1 januari 1968 och av inkomstskatten fr. o. m. 1 april. Detta skatteförslag mötte hårt motstånd i kongressen och när det till slut gick igenom i juni godkändes det på villkor att de budgeterade utgifterna skulle skäras ned med 6 miljarder dollar. Under våren stramades även kreditpolitiken åt. Räntan höjdes två gånger med en halv procent och uppgick därmed i april till 5,5 %, vilket är en rekordnivå för Förenta staterna¹.

Trots de åtgärder som efter hand vidtogs för att dämpa den interna efterfrågan var produktionstillväxten betydande, kapacitetsutnyttjandet högt och arbetslösheten efter amerikanska förhållanden låg under större delen av 1968. Importen ökade, delvis på grund av detta, mycket kraftigt och pris- och kostnadsstegringarna fortsatte. Samtidigt tycks produktivitetsutvecklingen varit mindre gynnsam än tidigare.

Till en del var den fortsatt höga tillväxten en följd av att skattehöjningen inte trädde i kraft förrän andra halvåret. Effekten av den omsider inträdda skattehöjningen motverkades dessutom i hög grad av en betydande minskning av sparkvoten, från 7,8 % andra kvartalet till 6,2 % tredje kvartalet, varigenom den privata konsumtionen fortsatte att öka. Reduceringen av de statliga utgifterna har heller inte ägt rum i den omfattning som avsetts. Vis-

¹ I augusti sänktes räntan med 1/4 %.

sa utgiftsposter har undantagits från utgiftstaket. Ökningen för dessa under de tre första kvartalen var ca 4,5 miljarder dollar högre än den budgeterade, varav knappt hälften hänför sig till extra anslag för Vietnamkriget. Av de beslutade nedskärningarna hade ännu vid slutet av året endast 3,5 miljarder definierats.

Under de tre första kvartalen översteg aldrig arbetslösheten 3,8 %, vilket bör ses i relation till att en arbetslöshet om 4 % i Förenta staterna anses markera balans på arbetsmarknaden. Under tolv månadersperioden fram t. o. m. september ökade industriarbetarlönerna med 6,3 % mot 3,6 % under motsvarande period ett år tidigare. Prisstegringstakten har ökat i motsvarande grad. Från augusti 1967 till augusti 1968 ökade konsumentpriserna med 4,3 % mot 2,7 % ett år tidigare. Industriproduktionens ökning uppgick till 4,3 % under de tre första kvartalen. Denna förhållandevis svaga utveckling förklaras till stor del av att produktionen inom stålindustrin begränsats efter att den hotande strejken avväjts. Lagernivån hade inför den väntade strejken nämligen höjts betydligt över den normala.

Bruttonationalproduktens tillväxt 1968 beräknas till inemot 5 %. De privata fasta industriinvesteringarna torde ha ökat med ca 7 %. Bostadsbyggandet låg under de tre första kvartalen i stort sett kvar på den högre nivå som uppnåtts under slutet av 1967. Tredje kvartalet ökade emellertid påbörjandet tydligt, varför bostadsbyggandet torde ha tilltagit mot slutet av året. Från det låga utgångsläget under större delen av 1967 beräknas bostadsbyggandet ha ökat med över 15 % 1967—1968. Genom att konsumenterna vid skattehöjningen reagerade med att minska sparandet bibehölls den privata konsumtionsökningen under större delen av året och konsumtionen torde totalt ha ökat med ca 5 %. Under första kvartalet ägde en omfattande lagerneddragning rum, vilken under andra kvartalet följdes av en kraftig lageruppbbyggnad. Till den stora lagerökningen bidrog att stållagren fylldes på inför hotet om en kommande stålstrejk. Sedan strejken avväjts inträffade delvis som följd härav en viss dämpning av lagerutvecklingen. Totalt torde lagerinvesteringarna 1968 varit ungefär oförändrade i förhållande till 1967. Under första halvåret bidrog den offentliga konsumtionen i väsentlig grad till expansionen. Ökningstakten reducerades under tredje kvartalet. Denna utveckling torde ha fortsatt till slutet av året, varför den offentliga konsumtionen beräknas ha ökat med ca 6 % 1968, mot nära det dubbla 1967.

Under de tre första kvartalen ökade exporten med drygt 8 %. Importen som börjat att öka under slutet av 1967 fortsatte att öka mycket kraftigt 1968. Under de tre första kvartalen ökade den med ca 25 %. Kopparstrejker under början av året samt hotet om stålstrejk bidrog till ökningen, men även om hänsyn tas till dessa faktorer var ökningen betydande och torde vara en följd av det inhemska efterfrågetrycket. Handelsbalansens överskott, som var lågt i förhållande till tidigare år, både 1966 och 1967, minskade

därmed ytterligare 1968. Under de tre första kvartalen uppgick överskottet till 834 miljoner dollar mot 3 500 miljoner dollar under motsvarande period 1967. Någon markant förändring av utvecklingen på bytesbalansens övriga poster har inte inträffat.

Sedan andra världskriget har en nettoexport av kapital ägt rum från Förenta staterna. Samtidigt har de utländska likvida fordringarna på Förenta staterna ökat och parallellt med detta har guldreserven minskat. Under 1967 accelererade utflödet både av kapital och av guld. Det ökade kapitalutflödet hängde till en del samman med den brittiska devalveringen, medan guldutflödet främst var ett uttryck för en tilltagande misstro mot att dollarn skulle kunna bibehålla sitt guldvärde. Mot bakgrund av situationen på kapitalmarknaden presenterades i januari ett omfattande program för att minska kapitalutflödet. De under början av 1968 fortsatta spekulativa gulduppköpen ledde i mars fram till beslutet att skapa två guldmarknader. Avtappningen av den amerikanska guldreserven har därefter i stort sett upphört.

Betalningsbalansen förstärktes markant under första halvåret 1968, trots den fortsatta försvagningen av handelsbalansen. 1967 uppgick betalningsbalansens underskott (på likviditetsbasis) till 3,57 miljarder dollar. Under första halvåret reducerades underskottet till mindre än hälften eller till 1,66 miljarder dollar i årstakt. Till en mindre del beror detta på minskat kapitalutflöde från Förenta staterna. Trots att betalningsbalansprogrammet innehöll omfattande restriktioner för direkta investeringar utomlands har dessa emellertid så vitt man nu kan se fortsatt att öka efter en minskning första kvartalet. Däremot har utflödet av annat långfristigt kapital och av kortfristigt kapital märkbart avtagit. Främst beror emellertid betalningsbalansens förstärkning på ett ökat inflöde av kapital till Förenta staterna. Amerikanska företag utomlands har i ökad utsträckning använt sig av utländskt kapital, till stor del genom att utnyttja Eurobondmarknaderna. Genom räntedifferenserna mellan Västtyskland och Förenta staterna har västtyskt kapital dragits till den amerikanska marknaden. En betydande del av det ökade kapitalinflödet torde därutöver bero på det kapitalutflöde från Frankrike som ägt rum efter krisen där i maj och juni.

Den ekonomiska utvecklingen i Förenta staterna under 1969 är till en betydande del beroende av i vilken utsträckning den nya administrationen anser att betalningsbalanssituationen och pris- och kostnadsutvecklingen påkallar en restriktiv ekonomisk politik. Härtill kommer bl. a. osäkerheten om utvecklingen av kriget i Sydostasien. Enligt de officiella amerikanska prognoserna skulle den totala produktionen i det närmaste stagnera första halvåret 1969. Detta förklaras främst av att effekten av de beslutade restriktiva finanspolitiska åtgärderna blir kraftigast under denna period. Den i juni beslutade skattehöjningen gällde retroaktivt från de datum som angivits vid förslagets framläggande. De retroaktiva inbetalningarna sker till största delen under början av 1969 och delvis som en följd härav förväntas

den privata konsumtionen komma att öka med mindre än 1 % i årstakt under denna tid. Under antagande av att inga ytterligare restriktiva åtgärder vidtages är det möjligt att den privata konsumtionen kan komma att öka något mer. Nedgången av sparkvoten under slutet av 1968 var visserligen betydande, men den lägre nivån motsvarar ungefär den som rått under tidigare år och under nuvarande förhållanden torde en viss ytterligare sänkning inte vara osannolik. Skall budgetutfallet hållas inom de uppsatta gränserna måste de federala utgifterna minska absolut under början av 1969. Ett antagande om att en sådan minskning kommer att äga rum ligger också bakom de officiella prognoserna. Det finns emellertid anledning att ställa sig tveksam inför denna prognos. Dels har det förekommit allvarliga diskussioner i kongressen om att utöka de sektorer som skall undantas utgiftstaket, dels tycks svårigheterna att bestämma vad som skall drabbas av de beslutade nedskärningarna vara betydande.

Under andra halvåret räknas med, under förutsättning av oförändrad ekonomisk politik, att både den privata och den offentliga konsumtionen åter skulle komma att tillta. Även om den extra skattehöjningen bibehålls, vilket anses som troligt, kommer den retroaktiva effekten att upphöra då. Vissa offentliga utgiftsökningar för andra halvåret 1969 är redan beslutade och det anses troligt att den återhållsamma utgiftspolitiken inte kan bibehållas i samma grad.

De senaste investeringsenkäterna angav en fortsatt tillväxt av de privata investeringarna också under 1969 om än något svagare än 1968. Detta kan tyda på att näringslivet inte räknar med några längre gående restriktiva åtgärder 1969. Det ökande påbörjandet av bostadsbyggandet och läget på bostadsmarknaden gör att en fortsatt kraftig ökning av bostadsbyggandet kan väntas.

De officiella prognoserna innebär att produktionen efter ett svagt första halvår skulle komma att öka med ca 5 % i årstakt under andra halvåret. Detta skulle leda till en total produktionstillväxt om ca 2,5 % 1969. Om inte den nya regimen kommer att strama åt den ekonomiska politiken ytterligare, förefaller det emellertid sannolikt att produktionsökningen blir något högre. Vid oförändrad politik torde skillnaden mellan de båda halvåren bli mindre markerad.

Den förväntade dämpningen av den inhemska efterfrågan väntas ge tydligt utslag på arbetsmarknaden. Vid halvårsskiftet räknar man med en arbetslöshet på ca 4,5 %, varvid uppgången likväl inte skulle motsvara det minskade arbetskraftsbehovet. Nedgången av produktionstillväxten väntas också följas av en avtagande produktivitetsutveckling. Mot slutet av 1969 skulle arbetslösheten vara nere i ca 4 %. Denna prognos om arbetsmarknadens utveckling är baserad på en något lägre produktionstillväxt än vad som här ansetts trolig. Likväl kan det förefalla sannolikt att arbetslösheten under större delen av 1969 kommer att överstiga 4 %, med tanke på att pro-

duktivitetsutvecklingen skulle kunna bli något gynnsammare än vad man officiellt räknar med. En dämpning av kostnadsstegringarna kan förutses. Avtal gällande större delen av arbetsmarknaden träffades 1968. På grundval av dessa samt mot bakgrund av det svagare arbetsmarknadsläget, torde löneökningarna bli lägre 1969 än 1968.

Till följd av den förväntade utvecklingen av den interna efterfrågan räknar man officiellt med att importen kommer att minska något under första halvåret för att sedan åter öka något. Totalt skulle importökningen minska från över 20 % 1968 till ca 3 % 1969. Även om man, i konsekvens med vad som ovan sagts, finner det befogat att räkna med en något högre import 1969 kommer utan tvivel dämpningen att bli betydande. Exporten kan väntas öka obetydligt svagare än 1968, eller med ca 7 %. Denna utveckling skulle leda till en märkbar förstärkning av handelsbalansen 1969 i förhållande till 1968, men överskottet torde inte komma att bli mer än hälften så stort som 1966 och 1967 års, under vilka år handelsbalansen betraktades som oroande svag.

Storbritannien

De primära målsättningarna med devalveringen november 1967 och den mycket strama budget som lades fram i mars 1968 var att uppnå yttre balans genom ökad export och minskad import samt att stimulera den privata industrins fasta investeringar på bekostnad av den privata konsumtionen. Framgången i dessa hänseenden har varit begränsad under 1968. Den totala produktionen har ökat i ungefär den takt som förutsågs under början av året eller med ca 3,5 %. Avvikelserna från den eftersträlvade inhemska efterfrågeinriktningen har emellertid varit betydande. Sålunda har den privata konsumtionen ökat mer än förutsetts och investeringsökningen helt härstammat från andra sektorer än industrin.

Exportutvecklingen har varit relativt gynnsam i förhållande till tidigare år. En markant ökning under första kvartalet berodde till en del på en eftersläpningseffekt från hamnarbetarstrejkerna under hösten 1967. Den dämpning som inträffade andra kvartalet var därför väntad och under loppet av tredje kvartalet skedde åter en betydande ökning. Under de elva första månaderna ökade exporten med ca 23 % i värde. Exportpriserna beräknas ha ökat med drygt 6 % i pund, vilket innebär att drygt halva devalveringseffekten tagits ut i form av en sänkning av exportpriserna räknat i utländsk valuta. Trots devalveringen ökade importen mycket kraftigt under första kvartalet 1968. Den väntade åtstramningen av den privata konsumtionen i den kommande budgeten resulterade i att konsumenterna gjorde stora inköp under början av året och detta torde till stor del förklara importutvecklingen under denna period. Den nedgång av importen som förväntades efter budgeten har emellertid inte inträffat utan importen har i stort stagnerat på den höga nivå som uppnåddes under första kvar-

talet. I oktober inträffade åter en markant ökning. Många speciella faktorer har anförts som förklaring till att importen inte hejdats. Av betydelse torde ha varit att en lagerpåfyllnad ägt rum efter en omfattande neddragning första kvartalet och att därvid lagrens importandel tycks ha varit högre än tidigare. De höga importsiffrorna under början av året har lett till spekulationer om en kommande importreglering och även detta torde ha bidragit till den ogynnsamma importutvecklingen. Importpriserna beräknas ha stigit med knappt 11 % i pund, men priskänsligheten hos den brittiska importen förefaller inte betydande. Under de elva första månaderna ökade importen nämligen med ca 23 % i värde och ca 12 % i volym. Underskottet i handelsbalansen som hela 1968 varit betydande, avtog under tredje kvartalet, för att i oktober åter märkbart öka. För de tio första månaderna uppgick det korrigerade handelsbalansunderskottet till 615 miljoner pund mot 318 miljoner pund under samma period 1967. November visade minskat underskott, främst beroende på en ökning av exporten.

Den allvarliga försämringen av utrikeshandeln under oktober, med sjunkande export och ökande import och därmed ett tilltagande handelsbalansunderskott, satte ny fart på spekulationerna om en förestående brittisk importreglering. Det föreföll också troligt att någon ytterligare form av importbegränsning skulle bedömas som nödvändig. Från flera håll har påpekats att en effektiv begränsning av likviditeten krävs som komplement till skattehöjningarna och de s.k. kredittaken för att begränsa den privata konsumtionen. Detta torde dock inte i sig vara tillräckligt för att uppnå den eftersträfvade förstärkningen av den yttre balansen.

Den uteblivna förbättringen av handelsbalansen har lett till att pundet även under 1968 tidvis utsatts för spekulativa kapitalrörelser. Främst för att förstärka förtroendet för den brittiska valutan har den internationella regleringsbanken, BIS, beslutat att tillsammans med tolv västliga industriländer ge Storbritannien en stand-by-kredit på 2 miljarder dollar. Dragningar på denna kredit får göras under tre år och återbetalningarna skall ske under en tioårsperiod. Krediten har givits i syfte att förhindra att plötsliga minskningar i sterlingländernas pundreserver skulle hota stabiliteten i det internationella valutasystemet. Storbritannien har i samband härmed garanterat ett fast dollarvärde på sterlingländernas valutareserver i pund. Villkoret för denna garanti är bl. a. att sterlingländerna håller en viss minimiandel av sin valutareserv i London och att 10 % av den totala valutareserven hålls i ogaranterad sterling. Den brittiska regeringen beslöt vidare i oktober att förbjuda alla handelskrediter i sterling för handel mellan tredje länder. På kort sikt får denna åtgärd en positiv effekt på betalningsbalansen.

Prognosen för industriinvesteringarna har kontinuerligt nedreviderats under 1968. Helårsresultatet torde vara att ingen ökning av dessa ägt rum

efter nedgången 1967. Övriga näringslivets investeringar har däremot ökat. Bostadsbyggandet tycks ha ökat med ca 6 %, till stor del beroende på ökat offentligt bostadsbyggande. De offentliga investeringarnas ökningstakt har ungefär halverats i förhållande till 1967, vilket dock innebär att de ökat med drygt 6 %. Inom den nationaliserade industrin har utvecklingen varit svagare. Totalt torde de fasta investeringarna ha ökat med knappt 5 % 1968.

De åtgärder som presenterades i vårens budget förutsågs få en så hämmande effekt på den privata konsumtionen att denna efter den stora ökningen första kvartalet skulle minska så kraftigt under loppet av året att helårsresultatet skulle bli en oförändrad nivå i förhållande till 1967. Efter en nedgång under andra kvartalet började emellertid konsumtionen åter öka och den totala ökningen torde komma att bli ca 3 %. På grund av denna utveckling beslöt den brittiska regeringen i oktober att åter skärpa reglerna för avbetalningsköp.

En bidragande orsak till att den privata konsumtionen inte påverkats i den omfattning som väntats torde ha varit att de indirekta skattehöjningarna inte i den utsträckning som förutsetts slagit igenom på prisnivån. Under tolv månadersperioden fram t. o. m. augusti 1968 stannade nämligen konsumentprisernas ökning vid 5,8 % trots de indirekta skattehöjningarna och devalveringen. Lönerna beräknas ha ökat med ca 7 % mellan juli 1967 och juli 1968. En större del av denna ökning ägde rum under periodens början, då löneökningar som uppskjutits, till följd av den tidigare stränga pris- och lönekontrollen, trädde i kraft. Under våren presenterades en ny pris- och inkomstlag i vilken bl. a. fastslogs att de genomsnittliga löneökningarna inte skulle överskrida 3,5 %. I stort tycks de därefter träffade löneavtalen hållits inom denna gräns.

Arbetslösheten ökade kraftigt under 1967 och fortsatte att stiga under början av 1968. Läget har därefter stabiliserats och under månaderna augusti, september och oktober uppgick den procentuella arbetslösheten till 2,4 %. I förhållande till motsvarande period 1967 har den totala arbetslösheten sjunkit obetydligt.

Fördelningen i tiden av det offentligas inkomster och utgifter kommer att innebära en åtstramning av den finanspolitiska effekten för resten av budgetåret fram till slutet av mars. Även för hela 1969 kan förutses att stimulansen från den offentliga sektorn bli ringa eller ingen. De offentliga investeringarna beräknas stagnera totalt, varvid en minskning av investeringarna inom den nationaliserade industrin skulle uppvägas av en viss ökning av övriga offentliga investeringar, inklusive bostadsbyggandet. Den offentliga konsumtionen förutses bli i det närmaste oförändrad 1969 i förhållande till 1968.

Den senaste konjunkturbarometern visar på en betydande ökning av industrins investeringar 1969. Enligt denna skulle de komma att öka med

17 %. Från brittiskt håll har man ifrågasatt detta resultat och det förefaller sannolikare att ökningen kommer att bli lägre. Resultatet bör dock kunna tolkas så att tillförsikten inom det brittiska näringslivet ökat och under förutsättning av en fortsatt stimulans från den utländska efterfrågan torde man kunna räkna med en tydlig ökning av industriinvesteringarna. I samband med devalveringen infördes ett kredittak om 100 % av bankutlåningen före devalveringen för den privata industrin exklusive exportindustrin. I maj 1968 skärptes reglerna så att exportindustrin inkluderades, medan taket höjdes till 104 %. Inom denna ram skall exportindustrin prioriteras. En fortsättning av den strama kreditpolitiken kan förutses. Bl. a. på grund härav kan väntas att investeringsutvecklingen inom det övriga näringslivet blir relativt svag.

Trots den förutsedda dämpningen av importefterfrågan i Förenta staterna 1969 torde den gynnsammare exportutvecklingen kunna fortsätta 1969. Bl. a. torde devalveringen 1967 ännu under 1969 ge utrymme för ytterligare prissänkningar och en värdeökning på inemot 9 % kan möjligen uppnås. Från brittisk sida räknar man med en volymminskning av importen om någon procent 1969. Även om man skulle lyckas dämpa den privata konsumtionen kunde en sådan utveckling förefalla tveksam i beaktande av att den brittiska importen visat sig föga priskänslig och att en ökning av industriinvesteringarna var att vänta. I samband med den ånyo tilltagande oron på valutamarknaden tillkännagavs i november införandet av en ny typ av importbegränsande åtgärd, samt höjda omsättningsskatter och en ytterligare åtstramning på kreditmarknaden. Mot bakgrund av åtgärderna för att ytterligare begränsa den privata konsumtionen torde en mycket svag konsumtionsutveckling vara att vänta.

Den åtgärd som direkt riktar sig mot importen innebär att importörerna hos staten under 180 dagar skall deponera en summa motsvarande 50 % av importvärdet. Verkningarna av denna åtgärd är svåra att nu uppskatta, men utsikterna att förverkliga den officiella brittiska importprognosen synes dock genom de beslutade åtgärderna förbättrats. En förbättring av bytesbalansen kan därmed väntas under loppet av 1969.

Västtyskland

Efter en period med minskande produktion har den västtyska ekonomin sedan senare delen av 1967 åter expanderat. Ännu under våren 1968 rådde tveksamhet om uppgångstendenserna skulle hålla i sig efter det att effekten av de vidtagna stimulansåtgärderna upphört. Under hösten 1968 föreföll det emellertid ganska säkert att konjunktursvackan var övervunnen. Detta kan bl. a. ses av industrins orderutveckling. Den totala orderingången har efter en tillfällig nedgång under början av 1968 ökat och både orderingången och orderstocken översteg under hösten tydligt läget från före konjunkturunedgången. Fortfarande har den utländska orderutvecklingen varit gynn-

sammast, men en återhämtning har nu inträffat för den inhemska. Störst har omslaget för investeringsvaror varit. Den totala produktionen beräknas ha ökat med ca 6 % 1968 och industriproduktionen med ca 9 %.

Den betydande ökningen av den totala produktionen under första halvåret 1968 berodde till stor del på ett markant omslag i lagerutvecklingen. Ungefär hälften av produktionsökningen under denna period torde sålunda kunna hänföras till ökade lagerinvesteringar. Exporten har fortsatt att vara en betydelsefull expansiv faktor. De offentliga investeringarna har ökat, vilket till stor del har sin grund i den andra tilläggsbudgeten 1967. Efter hand har emellertid även den privata investeringsefterfrågan tilltagit. Enligt den senaste konjunkturbarometern torde industriinvesteringarna ha ökat med 9 % i värde 1968. Totalt beräknas de fasta investeringarna ha ökat med ca 7 % i volym 1968. Investeringsnedgången 1967 var kraftigast för maskiner och uppgången 1968 var starkare för dessa än för byggnadsinvesteringarna. Trots att särskilda åtgärder vidtagits för att stimulera bostadsbyggandet tycks detta ha ökat endast obetydligt. Tillväxten av den offentliga konsumtionen beräknas till endast någon procent. Huvudsakligen beror denna svaga utveckling på att den militära anslagsförbrukningen minskade absolut under första halvåret. Även den privata konsumtionen var svag under början av året, men tilltog under loppet av året och helårsökningen beräknas till knappt 3 %.

Produktionsökningen har lett till att den lediga kapaciteten i allt högre grad åter börjat utnyttjas. Arbetslösheten har varit avtagande sedan mitten av 1967 och i september 1968 uppgick arbetslöshetsprocenten till 0,8 % mot 1,6 % samma månad ett år tidigare. Den genomsnittliga arbetslösheten för 1968 kommer dock att överstiga 0,8 %, vilket är den procentsats som definierats som full sysselsättning i långtidsplanen. Antalet utländska arbetare minskade kraftigt under konjunktturnedgången, men under 1968 har importen av arbetskraft åter ökat. Vid utgången av tredje kvartalet fanns det 100 000 fler utländska arbetare än vid årsskiftet 1967/1968 (vilket dock är mer än 220 000 färre än 1966). Trots denna utveckling fortsatte den totalt angivna arbetskraften att minska åtminstone fram till sommaren 1968. Betydande produktivitetsvinster har därmed gjorts. Samtidigt har den stabila pris- och löneutvecklingen bibehållits. Under tolv månadersperioden fram t. o. m. augusti 1968 ökade konsumentpriserna med 1,3 %. Det bör då beaktas att mervärdeskattesatsen höjdes med en procentenhet från 1 juli. Löneökningarna 1968 blir begränsade bl. a. på grund av att de avtal som träffades 1967 löper till mitten av 1969.

Produktivitets- och kostnadsutvecklingen innebär att den västtyska exportens konkurrenskraft ytterligare förstärkts. Den betydande exportökningen 1967 motverkade i väsentlig grad effekten av den svagare inhemska efterfrågan. Under 1968 har exporten fortsatt att öka och under de tre första kvartalen var ökningen nära 12 %. Importen ökade under samma

period med 16 %. Denna utveckling har inneburit att det mycket stora handelsbalansöverskottet 1967 inte märkbart reducerats. Överskottet uppgick till 11,9 miljarder DM de tre första kvartalen 1968 mot 12,6 under samma period 1967. På grund av att underskottet på bytesbalansens övriga poster reducerats var bytesbalansens överskott för denna period något högre 1968 än 1967. Med en trolig exportökning om drygt 12 % för hela 1968 och en importökning om ca 15 % skulle handelsbalansens överskott för hela året uppgå till drygt 16 miljarder DM, en minskning på ca 0,8 miljarder i förhållande till 1967. Bytesbalansens överskott torde därmed bli något högre än 1967, då det uppgick till 9,7 miljarder DM.

Liksom 1967 har Västtyskland 1968 varit en betydande kapitalexportör. Kapitalexporten har emellertid bytt karaktär. Under 1967 bestod den huvudsakligen av kortfristigt kapital, medan under 1968 den långfristiga kapitalexporten mer än fyrdubblats. I stället har Västtyskland under 1968 blivit en importör av kortfristigt kapital. Till stor del torde detta bero på en spekulativ i en appreciering av den västtyska marken. Under intryck av det ihållande och stora exportöverskottet och det stabila kostnadsläget har rykten om en förestående appreciering ofta cirkulerat under hösten.

Den framlagda budgeten för 1969 innebär en betydande åtstramning i förhållande till 1968. Statsutgifternas ökningstakt reduceras från ca 8 % 1968 till drygt 5 % 1969. Lånebehovet minskar från 7,4 miljarder DM till 3,6 miljarder. Under 1968 gav dessutom de under 1967 beslutade tilläggsbudgeterna en betydande stimulans, vilken i det närmaste upphör 1969. En väsentlig intäktsökning i den statliga budgeten 1969 följer därav att övergångsbestämmelserna vid mervärdeskattens införande upphör och därmed intäkterna från denna skatt erhålls fullt ut. De officiella västtyska kommentarerna vid budgetpresentationen har bl. a. gått ut på att det beräknade upplåningsbehovet inte skulle innebära någon risk för den västtyska valutans stabilitet.

I motsats till 1967 och 1968 torde den huvudsakliga stimulansen för ekonomin 1969 komma att härröra från den interna privata efterfrågan. Enligt den senaste konjunkturbarometern skulle industriinvesteringarna komma att öka med 16 % 1969. En prognos om en relativt kraftig ökning av de privata fasta investeringarna stöds även av den senaste orderutvecklingen för investeringsvaror och av att den outnyttjade kapaciteten inom industrin minskat. Huvudsakligen är det maskininvesteringarna som väntas tillta, medan byggnadsinvesteringarnas ökning torde bli relativt obetydlig. Härtill bidrar en betydande reduktion av de offentliga investeringarnas ökningstakt, liksom att bostadsbyggandet fortsatt förväntas bli svagt. Lagerökningen torde avta med hänsyn till den kraftiga ökningen 1968.

En viss ökning av den totala sysselsättningen förutses för 1969, vilket dels skulle leda till ytterligare någon minskning av arbetslösheten, dels till en fortsatt ökad import av arbetskraft. Under sommaren 1969 skall nya löne-

avtal träffas och med hänsyn till bl. a. produktivitets- och vinstutvecklingen förefaller det troligt att den avtalsmässiga löneökningen kommer att överstiga den nuvarande om ca 4 %. Sparkvoten ökade under konjunktturnedgången och under antagande av ett förbättrat ekonomiskt läge synes en minskning av denna sannolik. En ökning av den privata konsumtionen under loppet av 1969 kan därmed förutses.

Enligt de officiella västtyska prognoser som framlades före november väntade man sig en minskning av exportökningen 1969 till 7 %. Denna prognos motiverades främst med att kapacitetsläget inte skulle ge utrymme för en högre export. Samtidigt räknade man med en importökning om 11 %, härledd från den förväntade utvecklingen av maskininvesteringarna och den privata konsumtionen. Detta skulle leda till ett fortsatt betydande handelsbalansöverskott om ca 13 miljarder DM. Med den utveckling som här ansetts trolig för industriinvesteringarna och sysselsättningen borde det dock inte möta några kapacitetshinder att genomföra en högre exportökning än den angivna om 7 % 1969. Därmed skulle reduceringen av handelsbalansöverskottet ha blivit ännu obetydligare än vad man officiellt räknade med. Bytesbalansens överskott syntes dock komma att minska i något högre grad bl. a. genom att de utländska arbetarnas transfereringar till sina hemländer och turistutgifterna torde komma att öka. Beslutet i november att reducera den nuvarande mervärdeskatten på importen om 11 % med 4 procentenheter och införa en 4-procentig påлага på exporten torde med hänsyn till kostnadsläget inte kunna reducera det förväntade bytesbalansöverskottet i mer väsentlig grad så länge de betydande kapacitetsmarginerna kvarstår. Man får emellertid räkna med att den inhemska efterfrågan, och som följd därav importen, kan komma att stiga kraftigare än vad som här antagits, i synnerhet om den ekonomiska politiken mer aktivt medverkar här till. Under sådana förhållanden skulle även skatteomläggningen få större marginell effekt på bytesbalansen.

Vissa åtgärder har beslutats för att minska det spekulativa kapitalinflödet. Bl. a. har ett krav på en 100-procentig reservkvot införts för bankernas ökning av utländska tillgångar. Skall målsättningarna om en fortsatt stabil kostnadsutveckling och en fast växelkurs kunna vidhållas med ett alltjämt väsentligt överskott i bytesbalansen förutsätter detta en fortsatt betydande västtysk kapitalexport 1969.

Frankrike

Under början av 1968 existerade betydande ledig kapacitet inom den franska ekonomin både i kapital och i arbetskraft. Arbetslösheten hade ökat kontinuerligt sedan mitten av 1966. Utsikterna inför 1968 tydde inte på att någon markant förändring av detta läge skulle inträffa. Mot bakgrund av detta beslutade den franska regeringen i januari om en rad expansiva åtgärder. Målsättningen var att man åtminstone skulle uppnå en produktions-

ökning om 5 % 1968. Före krisen i maj och juni föreföll det sannolikt att denna tillväxttakt skulle komma att uppnås. Industriproduktionen som varit svag under loppet av 1967 ökade under de fyra första månaderna 1968 med drygt 6 % i förhållande till samma period 1967. Den främsta stimulansen härrörde från den utländska efterfrågan. Exporten ökade under de fyra första månaderna med nära 15 %. Efter hand tycktes dock en ökning av den privata inhemska efterfrågan vara på väg. Den tilltagande produktionen resulterade i ett effektivare utnyttjande av den existerande kapaciteten, men däremot fortsatte arbetslösheten att öka under våren.

De omfattande strejkerna under maj och juni och de nya avtal som följde på dessa innebar naturligtvis en radikal förändring av det ekonomiska läget. Produktionsbortfallet under strejkerna har beräknats till 4—6 % av en total årsproduktion. Överenskommelsen på arbetsmarknaden »Grenelleavtalet» omfattade en generell lönehöjning om 10 %, en höjning av den garanterade minimilönen till tre franc per timme samt vissa ökade socialavgifter. I regel blev de slutliga avtalade löneökningarna något högre. Arbetsveckan skall under fem år stegvis förkortas från 48 till 40 timmar.

De ekonomiska problem som krisen och dess upplösning lett till kan, enligt den franska regeringens bedömning, sammanfattas i fyra huvudpunkter. Som en följd av kostnadsökningarna, löneförskotten efter strejkerna och inkomstbortfallet under strejkerna har företagens likviditetssituation blivit bekymmersam. Detta kunde komma att leda till företagsnedläggelser och minskade investeringar. Den redan svåra arbetslöshetssituationen kunde därmed komma att ytterligare förvärras. Genom kostnadsökningarna försämras det internationella konkurrensläget. Den yttre balansen kunde därmed komma att försämras allvarligt. Grenelleöverenskommelsen innebar en betydande ökning av statsutgifterna och budgetunderskottet både 1968 och 1969 skulle därför komma att bli oroväckande stort.

I detta läge uttalade regeringen att man skulle sträva efter att möta problemen genom att föra en expansiv ekonomisk politik. Härigenom skulle reellt utrymme skapas för att tillgodose den ökade köpkraften och ökningen av arbetslösheten skulle kunna hejdas. Samtidigt måste en inflationistisk utveckling undvikas. För att främja en sådan utveckling beslöts i juli följande åtgärder: Kreditpolitiken lättades allmänt och speciella temporära åtgärder vidtogs för att företagen skulle kunna klara av de exceptionella utgifterna orsakade av krisen. Prisutvecklingen skall kontrolleras bl. a. genom ett omfattande system med överläggningar inom näringslivet och mellan detta och myndigheterna om begränsning av prisökningarna. För att minska försämringen av handelsbalansen infördes kvantitativa restriktioner för vissa importvaror, medan för andra produkter importutvecklingen noggrant skulle övervakas. Exporten skulle under en begränsad tid erhålla subventioner. Subventionerna sänktes 1 november och skulle avskaffas helt 1 februari 1969. Ett omfattande valutautflöde följde på maj—junikrisen.

För att motverka detta infördes en temporär valutarestriktion och räntan höjdes från 3,5 till 5 %.

Vid presentationen av dessa åtgärder betonades att dessa skulle följas upp i budgetförslaget för 1969. Detta lades fram i september. Budgeten byggde på förutsättningarna att den franska ekonomin skulle komma att expandera med drygt 7 % 1969 samt att prisökningarna skulle begränsas till ca 4 %. Stor vikt lades i förslaget på investeringsstimulerande åtgärder för den privata industrin. Skatten på företagens lönesumma reducerades och systemet med skatteavdrag för investeringar utvidgades. Fördelaktiga krediter gavs för prioriterade investeringar. Åtgärderna beräknades tillsammans kosta ca 3,3 miljarder franc. Med de tilläggsanslag som beslutats under 1968 skulle statsutgifterna totalt komma att öka med ca 12 % 1969. Budgetunderskottet som 1968 beräknades till inemot 14 miljarder franc skulle under 1969 enligt detta förslag komma att uppgå till nära 12 miljarder franc. Statsinkomsterna kommer att förstärkas genom en höjning av skatten för de högre inkomsttagarna och av arvsskatten samt av vissa punktskatter. Däremot skall skatten för de lägsta inkomsttagarna sänkas.

Redan mot slutet av sommaren hade produktionen kommit upp i den nivå som rådde före strejkerna och under hösten förstärktes uppgångstendenserna. En betydande lagerpåfyllnad ägde rum efter det att lagren i stor utsträckning tömts under strejkerna. De betydande löneökningarna bidrog till att den privata konsumtionen efter hand tilltog. Orderutvecklingen för investeringsvaror och industrienkäter tydde på att de privata investeringarna, efter nedgången under sommaren, åter var på uppåtgående. Under höstmånaderna upphörde arbetslöshetssituationen att försämrast.

Exportökningen var under hösten åter betydande. Under de tio första månaderna ökade exporten med över 11 %, trots förlusterna under strejkerna. Till denna utveckling bidrog att exportprisökningarna kunnat begränsas genom de i juli införda subventionerna. Importen ökade under samma tid med drygt 10 %. Detta innebär att handelsbalansens underskott i stort sett var oförändrat i förhållande till de tio första månaderna 1967. Bytesbalansen har däremot försvagats bl. a. till följd av minskade turistintäkter.

Förutsättningarna föreföll i oktober goda att Frankrike skulle kunna klara av de akuta ekonomiska svårigheterna som uppstått efter vårens kris. I samband med att 1969 års budget presenterades i september avskaffades den tillfälliga valutakontrollen. Ett valutautflöde har pågått från Frankrike ända sedan vårens oroligheter. Under november accelererade utflödet. Till en del kan detta möjligen förklaras av att prisökningarna, som under de första månaderna efter krisen varit begränsade, blev snabbare från och med september. Från 1 november reducerades exportsubventionerna till hälften, vilket kan ha bidragit till ökad oro för den fortsatta handelsbalansutvecklingen. För att hejda valutautflödet och för att förstärka förtroendet för

francen höjdes diskontot med 1 % till 6 % den 11 november och vissa andra kreditåtstramande åtgärder vidtogs. Något senare deklarerade finansministern att statsutgifterna för 1969 skulle skäras ned. Dessa åtgärder hade emellertid inte någon effekt på valutautflödet. Spekulationerna i att francens värde i förhållande till D-marken skulle minska fortsatte.

Oron på valutamarknaden föranledde ett sammankallande av tiogruppen. I vida kretsar antogs att ett av resultaten från detta möte skulle bli en devalvering av francen. Detta avvisades emellertid av den franska regeringen. För att stärka francens ställning tillkännagavs en rad restriktiva åtgärder och valutakontrollen återinfördes och skärptes i förhållande till de föregående reglerna. Det beräknade budgetunderskottet för 1969 om drygt 12 miljarder franc skall reduceras till ungefär hälften huvudsakligen genom utgiftsbegränsningar. Den statliga administrationen och samtliga ministeriers utgiftsområden drabbas av nedskärningarna och de statliga företagen får minskade subventioner. Kreditgivningen skall stramas åt och prisövervakningen skärps. De lönehöjningar som följer på Grenelleavtalet skall genomföras, men lönehöjningarna under 1969 begränsas. För att främja exporten beslutades om en skatteomläggning. Den tidigare lönesummeskatten slopas helt, medan i stället mervärdeskattesatserna höjs. Eftersom total avdragsrätt för mervärdeskatten gäller för exporten, och importen belastas med en avgift motsvarande mervärdeskatten, leder denna omläggning till att exporten och hemmaproduktionen i kostnadshänseende gynnas i förhållande till importen.

I nuvarande läge är det mycket svårt att göra en uppskattning av vilken effekt dessa åtgärder får på den franska expansionen och bytesbalansen 1969. Före valutaoroligheterna räknades med att produktionen skulle komma att öka med drygt 7 % 1969. Från fransk sida förutsattes att kostnadsökningarnas genomslag på exporten skulle kunna begränsas genom en gynnsam produktivitetsutveckling och att därmed exportökningstakten 1968 i det närmaste skulle kunna bibehållas 1969. Samtidigt förutsågs att den tilltagande inhemska efterfrågan och den ökade köpkraften hos konsumenterna skulle leda till en kraftig importökning. Bytesbalansens underskott skulle därmed komma att öka 1969 och beräknades uppgå till knappt 5 miljarder franc. De nu beslutade åtgärderna kommer att begränsa importökningen, medan exportökningen skulle kunna bli av den omfattning som tidigare räknades med från fransk sida. Genom att de vidtagna åtgärderna även får beräknas leda till minskat underskott på bytesbalansens tjänstepost, skulle en reduktion till hälften av det tidigare beräknade underskottet på bytesbalansen kunna uppnås med en importökning om ca 11 %. Det förefaller dock troligt att importökningen blir mer begränsad. Åtgärderna för att dämpa den inhemska efterfrågan torde i första hand komma att gå ut över den privata konsumtionen. I nuvarande läge kan även sparandet komma att öka. Med hänsyn till kreditåtstramningen och till den

allmänt mer osäkra situationen som valutakrisen skapat förefaller det sannolikt att även de privata investeringarna blir något lägre än vad som tidigare förutsetts.

Italien

Under slutet av 1967 inträffade en avmattning av den inhemska efterfrågan, i första hand beroende på en markant dämpning av den tidigare mycket kraftiga ökningen av de privata fasta investeringarna. Denna utveckling har fortsatt under 1968 varvid även den privata konsumtionsökningen tycks ha försvagats något. För hela året torde uppgången av de privata investeringarna, exklusive bostäder, begränsas till knappt 4 % mot en ökning om över 15 % 1967. Störst är omslaget vad gäller maskininvesteringarna. Ökningstakten av den totala produktionen har dock i stort sett bibehållits, främst genom en kraftig ökning av exporten. Bostadsbyggandet har fördubblat sin ökningstakt i förhållande till 1967 och torde öka med ca 8 %. Den offentliga sektorn ökar något snabbare 1968, både vad gäller konsumtion och investeringar än 1967. Den totala produktionens tillväxt beräknas uppgå till ca 5 %.

Importökningen var obetydlig under första halvåret 1968 vilket till stor del berodde på den svagare inhemska efterfrågan och på en lagerneddragning. Till importutvecklingen bidrog även att, efter en exceptionellt god skörd 1967, födoämnesimporten minskade. De senaste utrikeshandelssiffrorna visar dock på en tilltagande import. Under de åtta första månaderna ökade exporten med drygt 15 % i värde, medan importökningen stannade vid 3 %. Utrikeshandeln balanserar därmed för denna period och genom turistintäkter och inkomsterna från emigrantarbetare innebär detta ett överskott på bytesbalansen som under de sju första månaderna uppgick till 605 miljarder lire, mot drygt hälften för samma period 1967. Kapitalutflödet har ökat och utgörs i stor utsträckning av utländska portföljinvesteringar. För hela 1968 beräknas exporten öka med ca 14 % och importen med 5 %. De importkvoter som Frankrike införde efter vårens händelser drabbar särskilt den italienska exporten på Frankrike. Detta kommer att i någon mån verka återhållande på exporten under senare delen av 1968.

Industriproduktionen ökade med ca 5 % första halvåret 1968, en sänkning till hälften av 1967 års ökningstakt. Den registrerade arbetslösheten har inte stigit men ligger på en hög nivå. Genom dämpningen inom industrin har ökningen av arbetskraften hejdats där. Undersysselsättningen inom jordbruket är ett dominerande problem. Den italienska ekonomin kan alltså för närvarande karakteriseras som en ekonomi som producerar mer än den kan utnyttja, vilket lett till bytesbalansöverskott och kapitalexport, samtidigt som den producerar för litet för att kunna utnyttja sina produktionsresurser.

Under sommaren framgick det ännu inte klart att Italien var inne i en

konjunkturfas med avtagande inhemsk efterfrågan. Den budget för 1969 som framlades i slutet av juli var dock något mer expansiv än budgeten för 1968. Något senare presenterade emellertid regeringen ett omfattande program för att stimulera ekonomin. Bl. a. skall de privata företagen ges skatte-krediter för produktiva investeringar, förmånliga kreditmöjligheter för industriell forskning skall skapas och med olika medel skall investeringarna i södra Italien främjas. Vissa offentliga investeringar inom transportväsendet skall tidigareläggas. Låginkomsttagarna skall ges lån med låg ränta för bostadsbyggande. Även den privata konsumtionen skall ges viss stimulans bl. a. genom ökade arbetslöshetsunderstöd. I slutet av oktober godkände parlamentet dessa förslag.

Regeringen har fastslagit en tillväxt av bruttonationalprodukten om 7 % för 1969 som en målsättning. Med hänsyn både till den reala och den finansiella kapacitetssituationen vore en sådan tillväxt möjlig. Drivandet av en expansiv finanspolitik i Italien möter emellertid betydande administrativa problem. En stor eftersläpning har hittills rått mellan beslut och verkställande och åtskilliga medel finns reserverade för investeringsprojekt som inte realiserats. Takten för det i femårsplanen 1966—1970 fastlagda programmet för offentliga investeringar har hittills till stora delar underskridits. En förutsättning för att den eftersträlvade produktionsökningen skall kunna uppnås torde därför bl. a. vara att de offentliga investeringarna genomförs i snabbare takt än hittills varit fallet.

Även om så inte skulle ske torde man dock kunna räkna med en produktionsökning på mellan 5 och 6 % 1969. Med hänsyn bl. a. till de åtgärder som beslutats för att stimulera de privata investeringarna förefaller en ökad tillväxt för dessa trolig, även om takten från 1966 och 1967 inte kommer att uppnås. Den offentliga sektorn kan förutsättas bidra till expansionen och den privata konsumtionen öka något snabbare än 1968. En måttlig lageruppgygnad torde äga rum. Exporten väntas öka relativt svagt första halvåret och helårsökningen kan förväntas bli lägre än 1968. Den direkta effekten av den franska importbegränsningen torde bli särskilt märkbar i Italien. Importen torde däremot öka markant. Till detta bidrar det antagna omslaget i lagerutvecklingen och att födoämnesimporten åter kommer att öka. Handelsbalansen skulle därmed resultera i ett relativt obetydligt underskott, medan överskottet på bytesbalansen inte nämnvärt torde komma att understiga överskottet från 1968. Bl. a. bör en ökad import av italiensk arbetskraft till Västtyskland bidra till en ökning av transfereringsinkomsterna.

Danmark

Under senare delen av 1967 präglades den danska ekonomin av svag inhemsk efterfrågan och en hastigt stigande arbetslöshet. Industriexporten ökade däremot ganska snabbt och den offentliga sektorn fortsatte sin expansion. Denna utveckling har fortsatt under större delen av 1968. Arbetslöshe-

ten var under de tre första kvartalen drygt dubbelt så hög som motsvarande perioder 1967. I syfte att bevara den genom devalveringen uppnådda konkurrensfördelen för industrivaruexporten och för att förbättra den yttre balansen har myndigheterna fört en restriktiv ekonomisk politik. Sålunda höjdes momsen från 10 till 12,5 % 1 april, ett tidigare beslut om vinststopp förlängdes till 1 november 1968 och gällande till samma tidpunkt infördes prisstopp på bl. a. tjänster. För att stimulera de privata investeringarna har emellertid penningpolitiken lättats under 1968. Räntan har sänkts med en halv procentenhet tre gånger under året, senast i slutet av augusti, varefter den uppgick till 6 %. Samtidigt med den sista räntesänkningen sänktes bankernas depositionskvot till nationalbanken av inlånade medel från 20 till 10 %. Den tidigare emissionskontrollen på obligationer har nästan helt slopats och för att bibehålla den lägre räntenivån har nationalbanken under hösten gjort betydande stödköp av obligationer. För att motverka den ökning av likviditeten som härigenom uppkommer, träffades i november ett avtal mellan nationalbanken och de privata kreditinstituten om att dessa som en extraordinär åtgärd skall placera knappt 1 miljard danska kronor i speciella inlåningsbevis som utfärdas av nationalbanken. Kommunerna har fått utökat låneutrymme på 300 miljoner danska kronor för investeringar för att motverka den ökande arbetslösheten. Prisstoppet upphörde 1 november som tidigare var sagt, medan det under hösten beslutades att vinststoppet skall bibehållas till 1 juli 1969, dock med vissa uppmjukningar i förhållande till de tidigare reglerna.

Trots åtgärderna för att stimulera de privata investeringarna har dessa inte ökat 1968. Industriinvesteringarna, både vad gäller byggnader och maskiner, har minskat något i förhållande till den låga nivån 1966 och 1967. Jordbrukets investeringar har minskat kraftigt. Bostadsbyggandet som avtog under senare delen av 1967 fortsatte att minska till mitten av 1968. Under tredje kvartalet tycks en viss återhämtning ha skett och helårsresultatet kan möjligen komma att bli oförändrat i förhållande till 1967. Lagerförändringarna väntas bli obetydliga, men på grund av den goda skörden 1968 kan lagren av jordbruksvaror komma att bidra till en lagerökning. Den privata konsumtionen tycks ha varit svag under hela 1968 och totalt ökat endast obetydligt i förhållande till 1967. Den offentliga sektorn är den enda inhemska efterfrågekomponent som expanderat 1968. Både offentlig konsumtion och offentliga investeringar tycks ha ökat med ca 7 %.

Den huvudsakliga stimulansen för den danska ekonomin 1968 härrör från den utländska efterfrågan av industrivaror. Under de tio första månaderna 1968 ökade industriexporten med 23 %. På Storbritannien ökade denna export under samma period med 40 %. Efter den betydande exportminskningen på Västtyskland 1967 har en kraftig återhämtning skett 1968. Nedgången av jordbruksexporten har fortsatt 1968. Under de tio första månaderna ökade den totala exporten med ca 12,5 % i värde. Den genomsnittliga ex-

portprisnivån beräknas bli i det närmaste oförändrad 1968. Exportpriserna på industrivaror beräknas ha ökat med drygt 2 %, medan priserna på jordbruksprodukter uppskattas ha sjunkit med mellan 3 och 4 %. Importen ökade med inemot 10 % i värde under de tio första månaderna. Då importpriserna stigit med ca 7 % 1968 innebär detta en svag volymökning under året. Handelsbalansens underskott torde i det närmaste bli oförändrat 1968 i förhållande till 1967, då det uppgick till 4,6 miljarder danska kronor. Bytesbalansen förutses dock förbättras från ett underskott 1967 på 2,1 miljarder danska kronor till ett underskott om ca 1,4 miljarder 1968, vilket till stor del beror på en gynnsammare utveckling av bytesbalansens övriga poster.

Den totala produktionens tillväxt 1968 kan beräknas uppgå till drygt 2,5 %. Under sista kvartalet tydde flera indikatorer på ett tilltagande resursutnyttjande. Konjunkturbarometern från början av november angav att utvecklingen inom industrin tredje kvartalet var bättre än vad som i förväg förväntats. För fjärde kvartalet väntade industrin en förbättring för såväl produktion och sysselsättning som för den inhemska och utländska orderingången. Inom näringslivets övriga sektorer torde sysselsättningen komma att ytterligare försvagas något. Den genomsnittliga arbetslösheten för 1968 beräknas till inemot 5 % mot 2,7 % för 1967.

Prisökningstakten har under de senaste åren varit hög. Till följd av den mycket svaga inhemska efterfrågan har en dämpning inträtt under 1968. Under tolv månadersperioden fram t. o. m. juli ökade konsumentpriserna med 5,8 % inklusive de prishöjande effekterna av momshöjningen och devalveringen. Under samma period ett år tidigare ökade konsumentpriserna med 6 % exklusive effekten av momsens införande. Industrierbetarlönerna ökade med 9,5 % mellan 1966 och 1967. Löneökningen 1968 torde knappast bli lägre, trots den svaga arbetsmarknadssituationen. Förutom de avtalsmässiga lönehöjningarna utlöses nämligen också tre dyrtidstillägg på grund av prishöjningarna 1967 och 1968.

Under antagande av en fortsatt hög industrivaruexport 1969, kan den totala produktionsökningen komma att uppgå till ca 4 %. En ökning av den privata inhemska efterfrågan förefaller sannolik 1969. De privata investeringarna har varit låga under tre år och med hänsyn både till stimulansen från den utländska efterfrågan och till den lättare kreditmarknaden torde en måttlig ökning av dessa inträffa 1969. Efter nedgången av bostadsbyggandet från mitten av 1967 väntas åter en ökning 1969. Den privata konsumtionen har stagnerat sedan mitten av 1967. En högre sysselsättning kan förutses 1969 på grund av både ökad inhemsk aktivitet och arbetstidsförkortningen från 44 till 42,5 timmars arbetsvecka från den 1 juni 1968. Detta tillsammans med att prisökningstakten torde avta 1969, efter momshöjningens och devalveringens inverkan på prisnivån 1968, gör att en real ökning av den privata konsumtionen kan antas.

Den betydande exportökningen mellan helåren 1967 och 1968 förklaras till en del av den svaga exportutvecklingen under början av 1967. Den kraftiga exportökningen på Storbritannien kommer inte att kunna fortsätta 1969. På grund av dessa faktorer torde man kunna förvänta en något svagare exportökning 1969 än 1968. Under antagande av den i detta kapitel prognoserade tillväxten för övriga Västeuropa 1969 torde dock dämpningen bli relativt liten. Med den måttliga expansion av den inhemska efterfrågan som här förutsetts för 1969 och med hänsyn till den höjning av importprisnivån som skedde under 1968 torde importökningen 1969 kunna bli begränsad. Den ökning av den inhemska efterfrågan som väntas förutses dock i högre grad än tidigare härröra från sektorer med större importbenägenhet.

De danska myndigheterna räknar med en exportökning om 9 % och en importökning om 6 % 1969. Detta skulle innebära ett i det närmaste oförändrat handelsbalansunderskott jämfört med 1967 och 1968.

Finland

Under de senaste åren har Finland fört en restriktiv politik, framkallad av allvarliga yttre balanssvårigheter. Begränsningen av den inhemska efterfrågan har framför allt visat sig i en nedgång av de fasta investeringarna. Den totala produktionens tillväxt uppgick till endast omkring 2 % både 1966 och 1967. Efter devalveringen hösten 1967 har den restriktiva finanspolitiken fortsatt. Åtstramningen har framför allt skett genom den vid devalveringen införda exportavgiften. Denna avgift som etappvis reducerats beräknas ge en intäkt för staten på ca 600 miljoner mark 1968. Penningpolitiken har emellertid lättats och regeringen har även vidtagit andra åtgärder för att stimulera investeringarna. Under första halvåret 1968 stagnerade dock i stort sett den totala produktionen. Under andra halvåret tycks en viss återhämtning ha skett, i första hand orsakad av en ökande export, men under senare delen av året även framkallad av en något tilltagande inhemsk efterfrågan. Industriproduktionen som under första halvåret ökade med 3 % kan komma att öka med mellan 4 och 5 % för helåret. Bruttonationalproduktens tillväxt 1968 uppskattas till knappt 2 %.

De investeringsfrämjande åtgärderna hade ingen märkbar effekt under första halvåret 1968. Under andra halvåret tycks dock nedgången ha hejats. Totalt beräknas minskningen av de fasta investeringarna till drygt 6 % 1968. De offentliga investeringarna har legat kvar på 1967 års låga nivå, medan de privata minskat med ca 8 %. Byggnadsinvesteringarnas nedgång var kraftigast. Dessa torde ha minskat med ca 10 %, medan maskininvesteringarnas nedgång var ungefär hälften så stor. De särskilda kreditlättnader för bostadsbyggandet som Finlands Bank beslutade våren 1968 tycks ha lett till en viss återhämtning av det statsunderstödda bostadsbyggandet under senare delen av året. Den privata konsumtionen beräknas ha

ökat något svagare än totala produktionen, den offentliga med någon procentenhet mer än denna.

Den ökande världshandeln 1968 har tillsammans med devalveringen lett till en kraftig expansion av exporten 1968. Under de tre första kvartalen ökade exporten med över 36 % i värde. De genomsnittliga exportpriserna ökade enligt preliminära beräkningar med ca 22 % första halvåret och med ca 27 % under tredje kvartalet. Detta motsvarar i det närmaste den genomsnittliga sänkningen av markens värde i förhållande till utländsk valuta efter nedskrivningen av marken och med hänsyn tagen till den brittiska devalveringen och de övriga devalveringarna i samband med denna. Att inga prissänkningar ägt rum beror till stor del på den i samband med devalveringen införda exportavgiften. Dessutom skedde exporten av skogsprodukter under första halvåret i stor utsträckning i fasta pundpriser. Störst har exportökningen av verkstadsprodukter varit. Exporttillväxten totalt sett 1967 berodde helt på ökad export på öststaterna. Under första halvåret 1968 ökade däremot denna endast i en omfattning motsvarande prisökningen, medan exportökningen på Västeuropa uppgick till drygt 40 %. På Västtyskland och Sverige ökade exporten med över 50 %. Exportprisnivån väntas stabiliseras och för hela 1968 skulle därmed prisökningen bli knappt 20 %. Totalt förutses exporten öka med ca 10 % i volym och med drygt 30 % i värde. Under första halvåret 1968 ökade importen av insatsvaror något i volym, medan övrig import minskade. Även på importpriserna har devalveringseffekten slagit fullt igenom, vilket innebär att den genomsnittliga importprisnivån under första halvåret 1968 låg ca 26 % över nivån från samma period 1967. För hela 1968 beräknas importprisökningen till ca 20 %, dvs. ungefär densamma som exportprisförändringen. Totalt räknas med en nedgång av importvolymen med 3 till 4 % 1968. Detta innebär att Finland 1968 skulle uppnå ett överskott på handelsbalansen om ca 100 miljoner mark efter de senaste årens betydande underskott. Överskottet på bytesbalansens övriga poster ökar bl. a. på grund av större sjöfartsintäkter och genom att devalveringen bidragit till att minska nettoutgifterna för turism. Bytesbalansens positiva saldo beräknas därmed uppgå till ca 250 miljoner mark. Valutareserven fördubblades under första halvåret. Detta berodde huvudsakligen på att importkrediterna ökat som följd av att det tidigare kravet på förhandsbetalning av importen slopats.

Den svaga produktionstillväxten har lett till en sedan början av 1967 stigande arbetslöshet. I oktober 1968 uppgick arbetslöshetsprocenten till 3,6 % mot 3,3 % samma månad 1967. Någon minskning kan inte förutses för resten av året och den genomsnittliga arbetslöshetsprocenten torde komma att uppgå till ca 4 % 1968 mot 2,8 % 1967 och 1,6 % 1966. Arbetslösheten är inte bara konjunktorellt betingad. Strukturuomvandlingen har lett till ett minskande arbetskraftsbehov inom jordbruk och skogsbruk och de regionala skillnaderna är betydande. De sysselsättningsfrämjande åtgär-

derna för 1968 avsågs i början av året att i första hand gå ut på att stimulera de privata investeringarna. Mot bakgrund av den fortsatta ökningen av arbetslösheten har regeringen under året begärt tilläggsanslag för direkta sysselsättningsinsatser.

Den internationellt sett snabba pris- och kostnadsstegringen i Finland bidrog till den betydande försämringen av den yttre balansen, vilken ledde fram till devalveringen hösten 1967. Ännu under början av 1968 var ökningen av både löner och priser stor. Prisökningen berodde till stor del på devalveringseffekter och lönerna ökade därmed automatiskt som en följd av en indexklausul i det då gällande avtalet. Under våren ingicks emellertid ett omfattande stabiliseringsavtal mellan regering och arbetsmarknads- och näringslivsorganisationer. (För en redogörelse av innehållet i detta avtal hänvisas till den reviderade nationalbudgeten för 1968.) Prisstegringarna har dämpats markant sedan våren. Medan konsumentpriserna steg med 4,4 % mellan december 1967 och april 1968, ökade de med 1,2 % mellan april och september 1968. En fortsatt dämpning av pris- och löneutvecklingen kan förutses.

Som villkor för att stabiliseringsavtalet skulle godkännas fick regeringen utfästa sig att inte höja skatterna 1968 och 1969 samt att begränsa statsutgifterna. Detta präglar det under hösten 1968 framlagda budgetförslaget för 1969. I förhållande till budgetförslaget 1968 skulle de totala statliga utgifterna i stort sett bli oförändrade 1969. Detta innebär med hänsyn till de tilläggsanslag som beslutats under 1968 att en faktisk utgiftsminskning skulle komma att äga rum 1969. Den avsedda anslagsminskningen är delvis reell och gäller de statliga investeringarna. De redovisade statsutgifterna har därutöver kunnat begränsas genom att en del av den tidigare statliga utlåningen nu övertas av postsparbanken som därvid erhåller statliga räntebidrag. De totala intäkterna från exportavgifterna är begränsade till 650 miljoner mark. Detta belopp kommer att ha nåtts under början av 1969 varefter exportavgifterna alltså slopas. Detta får en expansiv effekt i all synnerhet som drygt hälften av inkomsterna från exportavgifterna 1968 kommer att användas i investeringsstimulerande syfte 1969.

För 1969 förutses en betydande expansion av den totala inhemska efterfrågan, vilken i första hand skulle komma att härröra från en avsevärd ökning av de privata investeringarna. Man räknar med en ökning av dessa om 18 %, varav byggnadsinvesteringarna väntas öka med över 10 och maskininvesteringarna med över 20 %. Med hänsyn både till att investeringsutvecklingen inom näringslivet fortfarande tycks vara svag och till att kapacitetsmarginalerna är stora, förefaller det dock tveksamt om investeringsökningen 1969 blir fullt så kraftig. En av den ekonomiska politikens huvudmålsättningar är att stimulera investeringarna och med en fortsatt gynnsam exportutveckling torde man därför kunna vänta en markant omsvängning av investeringsutvecklingen 1969. De offentliga investeringarna

kommer att minska, medan den offentliga konsumtionen torde komma att öka ungefär i samma takt som 1968, eller med ca 3 %. En viss ökning av den privata konsumtionen kan förväntas.

Vid sidan av de privata investeringarna kan man räkna med att exporten kommer att bidra till en ökning av den totala produktionen 1969. Exportavgifternas slopande kommer att inverka gynnsamt på den finländska exportens konkurrensförmåga. Efter att importen stagnerat de två föregående åren kan en ökning förutses för 1969. Ökningen torde i första hand komma att utgöras av investeringsvaror. En likartad och relativt kraftig ökning av både exporten och importen kan väntas och skulle innebära balans för utrikeshandeln 1969.

Under ovan givna betingelser skulle den totala produktionen efter den svaga tillväxten de tre senaste åren komma att öka med ca 5 % 1969 samtidigt som pris- och löneökningarna skulle komma att avta och den yttre balansen bibehållas. Arbetslösheten torde dock fortfarande bli betydande, även om en minskning under loppet av året kan förväntas.

Norge

Konjunkturutvecklingen i Norge 1967 avvek från det mönster som dominerade i de flesta västliga industriländerna detta år. Den totala produktions tillväxt uppgick till 5,3 %, men under andra halvåret inträffade en tydlig dämpning av den inhemska efterfrågan. Avmattningen har fortsatt 1968. Omslaget beror främst på utvecklingen av de fasta investeringarna vars ökningstakt avtog markant under slutet av 1967 och sedan minskade under första halvåret 1968. Som en följd av den svagare inhemska efterfrågan har importen endast ökat obetydligt, medan exporten hållit sig väl uppe. Den totala produktionens tillväxt beräknas till drygt 3,5 % 1968. Industriproduktionens ökning var svag under början av året men har sedan tilltagit. Under de tio första månaderna var industriproduktionen 3,4 % högre än under samma period 1967.

Utvecklingen av de fasta investeringarna förklaras till en del av att fartygsinvesteringarna minskade med nära 20 % första halvåret 1968 i jämförelse med samma period 1967. Både byggnads- och maskininvesteringarnas ökning var emellertid liten första halvåret. För helåret räknar man med ett par procents ökning av byggnadsinvesteringarna, medan maskininvesteringarna har försvagats ytterligare under andra halvåret och torde ha minskat med någon procent 1968. Totalt räknar man med en minskning av de fasta investeringarna 1968 om drygt 4 %. En fortsatt nedgång av fartygsinvesteringarna under andra halvåret har bidragit här till. Industriinvesteringarna som minskade första halvåret avtog även under resten av året och för hela året räknar man med en minskning om 10 %. Till en del beror denna nedgång på ett bortfall av stora engångsbetonade kapacitetsinvesteringar sådana som företogs inom den kemiska industrin och aluminium-

verken 1967. De offentliga investeringarna beräknas ha ökat med 7 %. En tidigareläggning av igångsättning av bostadsbyggen ägde rum i slutet av 1967 som en följd av en skatteomläggning vid årsskiftet. Under våren räknade man trots detta med att igångsättningen 1968 skulle öka med ca 1 600 lägenheter i förhållande till 1967. I den i oktober framlagda budgeten räknade man emellertid med en minskning på drygt 2 000 lägenheter. Antalet färdigställda lägenheter kan dock ha ökat något. Den offentliga konsumtionen beräknas ha ökat något snabbare 1968 än 1967 eller med knappt 5,5 %. Ökningen faller helt på den militära konsumtionen (dit även den militära materielanskaffningen räknas), medan den civila offentliga konsumtionens ökningstakt avtagit. Den privata konsumtionen ökade med knappt 4 %.

Exporten exklusive fartyg ökade i värde med 9,1 % under de tio första månaderna. Drygt hälften av ökningen bestod av ökad aluminiumexport. Denna har möjliggjorts genom att produktionskapaciteten inom aluminiumverken ökat mycket kraftigt. Även andra mineraler, malmer och metaller har ökat, medan verkstadsexporten i det närmaste stagnerat i förhållande till den höga exportnivån för dessa produkter under samma period 1967. Länderfördelat har exporten på Västtyskland expanderat kraftigast med över 20 %. Exportpriserna sjönk med 3,5 % under de tre första kvartalen, till stor del beroende på prissänkningar på varor som särskilt starkt berördes av devalveringarna hösten 1967. Importvärdet ökade under de tio första månaderna med 4 % exklusive fartyg. Inklusive fartyg minskade det med drygt 1 %. Som en följd av den svaga investeringsutvecklingen har importen av investeringsvaror sjunkit markant under första halvåret. Handelsbalansens underskott 1968 exklusive fartyg beräknas till inemot 5 miljarder norska kronor, vilket är en svag förbättring i förhållande till både 1967 och den tidigare prognosen för 1968. Inklusive fartyg blir handelsbalansens förstärkning större, eftersom fartygsimporten minskat mycket kraftigt. Suezkanalens stängning har även under 1968 påverkat sjöfartsintäkterna gynnssamt och man räknar med en ökning av nettointäkterna om 500 miljoner norska kronor i förhållande till 1967. Med övriga poster på bytesbalansen förväntas detta leda till ett överskott på denna om 250 miljoner norska kronor mot ett underskott de närmast föregående fem åren på i genomsnitt drygt 1 miljard. Nettoinflödet av utländskt kapital har minskat kraftigt, främst på grund av minskad upplåning för import av fartyg.

Under större delen av 1967 var arbetslösheten låg i Norge. Sedan slutet av 1967 har den emellertid stigit och under större delen av 1968 har den legat på en nivå som varit den högsta sedan 1959. Detta trots att en arbetstidsförkortning från 45 till 42,5 timmars arbetsvecka genomfördes den 1 juli 1968. Sysselsättningen har dock fortsatt att öka, om än i avtagande takt. Den totala sysselsättningen inom industrin har minskat. Prisökningstakten har avtagit. Under tolv månadersperioden fram t. o. m. oktober 1968 ökade konsumentpriserna med 3,7 %. Under våren träffades ett tvåårigt avtal för större

delen av löntagarna. Utöver kompensation för arbetstidsförkortningen ger detta en årlig genomsnittlig timlöneökning på knappt 2 % från 16 maj 1968. Lönekostnadsökningen per timme beräknas till 9 % 1968. Från 1 januari 1969 utgår kompensation på ca 2 % för prishöjningarna 1968. Avtalet innehåller vidare en halvautomatisk indexklausul, som innebär att förhandlingar om kompensation kan krävas om prisförändringarna till mitten av juli 1969 överstiger en bestämd gräns.

Under de senaste åren tycks kostnaderna per produktenhet stigit snabbare i Norge än i de flesta länder som Norge konkurrerar med. Detta kan ha bidragit till den svaga verkstadsexporten 1968. I den under hösten framlagda budgeten för 1969 anges som den främsta målsättningen för den ekonomiska politiken att hejda en fortsatt försvagning av konkurrenskraften. För att dämpa löneglidningen och skapa förutsättningar för att begränsa löneökningarna i kommande avtal önskar man därför motverka en tilltagande arbetskraftsefterfrågan 1969. Mot bakgrund av detta är den föreslagna budgeten för 1969 endast något mera expansiv än 1968, trots att kapacitetsutnyttjandet inom industrin är avtagande och arbetslösheten stigande. I budgeten föreslås vissa skatteförändringar. Enligt förslaget skall skatteprogressionsgränserna höjas med 1 000 norska kronor och skatteavdragen ökas. Detta skulle innebära ett inkomstbortfall på ca 140 miljoner norska kronor. Samtidigt föreslås att punktskatterna på alkohol och bilar höjs, vilket skulle ge en merintäkt på inemot 100 miljoner norska kronor. Särskatten för u-hjälp föreslås höjd.

En fortsatt dämpad tillväxt av den inhemska efterfrågan kan förutses 1969 och den totala produktionstillväxten torde inte komma att bli högre än 1968. Enligt de senaste investeringsenkäterna skulle den svaga investeringsutvecklingen inom industrin komma att fortsätta även 1969. Industriinvesteringarna beräknas minska med minst 2 %. Totalt väntas investeringarna förbli ungefär oförändrade 1969 i förhållande till 1968. Både de offentliga investeringarna och bostadsbyggandet torde komma att öka i något lägre takt än 1968 och den kraftiga nedgången av fartygsinvesteringarna kan förutses fortsätta. En dämpning av den privata konsumtionen förefaller trolig mot bakgrund av den svaga reallöneutvecklingen 1969, och av att de offentliga transfereringarna enligt budgeten kommer att öka mindre än 1968. Den offentliga konsumtionens ökning beräknas avta 1969. Detta beror helt på en absolut minskning av militärutgifterna orsakad av förskjutningar i leveranserna. Den civila offentliga konsumtionen väntas öka med nära 6 % mot knappt 4 % 1968.

Enligt de officiella prognoserna beräknas exporten exklusive fartyg komma att öka med 8 % 1969. Denna prognos baseras bl. a. på att verkstadsexporten efter den svaga utvecklingen 1968 åter förväntas öka. Man kan emellertid inte bortse från att en ytterligare försämring av konkurrensläget kan komma att inträffa 1969. Löneökningarna torde dock bli något lägre, och man

räknar med att arbetstidsförkortningen sommaren 1968 till en betydande del skall kunna kompenseras genom en ökad produktivitet 1969. I flera konkurrentländer har emellertid kostnadsutvecklingen varit avtagande någon tid och denna tendens kan komma att fortsätta även 1969. En fortsatt gynnsam exportutveckling för råvarorna malm, metaller och mineraler kan förutses. Fartygsexporten beräknas sjunka kraftigt och inklusive denna väntas exportökningen uppgå till ca 3 %. Trots den fortsatt svaga inhemska efterfrågan väntas importen exklusive fartyg tillta 1969 och komma att öka med ca 6 %. Eftersom varken lagerinvesteringarna eller de fasta investeringarna förutses öka, skulle den huvudsakliga importökningen komma att bestå av konsumtionsvaror. Det är möjligt att förväntningarna om verkstadsexporten är något för optimistiska, men samtidigt kan det tänkas att importen kommer att bli något lägre än väntat. Handelsbalansunderskottet 1969 exklusive fartyg kan väntas komma att bli ungefär oförändrat i förhållande till 1968. Fraktintäkterna förutses bli lägre 1969, eftersom fraktpiserna beräknas sjunka, och handelsflottans utökning bli relativt begränsad. Fartygsimporten kommer att minska kraftigt och därmed torde bytesbalansen förbli positiv även 1969.

III. Utrikeshandeln

1. Exporten

Den svenska exporten exklusive fartyg beräknas ha ökat med närmare 9 % 1967—1968¹. Efter nedgången mellan halvåren 1967 steg exporten relativt kraftigt under första delen av 1968. Det var då främst exporten av malm och trävaror som expanderade. Råvarudelens expansion hade delvis sin grund i den snabba tillväxten av EEC-ländernas produktion. För trävarorna skedde en stark ökning av exporten till Storbritannien. Under senare delen av 1968 accelererade färdigvaruexporten delvis som följd av den åter stigande ekonomiska aktiviteten i de nordiska länderna. Totala exporten (inkl. fartyg) beräknas ha ökat med ca 8 % i volym 1967—1968. Denna ökningstakt torde ha inneburit minskad andel i OECD-ländernas totala export.

Priserna synes ha sjunkit genomgående för rå- och stapelvaror. För exporten exklusive fartyg kan man dock preliminärt notera ett i stort sett oförändrat prisindex 1967—1968. Den gynnsamma volymutvecklingen för rå- och stapelvarudelen föranledde vissa uppjusteringar av försäljningspriserna under senare delen av 1968.

Trävaror

Skeppningarna av sågade och hyvlade trävaror under 1968 uppgick preliminärt till 1 335 tusen stds. Den mycket kraftiga — i början av året oväntade — exportökningen på närmare 150 tusen stds från 1967 års relativt höga nivå sammanhänger med gynnsam svensk andelsutveckling och lageruppbyggnad i främst Storbritannien. Denna lagerökning i sin tur kan hänföras till sådana faktorer som väntade prisstegringar och en viss oro för ytterligare importbegränsande åtgärder. Den svenska andelsvinsten i den brittiska importen skedde framför allt på bekostnad av minskad importandel för Kanada, vars goda avsättning på Förenta staterna och Japan och höjda priser minskade konkurrensen på den brittiska trävarumarknaden.

Den nederländska förbrukningen ökade relativt kraftigt under 1968 och även här steg den svenska importandelen, vilket innebar en betydande exportökning 1967—1968.

¹ Tullstatistiken kommer dock vid detta utfall att redovisa en ökning på ca 10 %. På grund av genomförd rationalisering vid Sjötullavdelningen i Göteborg fr. o. m. den 1 september 1968 i syfte att åstadkomma en snabbare redovisning av utgående varuanmälningar har utförselvärdet kommit att uppgå till ca 350 milj. kr. mer än vad som skulle blivit fallet med tidigare tillämpat förfarande.

Tabell III: 1. Exportutvecklingen för olika varugrupper 1967—1969

	Exportvärde, milj. kr.			Procentuella förändringar från föregående år					
	1967	1968	1969	Volym			Pris		
				1967	1968	1969	1967	1968	1969
Trävaror	1 520	1 635	1 645	12,3	11	— 2	— 6,2	— 3	2,5
Massa	2 268	2 250	2 405	— 1,3	2	3,5	— 1,4	— 3	3,5
Papper	2 133	2 370	2 565	2,2	14	6,5	0,7	— 2,5	1,5
Malm	1 067	1 270	1 285	2,1	23,5	3	— 11,5	— 3,5	— 2
Järn och stål	2 104	2 255	2 510	14,9	8,5	10,5	— 0,9	— 1,5	1
Övriga metaller	553	685	555	3,9	13	— 3,5	— 13,6	9,5	— 16
Verkstadsprodukter, exkl. fartyg	8 093	8 805	9 790	0,8	6	8,5	16 1	12,5	12,5
Livsmedel	730	685	695	5,3	0,5	1,5	— 2,4	— 6 5	0
Övriga varor	3 659	4 120	4 580	10,2	12	9,5	0,1	0 5	1,5
Totala exporten, exkl. fartyg	22 127	24 075	26 030	4,4	9	6,5	0,5	0	1,5
Fartyg	1 295	1 265	1 500	23,2	— 7	11,5	6 4	5	6
Totalt	23 422	25 340	27 530	5,3	8	7	0,8	0,5	1,5

¹ Prisförändringen för verkstadsprodukter kan endast till mindre del hänföras till rena prisökningar. De prisförändringar som redovisas i tabellen är de implicita prisförändringar som framkommer med ledning av utrikeshandels varuvisa uppgifter om exporterad kvantitet och motsvarande värdesumma och avspeglar således den genomsnittliga prisförändringen inom olika varupositioner. Därigenom registreras inte endast faktiska prisförändringar utan även kvalitetsförändringar och förändringar i fördelningen på varor av olika kvalitet inom olika varugrupper. Huvuddelen av den registrerade prisökningen för verkstadsprodukterna torde kunna hänföras till denna statistiska missvisning.

Anm. 1967 års exportvärden enligt den definitiva statistiken. Uppgifterna för 1968 är baserade på den faktiska exportutvecklingen under årets tio första månader. Samtliga uppgifter för 1969 avser prognoser. Värdeuppgifterna är avrundade till närmaste 5- resp. 10-tal milj. kr. och de procentuella förändringarna till närmaste hela resp. halva tal.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

Exporten av övriga trävaror, huvudsakligen sågtimmer och massaved, beräknas ha ökat något 1967—1968 och för totala trävaruexporten har beräknats en volymmässig ökning på 11 %.

Enhetsprisindex föll under loppet av 1967 och fram till mitten av 1968 för att sedan börja stiga. Förändringen 1967—1968 har beräknats till —3 %.

De uppskattningar som nu föreligger för efterfrågan i de viktigaste importländerna pekar mot en svag förbrukningsökning 1968—1969. Å andra sidan kan man räkna med lagernedskärningar eller i vart fall upphörande lagerökningar främst i Storbritannien, vilket minskar importbehovet.

De under 1968 uppnådda svenska andelarna på de viktigaste marknader- na bör inte minska under 1969. Nu föreliggande bedömningar av den nord- amerikanska och japanska efterfrågan på trävaror tyder på att konkurren- sen från Kanada på den europeiska marknaden inte borde öka under 1969.

Mot bakgrund av ovan angivna tendenser på trävarumarknaden 1969 be- räknas den svenska exporten av sågade och hyvlade trävaror sjunka något 1968—1969. Även för övriga trävaror väntas en viss nedgång. Exportvolym- en för trävaror totalt beräknas därmed minska med 2 % 1968—1969.

Den tendens till stigande priser som noterades i leveranserna under sista delen av 1968 väntas fortsätta under 1969. Försäljningarna som gjordes mot slutet av 1968 för leverans under 1969 innebar sålunda en viss uppjustering av prisnivån. Prisstegringen har beräknats till 2 å 3 % 1968—1969.

Massa

Massaexporten beräknas preliminärt ha ökat med 2 % i volym 1967— 1968. Den svaga exportökningen beror på att den svenska massan haft svår- igheter att hävda sig på exportmarknaderna. Den hårda konkurrensen från Nordamerika under 1967 bestod även under 1968 och de nordiska massa- producenterna fortsatte att förlora andelar i den västeuropeiska importen.

Exporten av blekt sulfat beräknas dock ha ökat med ca 15 % i kvantitet. Övriga cellulosakvaliteter minskade — i några fall kraftigt. Detta kan delvis förklaras av en överflyttning av produktionen till andra kvaliteter. Exporten av mekanisk massa ökade något, delvis till följd av fabriksnedläggelser i Finland.

Prisindex föll under de första månaderna 1968 i samband med övergången till nettopriser. Försäljningspriserna för cellulosa höjdes i mitten av året och i november och för de flesta kvaliteter. Uppjusteringen i november torde dock inte få full effekt på leveranserna förrän i början av 1969, varför pris- index beräknas ha minskat ca 3 % 1967—1968.

För 1969 förutses en förbrukningsökning av ungefär samma omfattning som för 1968 och ett kanske något lättare tryck från de nordamerikanska producenterna. Detta torde resultera i en viss svensk exportökning på upp- skattningsvis 3 å 4 %. Liksom 1968 är ökningen helt hänförlig till blekt sulfat, medan övriga kvaliteter uppnår i stort sett samma kvantitet som

1968. För mekanisk massa bedöms en viss ytterligare ökning som sannolik. Prishöjningarna under 1968 väntas ge en ökning av prisindex mellan helåren 1968—1969 på ca 3 1/2 %.

Papper, papp och träfiberplattor

Den svenska exporten av papper, papp och träfiberplattor ökade 14 % i volym 1967—1968. Tidningspapper uppvisade den starkaste ökningen men även exporten av andra papperskvaliteter steg kraftigt.

Den ökade förbrukningen och troligen ett lageromslag inom EEC medförde en kraftig uppgång i den svenska exporten av papper exklusive tidningspapper, framför allt till Västtyskland och Nederländerna. Oroligheterna i Frankrike förefaller ej ha givit något exportbortfall för helåret 1968, då nedgången under sommarmånaderna uppvägdes av stora ökningar under resten av året.

Under de tre första kvartalen 1968 ökade exporten av papper och papp till Storbritannien mycket kraftigt. Starkast ökade exporten av tidningspapper och finpapper. Fjärde kvartalets export torde ha visat en viss dämpning till följd av en svagare efterfrågan.

Prisindex för gruppen totalt föll 1967—1968 drygt 2 1/2 %. Priserna har dock varit relativt stabila under året. Nedgången i index torde närmast bero på de prissänkningar som företogs under 1967, delvis i samband med devalveringarna i slutet av 1967.

För 1968—1969 beräknas ökningstakten i det närmaste halveras. Orsakerna till detta är flera. För det första synes lageruppbbyggnaden i förbrukarleden avta, vilket innebär att importen till EEC utvecklas i långsammare takt 1968—1969 än 1967—1968. Den brittiska importen torde dämpas, vilket drabbar den svenska exporten. Vidare kan man ej räkna med en lika stark exportökning till öststaterna 1968—1969 som 1967—1968, då exporten dit steg med drygt 80 tusen ton. Totalt för gruppen papper, papp och träfiberplattor förutses en exportökning på 6 1/2 % 1968—1969.

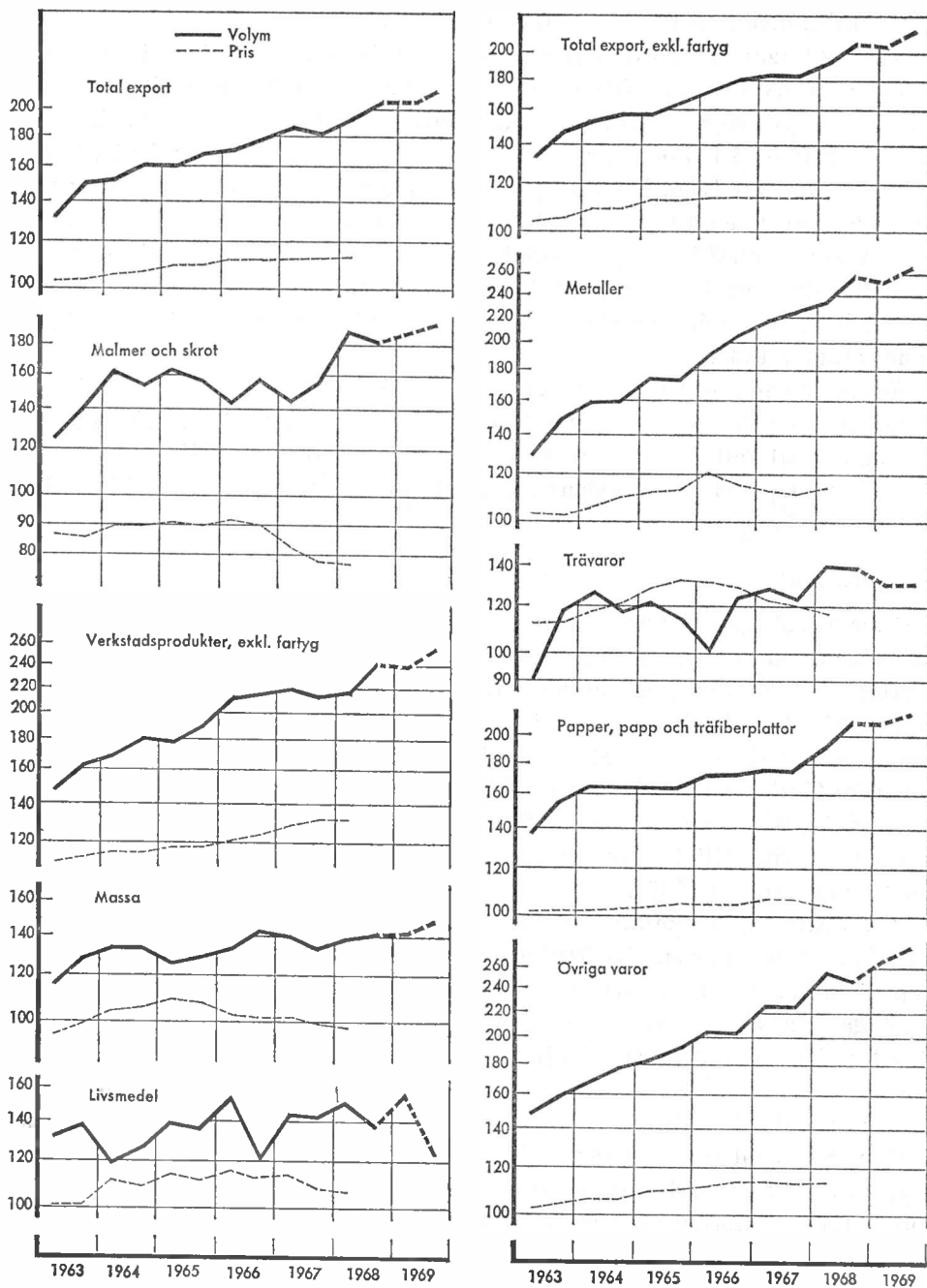
På prissidan torde man kunna räkna med en viss uppgång. Prisindex för hela gruppen antas stiga ett par procent.

Malm

Den svenska utförseln av järnmalm under 1968 uppgick till närmare 29 miljoner ton. Detta innebar en ökning med ca 5,5 miljoner ton jämfört med 1967. En kraftig återhämtning i stålproduktionen på kontinenten under slutet av 1967 och början av 1968 medförde ett ökat malmbehov, som förstärktes av en mindre lageruppbbyggnad under loppet av 1968. Den svenska järnmalmens ställning hade stärkts genom den under 1967 förda prispolitiken och de på grund av Suezkanalens fortsatta stängning höga frakterna på längre distanser, vilket ledde till andelsvinster under 1968 främst i den västtyska järnmalmsimporten.

Diagram III: 1. Volym- och prisutveckling för exporten, totalt och uppdelad på varugrupper 1963—1969

Index: 1959 = 100. Säsongrensade halvårssiffror. Halvlogaritmisk skala

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

Även övriga malmer ökade kraftigt från den ovanligt låga nivån 1967. Volymökningen för totala malmexporten beräknas ha uppgått till 23 à 24 % 1967—1968. Något lägre priser noterades även under 1968. Prisindex beräknas ha fallit med ca 3 1/2 % jämfört med 1967.

Förhandlingarna med de europeiska malmköparna i slutet av 1968 resulterade i en mycket stor försäljningsvolym och den sålda kvantiteten torde leda till en ytterligare ökning av järnmalmsexporten 1968—1969. Stålproduktionen inom EEC bedömes fortsätta att expandera 1969 om än i väsentligt lägre takt än 1968. Ett stöd för denna ökning är att orderingången var stigande under senare delen av 1968. Under 1969 kommer hemmaefterfrågan i högre grad att bära upp produktionsökningen i Västeuropa till skillnad från 1968 då stora leveranser till Förenta staterna var en pådrivande expansionsfaktor. Den brittiska stålproduktionen väntas hålla den nivå som uppnåddes under 1968.

För övriga malmer beräknas en viss stegring 1968—1969 och för totala malmexporten förutses en volymökning 1968—1969 på ca 3 %. Priserna torde komma att falla ytterligare under 1969 delvis som en följd av en pris-sänkning på pellets. Prisnedgången för totala malmexporten beräknas till närmare 2 %.

Järn och stål

Efter nedgången mellan andra halvåret 1967 och första halvåret 1968, enligt säsongrensade data, steg den svenska järn- och stålexporten mycket kraftigt mellan första och andra halvåret 1968. Förändringen mellan åren 1967—1968 beräknas till 8 1/2 % i volym. Vändningen i exporten under loppet av 1968 kan till stor del hänföras till en ökande avsättning på de nordiska länderna och där främst Danmark. För exporten till Norge skedde dock en kraftig nedgång 1967—1968, vilken mer än uppvägdes av en stark leveransstegring till Finland. Utvecklingen på dessa båda länder torde ha varit av engångskaraktär.

Den västtyska återhämtningen medförde en exportökning på omkring 90 milj. kr. och innebar en viss ökning av den svenska andelen av den västtyska importen. Exporten till övriga EEC-länder sammantagna utvecklades däremot ganska svagt. Den stora amerikanska importökningen som kom till stånd under hotet av en stålstrejk torde inte ha berört Sverige i någon högre grad.

Priserna sjönk 1967—1968 med ca 1 1/2 %. En viss stabilisering synes dock ha inträffat under senare delen av året.

Järn- och stålexporten synes kunna öka i något högre takt 1968—1969 än 1967—1968. Exporten till Västtyskland beräknas öka betydligt långsammare, medan ett omslag förutses i exporten till Norge. Augustienkäten för järn- och stålverk, som ligger till grund för bedömningen av 1969 års export, visar att företagen räknar med en viss exportökning till Storbritannien 1968

—1969. Företagen räknar också med en stark ökning till Nordamerika, vilken helt torde falla på kvalitetsstål. Totalt beräknas järn- och stålexporten öka med knappt 10 1/2 % i volym 1968—1969. För priserna väntas en viss förbättring under 1969 — här är räknat med en ökning av prisindex på ca 1 %.

Övriga metaller

På världsmarknaden för koppar hade man under första kvartalet 1968 på grund av den långvariga amerikanska strejken ett efterfrågeöverskott, som emellertid redan under andra kvartalet förbyttes i ett utbudsöverskott. En bidragande orsak till den höga prisnivån 1968 var de stora leveranserna från London Metal Exchange till i första hand Kina men även till Östeuropa och Japan.

Kvantitetsmässigt beräknas den svenska exporten av koppar ha ökat med ca 7 % 1967—1968. De höga priserna på världsmarknaden torde ha varit huvudfaktorn bakom den stora ökningen. Den svenska produktionen var i stort sett oförändrad, medan en betydande uppgång noterades även på importsidan. Silverexporten visade en stark kvantitetsökning av temporär natur till följd av höga priser. Utförseln av aluminium ökade med en tredjedel jämfört med 1967. Denna ökning sammanhängde med stora kapacitetstillskott. Ökningen i exportvolym för gruppen övriga metaller har beräknats till 13 % 1967—1968. Prisindex för gruppen steg 9 1/2 %.

Världsproduktionen av koppar torde även 1969 gott och väl täcka efterfrågan trots att man kan räkna med ett visst efterfrågetillskott genom uppbyggnad av de brittiska och amerikanska strategiska lagren. För 1969 har antagits att koppar- och silverpriserna sjunker, medan prisnivån för andra metaller förutsatts bli relativt stabil. Man kan därför räkna med en kvantitetsmässig minskning av kopparexporten. Aluminiumexporten torde fortsätta att öka på grund av ytterligare kapacitetstillskott. Volymmässigt väntas en minskning för gruppen totalt på 3 1/2 %. Prisindex beräknas falla ca 15 %.

Verkstadsprodukter

Under senare hälften av 1968 skedde ett påtagligt uppsving i den svenska exporten av verkstadsprodukter och exportökningen 1967—1968 torde ha uppgått till ca 9 % i värde. Uppgången mellan halvåren 1968 kan hänföras till i stort sett alla viktigare avnämarområden. Mest påtaglig var dock exportstegringen till råvaruländerna och Danmark. Den svaga ekonomiska aktiviteten i de nordiska länderna under första halvåret med åtföljande svag importutveckling hade relativt kraftiga effekter på den svenska verkstadsexporten. Verkstadsexporten till de nordiska länderna svarar för ungefär en fjärdedel av totala verkstadsexporten. En värdemässig nedgång kunde noteras 1967—1968. Även exportutvecklingen 1966—1967 var relativt svag. Upp-

svinget inom EEC medförde en kraftig exportökning som även kan ha inneburit en liten andelsvinst. Ökningen var i relativa tal jämnt fördelad över EEC-länderna.

Den minskade exporten av personbilar till de nordiska länderna uppvägdes mer än väl av kraftigt ökade leveranser till övriga EFTA-länder, Förenta staterna samt Kanada. Personbilsexporten var, trots den vikande nordiska marknaden, den mest expansiva komponenten i verkstadsexporten. Även övriga konsumtionsvaror steg relativt kraftigt, medan de tunga grupperna investerings- och insatsvaror, vilka svarar för hälften respektive en tredjedel av totala verkstadsexporten, ökade måttligt. Denna utveckling kan delvis förklaras av den svaga investerings- och produktionsutvecklingen i de nordiska länderna samt en relativt svag exportutveckling till Storbritannien.

Prisindexförändringen 1967—1968 har satts till 2,5 % och torde till större delen utgöras av kvalitetsförbättringar.

Inför 1969 är läget något ljusare för verkstadsexporten. För Danmark och Finland kan man räkna med en betydligt bättre investeringsefterfrågan, samtidigt som EEC-ländernas ekonomier fortsätter expandera och drar med sig ökade investeringar främst på maskinsidan. De ekonomisk-politiska åtgärderna i Förenta staterna under 1968 förväntas medföra en något lägre ökningstakt för den svenska verkstadsexporten dit, medan exporten till råvaruländerna synes öka relativt starkt även 1968—1969 med tanke på att råvaruländernas valutainkomster ökat under 1968, vilket torde medge ökad import under 1969. Det är därför sannolikt att 1969 kommer att innebära en förbättrad ökningstakt vad gäller investeringsvarorna. Insatsvaruexporten bör öka i ungefär samma takt som 1967—1968. Utsikterna för bilexporten är mer svårbedömbara. Samtidigt som den nordiska marknaden väntas expandera, kan de amerikanska bilköpen komma att öka långsammare än tidigare.

För verkstadsexporten totalt beräknas en värdeökning på ca 11 % 1968—1969. Prisindexuppgången är satt till 2 1/2 %. Detta skulle ge en registrerad volymökning på omkring 8 1/2 %.

Livsmedel

Den svenska exporten av livsmedel minskade 6 1/2 % i värde 1967—1968 från 730 milj. kr. till 685 milj. kr. Större delen av nedgången gäller kött- och spannmålsexporten.

Exportkvantiteten nötkött var 1968 knappt två tredjedelar av den kvantitet som utfördes 1967. Produktionen av nötkött i Sverige har minskat till följd av stor utslaktning de senaste åren. För fläsk var kvantitetsutvecklingen starkare. Exporten ökade något 1968 jämfört med 1967. På prissidan var utvecklingen mindre gynnsam. Prisindex på fläsk sjönk kraftigt mellan 1967 och 1968. En förskjutning av exporten från EEC till andra marknader ägde rum.

Skördeutfallet 1968 var mycket gott. I stort sett beräknas utförseln ha blivit av samma storlek som under 1967. Genom överproduktion på världsmarknaden föll priserna kraftigt jämfört med 1967. Värdet av den svenska spannmålsexporten blev därför lägre än 1967.

Värdet av livsmedelsexporten beräknas öka något 1968—1969. Utförseln av nötkött väntas minska ytterligare medan exporten av fläsk torde bli ungefär oförändrad. På grund av den stora skörden 1968 väntas spannmålsexporten öka värdemässigt. Här har även räknats med en trendmässig ökning av exporten av icke reglerade livsmedel. Livsmedelsexporten beräknas uppgå till ca 695 milj. kr. 1969.

Övriga varor

Den svenska exporten av övriga varor ökade 12 % i volym 1967—1968. En dryg tredjedel av denna ökning hänför sig till den starka uppgången i exporten av mineraloljeprodukter, främst till Danmark och Norge, vilken var en följd av den kraftigt utbyggda raffinaderikapaciteten.

Under femårsperioden 1962—1967 ökade exporten av övriga varor exklusive mineraloljeprodukter och vapen genomsnittligt 12 % per år i värde. Den under 1960-talet starkt expansiva kemiska industrin har i betydande grad bidragit till den höga ökningstakten. Exporten av kemiska produkter visade 1962—1967 en genomsnittlig årlig tillväxttakt på 14 %. Norden är även här en stor avnämare med ca 40 % av exporten.

Den främsta orsaken till den förhållandevis låga volymmässiga exportökningen för övriga varor exklusive mineraloljeprodukter och vapen 1967—1968 torde stå att finna i de nordiska ländernas svaga konjunktur under första delen av 1968. Exportökningen till Norden torde ha uppgått till endast 6 å 7 % mot i genomsnitt 15 % per år under perioden 1962—1967. För 1969 kan man räkna med en starkare ekonomisk tillväxt i de nordiska länderna, vilket torde leda till en betydligt större exportökning till dessa länder 1968—1969 än 1967—1968.

Å andra sidan steg den svenska övrigvaruexporten till Storbritannien relativt starkt 1967—1968, främst på färdigvarusidan. Till stor del hade ökningen samband med den mycket starka konsumtionsstegringen under första kvartalet, men även under andra halvåret ökade exporten jämfört med samma period 1967, om än i väsentligt lägre takt. I samband med en stagnation i den brittiska importen 1968—1969 bör man räkna med en mycket svag utveckling av den svenska övrigvaruexporten dit.

Prisindex för gruppen övriga varor steg 1967—1968 drygt 1/2 %. Ökningen ligger främst på råvarusidan, medan priserna för färdigvaror exklusive vapen sjönk något.

Utförseln av övriga varor exklusive mineraloljeprodukter beräknas stiga kraftigare 1968—1969 än 1967—1968. Ökningstakten för exporten av mineraloljeprodukter väntas däremot avta betydligt och på grund av att dessa

numera utgör ungefär en tiondel av den totala övrigvaruexporten kan man för gruppen som helhet förutse en svagare volymmässig ökning 1968—1969 än 1967—1968. Volymökningen 1968—1969 har beräknats till 9 1/2 %.

På prissidan torde man kunna räkna med någon prishöjning för färdigvarorna och i stort sett oförändrad prisnivå för råvarorna. Prisindex för gruppen väntas stiga 1 1/2 %.

Fartyg

Till följd av en kraftig minskning i utförseln av begagnade fartyg beräknas värdet för den totala exporten av fartyg ha minskat med 2 % 1967—1968. Genom att vissa förseningar i sjösättningen skett under 1968 förskjuts några leveranser av nybyggda fartyg, som skulle ha ägt rum under 1968, till 1969.

Enligt den i oktober 1968 av statistiska centralbyrån utförda varvsenkäten uppgick varvens totala leveransvärde av inneliggande order för 1969 och framåt till närmare 3 1/2 miljarder kr. Detta värde överstiger det höga leveransvärde som registrerades i oktober 1967, avseende leveranser 1968 och framåt. Ökningen härrör uteslutande från utländska beställare, vilket pekar mot en ökning av exporten 1968—1969 och en hög export även 1970. Totalt beräknas exportökningen av nya fartyg till 20 % 1968—1969. Exportvärdet av begagnade fartyg beräknas bli oförändrat 1968—1969.

Att döma av nu föreliggande beräkningar tycks priserna på levererade fartyg ha stigit 1967—1968. Prisökningen avser främst nybyggda bulkfartyg och större torrlastfartyg. Utvecklingen 1968—1969 av fartygspriserna är däremot svårbedömd. Tendensen tycks dock vara att priserna fortsätter att stiga. Ett tecken på den något bättre situationen för varven är att förskottsbetalningar från utländska köpare förefaller att ha ökat markant under 1968.

Sammanfattning

Prognoserna för exporten 1969 baserar sig på bedömningarna av den internationella konjunkturutvecklingen i föregående kapitel kompletterade med branschkontakter och enkäter.

För exporten exklusive fartyg ger ovan redovisade delberäkningar en volymökning 1968—1969 på ca 6 1/2 %. Fartygsexporten beräknas öka relativt kraftigt vilket ger en något högre ökning för totala exporten.

Under 1969 väntas färdigvarudelen vara den expansiva delen i exporten. Detta är delvis en följd av den väntade ökade tillväxten i de nordiska länderna. Å andra sidan torde ökningstakten avta markant för råvarudelen, på grund av dels ett omslag i lagerutvecklingen, dels en kraftigt avtagande ökningstakt för exporten av mineraloljeprodukter.

För råvarupriserna väntas en viss förbättring 1968—1969. Vissa höjningar genomfördes redan i slutet av 1968. Färdigvarupriserna torde stiga obetydligt och för totala exporten väntas en prisindexökning på ca 1 1/2 %.

2. Importutvecklingen 1968 och 1969

Den prognosmetodik för importen som normalt tillämpas inom konjunkturinstitutet går ut på att fördela importen på användningsgrupper och att härefter studera sambanden mellan importutvecklingen för dessa grupper och den inhemska efterfrågeutvecklingen inom respektive områden. Med stöd av dessa samband beräknas importen för prognosåret. För en del varugrupper har några tillförlitliga samband över huvud ej kunnat härledas medan för andra grupper sambanden är osäkra. Detta försvårar i hög grad prognosarbetet. I tabell 2 redovisas resultatet av denna prognosteknik för 1969.

Som ett alternativ till denna metod kan man söka sig fram till en prognos med hjälp av en analys av sambandet mellan utvecklingen av den *totala* importen och utvecklingen av den inhemska efterfrågan. Den enklaste ansatsen härvidlag består i att sätta importen i relation till bruttonationalprodukten. Beräkningar av den typen ger till resultat att importen i genomsnitt ökar 1,5—1,8 % för varje procents ökning i bruttonationalprodukten eller alternativt att en bruttonationalproduktökning med 1 miljard kr. genererar en importökning på ca 400 milj. kr., dvs. den totala marginella importbenägenheten är ca 0,4. Då olika efterfrågekomponenter har olika importinnehåll, får man en bättre förklaring till totalimportens utveckling om bruttonationalprodukten delas upp på komponenter. Byggnadsinvesteringar, offentlig konsumtion och råvaruexport är helt naturligt »importsnåla» delar av bruttonationalprodukten, medan privat konsumtion, maskininvesteringar, färdigvaruexport och lager är betydligt mer importkrävande. Skillnaden är markant; för den första gruppen har importbenägenheten skattats till 0,05—0,1 och för den senare till 0,3—0,5.

Resultatet av denna prognosteknik redovisas i diagram 2 där den totala faktiska importen (i 1959 års priser och exkl. fartyg, flygplan och vapen) och den med hänsyn till efterfrågekomponenternas utveckling beräknade importen har inritats var för sig. Som framgår av diagrammets nedre del är skillnaden mellan den faktiska och beräknade importen vissa år rätt betydande. Någon säker förklaring till dessa differenser är svår att finna. De statistiska ofullkomligheterna, i synnerhet vad gäller lagerutvecklingen, torde vara en felkälla. Det är också sannolikt att importinnehållet i olika efterfrågekomponenter varierar från år till år och då kanske särskilt vad gäller lagren.

En ytterligare brist i metoden är att den ej beaktar att en viss importökning troligen skulle inträffa även om ingen tillväxt skedde i efterfrågan. Så exempelvis skulle troligen den successiva inbrytningen på den svenska marknaden av utländska textila produkter fortsätta även om efterfrågan totalt stagnerade. Sådana strukturella faktorer kan ha medfört att skattningen av de marginella importbenägenheterna för de olika efterfrågekom-

Tabell III: 2. Importutvecklingen för olika varugrupper 1967—1969

	Importvärde, milj. kr.			Procentuella förändringar från föregående år					
	1967	1968	1969	Volym			Pris		
				1967	1968	1969	1967	1968	1969
Konsumtionsvaror	5 836	6 325	6 840	6,5	9	8	0,1	— 0,5	0,5
därav: textil	1 388	1 525	1 675	29,1	12	8,5	— 2,9	— 2	1
verkstadspro- dukter	1 471	1 625	1 860	— 9,4	8,5	13	1,1	2	1
Investeringsvaror	3 047	3 055	3 280	6,4	— 1	5	1,7	1,5	2
Konsumtionsråvaror ..	2 579	2 595	2 680	8,1	2,5	2	— 5,3	— 1,5	1,5
därav: textil	1 387	1 355	1 375	13,9	2	— 1,5	— 5,7	— 4	3
Andra industriråvaror	8 781	10 095	11 080	0,5	15,5	9,5	0,6	— 0,5	0
därav: verkstadspro- dukter	2 921	3 115	3 465	— 0,8	9	9	4,3	— 2	2
råolja	560	875	985	64,6	51,5	14	9,4	3,5	— 1,5
Byggnadsråvaror	795	845	915	6,0	6,5	7	0,8	0	1
Jordbruksråvaror	583	605	625	— 10,1	7,5	5	— 1,3	— 3,5	— 1,5
Bränslen	2 057	2 220	2 205	— 12,1	2,5	1	3,0	5,5	— 1,5
Totalt, exkl. fartyg, flygplan, vapen	23 678	25 740	27 625	2,2	8,5	7	0,2	0	0,5
Fartyg, flygplan, vapen	641	640	700	..	..	..	..	..	..
Total import	24 319	26 380	28 325	2,5	8,5	7	0,1	0	0,5
därav: verkstadspro- dukter	7 679	8 055	8 880	— 0,1	4,5	8,5	2,8	0	2
järn och stål ..	1 112	1 215	1 355	— 9,2	12,5	9,5	0,3	— 3	2
textil	2 984	3 115	3 295	20,3	7,5	3,5	— 4,2	— 3	2

Anm. 1967 års importvärden enligt definitiva statistiken. Uppgifterna för 1968 och 1969 avser prognoser. Värdeuppgifterna är avrundade till närmaste hela 5- resp. 10-tal milj. kr. och de procentuella förändringarna till närmaste hela resp. halva tal.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

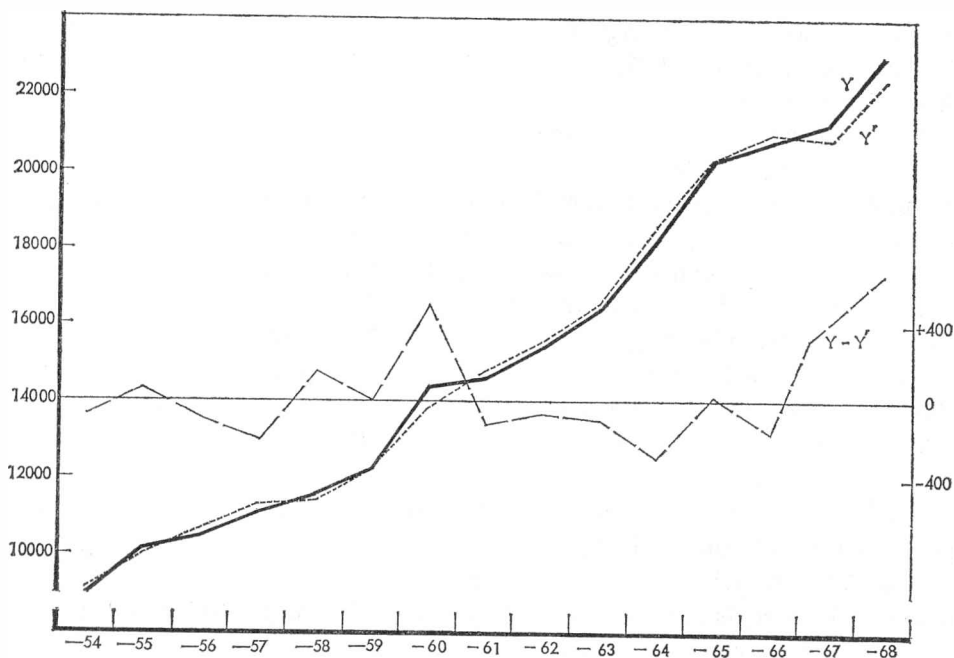
ponenterna tenderat att ge för höga värden. Detta skulle innebära att vid osedvanligt låg efterfrågetillväxt kommer den faktiska importen att ligga högre än den beräknade och omvänt. Utvecklingen 1967 och 1964 skulle delvis kunna förklaras av sådana autonoma inslag i importefterfrågan.

Efterfrågeökningen 1968 kan enligt den beskrivna metodiken beräknas motsvara en importtillväxt på ca 7 % medan den faktiska importökningen preliminärt beräknats uppgå till 8 1/2 %. I likhet med 1967 är detta en i förhållande till efterfrågetillväxten för hög import. Till en del kan den höga importtillväxten 1968 hänföras till extraordinärt hög import av råolja till nya raffinaderier. Detta tillskott till importen 1968 hade motsvarighet på exportsidan där exporten av raffinerade mineraloljor steg kraftigt. Också den ökade takten i omstruktureringen av näringslivet torde ha verkat höjande på importen — liksom på exporten — under 1968. Man kan även räkna med vissa devalveringseffekter på volymsidan, särskilt från Finland.

För 1969 innebär denna metod applicerad på den prognoserade efterfrå-

Diagram III: 2. Sveriges import. Faktiska och beräknade värden, samt faktisk minus beräknad import 1954—1968.

Milj. kr. 1959 års priser.

Y = Faktisk import; Y' = Beräknad import.

Anm. Den vänstra skalan hänför sig till faktisk och beräknad import och den högra till differensen mellan faktisk och beräknad import. De beräknade importvärdena har erhållits genom en uppskattning av importens samband med bruttonationalproduktens komponenter.

Källa: Konjunkturinstitutet.

geutvecklingen en något lägre importtillväxt än 1968 eller mellan 6 och 7 %. Liksom för 1968 torde denna prognos innebära en viss underskattning. Effekterna på importen av en svagare konsumtionsökning kompenseras delvis av en högre investeringstillväxt.

Importen 1968 på varugrupper

Tillväxttakten i importen var måttlig under första halvåret 1968. Mellan andra halvåret 1967 och första halvåret 1968 steg importvärdet med endast 2 1/2 % säsongrensat sett. Under hösten drogs takten i importstegringen upp och mellan halvåret 1968 steg det säsongrensade importvärdet med närmare 7 %. Importen i november och december 1968 har därvid skattats till att ha ökat med mellan 6 och 7 % jämfört med samma månader 1967. Accelerationen i importens tillväxt förefaller främst ha samband med en snabbare tillväxt i industriproduktion och lagerinvesteringar.

Importutvecklingen mellan helåren 1967 och 1968 var mycket varierande för de olika användningsgrupperna.

Bland *konsumtionsvaror* ökade framför allt importen av textilvaror och personbilar kraftigt. Ökningstakten för textilvarorna avtog dock betydligt i förhållande till 1966—1967, möjligen som en följd av importkvoteringen för lågprisimporten. *Investeringsvarorna* uppvisar ingen förändring 1967—1968. Detta överensstämmer ej helt med investeringsutvecklingen på maskinsidan, där en uppgång registrerades 1967—1968. Utvecklingen för *konsumtionsråvarorna* synes vara starkt beroende av lagersvängningar, vilka i sin tur bl. a. sammanhänger med priströrelser och prisförväntningar. Dessa faktorer torde till stor del förklara den svaga importökningen 1968 för denna varugrupp. För *andra industriråvaror* var importökningen betydande. Den preliminärt registrerade uppgången på ca 15 % gällde flertalet typer av insatsvaror. Skillnaden i produktions- och lagerutveckling för industrin 1967 och 1968 har här en direkt motsvarighet.

Totalt sett var importpriserna stabila 1968. På färdigvarusidan var pristegringarna ovanligt små och i vissa fall uteblev de helt, vilket torde ha inneburet ett realt prisfall med hänsyn till att en viss falsk prisstegring troligen registreras i indexberäkningarna. På råvarusidan noterades rätt genomgående fallande priser utom för råolja och bränslen där en relativt kraftig uppgång i de registrerade cif-priserna kom till synes. Beträffande färdigvarorna torde devalveringseffekter ha verkat även på prissidan. Framförallt importen från Storbritannien har blivit billigare. Ett kärvare prisklimat i världshandeln synes emellertid också mera allmänt ha inträtt 1968, något som också återspeglas i prisutvecklingen för exporten.

Importen 1969 på varugrupper

Beräkningarna för de olika varugrupperna tyder på en total importökning 1968—1969 på 7 %. Vid denna kalkyl har hänsyn tagits till att den använda metoden synes ge en viss underskattning. Den ökningstakt som den inledningsvis refererade totalmodellen gav till resultat ligger som synes något lägre.

Framför allt är det gruppen *andra industriråvaror* som beräknas öka i väsentligt lägre takt än 1968. Detta inte minst genom en lägre ökningstakt för råoljan till följd av att raffinaderikapaciteten blev i stort sett fullt utbyggd under 1968.

Att *bränsleimporten* trots detta ökar mindre 1969 än 1968 sammanhänger med lagerrörelser. För *konsumtionsvarorna* kan nämnas att prognosen bygger på förutsättningen att importtillväxten för textila produkter ytterligare avtar i styrka. Att importen av konsumtionsvaror totalt ändå förutses öka lika kraftigt 1969 som 1968 trots en lägre ökningstakt för den privata konsumtionen, kan bl. a. återföras på en förutsedd ökad tillväxt i importen av personbilar.

Tendensen till ett kärvare prisklimat för industriprodukter i världshandeln har antagits bli bestående även 1969. På vissa råvaror synes man emellertid behöva räkna med en del prisuppgångar, bl. a. kaffe och textilråvaror, vilka dock motvägs av prisfall för bl. a. bränslen, råolja och koppar. Sammantaget synes importpriserna komma att öka endast obetydligt mellan 1968 och 1969.

3. Bytes- och betalningsbalansen

Handelsbalansens underskott för 1968 har beräknats till en dryg miljard kr., dvs. en viss försämring jämfört med 1967. För 1969 väntas underskottet bli något mindre eller ca 800 milj. kr.

Med ledning av statistik för de tre första kvartalen 1968 för vissa av de i posten *korrigering av handelsstatistiken* ingående komponenterna, har totala nettot för nämnda post beräknats till 100 milj. kr. för 1968. För 1969 har antagits samma belopp.

Sjöfartsnettot för 1968 kommer att uppvisa en påtaglig ökning jämfört med 1967. Även för 1969 förutses en ökning, men av något mindre omfattning, komma till stånd, med hänsyn till den pågående rationaliseringen av sjötransportväsendet samt med hänsyn till tillväxten i världshandeln, som dock synes bli lägre än under 1968.

Underskottet för *turistnettot* beräknas ha ökat 1968 i något lägre takt än tidigare år. På basis av uppgifter för de tre första kvartalen har försämringen för hela 1968 beräknats till drygt 150 milj. kr. För 1969 förutses en fortsatt försämring av ungefär samma storleksordning som 1968. Under senare år har en dämpning i ökningstakten procentuellt sett kunnat iakttas. Under 1967 och 1968 underströks detta ytterligare av den allmänna konjunkturavmattningen, men troligen har även andra faktorer som det påtagligt förbättrade sommarvädret och omläggningen till högertrafik spelat viss roll.

Posten *övriga tjänster, netto*, har med ledning av uppgifter för de tre första kvartalen beräknats få ett negativt värde 1968 på ca 800 milj. kr. För 1969 har antagits en försämring av ungefär samma storleksordning som 1967—1968.

Transfereringar, netto, som bl. a. inrymmer betalningar i samband med u-hjälpen inklusive bidrag till FN-organisationer, har för 1968 beräknats till —362 milj. kr. Tillväxten av detta negativa saldo väntas öka efter hand som u-hjälpen växer och för 1969 har antagits ett negativt netto om 500 milj. kr.

För *bytesbalansen* totalt (tabell 3) innebär ovannämnda kalkyler ett underskott på närmare 800 milj. kr. 1968, dvs. en försämring gentemot 1967 på närmare 400 milj. kr. För 1969 skulle en obetydlig ytterligare försämring äga rum. I dessa beräkningar har, såsom tidigare varit fallet, en särskild

Tabell III:3. Bytes- och betalningsbalans 1965—1969

Milj. kr. löpande priser

	1965	1966	1967	1968 (prognos)	1969 (prognos)
Export av varor, fob ¹	20 541	22 071	23 422	25 342	27 530
Import av varor, cif ¹	22 644	23 704	24 319	26 380	28 325
Handelsbalans	— 2 103	— 1 633	— 897	— 1 038	— 795
Korrigerig av handelsstatistiken ²	211	171	156	100	100
Sjöfartsnetto	1 587	1 652	1 803	1 875	1 925
Turistnetto	— 587	— 741	— 920	— 1 075	— 1 225
Övriga tjänster, netto	— 404	— 621	— 643	— 813	— 1 000
Korrigeringspost	300	375	450	525	600
Bytesbalans för varor och tjänster ³	— 996	— 797	— 51	— 426	— 395
Transfereringar, netto	— 33	— 129	— 268	— 362	— 500
Bytesbalans för varor, tjänster och transferingar ⁴	— 1 029	— 926	— 319	— 788	— 895
Kända kapitaltransaktioner	320	1 048	595	362	..
Restpost	760	363	— 457	..	..
Bankernas utlandsställning ⁵	51	485	— 181	..	..

¹ Enligt handelsstatistiken.² Nettot av återutförsel och återinförsel, i utlandet direktlandad fisk, import av icke-monetärt guld samt rabatter och koncernbidrag i samband med oljeimport.³ Överensstämmer—bortsett från »korrigeringspost»—med saldot mellan import och export av varor och tjänster i försörjningsbalansen.⁴ Överensstämmer—bortsett från »korrigeringspost»—med riksbankens bytesbalansbegrepp.⁵ Valutareservens förändring jämte förändringar i affärsbankernas tidsposition.

Källor: Riksbanken, statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

korrigeringspost inlagts i bytesbalansen för den antagna systematiska felvisningen i posterna övriga tjänster samt transfereringar.

Posten *kända kapitaltransaktioner, netto*, har av riksbanken beräknats till drygt 350 milj. kr. för 1968. Posten inkluderar numera även nettot av vissa kända handelskrediter, såsom varvskrediter i samband med fartygs-export, krediter vid import av fartyg och flygplan samt skillnaden mellan tullvärden och betalningar för datamaskiner. Enligt senaste uppgifter hämtade från höstenkäten för varven beräknas betalningarna från utländska beställare något överstiga värdet av gjorda leveranser under 1968, medan vårenkäten angav betalningarna till ett drygt 300 milj. kr. lägre belopp. Betalningsökningen förklaras av, framhåller man på varvshåll, att en tidigare-läggning ägt rum av vissa avbetalningar på lån, vilket i så fall skulle ha inneburit en viss förbättring i varvens kreditläge under 1968. För 1969 räknar man nu med att betalningarna skall understiga värdet av leveranserna med ca 430 milj. kr., dvs. att en återgång sker till betydande nettokreditgivning.

IV. Produktionen

1. Industrin

Järnmalmsbrytningen låg under hela 1968 kvar på den i slutet av 1967 uppnådda höga nivån och kom därmed för året som helhet att ligga ca 12 % över 1967 års produktion. Produktionsuppdragningen föranleddes av den starkt stegrade efterfrågan på järnmalm i samband med expansionen av stålproduktionen i Västeuropa. För 1968 som helhet beräknas sålunda exportvolymen preliminärt ha stigit med närmare 25 % jämfört med 1967. Även den inhemska efterfrågan, som var svag under 1967, steg med 6 à 7 % 1967—1968. Den starka efterfrågeökningen ledde också till en minskning av malmlagren hos producenterna med ungefär en halv miljon ton.

Under 1969 beräknas järnmalmsexporten stiga med ytterligare ett par procent i volym i förhållande till 1968. Samtidigt beräknas produktionen komma att öka med ca 5 %, vilket skulle medföra en svag ökning av lagren hos producenterna.

Låget på den svenska *järn- och stålmarknaden* förbättrades under 1968. Efterfrågan på hemmamarknaden ökade, främst beroende på produktionsuppgången inom verkstadsindustrin. Bidragande till efterfrågeökningen 1968 var också den lageromsvängning som synes ha skett under slutet av 1968 då lagren av järn och stål inom verkstadsindustrin, beräknas ha ökat efter att ha minskat under hela 1967 och de tre första kvartalen 1968, att döma av föreliggande statistik. Tillströmningen av order från exportmarknaden var god och exporten ökade volymmässigt med ca 9 % under 1968. Exportpriserna på handelsfärdigt järn och stål var dock något lägre under 1968 än under 1967. Expansionen inom branschen tog sig också uttryck i ett höjt kapacitetsutnyttjande. Importen av järn och stål ökade med ca 13 % under 1968. Produktionen inom järn- och stålverken, som ökade med endast 2 % under första halvåret 1968 steg med 14 % under tredje kvartalet, allt jämfört med motsvarande period 1967. För helåret 1968 beräknas en produktionsuppgång på 8 % ha inträffat, vilket implicerar en produktionsökning under fjärde kvartalet med 14 % jämfört med samma period 1967.

För gruppen andra metallverk var produktionsuppgången något kraftigare än inom järn- och stålverken, ca 10 %, och för hela branschen järn- och metallverk beräknas produktionsökningen från 1967 till 1968 därmed till närmare 9 %.

För 1969 har utvecklingen bedömts med hjälp av en försörjningsbalans för järn och stål (tabell 1). Denna visar på en produktionsökning på ca

Tabell IV: 1. Försörjningsbalans för handelsfärdigt järn och stål, inkl. ämnen 1966—1969
 Milj. kr. 1959 års producentpriser

	1966	1967	1968 (prel.)	1969 (prognos)
Produktion	3 229	3 251	3 510	3 810
Import	986	945	1 070	1 170
Summa tillgång	4 215	4 196	4 580	4 980
Export	1 298	1 472	1 600	1 730
Varuinsats	3 038	3 070	3 180	3 340
industri	2 672	2 683	2 790	2 940
byggnadsverksamhet	366	387	390	400
Lagerförändring	+ 32	— 130	— 10	+ 100
Saldo-post	— 153	— 216	— 190	— 190
Summa användning	4 215	4 196	4 580	4 980

Källa: Konjunkturinstitutet.

9 % för 1969. Hemmamarknadsefterfrågan väntas fortsätta öka, dock ej i så stor omfattning som under 1968. Denna ökning är främst hänförlig till en fortsatt produktionsuppgång inom verkstadsindustrin jämsides med en ökning av järn- och stållagren inom denna bransch. Exporten beräknas komma att öka med ca 8 %. Importen väntas stiga med ca 9 %, vilket är ett par procentenheter mindre än importökningen 1968.

Orderläget inom *varven* var relativt gott under 1968, mycket tack vare den kraftiga orderpåfyllnaden under tredje kvartalet 1967 men också på grund av den bortsett från första kvartalet goda ordertillströmningen under 1968. Under året har också en del prishöjningar kunnat noteras för de nya orderna. Produktionen under 1968 tycks emellertid ha varit ungefär oförändrad i förhållande till 1967, att döma av en kalkyl baserad på de uppgifter som nu föreligger beträffande export-, investerings- och lagerutvecklingen vad avser fartyg. Motsvarande kalkyl har gjorts för 1969 och denna pekar på en ökning av varvens produktion med 4 à 5 % för detta år.

Efter den matta utvecklingen inom *verkstadsindustrin* (exkl. varv) under 1967 inträffade en förbättring i efterfrågeläget under 1968. Orderingången ökade således icke obetydligt såväl från export- som hemmamarknaden och detta även om man bortser från de svenska försvarsbeställningar av flygplan. Uppgången hänför sig framför allt till de mekaniska verkstäderna. En minskning kan däremot noteras för manufaktursektorn, främst hänförlig till exportorderna, vilket torde sammanhånga med den starka utländska pris-konkurrensen, som blev särskilt kännbar efter devalveringarna i slutet av 1967.

Det förbättrade efterfrågeläget ledde till att produktionen drogs upp successivt under 1968. Uppgången förefaller ha varit rätt svag under första delen av året men har accelererat kraftigt under senare delen av året. Pro-

Tabell IV: 2. Försörjningsbalans för verkstadsprodukter¹, exkl. fartyg 1966—1969

Milj. kr. 1959 års producentpriser

	1966	1967	1968 (prel.)	1969 (prognos)
Produktion	15 853	15 495	16 600	17 710
Import	5 899	6 121	6 490	7 100
Summa tillgång	21 752	21 616	23 090	24 810
Privat konsumtion	3 813	3 774	4 180	4 590
nyinköp av bilar	1 286	1 129	1 380	1 590
övrigt	2 527	2 645	2 800	3 000
Investeringar i maskiner m. m.	7 738	7 548	7 900	8 090
privata	5 078	4 914	5 000	5 230
offentliga	2 660	2 634	2 900	2 860
Lagerförändring	+ 445	— 31	+ 40	+ 260
Export	6 044	6 449	7 000	7 730
Varuinsats	3 712	3 876	3 970	4 140
industri	1 842	1 899	1 980	2 070
byggnadsverksamhet	1 870	1 977	1 990	2 070
Summa användning	21 752	21 616	23 090	24 810

¹ Denna balans mäter produktionen av de varor som definitionsmässigt klassificerats som verkstadsprodukter. Den visar för 1959—1960 en liten överskattning men för perioden 1960—1966 en systematisk underskattning jämfört med statistiska centralbyråns årsberäkningar över produktionsutvecklingen (mätt i förädlingsvärde) inom verkstadsindustrin, definierad som de arbetsställen som huvudsakligen tillverkar verkstadsprodukter. Avvikelsen torde emellertid inte enbart bero på denna definitionsolikhet. Den långsammare produktionsökningen enligt balansen kan sannolikt också hänföras till dels systematiska fel i de på nationalräkenskapen grundade beräkningarna av komponenterna på användningssidan dels skillnaden i de prisdeflateror som använts vid produktionsvolymberäkningarna resp. vid deflatering av nationalräkenskapen.

Källa: Konjunkturinstitutet.

duktionsökningen tycks ha varit starkast inom transportmedelsindustrin, som även under 1967 var den delbransch som hävdade sig bäst.

Produktionsutvecklingen för året som helhet liksom för 1969 har bedömts med hjälp av en försörjningsbalans för verkstadsprodukter (tabell 2). Härvid skall dock nämnas att den import- och exportutveckling som presenteras i balansen avviker från den som redovisas i avsnittet om utrikeshandeln. Till en del beror avvikelsen på olika definitioner av begreppet verkstadsprodukter — sålunda ingår här till skillnad från handelsstatistikens definition i såväl importen som exporten t. ex. flygplan och vapen. Framför allt förklaras skillnaderna emellertid av att de import- och exportprisindex som används i handelsstatistiken inte använts vid deflateringen i försörjningsbalansen, eftersom dessa sannolikt överskattat prisstegringarna framför allt vad gäller exporten under 1967. Såväl import som export har i balansen i stället deflaterats med pristal som i huvudsak grundas på företagens uppgifter i enkäterna om verkstadsexporten. Importprisutvecklingen 1968 har dock reducerats med hänsyn till en kalkylerad sänkning av importpriserna till följd av devalveringarna i slutet av 1967.

En faktor att ta speciell hänsyn till då det gäller utvecklingen 1966—1968 är olikheten 1967 och 1968 av förändringen i lager av varor i arbete inom verkstadsindustrin. Enligt nationalräkenskapens uppgifter minskade dessa lager med drygt 20 milj. kr. i 1959 års priser under 1967. För 1968 däremot beräknas de ha ökat med ca 50 milj. kr. Då förädlingsvärdet i dessa varor måste antas vara betydligt mindre än i de övriga komponenterna i balansen, ger dessa förändringar ett något för starkt utslag i den genom balansen mätta produktionsutvecklingen, således en för stor minskning 1967 och en för stark ökning 1968. Vidare föreligger möjligen en felperiodisering i nationalräkenskapen — som kan vara av storleksordningen 100 milj. kr. — så att 1968 överskattats och 1967 underskattats. För en sådan slutsats talar det förhållandet, att balansen ojusterat ger en produktionsökning på drygt 7 %. På grund av att balansen tidigare visat sig underskatta produktionsökningarna (se not till tabell 2), skulle man egentligen justera upp produktionsuppgången till drygt 8 %, vilket förefaller osannolikt högt.

Med hänsyn till vad som ovan framhållits har den ur balansen erhållna produktionsökningen justerats ned och produktionen inom verkstadsindustrin beräknas ha ökat med drygt 6 % 1967—1968. Ökningen bärs främst upp av exportuppgången, som preliminärt beräknats till 8 à 9 %, samt en stark tillväxt i den privata konsumtionen av verkstadsprodukter — främst beroende på en beräknad drygt 20-procentig ökning av bilköpen. Importen beräknas preliminärt ha ökat med 6 % i volym.

Under 1969 beräknas den inhemska efterfrågeökningen bli något lägre än 1968, främst beroende på en liten tillbakagång i de offentliga maskininvesteringarna, vilka ökade kraftigt 1968. De privata investeringarna beräknas samtidigt komma att öka något mera än 1968. Uppgången för varaktiga konsumtionsvaror väntas bli något lägre 1969 än 1968 på grund av en väntad lägre ökningstakt då det gäller nyinköp av bilar. Exportvolymen beräknas stiga något snabbare än 1968, nämligen med 10 à 11 %. Med en kalkylerad samtidig importökning på ca 9 % ger balansen en produktionsökning på 6,5 %, som med hänsyn till ovannämnda korrigeringar justerats upp till närmare 8 %.

Efterfrågan på *sågade och hyvlade trävaror* ökade kraftigt under 1968. Exportleveranserna beräknas preliminärt ha uppgått till 1 340 tusen stds, vilket innebär en ökning med 13 % utöver den redan 1967 höga nivån. Samtidigt steg den inhemska efterfrågan något mera än 1967. Den starka efterfrågan ledde till en kraftig produktionsuppdragning och för 1968 som helhet beräknas produktionen preliminärt ha legat omkring 11 % över 1967 års nivå. Produktionsuppgången var störst vid de mindre sågarna, vilka hade dragit ned sin produktion kraftigt under 1967. Sannolikt har den livliga efterfrågan också lett till att sågverken kunnat reducera sina lager något under 1968.

Produktionsutvecklingen under 1969 har bedömts med hjälp av en för-

Tabell IV: 3. Försörjningsbalans för sågade och hyvlade trävaror 1966—1969

1 000 stds

	1966	1967	1968 (prel.)	1969 (prognos)
Produktion	2 134	2 050	2 275	2 370
Import	35	29	35	35
Summa tillgång	2 169	2 079	2 310	2 405
Export	1 075	1 189	1 340	1 320
Varuinsats	1 144	1 166	1 210	1 275
industri	711	716	755	805
byggnadsverksamhet	433	450	455	470
Lagerförändring	+ 78	+ 26	— 25	+ 25
Saldopost	— 128	— 302	— 215	— 215
Summa användning	2 169	2 079	2 310	2 405

Källa: Konjunkturinstitutet.

sörjningsbalans för sågade och hyvlade trävaror (tabell 3). Balansen tyder på en produktionsökning på omkring 4 % jämfört med 1968. Denna produktionsökning torde framför allt komma att hänföra sig till de större sågverken, som strävar efter att hålla ett högt kapacitetsutnyttjande och som dessutom får ett ganska stort kapacitetstillskott under 1969.

Såsom framgår av balansen beräknas exporten falla tillbaka något under 1969 — med 1 à 2 % från den mycket höga fjolårsnivån (se avsnittet om exporten). Den inhemska efterfrågan väntas fortsätta att öka i ungefär samma takt som under 1968. Vidare har kalkylerats med en lagerökning vid sågverken under 1969, delvis sammanhängande med att krav på större lagrehållning hos producenterna kan bli följderna av övergången till metermått för trävaror den 1 april 1970.

Efter en relativt matt utveckling under ett par år steg produktionen inom *träindustri exklusive sågverk* i början av 1968 och för året som helhet torde en produktionsökning med ca 6 % ha skett för denna grupp. Detta kan i första hand tillskrivas en genom byggnadsverksamhetens omfattning och inriktning ökad produktion av snickerier och trähus. Samtidigt ledde den kraftiga ökningen av möbelkonsumtionen till en produktionsuppgång inom möbelindustrin, trots att en stor del av konsumtionstillväxten tillgodosågs genom en starkt stegrad import.

För 1969 beräknas produktionsuppgången för denna grupp bli av ungefär samma storlek som 1968. En något högre uppgång kalkyleras i de av byggnadsverksamheten beroende delarna inom branschen. Samtidigt kan man dock räkna med en lägre tillväxt i de konsumtionsinriktade delarna av branschen med hänsyn till den prognoserade lägre ökningstakten i den privata konsumtionen.

En summering av de ovan redovisade utvecklingstendenserna inom trä-

industrins olika branscher skulle för den *totala träindustrin* innebära en produktionsökning 1967—1968 på ca 8 % samt en produktionsökning 1968—1969 på 5 %.

Den bristande balansen mellan kapacitet och efterfrågan inom den svenska *massaindustrin* ledde till att produktionsbegränsningar genomfördes under de två första tertialen 1968. Produktionsvolymen kom därmed under de tre första kvartalen 1968 att minska med ca 3 % jämfört med motsvarande period 1967. Under de sista månaderna 1968 ökade orderingången emellertid markant och såväl produktion som exportleveranser steg kraftigt. Preliminärt beräknas därmed produktionsvolymen för 1968 som helhet ha legat på ungefär samma nivå som 1967. Tillväxten i exportvolymen beräknas ha varit ca 2 % 1967—1968, samtidigt som hemmamarknadsleveranserna ökat kraftigt. Denna leverans- och produktionsutveckling har möjliggjort en minskning av producentlagren.

Produktionen av kemisk avsalumassa uppgick under 1968 till drygt 3,5 miljoner ton vilket i stort sett är samma kvantitet som 1967. Utvecklingen skiljer sig påtagligt för de olika kvaliteterna. Såväl produktion som leveranser av blekt sulfat ökade kraftigt medan minskningar registrerades inom övriga sektorer. Avsalumarknaden för oblekt sulfat har fortsatt att minska genom ökad vidareförädling av denna kvalitet inom integrerade massafabriker-pappersbruk. Utbudet av blekt sulfit minskade genom ytterligare företagsnedläggelser och marknaden för oblekt sulfit har krympt genom ökad användning av blekt sulfat.

För den mekaniska massan har avsättningsläget förbättrats under 1968. Den ökade exporten har inte resulterat i någon höjning av produktionsnivån då producenterna skurit ned lagren.

Den i slutet av 1968 ökade efterfrågan på massa kan möjligen ha varit en reaktion på en förväntad prishöjning, vilken också genomfördes i november. Dessa order torde inte helt kunna effektueras under sista kvartalet 1968, varför en stor del kommer att levereras under de första månaderna 1969. För 1969 som helhet beräknas den totala massaexporten öka med 3 1/2 % i volym. Den prognoserade knappt 5-procentiga ökningen av exporten av kemisk massa beräknas i stort sett utgöras av stigande leveranser av blekt sulfat, medan exporten av övriga kvaliteter beräknas bibehållas på 1968 års nivå.

Även under 1969 torde producenterna komma att anpassa produktionen efter avsättningsmöjligheterna. Med den ovan angivna efterfrågeutvecklingen och ett antagande om att inga större lagerförändringar sker under 1969 beräknas produktionen av avsalumassa öka med ca 5 % 1968—1969. Produktionskapaciteten 1969 kommer dock att vara större än den beräknade produktionen varför driftsinskränkningar torde komma att genomföras även 1969.

Läget inom *pappers- och pappindustrin* förbättrades påtagligt under 1968.

Leveransutvecklingen, som stagnerade under 1967, visade en kraftig ökning under 1968. Exporten beräknas ha ökat nära 17 % i kvantitet samtidigt som avsättningen på hemmamarknaden stigit med 7 %. Produktionen ökade kraftigt under årets lopp vilket belyses av nedanstående tablå över produktionsvolymens utveckling under 1967 och de tre första kvartalen 1968 (säsongsrensade uppgifter, 1967 = 100):

	1 kv.	2 kv.	3 kv.	4 kv.
1967	98	99	103	100
1968	103	107	114	

Jämsides med produktionsstegringen ökade kapacitetsutnyttjandet successivt under 1968 och pappersbruken var vid årets slut uppe i ett mycket högt kapacitetsutnyttjande. För 1968 som helhet beräknas produktionen ha uppgått till ca 3,6 miljoner ton papper och papp, vilket innebär en volymmässig ökning på ca 9 % jämfört med 1967. För tidningspapper noterades en stegring på närmare 14 %, medan uppgången för övrigt papper och papp stannade vid omkring 8 %. Den starka efterfrågan har dessutom lett till att producenterna under 1968 minskade de lager, som byggts upp under 1967.

Den bedömning av pappersexporten 1968—1969 som gjorts inom konjunkturinstitutet, och som närmare redovisas i kapitel III, innebär i det närmaste en halvering av ökningstakten 1967—1968. Hemmamarknadsleveranserna beräknas samtidigt fortsätta att öka, dock i något lägre takt än under 1968. Under förutsättning av ungefär oförändrad lagerhållning i producentledet under 1969 skulle denna efterfrågeutveckling leda till en volymmässig ökning av produktionen 1968—1969 på 8 à 9 %.

Produktionen inom *livsmedelsindustrin inklusive dryckesvaru- och tobaksindustrin* ökade 1968 med ca 3 %. Den egentliga livsmedelsindustrins utveckling var ganska matt under 1968 och produktionen beräknas ha ökat med endast ca en halv procent. Dryckesvaruindustrin visar däremot hög ökningstakt, ca 15 %, medan tobaksfabrikernas produktion minskat obetydligt, ca 1 %.

För 1969 får man räkna med en något lägre ökning av produktionen inom denna sektor på grund av en beräknad lägre ökningstakt av livsmedelskonsumtionen.

Vad gäller produktionen inom *textil-, beklädnads- och sömnadsindustrin* föreligger när detta skrivs produktionssiffror endast t. o. m. första halvåret 1968. Det förefaller emellertid av barometerdata att döma som om produktionstakten inom den egentliga textilindustrin (exkl. trikå) och den icke konfektionsinriktade sömnadsindustrin skulle ha ökat, medan tillverkningen inom övriga delar av branschen varit oförändrat svag under tredje kvartalet. Detta skulle betyda att skoproduktionen under de tre första kvartalen 1968 legat 12 % under motsvarande nivå 1967, konfektionsindustrins produktion 3—4 % lägre än 1967 och trikåttillverkningen på ungefär samma

nivå. Det är inte troligt att utvecklingen under sista kvartalet 1968 anmärkningsvärt avvikit från den som rådde tidigare under året. Textil-, beklädnads- och sömnadsindustrins samlade produktion för helåret 1968 kan därför uppskattas ha varit 2 å 3 % lägre än 1967. En sådan utveckling går också väl in i konjunkturinstitutets försörjningsbalans för beklädnadsvaror, där produktionsminskningen framräknats till 4,5 %. Balansens utbudssida inrymmer vidare en importvolymtillväxt på 11 %. På efterfrågesidan har kalkylerats med en konsumtionsökning på 2 %, en lagerökning — knappt hälften av konsumtionsökningen — samt en exportuppgång på 8 %.

Till grund för bedömningen av utvecklingen 1969 ligger ovannämnda balans för beklädnadsvaror. I denna har konsumtionsökningen för dessa varor uppskattats till ca 2 % — på basis av konjunkturinstitutets prognos för konsumtionen av icke varaktiga konsumtionsvaror (exkl. livsmedel). Vidare har lagerökningen bedömts bli måttlig eller något lägre än 1968. Den totala inhemska efterfrågan kan av estimerade samband att döma väntas ge upphov till en importökning på 9 %. Exporten slutligen beräknas öka med 10 %. Dessa beräkningar leder fram till en svag minskning av beklädnadsproduktionen 1969. Å andra sidan torde en måttlig produktionsökning inom den egentliga textilindustrin (exkl. trikå) samt övrig sömnadsindustri väga upp denna produktionsminskning, varför den samlade sektorns produktion 1969 torde komma att stiga med en knapp procent.

De hittills berörda branscherna svarar för drygt 80 % av den totala industriproduktionen. För återstående industrisektorer, som i tabell 4 ingår under benämningen *övriga branscher*, är produktionsutvecklingen efter 1966 till övervägande delen mycket bristfälligt belyst. Den i tabellen angivna utvecklingen 1967—1969 syftar huvudsakligen till att ge en ungefärlig uppskattning av produktionsförändringarna inom dessa branscher sammanlagda. Jord- och sten, kemisk-teknisk samt grafisk industri utgör de förädlingsvärdemässigt tyngst vägande branscherna inom gruppen, som också innefattar pappersvaru-, läder- och gummivaruindustri. Nedan berörs utvecklingen inom de två förstnämnda av dessa branscher.

Produktionsvolymens ökning inom *jord- och stenindustrin* tycks ha varit av ungefär samma storleksordning 1968 som 1967, nämligen ca 3 %. Med hänsyn till byggnadsverksamhetens prognoserade omfattning 1969 beräknas produktionsökningen 1968—1969 komma att bli något litet högre.

Den starka expansion som präglat den *kemisk-tekniska industrin* under de senaste åren tycks ha fortsatt under 1968. Liksom 1967 visar oljeraffinaderierna en mycket kraftig produktionsökning — ca 45 % — vilket lett till att de nu svarar för 11 å 12 % av produktionen inom branschen. För övriga delar av branschen, som dock till större delen är mycket bristfälligt täckta av statistik, tycks ökningen ha fortsatt, dock i något lägre takt än 1967.

Under 1969, då oljeraffinaderiernas kapacitetstillväxt tillsvidare synes upphöra, väntas ökningstakten för denna delbransch avta betydligt. Ök-

Tabell IV: 4. Industriproduktionens utveckling 1967—1969

Procentuella volymförändringar

	1967—1968 (prel.)	1968—1969 (prognos)
Järnmalmgruvor	12	5
Järn- och andra metallverk	9	9
Verkstadsindustri, exkl. varv	6	8
Träindustri	8	5
Massaindustri	0	5
Pappers- och pappindustri	9	9
Livsmedelsindustri	3	2
Textil- och beklädnadsindustri	—3	1
Övriga branscher, exkl. varv	7	6
Totala industrin	6	6

Källa: Konjunkturinstitutet.

ningen inom övriga delar av branschen antas bli ungefär densamma som under 1968. Den totala produktionsökningen 1968—1969 inom kemisk-teknisk industri skulle därmed bli ett par tre procent lägre än 1967—1968.

Totalt för gruppen *övriga branscher* torde man med hänsyn till ovanstående kunna räkna med en produktionsökning på ungefär 7 % för 1967—1968 och omkring 6 % för 1968—1969.

Ovanstående genomgång av de olika industribranschernas utveckling under 1968 ger till resultat, att den *totala industriproduktionen* kan beräknas ha ökat med ungefär 6 % 1967—1968 mot endast 2 % ett år tidigare. Produktionsuppdragande 1968 är främst de höga ökningstalen för gruvor, järn- och metallverk samt trä-, pappers- och kemisk industri jämte den åter relativt goda tillväxten inom den tungt vägande verkstadsindustrin.

För 1969 implicerar — såsom ovan redovisats — de givna prognoserna för konsumtion, investeringar, lagerförändringar, export och import en produktionsuppgång i samma takt som 1968, dvs. med omkring 6 %. Ökningstakten från 1968 bibehålls i stort sett för metall- och pappersindustrin. Dämpningen i tillväxttakten för framför allt gruvor och träindustri uppvägs av att produktionsökningar under 1969 beräknas komma till stånd inom massa- samt textil- och beklädnadsindustrin.

2. Skogsbruket

De konsekvenser den ovan redovisade utvecklingen inom skogsindustrierna samt föreliggande export-, import- och lagerprognoser beräknas få för skogsbruket har sammanfattats i en försörjningsbalans för rundvirke (tabell 5).

Som framgår av balansen beräknas avverkningarna under 1968 ha varit omkring 9 % lägre än 1967. Produktionsminskningen är nästan helt hänför-

Tabell IV: 5. Försörjningsbalans för rundvirke 1965—1969

1 000 kbm, fast mått utan bark (barr- och lövträ)

	1965	1966	1967	1968 (prel.)	1969 (prognos)
Produktion	49 741	48 918	53 980	48 880	53 620
sågtimmer	19 815	18 970	18 290	19 850	20 770
massa- och boardved.....	25 446	25 617	31 480	24 930	28 860
övrigt rundvirke.....	4 480	4 331	4 210	4 100	3 990
Import	389	373	413	370	370
Summa tillgång	50 130	49 291	54 393	49 250	53 990
Export	2 169	2 103	2 645	2 740	2 595
Lagerförändring	— 2 583	— 1 697	+ 2 703	— 4 700	— 2 050
Förbrukning.....	50 544	48 885	49 045	51 210	53 445
sågtimmer	19 255	18 544	17 845	19 800	20 610
massa- och boardved.....	26 975	26 136	27 105	27 420	28 960
övrigt rundvirke.....	4 314	4 205	4 095	3 990	3 875
Summa användning	50 130	49 291	54 393	49 250	53 990

Källa: Konjunkturinstitutet.

lig till massaveden, där den beräknas ha varit drygt 20 %, medan produktionen av sågtimmer stigit med ca 9 %. Den kraftiga minskningen för massaveden förklaras av att en lageromsvängning skett från 1967 till 1968. Efter en opåräknad lagerökning under 1967 på 2,7 miljoner kubikmeter massaved beräknas en minskning med omkring 4,5 miljoner kubikmeter ha skett under 1968. Den sammanlagda förbrukningen av rundvirke beräknas ha stigit med 4 1/2 %, en ökning som framför allt hänför sig till sågtimret.

Under 1969 beräknas förbrukningen av rundvirke stiga med 4 à 5 %, varvid ökningen beräknas bli något större för massaveden än för sågtimret. Massavedslagren har antagits komma att fortsätta att minska med ca 2 miljoner kubikmeter. Exporten av rundvirke har stigit kraftigt främst på grund av ökad export till Norge under 1967 och 1968. Denna export väntas falla tillbaka något under 1969, vilket framför allt förklarar den prognoserade minskningen i exporten med 5 %. Ett realiserande av den sålunda skisserade efterfrågan under 1969 skulle innebära en ökning av skogsavverkningarna med ca 10 %.

3. Övriga näringsgrenar och den totala produktionen

Jordbrukets bidrag till bruttonationalprodukten beräknas av jordbruksnämnden ha ökat med ca 3 % i volym 1967—1968. Animalieproduktionen och produktionen av vegetabilier beräknas ha ökat i ungefär samma tak. För 1969 räknar jordbruksnämnden med en minskning av jordbrukets bidrag till bruttonationalprodukten med ca 11,5 % i volym. Produktionen av vegetabilier, framför allt brödsäd och oljeväxter, beräknas minska kraftigt under förutsättning av normal skörd.

Elkraftsproduktionen ökade, enligt centrala driftledningen, med 5,5 % i volym 1967—1968. Ökningen ligger främst på värmekraftproduktionen. Förbrukning av elkraft för prima ändamål steg med ca 8 % 1967—1968, samma stegringstakt som väntas för 1968—1969. Produktionsökningen totalt 1968—1969 skulle enligt driftledningens beräkningar komma att uppgå till drygt 1 %.

Utvecklingen inom *byggnads- och anläggningsverksamheten* beskrivs utförligt i kapitel VII. De där framlagda beräkningarna tyder på en volymmässig ökning av byggnads- och anläggningsinvesteringarna med knappt 2 % 1967—1968 och ca 4 % 1968—1969.

De förändringstal för produktionsvolymen inom olika näringsgrenar som redovisats ovan sammanfattas i nedanstående tablå. Produktionen av varor och kraft skulle ha ökat med drygt 4 % i volym 1968, obetydligt högre ökning väntas för 1969. Industriproduktionen beräknas komma att öka i ungefär samma takt 1969 som 1968, ca 6 %, medan ökningstakten i byggnadsinvesteringar väntas komma att fördubblas 1969. För elkraftsproduktionen 1969 förväntas en påtagligt avsakande ökningstakt jämfört med 1968. Produktionen inom jordbruk och skogsbruk beräknas minska med ca 11,5 % respektive öka med drygt 9,5 % 1969.

Bruttonationalproduktens ökning 1967—1968 med 3,5 % skulle med ovan angivna förutsättningar angående varu- och kraftproduktionen, innebära att tjänstesektorernas produktion, kalkylerad som restpost, ökat med knappt 3 %. Mot en beräknad ökning av bruttonationalprodukten om ca 4 % 1968—1969 svarar på motsvarande sätt en ökning av tjänsteproduktionen med ca 3,5 %, vilket synes vara en mer normal ökningstakt än det orealistiskt låga värde, som residualt erhålls för 1968. De offentliga tjänsterna väntas komma att öka med 6 % 1969 mot 7,5 % 1968, medan de privata tjänsternas tillväxt 1969 residualt skulle utgöra 3 %.

Förändringar i produktionsvolym			
	1967—1968	1968—1969	
	procent	mkr i 1968 års priser	procent
Jordbruk	3	— 500	— 11,5
Skogsbruk	—9,5	250	9,5
Industri	6	2 600	6
Byggnadsverksamhet	2	500	4
Elkraftsproduktion	5,5	50	1
<i>Summa varu- och kraftproduktion</i>	<i>4</i>	<i>2 900</i>	<i>4,5</i>
<i>Tjänstesektorerna</i>	<i>3</i>	<i>2 800</i>	<i>3,5</i>
Total produktion	3,5	5 700	4

V. Arbetsmarknaden

1. Arbetsmarknaden under 1968

Läget på arbetsmarknaden under 1968 kan karakteriseras med att efterfrågan på arbetskraft, mätt med antalet obesatta platser vid månadens mitt, efter att säsongrensat ha nått sin lägsta nivå under senare delen av 1967 varit i stort sett stigande. Arbetslösheten var dock fram till hösten fortfarande högre än under 1967. En tillfällig försvagning i utvecklingen torde ha ägt rum under sommarmånaderna. Därefter synes emellertid efterfrågan ha fortsatt att stiga, och den registrerade arbetslösheten var under fjärde kvartalet 1968 något lägre än under samma period 1967.

Efterfrågan på arbetskraft

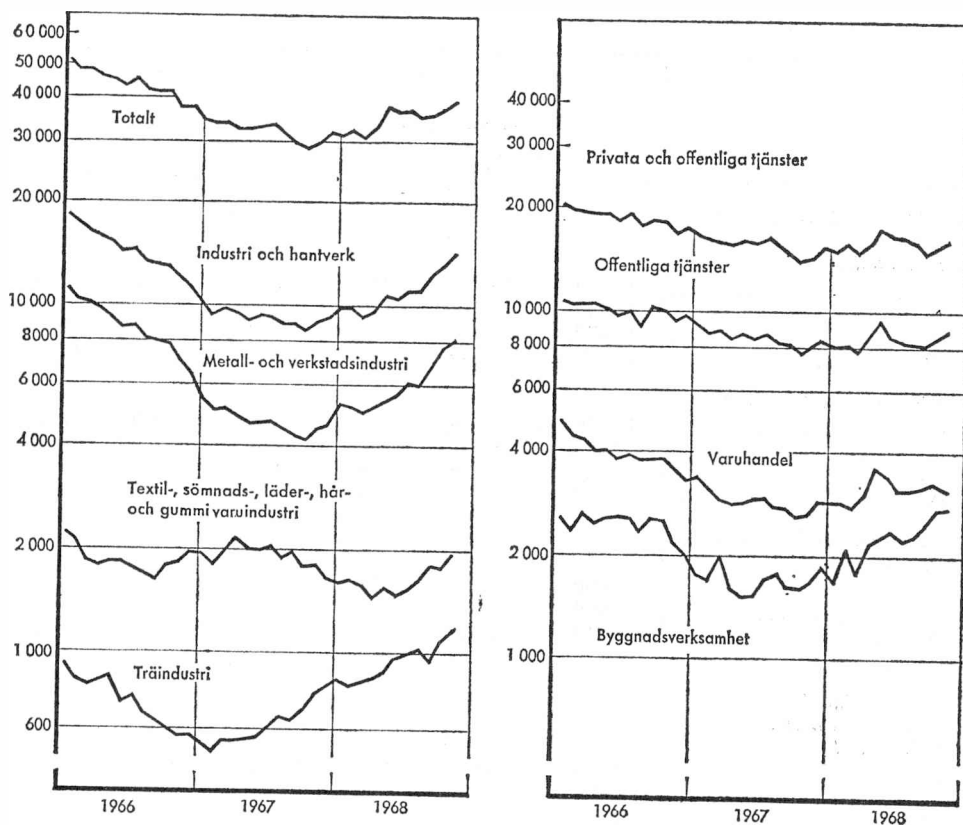
Serien över obesatta platser torde vara den lämpligaste för att belysa efterfrågan på arbetskraft. Serien redovisas också med fördelning både på näringsgrenar och på län. Från och med april 1968 har antalet obesatta platser varje månad varit högre än motsvarande månadstal för 1967, och i december 1968 var uppgången 31 %. Antalet obesatta platser uppgick därmed till 37 010, och var även klart högre än värdena för december 1966 och 1962.

För vissa näringsgrenar visas i diagram 1 säsongrensade kurvor för serien över obesatta platser t. o. m. november 1968. Av diagrammet framgår att trenden för den på detta sätt mätta efterfrågan varit uppåtriktad under det senaste året. Utvecklingstendensen har varit likartad i flertalet branscher och näringsgrenar. En fortsatt uppgång ägde rum mellan november och december 1968. Den kraftigaste, och i stort sett obrutna, uppgången ägde rum inom industrin, där metall- och verkstadsindustrin väger tyngst. Även inom skogsindustrierna var uppgången markerad, och inom träindustrin framträdde den redan i början av 1967. Däremot synes den tidigare nedgången inom textilindustrin m. m. ha upphört först under mitten av 1968. Inom byggnadsverksamheten steg antalet obesatta platser från senare delen av 1967, medan vändningen uppåt inom handel och samfärdsel kom något senare. Inom de offentliga tjänsterna har uppgången inte varit lika kraftig som inom de övriga sektorerna, vilket torde bero på att möjligheter förelegat att i högre grad än tidigare tillgodose behoven av arbetskraft. I detta sammanhang måste också påpekas att den nedgång i antalet obesatta platser som tidigare skedde ej heller var lika kraftig inom tjänstesektorn.

Trots att antalet obesatta platser under större delen av 1968 varit högre än under 1967 har antalet under en månad vid arbetsförmedlingarna *nyanmällda* lediga platser varje månad under perioden januari—oktober 1968 varit lägre än motsvarande värden för 1967. Skillnaden uppgick under okto-

Diagram V: 1. Antal lediga platser vid månadens mitt 1966—nov. 1968

Säsongrensade månadssiffror. Log skala

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen och konjunkturinstitutet.

ber 1968 till mindre än 2 %. Nedgången i antalet nyanmälda lediga platser kan vara en effekt av den omläggning från början av 1968 som skett av förmedlingsverksamhetens rutiner. En tänkbar förklaring till den olikartade utvecklingen kan också vara att efterfrågan på arbetskraft i huvudsak torde avse yrkesutbildad personal, medan utbudet, delvis som en följd av den successiva sysselsättningsnedgången från högkonjunkturåret 1965, till stor del utgörs av arbetskraft med lägre konkurrenskraft på arbetsmarknaden. Då vidare arbetskraftens rörlighet fortfarande synes vara låg, kan det förhållandet uppstå att nytillskottet av lediga platser minskar medan det otillfredsställda arbetskraftsbehovet ökar.

Utvecklingen kan i viss mån även belysas med konjunkturinstitutets barometerundersökningar för industrin och byggnadsverksamheten. Av dessa framgår, såsom utförligt redovisades i konjunkturinstitutets höstrapport, att andelen företag som uppgivit brist på yrkesarbetare respektive andra arbetare inom industrin var låg under såväl 1967 som första halvåret 1968, me-

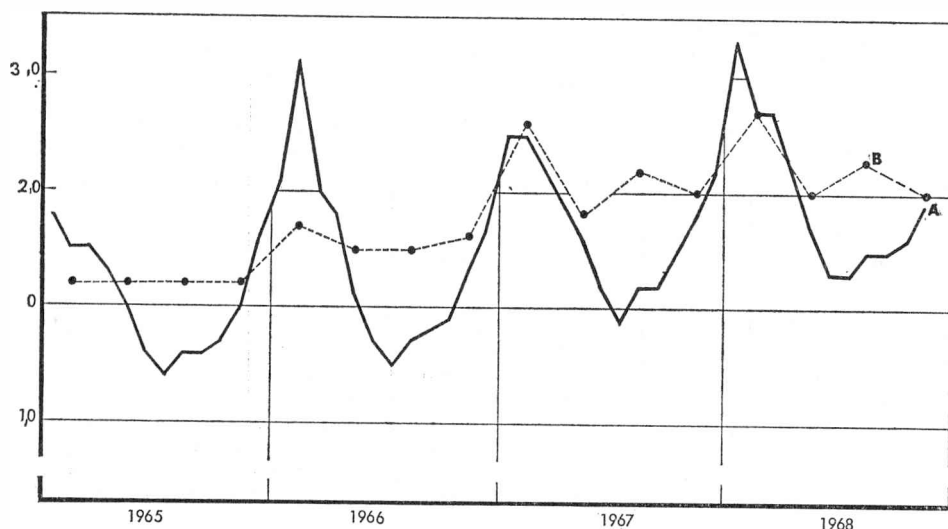
Tabell V.1. Den registrerade arbetslösheten 1967 och 1968 regionalt och branschvis
Kvartalsgenomsnitt

	Arbetslöshetsförsäkrade				Samtliga arbetslösa	varav: kvinnor
	Industri- arbetare	Byggnads- arbetare	Skogs- arbetare	Övriga		
<i>I. Antal registrerade arbetslösa 1968</i>						
<i>1. Hela landet</i>						
I.....	14 200	19 390	2 210	12 740	56 620	9 820
II.....	11 090	8 100	2 170	8 020	35 240	7 580
III.....	11 730	3 970	1 510	6 720	30 520	7 900
IV.....	12 360	7 780	2 070	9 370	38 160	9 210
<i>2. Södra och mellersta Sverige</i>						
I.....	10 110	12 960	240	7 630	36 070	6 310
II.....	7 820	4 190	100	4 120	19 940	4 970
III.....	8 520	2 170	110	3 860	18 910	5 240
IV.....	8 590	3 920	150	5 070	21 640	5 860
<i>3. Värmland, Dalarna och Norrland</i>						
I.....	4 090	6 430	1 970	5 110	20 550	3 510
II.....	3 270	3 910	2 070	3 900	15 300	2 610
III.....	3 210	1 800	1 400	2 860	11 610	2 660
IV.....	3 770	3 860	1 920	4 300	16 520	3 350
<i>II. Förändring från motsvarande period 1967</i>						
<i>1. Hela landet</i>						
I.....	2 710	2 250	570	3 530	9 960	1 670
II.....	1 750	— 850	520	1 740	2 930	1 560
III.....	2 890	— 140	720	1 760	5 160	1 430
IV.....	540	— 1 200	380	1 030	— 900	460
<i>2. Södra och mellersta Sverige</i>						
I.....	1 560	1 670	130	2 100	5 710	840
II.....	1 190	— 1 260	50	800	560	1 110
III.....	1 940	— 600	70	820	1 930	1 000
IV.....	70	— 1 460	20	220	— 2 550	220
<i>3. Värmland, Dalarna och Norrland</i>						
I.....	1 150	580	440	1 430	4 250	830
II.....	560	410	470	940	2 370	450
III.....	950	460	650	940	3 230	430
IV.....	470	260	360	810	1 350	240

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

dan septemberbarometern indikerade något ökad arbetskraftsbrist. Av preliminära resultat från decemberbarometern synes det framgå att andelen industriföretag som uppgivit brist på yrkesarbetare ökat något ytterligare. Bristen på tjänstemannapersonal var dock fortfarande obetydlig, och inom byggnadsverksamheten efterfrågades huvudsakligen träarbetare.

Diagram V:2. Arbetslöshetsprocenten 1965—1968

A = Antal arbetslöshetsförsäkrade arbetslösa i procent av medlemsantalet i arbetslöshetskassorna vid månadens mitt.

B = Arbetslösheten i procent av arbetskraften enligt arbetskraftsundersökningarna i februari, maj, augusti och november.

Källor: Arbetsmarknadsstyrelsen och statistiska centralbyrån.

Arbetslöshet m. m.

Som framgår av tabell 1 var antalet registrerade arbetslösa under första kvartalet 1968 nästan 10 000 fler än under samma period 1967, medan ökningen för andra kvartalet uppgick till 2 900. Mellan andra och tredje kvartalen 1968 avvek utvecklingen från den säsongmässigt normala, och för industriarbetare i södra och mellersta Sverige registrerades t. o. m. en ökning i arbetslösheten mellan juni och juli 1968, vilken emellertid till stor del förklaras av att arbetstagare, som varit anställda för kort tid för att vara berättigade till semesterersättning, under semestern anmälde sig som arbetslösa. Mellan tredje kvartalen 1967 och 1968 ökade antalet arbetslösa personer med över 5 000. Jämförelser med 1967 blir dock inte helt korrekta, då arbetslöshetstalen även påverkas av förändringar i arbetsmarknadspolitiken från den 1 juli 1968. Sålunda hade t. o. m. den 30 september inkommit ca 1 850 ansökningar om statligt omställningsbidrag, och av dessa uppgav sig drygt 900 inte tidigare ha haft kontakt med arbetsförmedlingen. I mitten av november hade motsvarande tal stigit till ca 2 500 respektive 1 400. Även möjligheten till förlängd ersättning från arbetslöshetskassa torde i någon mån ha påverkat arbetslöshetstalen. Under juli och augusti utbetalades sådana ersättningar avseende 2 250 personer. Trots den inverkan dessa arbets-

Tabell V.2. Antal personer berörda av vissa arbetsmarknadsåtgärder 1967—1968

År, kvartal	I arbetsmarknads- utbildning		I bered- skapsarbeten ¹		Beviljade start- hjälpbidrag	
	Kvartals- genom- snitt	Förändring från före- gående år	Kvartals- genom- snitt	Förändring från före- gående år	Totalt under perioden	Förändring från före- gående år
1967 I	24 510	4 680	13 050	3 870	4 160	—1 130
II	23 650	4 740	11 070	4 050	4 480	—1 080
III	18 970	3 330	7 360	2 570	4 930	1 020
okt.—nov.	26 370	5 370	9 180	2 890	3 990	1 450
1968 I	32 970	8 460	19 770	6 720	6 120	1 960
II	30 700	7 050	18 200	7 130	6 320	1 840
III	21 190	2 220	11 150	3 790	7 360	2 430
okt.—nov.	33 060	6 690	14 030	4 850	5 040	1 050

¹ Här redovisas, jämfört med tidigare, även arbetare som anstälts på grund av att de erfordras för arbetets bedrivande samt det stora antalet personer i särskilda beredskapsarbeten (tidigare benämnd beredskapsarbeten för handikappade). Däremot innefattas ej anställda vid s.k. T-arbeten och arbeten för specialanvisade, dvs. personer vilka som regel ej kan inträda på arbetsmarknaden.

Källa: Arbetsmarknadsstyrelsen.

marknadspolitiska åtgärder haft registrerades en nedgång i arbetslösheten med 900 personer mellan fjärde kvartalen 1967 och 1968.

I diagram 2 visas det relativa antalet kassamedlemmar som vid mitten av varje månad rapporterats arbetslösa under perioden januari 1965—november 1968. Som jämförelse har lagts in kurvan för det relativa arbetslöshets-talet, vilket erhålls ur de kvartalsvisa arbetskraftsundersökningarna och anger den andel som uppgivit sig vara arbetslösa av den beräknade totala arbetskraften. Utvecklingen med stigande arbetslöshet sedan 1965 framkommer tydligt ur de båda serierna trots olikheter i definitioner och bakomliggande institutionella förhållanden. 1968 förefaller arbetslöshetsprocenten ha uppgått till drygt 2 % mot inte stort mer än 1 % 1965.

Av ökningen 1967—1968 i antalet personer som beviljats starthjälp hänförde sig den största delen till skogslänen, och motsvarande gäller för beredskapsarbeten. De regionala skillnaderna på arbetsmarknaden har dock fortsatt att öka. Inte för någon av de i tabell 1 redovisade grupperna i skogslänen har arbetslösheten minskat sedan 1967. I södra och mellersta Sverige var antalet arbetslösa byggnadsarbetare fr. o. m. andra kvartalet 1968 lägre än under 1967, och medan en nedgång i totala antalet arbetslösa personer med 2 500 registrerades i dessa län under fjärde kvartalet 1968 jämfört med 1967 ökade arbetslösheten i skogslänen med 1 700 personer. En liknande bild av de regionala skillnaderna i sysselsättningsläget erhålls även vid ett studium av serien över obesatta platser.

I tabell 2 redovisas antalet personer som berörts av vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Dessa har, såsom framgår av tabellen, ökat kraftigt.

Under januari—november 1968 berördes totalt 20 640 arbetstagare av inkomna varsel om personalinskränkningar jämfört med 23 060 under samma period 1967. Inom industrin berördes 17 460 arbetstagare av varsel om personalinskränkningar mot 20 780 under 1967. Relativt betydande minskningar kunde noteras inom metall- och verkstadsindustrin, medan antalet inom textil- och sömnadsindustrin var ungefär oförändrat. Inom gruppen övriga områden var antalet berörda arbetstagare däremot högre jämfört med 1967. Ökningarna i denna grupp faller helt på skogsbruket och handeln.

Sammanfattningsvis framgår av avsnitten om efterfrågan och arbetslöshet ovan att utvecklingen mot ökande efterfrågan ännu inte medfört någon markerad omsvängning i läget på arbetsmarknaden, och regionalt synes olikheterna ha ökat.

Befolkningsutveckling och total sysselsättning

För att ha något underlag vid bedömningen av den möjliga produktions-tillväxten under kommande år är det nödvändigt att bilda sig en uppfattning om storleken av arbetskraften och dennas utnyttjande. Tillgången på arbetskraft bestäms av förändringen i befolkningen, vari även ingår en viss del av nettoinvandringen, samt av förvärvsfrekvensernas utveckling.

Folkmängden i åldrarna 15—69 år, varur huvuddelen av arbetskraften rekryteras, ökade mellan 1965 och 1966 med 42 000 personer från 5,49 miljoner. Mellan de båda följande åren sjönk ökningstakten till drygt 30 000 personer, och mellan 1967 och 1968 kan folkmängden beräknas öka med ca 24 000 personer eller 0,4 %. I detta sammanhang kan erinras om att de stora barnkullarna under 40-talet och kring sekelskiftet medför att ökningsar nu uppkommer i åldersklasserna 20—35 år och åldrarna över 55 år, medan antalet i övriga åldersklasser minskar.

Till ovanstående ökningstal har nettoinvandringen bidragit. Ungefär 80 % av denna ligger inom åldrarna 15—69 år. Totalt uppgick nettoinvandringen under 1966 till drygt 27 000 personer och under 1967 till ganska exakt 10 000 personer. Under en lång följd av år fram t. o. m. 1965 pendlade emigrationen varje år kring värdet 15 000, medan den under 1966 och 1967 ökade till nästan 20 000 personer, huvudsakligen att hänföra till ökat utflyttande till Finland och vissa länder i södra och mellersta Europa. Den under 1967 jämfört med 1966 kraftigt minskade nettoimmigrationen berodde dock främst på en nedgång i den antalsmässigt betydande invandringen från Finland, men även invandringen från flertalet övriga länder minskade klart. Under perioden januari—oktober 1968 invandrade netto 8 100 personer, och för året som helhet kan nettoinvandringen uppskattas uppgå till åtminstone 10 000 personer. Utvecklingen under loppet av året är märklig såtillvida att under första halvåret en utvandring netto med 900 personer ägde rum, vilket främst berodde på en jämfört med andra halvåret 1967 kraftigt ökad emigration. Hela nettoinvandringen under 1968 ägde således rum under andra

halvåret. Man kan förmoda att läget på den svenska arbetsmarknaden haft en betydande inverkan på utvecklingen.

Arbetskraftsutbudet bestäms vid varje tidpunkt av det antal personer som under olika förhållanden är villiga att bjuda ut en viss arbetsinsats. Då emellertid de kortsiktiga samband som kan belysa detta är mycket svåra att klarlägga, har kalkylerna i det följande anknutits till långtidsutredningens förvärvsfrekvensbegrepp. Detta definieras som antalet förvärvsarbetande inom en viss grupp i förhållande till totala folkmängden inom denna grupp och avser personer med minst halv »normal» arbetstid. Genom detta begrepps konstruktion kommer man emellertid redan i utgångsläget att exkludera ett okänt antal personers möjliga arbetsinsats.

För en beräkning av arbetskraftsutbudet, med den avgränsning som angetts ovan, har det antagits att förvärvsfrekvenserna utvecklas trendmässigt, varefter de sedan tillämpas på folkmängden. Förvärvsfrekvensernas förutsatta utveckling har härvid antagits återspegla vissa förändringar på längre sikt i institutionella, sociala och ekonomiska förhållanden. Mellan 1967 och 1968 har det på detta sätt beräknade arbetskraftstillskottet ökat med mindre än 10 000 personer, medan ökningen mellan de båda föregående åren uppgick till över 10 000 personer.

Denna utveckling måste dock ställas i relation till den på annat sätt beräknade *faktiska* sysselsättningen. Som nedan anges torde antalet förvärvsarbetande ha varit oförändrat eller eventuellt ha ökat något litet mellan 1967 och 1968 efter den inte obetydliga nedgång som ägde rum 1966—1967. Kalkylerna måste visserligen omges med breda osäkerhetsmarginaler men indikerar ett svagt minskat resursutnyttjande mellan 1967 och 1968. Även statistiken över den registrerade arbetslösheten som en indikator på det totala underutnyttjandet av arbetskraft pekar i denna riktning.

Sysselsättningsvolymen, mätt i antal arbetstimmar, torde ha minskat med ca 1 % mellan 1967 och 1968. I kapitel VI anges nettoeffekten av sysselsättningsförändringarna ha dragit ned lönesummans ökning med 1/3 procentenhet. Att dessa mått inte sammanfaller beror på olika viktsystem och på att lönesummeberäkningarna omfattar arbetstagare men inte den krympande gruppen företagare i bl. a. jordbruket (med undantag för sådana arbeten som dessa företagare utför som anställda hos andra arbetsgivare). Av tekniska skäl innefattar sysselsättningskomponenten i lönesummeberäkningarna dessutom viss övergång från lägre till högre betalda arbeten.

Sysselsättningen inom olika näringsgrenar

Jordbrukets sysselsättning mäts av statistiska centralbyrån tre gånger om året. Antalet sysselsatta minskade enligt juniräkningen med 8,5 % mellan 1967 och 1968 medan nedgången uppges till 12,5 % mellan de båda föregående åren.

Inom *skogsbruket* redovisar statistiska centralbyrån kraftiga sysselsätt-

ningsnedgångar. Antalet sysselsatta inom storskogsbruket minskade således mellan de tre första kvartalen 1967 och 1968 med 18 %, och mellan samma perioder minskade totala antalet utförda dagsverken i det enskilda skogsbruket med 23 %.

Inom *industrin* minskade enligt statistiska centralbyråns urvalsundersökning av industristatistiken för 1967 antalet arbetare med 4,9 % och antalet tjänstemän med 1,2 % från 1966, dvs. totalt en nedgång med 3,9 %. De uppgifter som hittills föreligger för 1968 tyder på fortsatta sysselsättningsnedgångar, om än i lägre takt för arbetarna. Under januari—oktober 1968 minskade enligt korttidsstatistiken antalet anställda arbetare med 3 1/2 % från motsvarande period 1967. En utveckling med under loppet av året successivt minskande differenser synes ha ägt rum. Genom att statistiken om-lagts fr. o. m. 1968 föreligger dock vissa risker för fel i jämförelsetalen, då ett förfarande med kedjning måst tillgripas. För tjänstemännen saknas kvantitativa uppgifter, men konjunkturinstitutets barometerundersökningar indikerar betydande minskningar i antalet anställda.

Antalet sysselsatta inom *bygg- och anläggningsverksamheten* synes ha minskat med ca 1/2 % 1967—1968. Ett förbättrat planeringsläge torde ha inverkat gynnsamt på produktivitetstillväxten som legat på en relativt hög nivå, om än något lägre än föregående år.

Inom *handeln* har antalet sysselsatta antagits minska något mellan 1967 och 1968. Det är dock möjligt att en viss ökning av personal med deltidsarbete ägt rum. Sysselsättningen inom *samfärdseln* torde ha varit ungefär oförändrad 1967—1968. För de *privata tjänsterna* har trendframskrivning, innebärande någon sysselsättningsökning, fått tillgripas.

Inom den *offentliga sektorn* beräknas en kraftig sysselsättningsökning ha ägt rum, främst hänförlig till kommunerna, där den i den reviderade nationalbudgeten för 1968 prognoserade uppgången synes ha överträffats väsentligt.

Sammantaget innebär de näringsgrensvisa kalkylerna, som ovan också angavs, att antalet förvärvsarbetande varit oförändrat eller ökat något mellan 1967 och 1968. Då en fortsatt arbetstidsförkortning ägt rum under 1968 kan arbetsinsatsen mätt i timmar antas ha minskat med ca 1 %.

Sysselsättningen enligt arbetskraftsundersökningarna

Statistiska centralbyrån utför fyra gånger om året arbetskraftsundersökningar. Dessa grundas på stickprov, vilka omfattar ca 12 000 personer per gång och avser att belysa befolkningens arbetskraftsstatus under en vecka i mitten av varje kvartal för de ca 6,3 miljoner individer som är över 14 år. Fr. o. m. 1966 utförs dessutom utvidgade arbetskraftsundersökningar under tiden september—november med ett urval omfattande ca 60 000 intervju-personer.

Enligt de under 1968 utförda kvartalsvisa arbetskraftsundersökningarna

skulle antalet sysselsatta ha ökat med i genomsnitt 1,3 % från 1967. Härvid bör emellertid observeras att dessa undersökningar i definitionshänseende avviker från folkräkningarna och de beräkningar som använts i detta kapitel. Sålunda avgränsas t. ex. arbetslösheten på olika sätt. Den viktigaste praktiska skillnaden är att timgränsen för personer i arbete i arbetskraftsundersökningarna satts så lågt som till en timme under mätveckan. Om alla personer i arbete uppdelas på dels en grupp som arbetat mindre än 22 timmar under mätveckan och dels en grupp som arbetat 22 timmar eller mer framkommer visserligen att de som arbetat den kortare arbetstiden utgör en inte obetydlig antalsmässig andel, ca 10 % av samtliga i arbete, men deras arbetsinsats i form av arbetade timmar är av väsentligt mindre betydelse, klart mindre än 5 % av den totalt arbetade tiden. Ett önskemål vore då att kunna särskilja dem som har den kortare arbetstiden. Detta kan emellertid inte ske, då i antalet sysselsatta även ingår de som är frånvarande från arbetet och man för denna senare, kraftigt säsongpåverkade, grupp inte har någon vetskap om den »normala» arbetstiden. Det kan emellertid nämnas att antalet personer som *faktiskt* var i arbete enligt undersökningarna skulle ha ökat något litet från 1967 till 1968.

Även bortsett från effekten av definitionsolikheter är de statistiska felen inte tillfullo belysta. I detta sammanhang är det främst förändringstalen som är av intresse och förändringstalens exakthet blir då givetvis beroende av noggrannheten i jämförelsetalens nivåer. Osäkerheten i förändringstalen kommer självfallet att bli förhållandevis större än i nivåtal och osäkerheten torde öka ju längre tidsperiod jämförelsen avser. Medelfelens relativa betydelse ökar också ju finare uppdelningen görs.

För att söka göra arbetskraftsundersökningarna jämförbara med folkräkningarna redovisas de utvidgade höstundersökningarna med resultat anpassade till i folkräkningen 1965 använda begrepp. De båda undersöknings typerna skiljer sig dock vad beträffar såväl undersökningsmetodik som definitioner.

Antalet förvärvsarbetande skulle enligt de två hittills publicerade anpassade undersökningarna avseende förhållandena hösten 1966 och hösten 1967 ha ökat med 0,9 % från 1966 till 1967. För att kunna jämföra de båda undersökningarna har emellertid ett försök till korrigering av bakomliggande befolkningsprognoser måst göras, och resultatet blir då att antalet förvärvsarbetande har minskat med 0,3 %. Då industrin är den näringsgren som sysselsätter största andelen förvärvsarbetande, ungefär en tredjedel av samtliga, borde den redovisade utvecklingen kunna avspegla den faktiska. Även efter korrigeringen erhålls emellertid en uppgång i antalet förvärvsarbetande inom industrin med 1,5 % att jämföra med den tidigare angivna sysselsättningsnedgången med 4 %, vilken på annat sätt beräknats av statistiska centralbyrån.

Slutsatsen av ovanstående blir att definitionsolikheter, val av undersök-

ningstidpunkter och osäkerhet om medelfelens storlek gör att inte ens på totalnivå en användning av förändringstal ännu ansetts kunna ske. Naturligtvis kan man, med beaktande av definitionerna, få en uppfattning om vissa *nivåer*, som t. ex. arbetslöshet och frånvaro, även om det f. n. kan vara svårt att använda dessa vid beräkningarna av den totala sysselsättningens *förändringar*.

Den nuvarande användningen av arbetskraftsundersökningarna inskränker sig i huvudsak till ett utnyttjande av *relationstal*. Det mest slående är att hypotesen om en ökad andel deltidsarbetande synes bestyrkas av arbetskraftsundersökningarna. Enligt dessa skulle andelen deltidsarbetande, här definierad som antalet personer i arbete mindre än 22 timmar per vecka i procent av alla i arbete, ha ökat på lång sikt. Även i vissa andra hänseenden kan resultat av värde erhållas. Sålunda finns t. ex. inte i någon annan statistik uppgifter om den totala frånvaron.

En utbyggnad av arbetskraftsundersökningarna bör möjliggöra väsentligt förbättrade analyser av förändringar och i synnerhet bör man då bättre kunna klarlägga sysselsättningsutvecklingen inom de hittills mycket ofullständigt belysta tjänstesektorerna.

2. Arbetsmarknaden 1969

Sysselsättningsnedgången inom *jordbruket* bedöms fortsätta i åtminstone samma höga takt 1969 som 1968. Inom *skogsbruket* minskade, som framgår av kapitel IV, avverkningarna med drygt 9 % 1967—1968. Den beräknade ökningen i avverkningarna med drygt 9,5 % från 1968 till 1969 torde kunna innebära ett ungefär oförändrat antal sysselsatta.

Antagandena om sysselsättningsutvecklingen inom *industrin* baseras på de i kapitel IV redovisade produktionsprognoserna samt en bedömning av produktivitetstillväxten. Denna har under 1969 antagits ligga på en fortsatt hög nivå, om än något lägre än under 1968, bl. a. beroende på en viss ökad insats av icke yrkesarbetare samt på att de effektivitetshöjande bidragen av den höga investeringsnivån under 1965 och 1966 kan väntas avta. Med beaktande av arbetstidsförkortningen kan det då beräknas att nedgången i det totala antalet sysselsatta inom industrin mellan 1968 och 1969 begränsas till drygt en procent — en gynnsammare utveckling än mellan föregående år. Den för sysselsättningsutvecklingen så viktiga bedömningen av produktivitetstillväxten försvåras dock av att de uppgifter som nu föreligger om sysselsättningens förändring från 1967 till 1968 förefaller mer än vanligt osäkra.

Inom *byggnadsverksamheten* torde sysselsättningsvolymen minska med ungefär en halv procent från 1968 till 1969. Som framgår av kapitel VII beräknas ökningen av investeringar i byggnader och anläggningar stiga från knappt 2 % 1967—1968 till ca 4 % 1968—1969. Arbetstidsförkortningen

samt den ändrade investeringsinriktningen kan därvid väntas påverka den antalsmässiga sysselsättningen i positiv riktning.

Inom *tjänstesektorena* beräknas antalet sysselsatta öka med ett par tre procent mellan 1968 och 1969. Fortsatta betydande sysselsättningsuppgångar, om än i väsentligt lägre takt än 1967—1968, väntas inom de offentliga tjänsterna, medan inom övriga tjänstesektorer endast smärre ökningar antas komma att inträffa.

En sammanvägning av de näringsgrensvisa kalkylerna visar att sysselsättningsvolymen (i bemärkelse av antalet sysselsatta vid oförändrad arbetstid) minskar med något mindre än 0,5 % mellan 1968 och 1969. Det kan dock med visst fog antas, bl. a. med tanke på vad som ovan framhållits om produktivitetstillväxten inom industrin, att denna beräkning indikerar den maximala sysselsättningsnedgången.

För en prognos av den faktiska antalsmässiga sysselsättningen måste även den under 1969 fortsatta arbetstidsförkortningen beaktas. Denna kan tagen isolerad beräknas minska den totala arbetskraftsvolymen med ca 1 %, och antalet sysselsatta skulle då behöva öka i motsvarande grad. Det har emellertid bedömts troligt att arbetstidsförkortningens efterfrågeuppdrivande effekter till nästan hälften motverkas av särskilda effektivitetsvinster och rationaliseringar, och därigenom skulle endast en viss ökning av antalet sysselsatta 1968—1969 äga rum. Den väntade sysselsättningsuppgången inom tjänstesektorerna torde uppvägas av en i det närmaste lika stor nedgång inom de övriga näringsgrenarna sammantagna.

Det arbetskraftstillskott, som uppkommer genom förändringar i folkmängd och förvärvsfrekvenser, beräknas bli av endast ringa omfattning. Ett under 1969 jämfört med 1968 ungefär oförändrat eller svag ökat resursutnyttjande torde då kunna emotes. Som framgår av försörjningsbalansen i kapitel I har produktionsökningen 1968—1969 beräknats uppgå till ca 4 %, eller något högre än 1967—1968. I kalkylerna över sysselsättningsutvecklingen har därvid produktivitetstillväxten inom hela samhällsekonomin antagits bli något lägre 1968—1969 än den relativt höga tillväxt som synes ha uppnåtts föregående år.

VI. De enskilda konsumenternas ekonomi

1. De disponibla inkomsterna

Löner

Den totala lönesumman, dvs. summan av alla anställdas kontantlön före skatteavdrag ökade med $7\frac{1}{3}\%$ mellan kalenderåren 1966 och 1967 enligt taxeringsstatistiken över inkomst av tjänst och tillfällig förvärvsverksamhet. De på kvartalsbasis av statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet utförda lönesummeberäkningarna, som baseras på korttidsstatistik, avser att förutom en uppskattning av den totala lönesummeutvecklingen även ge en uppdelning på avtalsmässig löneökning, löneglidning och nettoeffekt av sysselsättningsförändringar. Av ökningen på $7\frac{1}{3}\%$ beräknas den avtalsmässiga löneökningen bidra med $6\frac{1}{3}$ procentenheter. Löneglidningen beräknas bidra med drygt 2 procentenheter medan nettoeffekten av sysselsättningsförändringar, trots att denna även inkluderar effekter av övergång från lägre till högre betalda arbeten, hade en reducerande effekt på lönesumman på något mer än en procentenhet. Förtjänstökningen på grund av arbetstidsförkortningen har inräknats i den avtalsmässiga löneökningen.

För industriföretagen tillkom under 1967 kostnader utöver kontantlöneökningar i och med ATP-avgiftens höjning och ändrade former för sjukförsäkringen. Dessa förändringar medförde en kostnadsökning mellan 1966 och 1967 på $1\frac{1}{2}\%$. För arbetarna har den avtalsmässiga löneökningen och löneglidningen vardera beräknats till ca 4 %. Industriföretagens kostnader för arbetarna skulle därmed ha ökat med ungefär $9\frac{1}{2}\%$ per timma mellan 1966 och 1967.

Korttidsstatistiken för 1968 års tre första kvartal är i många avseenden ofullständig och den hittills erhållna ökningen från kvartalslönesummorna har inte helt kunnat accepteras med hänsyn till utvecklingen av bl. a. skatteutfallen. Korttidsstatistiken antyder en något lägre lönesummeökning än vad som ur konsistenssynpunkt kan bedömas som realistisk. Mot denna bakgrund har antagits att lönesumman ökat med knappt $6\frac{1}{2}\%$ mellan 1967 och 1968. De avtalsmässiga löneökningarna har beräknats bidra till denna ökning med nära 5 procentenheter. Löneglidningen antas ha bidragit med 2 procentenheter och nettoeffekten av sysselsättningsförändringar förutsätts ha medfört en minskning av lönesumman med $\frac{1}{3}$ procentenhet.

Industriföretagens arbetskraftskostnader för arbetare skulle enligt här

gjorda beräkningar ha ökat med 6 1/2 % per timma mellan 1967 och 1968. Den avtalsmässiga löneökningen och löneglidningen utgör därvid ca 3 % vardera, vartill kommer ATP-avgiftens ökning med nära 1/2 %.

Mellan 1968 och 1969 har den totala lönesumman antagits öka med samma procenttal som mellan 1967 och 1968, dvs. 6 1/2 %. Därvid har bl. a. förutsatts ettårsavtal med relativt måttliga avtalsmässiga löneökningar utöver arbetstidsförkortningen från den 1 januari 1969. Den avtalsmässiga löneökningen skulle därmed bli något lägre än 1968, medan en något gynnsammare sysselsättningsutveckling 1969 än 1968 skulle medföra att det inte blir någon negativ utan möjligen en liten positiv nettoeffekt på lönesumman. Härvid bör ånyo erinras om att denna faktor även inkluderar effekter av viss övergång från lägre till högre betalda arbeten.

Övriga inkomster

Jordbrukarnas inkomster från jordbruket beräknas av statistiska centralbyrån ha minskat med drygt 5 % mellan 1967 och 1968. Inkomsterna från skogsbruk beräknas likaså ha minskat. Jordbrukarnas sammanlagda inkomster skulle därmed ha sjunkit med 5 1/2 % 1967—1968. För 1969 har jordbrukarnas sammanlagda inkomster förutsatts minska i det närmaste lika mycket, eller med knappt 5 %.

Tabell VI: 1. De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1967—1969

Milj. kr. i löpande priser

	1967	1968 prel.	1969 prognos	Procentuell förändring	
				1967-1968	1968-1969
1. Faktorinkomster	88 910	94 029	99 698	5,8	6,0
Egentliga löner ¹	71 662	76 325	81 263	6,5	6,5
Enskilda företagens inkomster	7 289	7 326	7 444	0,5	1,6
Kapitalinkomster (netto)	1 772	1 801	1 874	1,6	4,1
Ofördelad restpost	8 187	8 577	9 117	4,8	6,3
2. Inkomstöverföringar till hushåll	13 417	15 096	16 632	12,5	10,2
Egentliga inkomstöverföringar	9 755	10 560	11 615	8,3	10,0
Socialförsäkringsutfall	3 662	4 536	5 017	23,9	10,6
3. Direkta skatter, avgifter m. m.	28 529	31 016	34 354	8,7	10,8
4. Hushållens nettoinbetalning till det offentliga (3 - 2)	15 112	15 920	17 722	5,3	11,3
5. Utfallna privata försäkringar	1 976	2 120	2 282	7,3	7,6
6. Inbetalda privata försäkringspremier ¹	1 264	1 447	1 611	14,5	11,3
7. Disponibla inkomster (1 - 4 + 5 - 6)	74 510	78 782	82 647	5,7	4,9
8. Privat konsumtion	68 867	73 009	76 882	6,0	5,3
9. Sparande (utöver försäkringssparan- de)	5 643	5 773	5 765	2,3	— 0,1

¹ Här ingår ej arbetsgivaravgifter; dessa uppgick 1967 till 5 735 milj. kr., 1968 till 6 985 och beräknas uppgå till 8 605 milj. kr. 1969.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

Övriga enskilda företagares inkomster beräknas ha ökat med 4 % 1967—1968 och förutses 1968—1969 öka i ungefär samma takt.

Sammanlagt har *enskilda företagares* inkomster enligt dessa beräkningar ökat med endast 1/2 % 1967—1968 och antas öka med 1 1/2 % 1968—1969.

Kapitalinkomsterna, dvs. nettot av hushållens inkomster av räntor och utdelningar, beräknas ha ökat med 1 1/2 % 1967—1968. För 1969 har antagits en ökning med ca 4 %.

De egentliga inkomstöverföringarna (folkpension, barnbidrag, studiebidrag m. m.) har ökat med drygt 8 % 1967—1968. En något högre ökningstakt har förutsetts 1968—1969, ca 10 %.

Utbetalningar från socialförsäkringen beräknas ha ökat med närmare 24 % 1967—1968. Denna kraftiga ökning kan huvudsakligen återföras på sjukförsäkringsutbetalningarna men även på de successivt stigande ATP-utbetalningarna. För 1968—1969 har en ökning på 10 1/2 % förutsatts, dvs. en avsevärt lugnare ökningstakt.

Direkta skatter och avgifter m. m. beräknas totalt ha ökat med knappt 9 % 1967—1968. Preliminära A-skatteinbetalningar, som utgör 3/4 av totalen, ökade 1967—1968 med 12 1/2 % mot 14,3 % 1966—1967. Vid en jämförelse av löneutvecklingen 1967—1968 och 1966—1967 kan det konstateras att ökningen i preliminärskatteinbetalningarna 1967—1968 är kraftig. Till en del kan detta förhållande återföras på folkpensionsavgiftens höjning vid halvårsskiftet 1967. Den till synes låga ökningen i totala skatteposten, knappt 9 % 1967—1968, kan helt hänföras till de ovanligt höga överskjutande skatteåterbetalningarna i december 1968. Detta har medfört att nettot av kvars katt (inkl. fyllnadsskatt) och överskjutande skatt minskat med 500 milj. kr. mellan 1967 och 1968. Även 1966—1967 minskade detta netto, men endast med 100 milj. kr.

För 1968—1969 har beräknats att den totala skatteposten kommer att öka med närmare 11 %. Preliminära A-skatteinbetalningar har därvid beräknats öka med knappt 11 %. Nettot av kvars katt (inkl. fyllnadsskatt) och överskjutande skatt har beräknats visa en uppgång 1968—1969 med drygt 150 milj. kr. och dra upp totala skattepostens ökning. Den marginella skattekvoten för den preliminära A-skatten, dvs. kvoten mellan ökningen i preliminära A-skatten och ökningen i lönesumman, framgår av följande tablå¹ (milj. kr. och %).

Den marginella skattekvoten 1966 var låg på grund av den skattesänkning som då företogs. Däremot uppvisar 1967 och särskilt 1968 en mycket hög marginell skattekvot till en del beroende på folkpensionsavgiftens höjning vid halvårsskiftet 1967. Den påtagliga stegringen i marginell skattekvot

¹ Det bör uppmärksammas att preliminär A-skatt inte utgår på vissa löneinkomster såsom exempelvis vissa extra inkomster. Dessa inkomsters andel av lönesumman växlar med konjunkturutvecklingen med inverkan på kvoten mellan ökningen av preliminär skatt och av lönesumma. Det kan nämnas att kvoten mellan ökningen av slutlig skatt och av samtliga inkomster för 1966—1967 stannade vid ca 50 %.

	1	2	3	4	5	6
	Löne- summa	Ökning av löne- summa	Prel. A-skatt	Ökning av prel. A-skatt	Marginell skatte- kvot (4) : (2)	Genom- snitt- lig skattekvot (3) : (1)
1965	60 129	5 768	17 093	2 580	44,7	28,4
1966	66 705	6 576	19 179	2 086	31,7	28,8
1967	71 662	4 957	21 929	2 750	55,5	30,6
1968	76 325	4 663	24 673	2 744	58,8	32,3
1969	81 263	4 938	27 356	2 683	54,3	33,7

1967 och 1968 jämfört med tidigare år är dock troligen även en effekt av 1966 års skattereform. För samtliga år har höjningen av kommunalskattesatserna medverkat. Sannolikt innebar skattereformen en höjning av marginalskatten i här angiven mening, dvs. kvoten mellan ökning i totala A-skattebelopp och ökning i totala lönesumman. I konsekvens härmed har i prognosen för 1969 kalkylerats med hög marginell skattekvot. Att denna kvot enligt prognosen likväl sjunker från ca 59 % 1968 till ca 54 % 1969, förklaras främst av att de statliga skattesatserna förutsatts förbli oförändrade.

Hushållens premieinbetalningar för *privat försäkring* beräknas ha ökat med 14 1/2 % och deras inkomster från försäkringsutfall med knappt 7 1/2 % 1967—1968. För 1968—1969 har en något långsammare ökning i premieinbetalningarna antagits. Ökningen i försäkringsutfallet har antagits bli ungefär densamma som 1967—1968.

Disponibla inkomster

Ovan redogjorda beräkningar resulterar i att hushållens disponibla inkomster ökat med 5,7 % 1967—1968. Med hänsyn till den beräknade konsumentprisökningen under samma period på 2 %, beräknas den reala disponibla inkomsten ha ökat med 3,7 % 1967—1968. Detta innebär en kraftig uppjustering i förhållande till konjunkturinstitutets höstrapport. Den huvudsakliga förklaringen härtill är en kraftig uppjustering av de överskjutande skatteåterbetalningarna.

För 1968—1969 innebär beräkningarna att disponibelinkomsten ökar med knappt 5 %, dvs. en lägre ökningstakt än 1967—1968. Då prisuppgången i genomsnitt mellan 1968—1969 beräknas till 2,0 % blir tillväxttakten i den reala disponibla inkomsten 2,8 % 1968—1969.

2. Konsumentpriserna

Prisutvecklingen 1968

Från december 1967 till november 1968 steg konsumentprisindex 1,4 %. Med hänsyn till sannolika prishöjningar under återstoden av året framstår en prisuppgång med inemot 2 % som trolig från december 1967 till december 1968 (enligt långtidsindex). Från november 1967 till november 1968 har kon-

summentprisindex stigit 1,5 %. Mellan genomsnittslägena för kalenderåren 1967 och 1968 kan prisnivåns uppgång beräknas till 2,0 %.

Prisstegringstakten under 1968 har varit lägre än under 1967 (2,0 % enligt bedömningen ovan mot 3,1 %). För nettoprisindex, som mäter prisförändringar exklusive skatter och med tillägg för subventioner, kan uppgången under loppet av 1968 förmodas bli ca 1 % mot 2,2 % under loppet av 1967. Den eljest sannolika stegringen av denna index har emellertid reducerats med nära 1 procentenhet, därigenom att de allmänna räntebidragen avvecklats vid årsskiftet 1967/1968 utan omedelbara återverkningar på hyresnivån.

Prishöjningarnas fördelning mellan olika delar av konsumtionen belyses av sammanställningen nedan.

Genomsnittliga prisförändringar december 1967—november 1968

	procent
Alkohol och tobak	4,2
Livsmedel	2,5
Diverse varor	1,4
Tjänster (utom bostad)	1,3
Bostad	0,6
Inventarier och husgeråd	0,1
Drivmedel och bränslen	— 1,3
Kläder och skor	— 1,4

Liksom under 1967 har prisutvecklingen för drivmedel och bränslen visat kraftigare svängningar än normalt under årets lopp. Priset på eldningsolja har successivt ökat fram till augusti medan prissänkningar under november har medfört en återgång till det prisläge som rådde vid slutet av 1967. Den förhållandevis kraftiga prisuppgången för alkohol och tobak hänger samman med höjning av vin- och spritskatterna. För övriga varugrupper samt tjänsterna har prISRörelserna varit moderata och genomgående lägre än under 1967.

Tabell VI: 2. Konsumentprisprognos för 1968—1969

	Prognoser för långtidsindex	
	dec. 1967— dec. 1968	dec. 1968— dec. 1969
Konsumentprisnivåns procentuella uppgång, totalt	2,0	2,1
därav hänförs till:		
ändring av indirekta skatter	0,5	0,3
ändring av internationellt bestämda priser	— 0,1	0
ändring av jordbrukspriser	0,2	0,1
ändring av bostadsprissättning	0,2	0,5
ändring av diverse taxor	0,1	0,2
trendavvikelse i priserna på vissa färskvaror	0,1	0
restfaktor	1,0	1,0

I tabell 2 anges prognoser för konsumentprisförändringarna under 1968 och 1969. Jämfört med prognosen i den reviderade nationalbudgeten för 1968 ligger den nu redovisade något lägre (0,2 procentenheter). Bedömningar i nuläget har medfört vissa nedjusteringar beträffande bostadspri-serna och diverse taxor. För den lägre prisuppgången av bostäder (egna-hemsdelen) har diskontosänkningen i oktober 1968 också inverkat. Pris-sänkningssimpulser utifrån genom importen noteras även för 1968 men i något mindre grad än vad som antagits i tidigare prognoser. Højningen av den s. k. bilaccisen, som trädde i kraft i slutet av november 1968 har be-räknats höja bilpriserna med 2 %. Effekten härav motsvarar en højning av totalindex på under 0,1 %.

Prisutsikterna för 1969

Vid bedömningen av prisutsikterna för 1969 har liksom vid tidigare mot-svarande tillfällen följande faktorer beaktats (se tabell 2):

1. Lönekostnadsstegringarnas sannolika genomslag inom de från interna-tionell konkurrens skyddade näringsområden (restfaktor och diverse taxor i tabellen).

2. Speciella prisförändringar som sker i anslutning till särskilda regler eller beslut (avser bl. a. bostäder och jordbruksprodukter).

3. Direkta återverkningar av den internationella prisutvecklingen.

4. Tillfällighetsbetonade prisförändringar (posten trendavvikelse för vis-sa färskvaror i tabellen).

5. Föreslagna ändringar i den indirekta beskattningen.

(1) Med utgångspunkt från avsnittet om lönerna har arbetsgivarnas kost-nad per timme i genomsnitt för samtliga anställda antagits stiga med ca 6,5 %. Återverkan på totalindex har sammanlagt upptagits till 1,2 %, varvid förutsatts att lönekostnadsförändringarna under 1969 får samma genom-slagsförmåga i prissättningen som antagits vid motsvarande beräkningar de närmast föregående åren. Till osäkerheten rörande lönehøjningarna 1969 och dessas genomslag i priserna hör bl. a. att en prioritering av de i stor utsträckning serviceinriktade låglöneområdena kan förväntas innebära en underskattning av det erfarenhetsmässiga sambandet mellan lönekostnads-stegring och prisseffekt. Det prisbildningsområde som inbegrips under dessa kalkyler motsvaras i tabell 2 av restfaktorn jämte posten övriga taxor. För taxorna uppskattas prisseffekten till 0,2 % och för restfaktorn till 1,0 %.

I ovanstående har inte inräknats den kostnadsstegring som följer av den allmänna arbetsgivaravgiften. Effekten härav liksom av övriga åtgärder i samband med skatteomläggningen vid årsskiftet 1968/1969 beaktas i det följande under (5). Inberäknat arbetsgivaravgiften får emellertid arbetsgi-varnas kostnad per timme i genomsnitt antas stiga med 7,5 % och den sam-manlagda effekten härav på totalindex till 1,5 %.

(2) I fråga om bostadsposten väntas en uppgång med 5 % under loppet av 1968. Prognosen är gjord med beaktande av de generella hyreshöjningar, som för delar av hyresmarknaden har beslutats för 1969. Inverkan på totalindex av bostadspostens uppgång blir kalkylmässigt 0,5 %.

Osäkerheten om prisrörelserna för jordbruksprodukter är stora. Det är ännu oklart hur prisregleringen för jordbruksprodukter kommer att utformas andra halvåret 1969. Prisutfallet kan dessutom bli beroende av världsmarknadsprisernas förändring. Som effekt på totalindex har upptagits en minnespost på 0,1 %.

(3) Den internationella prisutvecklingens direkta återverkningar på konsumentprisnivån under 1969 är svåra att förutse främst med hänsyn till de förhållandevis oklara utsikterna för utvecklingen av priserna inom den internationella handeln. Vissa skäl talar för en fortsatt svag prissänkning inom den internationella handeln. Å andra sidan kan prisstegringsimpulser om än begränsade förväntas genom de tyska exportavgifterna. Effekten på totalindex har under sådana omständigheter upptagits till 0.

(4) För de tillfällighetsbetonade prisförändringarna (avseende exempelvis grönsaker, frukt, färsk fisk) har ej anslagits något utrymme för prishöjningar, vilket får ses mot bakgrund av den kraftiga prisuppgången på ifrågavarande varor under 1968.

(5) Omläggningen av den indirekta beskattningen från årsskiftet 1968/1969 har beräknats få en viss effekt på konsumentprisnivån. Beskattningsområdet har till någon del utvidgats, vartill kommer att en viss prisstegringseffekt kan påräknas av skatteomläggningen i övrigt (allmän arbetsgivaravgift införs samtidigt som omsättningsskatten på företagens investeringar blir avdragsgill). På sikt kan den sammanlagda effekten av dessa åtgärder för konsumtionens del beräknas motsvara en uppgång av prisnivån med 0,1 %. Mot en trolig stegring av prisnivån med 0,2 % på grund av skatteområdets utvidgning och med 0,3 % på grund av arbetsgivaravgiften står nämligen en kalkylerad sänkning med 0,4 % på grund av lägre kapitaltjänstkostnader till följd av den minskade skattebelastningen på investeringar. Beräkningen grundas på de kalkyler som redovisades i bilagan till proposition nr 100 år 1968. I fall effekterna i prissänkande riktning slår igenom med eftersläpning i förhållande till effekterna i prisstegrande riktning kan nettoeffekten härav 1969 tänkas bli en något större uppgång av prisnivån än med 0,1 %. I det följande räknas därför med en nettoeffekt för 1969 om 0,3 %. (Vid strikt kostnadsmässig uppdelning skulle dessa extra 0,2 procentenheter tillföras restfaktorn.)

Sammanfattas de olika priseffekterna under punkterna 1—5 ovan erhålls som resultat att konsumentprisnivån under loppet av 1969 väntas stiga med 2,1 %. Mellan genomsnittslägena för kalenderåren 1968 och 1969 kan den troliga förändringen anges till 2,0 %.

3. Den privata konsumtionen

Den privata konsumtionen ökade mellan helåren 1966 och 1967 med 2,4 % i volym och 6,6 % i värde. Som framgår av diagram 1 var konsumtionsutvecklingen mycket ojämn under loppet av åren 1966 och 1967. Tillväxten i konsumtionen var koncentrerad till andra halvåret 1966 och första halvåret 1967 medan en viss minskning noterades mellan första och andra halvåret 1967 säsongrensat sett. Den till andra halvåret koncentrerade ökningen 1966 förklaras av förseningen i avtalsrörelsen detta år. Den direkta nedgången andra halvåret 1967 är däremot anmärkningsvärd. Med tanke på hushållens inkomstutveckling skulle man i stället haft anledning vänta en tillväxt med ett par procent mellan halvåren 1967 (i årstakt räknat).

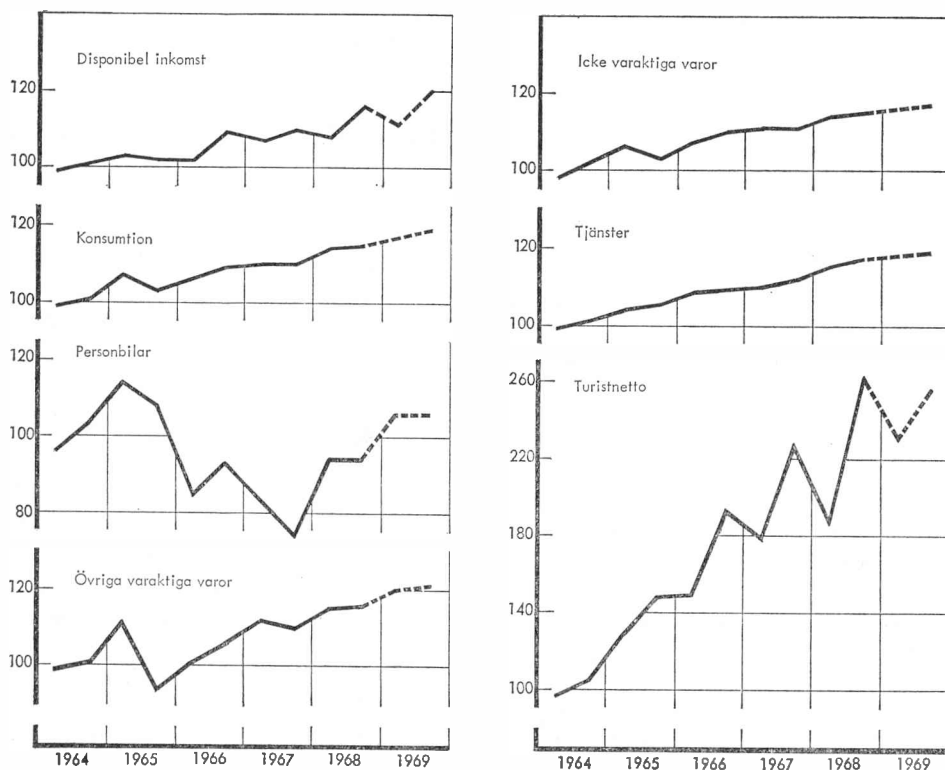
Konsumtionsutvecklingen 1968 är — så långt den är statistiskt belagd — likaså anmärkningsvärd. Under de tre första kvartalen 1968 steg konsumtionen med 4,0 % jämfört med de tre första kvartalen 1967. Hushållens inkomstutveckling 1968 är mycket bristfälligt underbyggd. Förlitar man sig emellertid till de beräkningar som här framlagts, innebär utvecklingen de tre första kvartalen 1968 att hushållens konsumtion varit icke oväsentligt större än man kunde förvänta med ledning av historiska samband mellan inkomst- och konsumtionsutveckling för hushållen de senaste tio åren. Det bör dock här uppmärksammas att konsumtionsutvecklingen de första tre kvartalen 1968 kan ha beräknats för högt. En speciell komplikation vid beräkningen av konsumtionen har varit omsättningsstatistikens omläggning. Alternativt kan tänkas att andra halvåret 1967 var för lågt beräknat. Miss-tankarna kan vara berättigade men är icke bekräftade; inte förrän uppgifter för tredje och fjärde kvartalen blir klara enligt den nya omsättningsstatistiken, kan någon grundad bedömning göras.

Konjunkturinstitutets prognos för fjärde kvartalet 1968 bygger på förutsättningen att en viss normalisering av förhållandet mellan inkomst och konsumtion då inträffar. Härvid har antagits att den inkomstförstärkning som de höga skatteåterbetalningarna december 1968 innebar (se inkomstavsnotet), till stor del skulle komma till användning först i början av 1969. Vid dessa förutsättningar har institutet stannat för en konsumtionsvolymökning på 3,5 % mellan fjärde kvartalen 1967 och 1968. Detta innebär att konsumtionsvolymen mellan helåren 1967 och 1968 skulle stiga med 3,9 %.

Såsom framhölls i konjunkturinstitutets höstrapport 1968, ligger det nära till hands förmoda att hushållens förväntningar om konjunkturen haft betydelse för konsumtionsbenägenheten under åren 1967 och 1968. Vidare är det möjligt och troligt att ökade kreditmöjligheter 1968 givit en extra stimulans åt köplusten detta år. Variationerna i tillgången på krediter liksom variationerna i hushållens konjunkturförväntningar bör — kan man tycka — främst påverka utvecklingen av hushållens inköp av varaktiga varor. I tabell 3 återges konsumtionsutvecklingen 1967 och 1968 på varugruppernivå.

Diagram VI:1. Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter 1964—1969

Index: 1963 = 100. 1959 års priser. Säsongrensade halvårssiffror

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

Som framgår av tabellen steg konsumtionsvolymen för varaktiga varor med endast 2 % 1966—1967, dvs. mindre än den totala konsumtionsvolymen. Normalt ökar denna varugrupp kraftigare än konsumtionen totalt. Även för gruppen övriga icke varaktiga varor var konsumtionsökningen svagare än för totalkonsumtionen vilket likaledes är ovanligt. Däremot steg konsumtionen av livsmedel i »övernormal» omfattning.

1967—1968 registrerades en markant uppgång i ökningstakten för gruppen varaktiga varor. Ökningstakten för denna grupp stegrades till ca 7,5 % 1967—1968. Härvid har beräknats att bilinköpen ökat volymmässigt med 20 % och övriga varaktiga varor med 3,5 %. Ökningen för icke varaktiga varor var något större 1967—1968 än 1966—1967. Livsmedelskonsumtionen ökade i volym med 3,5 % 1967—1968 mot 3,3 % 1966—1967. En relativt kraftig uppgång i ökningstakt mellan 1966—1967 och 1967—1968 uppvisar även konsumtionen av tjänster.

Som omtalats i föregående avsnitt förutses hushållens disponibla inkomster öka med 2,8 % i fasta priser 1968—1969. Ett direkt utnyttjande av kon-

Tabell VI: 3. Konsumtionsutvecklingen 1966—1968

1959 års priser

	Milj. kr.	Procentuell volym- förändring		Procentuella bidrag till den totala kon- sumtionsvolymök- ningen	
		1966— 1967	1967— 1968	1966— 1967	1967— 1968
1. Icke varaktiga varor	29 566	2,3	2,6	55,7	40,2
1.1. Livsmedel	13 061	3,3	3,5	35,6	23,8
1.2. Övriga icke varaktiga	16 505	1,5	1,9	20,1	16,4
2. Varaktiga varor	6 840	2,0	7,6	11,2	26,6
2.1. Bilar	1 877	—12,0	20,3	—18,8	16,9
2.2. Övriga varaktiga	4 963	7,3	3,6	30,0	9,7
3. Tjänster	12 732	2,3	4,5	23,8	29,4
3.1. Bostäder	4 587	4,1	4,3	15,4	10,3
3.2. Övriga tjänster	8 145	1,2	4,6	8,4	19,1
4. Summa inhemsk konsumtion	49 138	2,2	3,8	90,7	96,2
5. Turistnettot	575	19,5	10,9	9,3	3,8
6. Hushållens totala konsumtion	49 713	2,4	3,9	100,0	100,0
. Hushållens disponibla inkomster	53 584	2,7	3,7		

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

junkturinstitutets sedvanliga beräknade samband mellan hushållens inkomst- och konsumtionsutveckling skulle föranleda en prognos på två procents ökning av konsumtionsvolymen 1968—1969. Under förutsättning av en viss utgiftseftersläpning i förhållande till inkomstförstärkningen från den höga skatteåterbäringen mot slutet av 1968 samt oförändrat lätt läge på kreditmarknaden 1969 synes emellertid en uppjustering av denna prognos motiverad. Institutet har valt att räkna med en ökning med drygt 3 % varvid speciellt inköpen av varaktiga varor liksom 1968 skulle öka kraftigt. Antalet nyregistrerade bilar har förutsatts uppgå till i runt tal 230 000 1969 mot 210 000 1968. Övriga varaktiga varor förutses öka med 4,5 % 1968—1969, vilket skulle innebära en något stegrad ökningstakt jämfört med 1967—1968. Gruppen icke varaktiga varor beräknas 1968—1969 öka avsevärt mindre än totalkonsumtionen, medan däremot tjänster antagits öka ungefär lika mycket som totala konsumtionen. Vid upprättandet av prognoserna har förutsatts att avtalsrörelsen ej blir onormalt långdragen. Skulle avtalsförhandlingarna 1969 exempelvis få ett förlopp liknande 1966 års, vore en nedjustering av prognoserna motiverad.

VII. Investeringarna

1. Investeringsutvecklingen inom olika områden

Bostäder

Bostadsinvesteringarna inklusive underhåll ökade med knappt 2 % 1967—1968 enligt fortfarande preliminära beräkningar. Denna relativt låga ökningstakt måste ses mot bakgrunden av att uppgången 1966—1967 utgjorde något över 13 %. Flerfamiljs- och småhusbyggandet tillsammans beräknas ha ökat 1967—1968 med 1 1/2 % medan ombyggnadsverksamheten beräknas ha minskat med knappt 2 %. Bostadsunderhållet uppskattas ha ökat med ca 4 %.

Det bör dock här påpekas, att beräkningarna över investeringarna i bostadshus 1968 ännu är mycket osäkra då byggnadstiderna för lägenheter påbörjade under 1967 ännu ej är helt kända. För påbörjandet 1968 bygger beräkningarna helt på prognoserade byggnadstider. Har byggnadstiderna satts för långa har också investeringsökningen 1967—1968 underskattats och vice versa. Dessutom är kalkylerna osäkra såtillvida att igångsättningen under de båda sista månaderna 1968 inte var känd vid beräkningstillfället utan måst skattas.

I bostadsbyggnadsplanen för 1968 sattes totala igångsättningen till 95 000 lägenheter varav 89 000 skulle finansieras via de statliga låneramarna. 900 lägenheter, tillhörande 1968 års ram, påbörjades dock redan under 1967 för att stödja vintersysselsättningen. Igångsättningen av statsfinansierade lägenheter utökades genom beslut i oktober 1968 med 2 500 lägenheter. Av dessa utgör 500 en utvidgning av 1968 års låneram medan resterande 2 000 tas från 1969 års ram. Det totala antalet igångsatta statsfinansierade lägenheter 1968 uppgick således till 90 600.

Även kvoten för igångsättning av lägenheter utan statliga lån utvidgades successivt under 1968 till 14 300 lägenheter.

Den totala igångsättningen under 1968 skulle därmed ha uppgått till 104 900 lägenheter varav 75 450 beräknas ha utgjorts av flerfamiljshuslägenheter och 29 450 av småhuslägenheter.

För 1969 har räknats med en bostadsbyggnadsplan på 105 000 lägenheter inklusive de 2 000 lägenheter som förskotterats till 1968. I beräkningarna har således antagits en total igångsättning 1969 på 103 000 lägenheter. De under 1969 igångsatta lägenheterna väntas bestå av 72 000 flerfamiljshuslägenheter och 31 000 småhuslägenheter. Det kvartalsvisa påbörjandet 1969 har antagits få ungefär samma fördelning som 1967 och 1968 med tyngd-

Tabell VII: 1. Lägenheter i påbörjade, inflyttningsfärdiga och pågående bostadsbyggen 1964—1969

	Flerfamiljshus			Småhus		Totalt	
	Påbörj- jade	Inflytt- nings- färdiga	Pågående vid perio- dens slut	Påbör- jade	Inflytt- nings- färdiga	Påbör- jade	Inflytt- nings- färdiga
1964	67 950	60 400	92 750	28 700	26 850	96 650	87 250
1965	65 600	69 250	89 050	27 450	27 600	93 050	96 850
1966	67 200	62 250	94 000	26 850	27 100	94 050	89 350
1967	71 100	71 900	93 200	28 250	28 300	99 350	100 200
1968	(75 450)	—	—	(29 450)	—	(104 900)	—
1969	(72 000)	—	—	(31 000)	—	(103 000)	—
1967 1 kv.	10 400	18 900	85 500	4 050	6 350	14 450	25 250
2 kv.	22 350	17 450	90 400	9 350	7 200	31 700	24 650
3 kv.	24 500	15 100	99 800	8 000	5 750	32 500	20 850
4 kv.	13 850	20 450	93 200	6 850	9 000	20 700	29 450
1968 1 kv.	16 600	17 300	92 500	3 250	6 600	19 850	23 900
2 kv.	20 050	19 400	93 200	9 700	6 850	29 750	26 250
3 kv.	21 250	18 050	96 350	9 100	5 900	30 350	23 950
4 kv.	(17 550)	—	—	(7 400)	—	(24 950)	—
1969 1 kv.	(17 400)	—	—	(3 150)	—	(20 550)	—
2 kv.	(19 950)	—	—	(10 200)	—	(30 150)	—
3 kv.	(21 250)	—	—	(9 100)	—	(30 350)	—
4 kv.	(13 400)	—	—	(8 550)	—	(21 950)	—

Anm. Samtliga inom parentes angivna uppgifter är prognoserade.

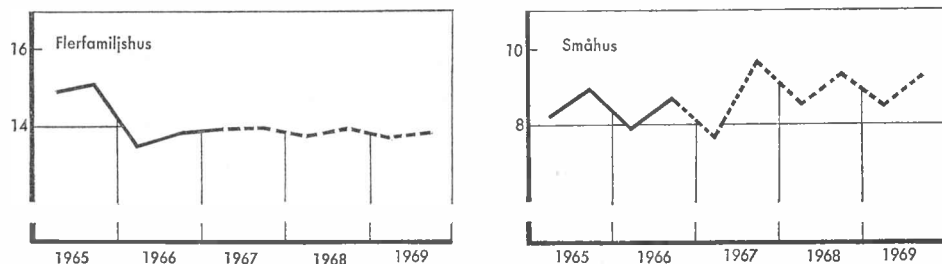
Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

punkten lagd på andra och tredje kvartalen, då denna fördelning torde vara den ur sysselsättningssynpunkt mest säsongutjämnande.

De byggnadstider, som nu aktuella investeringsberäkningar stödjer sig på, redovisas i diagram VII: 1. I diagrammet anges medianbyggnadstiden i antal månader för påbörjandet halvårsvis 1965—1969.

Flerfamiljshusens medianbyggnadstider är kända för lägenheter påbörjade 1965, 1966 samt första och andra kvartalen 1967. Småhusens median-

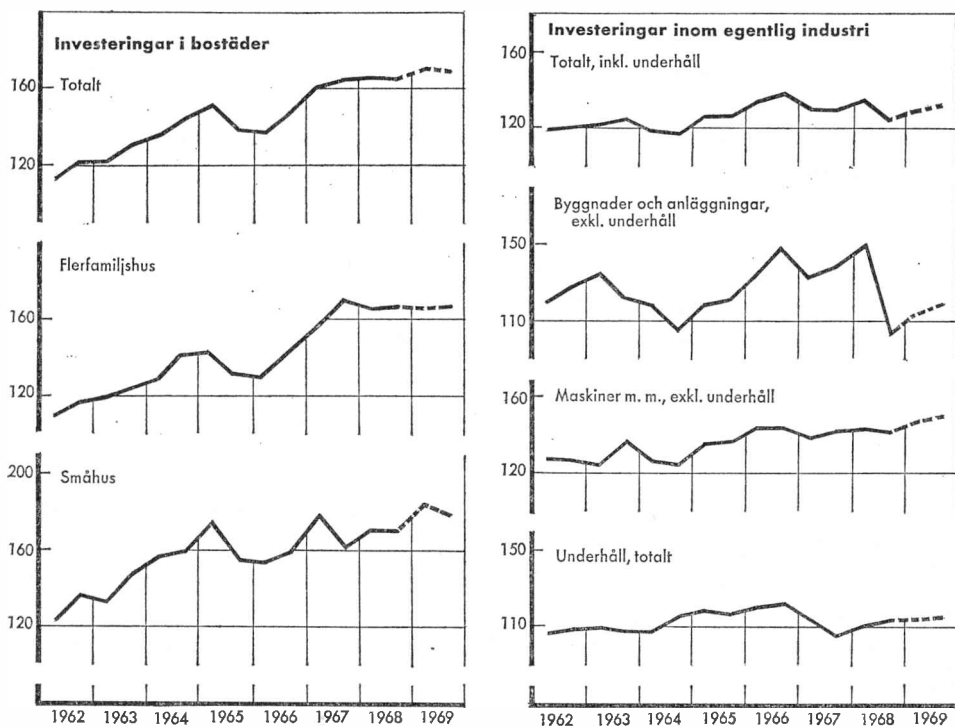
Diagram VII: 1. Medianbyggnadstiden i antal månader för påbörjade lägenheter 1965—1969

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

Diagram VII: 2. Investeringar i bostäder exkl. underhåll och inom egentlig industri, 1962—1969

Index: 1960 = 100. 1959 års priser. Säsongsrensade halvårssiffror

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

byggnadstider är kända för lägenheter påbörjade 1965, 1966 samt första kvartalet 1967.

Enligt definitiva beräkningar över flerfamiljshusens byggnadstider har en betydande förkortning av dessa ägt rum mellan 1965 och 1966. Denna byggnadstidsförkortning kan främst återföras på den förbättrade tillgången på arbetskraft, som inträdde under 1966 samt på att den genomsnittliga projektstorleken synes ha minskat 1966 jämfört med 1965. Projektstorlekens inverkan på byggnadstiderna torde hänga samman med den statistiska registreringen, som redovisar lägenheter som igångsatta när schaktnings- och liknande markarbeten påbörjas. Byggnadsprojekt omfattande mer än ett hus registreras därför ofta som om samtliga lägenheter påbörjas vid en och samma tidpunkt, medan däremot färdigställandet rapporteras hus för hus allt eftersom byggandet fortskrider. De sist färdigställda lägenheterna ges på så sätt felaktigt långa byggnadstider. Byggnadstiderna för flerfamiljshus påbörjade första halvåret 1967 synes ha ökat något jämfört med 1966. För andra halvåret 1967 väntas byggnadstiderna ligga kvar på ungefär samma nivå som under första halvåret. Den genomsnittliga projekt-

storleken synes ha ökat under första halvåret 1968. Detta skulle kunna hänga samman med den ökade andelen storstadsigångsättning under första halvåret 1968. Denna ökade projektstorlek väntas bestå under 1969. Samtidigt har emellertid tillgången på arbetskraft varit god under hela 1968. Denna situation väntas kvarstå under 1969. Byggnadstiderna för flerfamiljshus påbörjade 1968 och 1969 väntas därför ligga kvar på ungefär samma nivå som under 1967.

Det lättare arbetsmarknadsläge, som inträdde under 1966 tycks inte nämnvärt ha påverkat småhusens byggnadstider. Endast en mindre förkortning har kunnat iakttas 1965—1966. Under andra halvåret 1967 tycks byggnadstiderna för småhus kraftigt ha förlängts. Detta tycks framgå av att det faktiska färdigställandet de tre första kvartalen 1968 blivit lägre än vad som skulle ha blivit fallet vid oförändrade byggnadstider. Byggnadstiderna för småhus påbörjade 1968 och 1969 har antagits bli förlängda jämfört med 1965 och 1966 års igångsatta småhus men har antagits bli kortare än för igångsättningen andra halvåret 1967.

Under ovan angivna förutsättningar beträffande igångsättning och byggnadstider beräknas nyinvesteringarna i flerfamiljshus och småhus tillsammans öka med 2 1/2 % 1968—1969. Investeringarna i flerfamiljshus antas ligga kvar på ungefär samma nivå 1969 som 1968 medan de för småhusen beräknas öka med knappt 7 %. Ombyggnad och underhåll beräknas öka med ca 4 1/2 %. De totala bostadsinvesteringarna, inklusive ombyggnadsverksamhet och underhåll, skulle därmed öka 1968—1969 med ca 3 %.

Att bostadsinvesteringarna kan väntas fortsätta att öka 1969 trots antagandet om en något lägre igångsättning 1969 än 1968 förklaras av den effekt som igångsättningen 1968 har på investeringsvolymen 1969. De kostnads-siluetter, som använts i beräkningarna, förutsätter att ett byggnadsprojekts största investeringsmassa faller under byggnationens andra hälft. Med de medianbyggnadstider, som gäller för bostadsbyggandet — ca 14 månader för flerfamiljshus och 9 månader för småhus — kommer den höga igångsättningen under andra halvåret 1968 att starkt bidra till att bostadsinvesteringarna kommer att öka även under 1969.

Antalet inflyttningsfärdiga lägenheter under 1968 väntas komma att överstiga 103 000. Under 1969 väntas antalet inflyttningsfärdiga lägenheter ytterligare öka något.

Egentlig industri

Stagnation synes karakterisera utvecklingen för industrins investeringar under 1968 och även 1969. Bedömningen grundas på den enkätundersökning, som utfördes i november 1968 av statistiska centralbyrån. Företagens preliminära uppgifter för 1968 har som vanligt korrigerats för systematisk missvisning med stöd av den observerade missvisningen hos tidigare års novemberenkäter. Novemberenkäten brukar normalt något underskatta det

Tabell VII: 2. Verkställda respektive planerade investeringar inom industrin första halvåret 1968 och 1969 enligt investeringsenkät i november 1968

Investeringar exkl. reparationer och underhåll
Milj. kr.

	Byggnader o. anläggningar		Maskiner m. m.	
	Verkställda första halv- året 1968	Planerade första halv- året 1969	Verkställda första halv- året 1968	Planerade första halv- året 1969
Gruv- och stenbrytningsindustri . . .	65	75	58	48
Livsmedelsindustri, dryckes- och tobaksindustri	154	69	151	146
Beklädnadsindustri	17	10	57	64
Träindustri	115	73	83	66
Massa-, pappers- och pappersvaru- industri	91	103	275	248
Kemisk industri, gummi-, petroleum- och kolindustri	96	95	215	318
Jord- och stenförädlingsindustri . . .	43	32	106	110
Järn-, stål- och metallverk	76	60	192	225
Verkstadsindustri och manufaktur- verk	313	266	392	400
Övrig förädlingsindustri	37	18	69	96
Summa egentlig industri	1 007	801	1 598	1 721
El-, gas- och vattenverk	574	763	106	117
Totalt	1 581	1 564	1 704	1 838

Anm. Redovisningen innefattar inte investeringar i bilar.

Källa: Statistiska centralbyrån.

innevarande årets investeringar. Detta har fått motivera en viss uppjustering även av den nu aktuella novemberenkäten — nyinvesteringarna 1968 har sålunda uppkorrigerats med ca 1 %. Osäkerheten vid dylika korrigeringar är betydande. Novemberenkäten 1967 avvek från tidigare års någorlunda stabila mönster genom en överskattning av 1967 års nyinvesteringar med 8 %. En upprepning av detta mönster 1968 skulle alltså innebära att nu framlagda beräkningar anger en 9 % för hög nivå för industrins nyinvesteringar 1968. Att så skulle visa sig vara fallet får emellertid anses mycket osannolikt. Överskattningen i novemberenkäten 1967 kan delvis hänga samman med att investeringsfonderna frisläpptes i maj 1967 för såväl byggnads- som maskininvesteringarna och att företagen i november 1967 kanske varit alltför optimistiska vad gällde möjligheterna att hinna realisera fondobjekt före årets slut. En parallell kan här synas föreligga för 1968, eftersom investeringsfonderna släppts på nytt, men det nya frisläppet har rönt väsentligt mindre intresse från industrins sida jämfört med 1967 och får därför betraktas som ganska betydelselöst för tolkningen av novemberenkäten.

Delvis kan novemberenkätens överskattning av investeringarna 1967 ha

Tabell VII: 3. Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar 1957—1969

Investeringar exkl. reparationer och underhåll

Procentuell förändring i fasta priser

	1957- 1958	1958- 1959	1959- 1960	1960- 1961	1961- 1962	1962- 1963	1963- 1964	1964- 1965	1965- 1966	1966- 1967	1967- 1968	1968- 1969
<i>Byggnader och anläggningar</i>												
Planerat i november ¹ året innan	15	0	15	12	- 9	- 14	- 19	- 1	5	- 15	- 18	- 22
Faktiskt inträffad förändring	17	9	18	21	- 3	2	- 12	7	18	- 3	- 6	(- 10)
Differens	2	9	3	9	6	16	7	8	13	12	12	(12)
<i>Maskiner m. m.</i>												
Planerat i november ¹ året innan	7	- 4	14	9	0	- 21	- 20	- 11	5	- 7	- 16	- 11
Faktiskt inträffad förändring	23	5	13	19	4	- 1	- 6	11	9	- 2	2	(3)
Differens	16	9	- 1	10	4	20	14	22	4	5	18	(14)

¹ Oktober för planerna för 1958—1962.

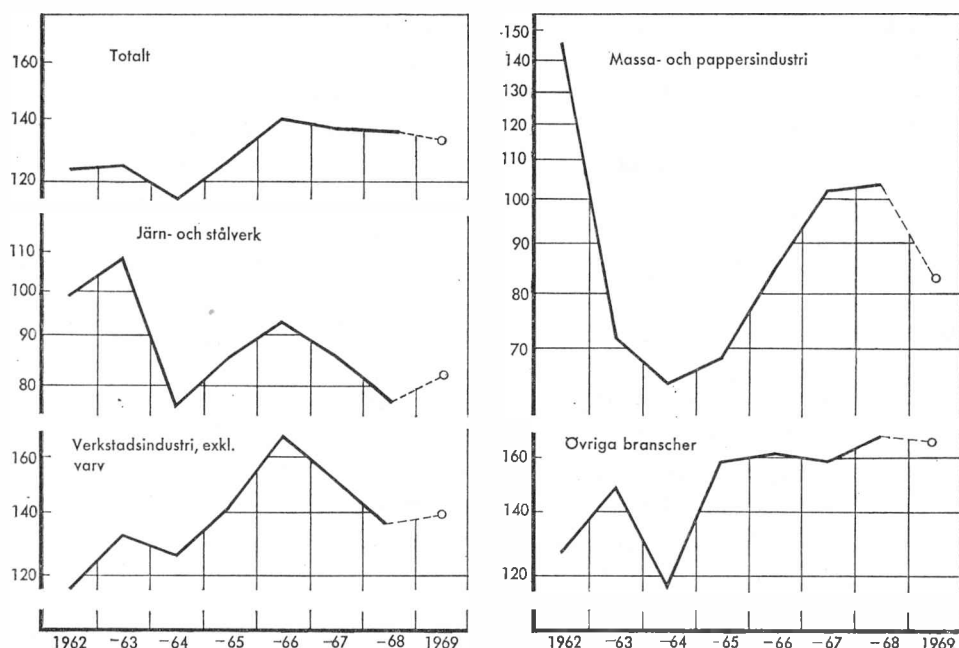
Anm. Redovisningen innefattar inte investeringar i bilar. Utfallsiffrorna för utvecklingen 1967—1968 är preliminära. Uppgifterna inom parentes är prognoserade värden.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

berott på statistisk osäkerhet till följd av att ett möjligen alltför litet urval företag ingår i undersökningen. En möjlighet är också att den stora omläggning av urvalet till industrienkäten, som statistiska centralbyrån företog 1967, infört nya mönster av systematisk missvisning. Om detta är riktigt borde novemberenkätens uppgifter för 1968 ha nedkorrigerats i stället för uppkorrigerats. Det är således mycket osäkra bedömningar av investeringarna 1968 som kunnat göras utifrån den senaste novemberenkäten. Totalt skulle enligt beräkningarna industrins investeringar ha minskat med 1/2 % 1967—1968, fördelat med minskning med 2 % för byggnadsinvesteringar och oförändrad nivå för maskininvesteringar inklusive underhåll.

De planer för 1969 som avgivits i november indikerar att en viss övernormal förskjutning i optimistisk riktning ägt rum jämfört med enkäten i augusti. Planerna anger dock fortfarande tämligen kraftiga investeringsminskningar 1969 — för byggnader 22 % nedgång och för maskiner 11 %. I tabell 3 anges tidigare års planer och utfall omräknade i fasta priser samt differenserna mellan planer och utfall. Inom parentes anges de justeringar av planerna för 1969 som här antagits komma att inträffa samt de investeringsprognoser som följer av de antagna justeringarna. Byggnadsinvesteringarna exklusive underhåll har således bedömts komma att minska med 10 % 1968—1969, förutsatt alltså en uppjustering av novemberplanerna med 12 procentenheter. För maskiner förutses en investeringsökning med

Diagram VII: 3. Investeringar inom egentlig industri, exkl. underhåll, totalt och uppdelat på branscher 1962—1969

Anm. De branschvisa prognoserna är något osäkrare än prognosen för totala industrin.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

3 %, med en antagen uppjustering av planerna med 14 procentenheter. Dessa siffermässigt preciserade prognoser har givetvis hög grad av godtycklighet. Planpåfyllnadens storlek varierar starkt mellan olika år, som framgår av tabell 3, och här har säkerligen en mängd olika faktorer spelat in. I och för sig är det i nuläget enklare än vanligt att peka ut en dominerande faktor — den allmänna efterfrågeutvecklingen under 1969 och i vilken mån denna kommer att visa sig överensstämma med de konjunkturförväntningar industrin har för närvarande. Vissa andra faktorer, såsom kärvt byggnadsmarknadsläge, leveranssvårigheter inom verkstadsindustrin, likviditetsbrist eller stram kreditmarknad, vilka tidigare under vissa år torde ha verkat hämmande på planpåfyllnaden, kan knappast bedömas komma att spela in under 1969 — åtminstone inte om man lämnar möjligheten av ett drastiskt konjunkturumslag uppåt därhän. De valda uppjusteringarna av planerna för 1969 är något större än genomsnittligt tidigare år, motiverat av antagandet att en successivt förbättrad konjunkturbild under 1969 ger ett visst utslag på industriinvesteringarna. Att planerna inte uppjusterats mer än som gjorts beror bl. a. på att skäl finns att tro att planernas precision något ökat. Det nya urvalet i enkätundersökningarna har företaget som urvalsen-

het i stället för som tidigare arbetsstället. För de många företag, som har flera arbetsställen, är det rimligt att föreställa sig att planuppgifterna därmed kvalitativt förbättrats jämfört med det tidigare förfarandet med sinsemellan oberoende planuppgifter från de olika arbetsställena.

Som framgår av tabell 3 är de valda planjusteringarna 1969 inte större än de preliminära plan-utfallsskillnaderna för 1968. Upprevideringarna 1968 är emellertid sannolikt influerade av investeringsfondernas frisläppande 1967. Dels innebar novemberenkäten 1967 en överskattning av investeringarna under andra halvåret 1967, vilket som nämnts kan ha berott på att företagen varit alltför optimistiska när det gällde att realisera fondobjekt före årets slut. En överskjutning till första halvåret 1968 synes här ha skett. Dels släpptes fonderna på nytt i december 1967, denna gång uteslutande för maskiner, vilket kan ha lett till ytterligare planpåfyllnad under 1968.

Industrins byggnadsunderhåll har antagits öka med 2 % 1968—1969, och maskinunderhållet med 3 %. Inklusive underhåll skulle därmed byggnadsinvesteringarna minska med 7 1/2 % och maskininvesteringarna öka med 3 1/2 % 1968—1969. Totalt beräknas industriinvesteringarna bli närmast oförändrade 1968—1969, en ökning med 1/2 %.

Investeringsutvecklingen för vissa industribranscher redovisas i diagram 3. Underhållsinvesteringarna är exkluderade, liksom också bilinvesteringarna, hantverkets investeringar samt byggnadsverksamhetens maskininvesteringar. Branschernas uppgifter för 1968 och 1969 har schablonmässigt justerats på så sätt att korrigeringarna av industrins totala investeringsuppgifter procentuellt likformigt applicerats på de branschvisa uppgifterna. De totala nyinvesteringarna har successivt minskat under perioden 1966—1968 från 1966 års höga nivå. Minskningen kan hänföras till nedgångar inom två branscher, järn- och stålverk samt verkstadsindustri exklusive varv. För bägge branscherna väntas dock nedgången komma att bytas i uppgång under 1969. För massa- och pappersindustrin, som haft en investeringspuckel 1967 och 1968, väntas kraftig minskning 1969. Övriga branscher tillsammans antagna uppvisar i stort sett stagnation ända sedan 1965.

Handel m. m.

Investeringarna inom gruppen handel, som till tre fjärdedelar består av fristående lokaler som hotell, kontorsbyggnader, varuhus m. m. och till resterande del av butikslokaler i bostadshus, tycks enligt ännu preliminära beräkningar ha minskat med 10 1/2 % i volym 1967—1968. Minskningen kan helt återföras på den låga igångsättningsnivån de tre sista kvartalen 1967 och första halvåret 1968 till följd av investeringsavgiften. Nyinvesteringarna i fristående lokaler beräknas ha minskat med 16 % 1967—1968. Den del av handelsinvesteringarna som utgörs av butikslokaler i bostadshus och enligt beräkningsmetodiken helt schablonmässigt följer investeringsutvecklingen för flerfamiljshus beräknas analogt med denna ha ökat något 1967—1968.

På basis av nu kända informationer angående påbörjade byggnadsprojekt under juli—oktober 1968 samt uppgifter om beviljade igångsättnings-tillstånd fram till 1 november 1968 har igångsättningen för andra halvåret beräknats komma att ligga på en mer än dubbelt så hög nivå som under första halvåret 1968. Detta innebär en ökning på helår av påbörjade byggnadsprojekt med närmare 7 % i volym 1967—1968. Prognosen över 1969 års igångsättning bygger på antagandet om oförändrad igångsättningsvolym jämfört med 1965 och 1966 dvs. åren innan investeringsavgiften infördes. Detta skulle innebära en ökning av igångsättningsvolymen med ett par procent 1968—1969. En förutsättning för igångsättningsprognosen är att den uppdämda kö av oprioriterade byggen, som väntar på igångsättningstillstånd, inte kommer att släppas fram i alltför stor omfattning under 1969. Merparten av denna kö är nämligen lokaliserad till storstadsregionerna, framför allt Stockholm. Hänsyn till balansen på arbetsmarknaden i dessa områden torde kräva en fortsatt restriktiv igångsättningspolitik. Med dessa förutsättningar skulle nyinvesteringarna i fristående lokaler komma att öka med 19 % 1968—1969. Investeringarna 1969 i butikslokaler i bostadshus beräknas, i överensstämmelse med investeringsprognosen för flerfamiljshus, bli oförändrad. Med hänsyn till dessa förutsättningar beräknas handels totala investeringsvolym öka med 12 % 1968—1969.

Handelsflottan

Enligt den i oktober 1968 av statistiska centralbyrån utförda varvsenkäten uppgick leveransvärdet av nybyggda fartyg från svenska varv till svenska redare till ca 860 milj. kr. under 1968. Detta innebär en minskning med drygt 40 % i förhållande till 1967. Till följd av en kraftig nedgång i utförseln av begagnade fartyg väntas nedgången i de svenska redarnas totala investeringar i handelsflottan stanna vid drygt 25 % i volym 1967—1968.

Varvens totala leveransvärde i oktober 1968 av inneliggande order för 1969 och framåt överstiger enligt varvsenkäten det höga leveransvärde som, orsakat av Mellersta Östern-krisen, registrerades i oktober 1967 avseende leveranser 1968 och framåt. Denna ökning härrör uteslutande från utländska beställare. De inhemska leveranserna väntas bli oförändrade 1968—1969. Att döma av nu föreliggande information angående de svenska redarnas fartygsbeställningar i utlandet synes en ökning av införseln av nybyggda fartyg vara att vänta 1968—1969. Utförseln av begagnade fartyg har beräknats bli oförändrad. Med hänsyn till dessa uppgifter har investeringarna i handelsflottan beräknats komma att öka med 6 1/2 % 1968—1969.

Statliga investeringar

Enligt ännu preliminära beräkningar ökade åter de statliga investeringarna 1968 efter en nedgång 1967. Uppgången på omkring 8 % fördelar sig med drygt 6 % på byggnader och anläggningar och 10 % på maskiner och appa-

rater. På byggnadssidan hänför sig uppgången till ökade investeringar hos de statliga myndigheterna medan maskininvesteringarnas stegring beror av bl. a. de militära investeringarnas kraftiga uppgång med 13 %. Denna torde till en del kunna sättas i samband med de i januari och mars 1968 tidigare-lagda försvarsbeställningarna. Affärsverkens investeringar uppvisar däremot en måttlig ökning på närmare 3 % inklusive underhåll.

Den nu aktuella investeringsprognosen för 1969 indikerar en fortsatt uppgång för de statliga byggnadsinvesteringarna om än i lugnare tempo jämfört med 1968. Denna uppgång, drygt 3 %, förklaras framför allt av en beräknad ökning för affärsverken på ca 6 %. Bedömningen av affärsverkens investeringar grundar sig på en investeringsenkät insamlad av statistiska centralbyrån i november 1968. Bland affärsverken är det främst vattenfallsverkets investeringar som förutses öka i en betydande grad, vilket torde kunna sättas i samband med den påbörjade utbyggnaden av kärnkraftverk under innevarande år. De statliga myndigheternas byggnadsinvesteringar väntas öka obetydligt eller med 2 %. Den tyngst vägande posten, statliga väginvesteringar, väntas bli i stort sett oförändrad under 1969, men då en stor andel beredskapsarbeten ingår i denna post blir prognosen som vanligt avhängig utvecklingen på arbetsmarknaden. De militära byggnadsinvesteringarna slutligen förutses minska med omkring 2 %.

De totala statliga maskininvesteringarna väntas minska med 3 % under 1969 beroende på en relativt kraftig nedgång för de militära maskininvesteringarna bl. a. på grund av de ovan nämnda tidigareläggningarna. Affärsverkens maskininvesteringar förutses öka i samma takt som 1968, dvs. med nära 5 %. Även här pekar planerna på en stark ökning för vattenfallsstyrelsen.

Detta tillsammantaget skulle för den statliga sektorn inklusive underhåll totalt ge en oförändrad investeringsnivå under 1969 jämfört med 1968.

Kommunala investeringar

Den höga expansionstakt som kännetecknade de kommunala investeringarna 1967, drygt 14 % inklusive underhåll, dämpades under 1968 enligt ännu preliminära beräkningar. Totalt beräknas uppgången till 6 % inklusive underhåll, varav nära 7 % för byggnader och 3 % för maskiner. Ökningen för maskiner och annan utrustning är, sedd mot bakgrund av den kraftiga ökningstrenden tidigare under 60-talet, förhållandevis låg. Under 1967 var emellertid anskaffningen av transportmedel extraordinärt hög i samband med högertrafikomläggningen.

Som underlag för prognosen för 1969 ligger uppgifter från en enkätundersökning utförd i november 1968 av statistiska centralbyrån. Efter sedvanlig korrigering av kommunernas planuppgifter för systematisk missvisning, pekar dessa på en uppgång med 9 % för byggnadsinvesteringarna. Kommunplanerna indikerar således en kraftig byggexpansion 1969. Delvis får den

sannolikt ses som en effekt av slopandet av investeringsavgiften i oktober 1968. Ökade byggnadsinvesteringar planeras för flertalet verksamhetsområden; denna expansion synes dock ej innefatta skolbyggandet. Den kommunala investeringsexpansionen är anmärkningsvärd så tillvida att den sker utan stark press på kommunerna till ökade för- och följdinvesteringar till bostadsbyggandet. Detta stiger i mycket moderat takt såväl 1968 som 1969. Den starka investeringsviljan hos kommunerna för närvarande kan bl. a. ha samband med behov av utbyggnad av trafikapparaten i städerna. Vid sidan av den fortsatta utbyggnaden av sjuk- och hälsovården anger novemberenkäten starka expansionsplaner för väg- och gatubyggandet. I planerna för 1969 förutser kommunerna enligt novemberenkäten en viss ökning i upptagandet av nya lån 1969 jämfört med 1968.

Investeringar i maskiner, transportmedel m. m. väntas öka med drygt 6 %; ökade anskaffningsbehov inom sjukvården svarar för en stor del av den planerade ökningen. Detta skulle totalt för kommuninvesteringarna ge en uppgång 1968—1969 med ca 8 1/2 % inklusive underhåll.

2. Sammanfattning av investeringsprognosen för 1969

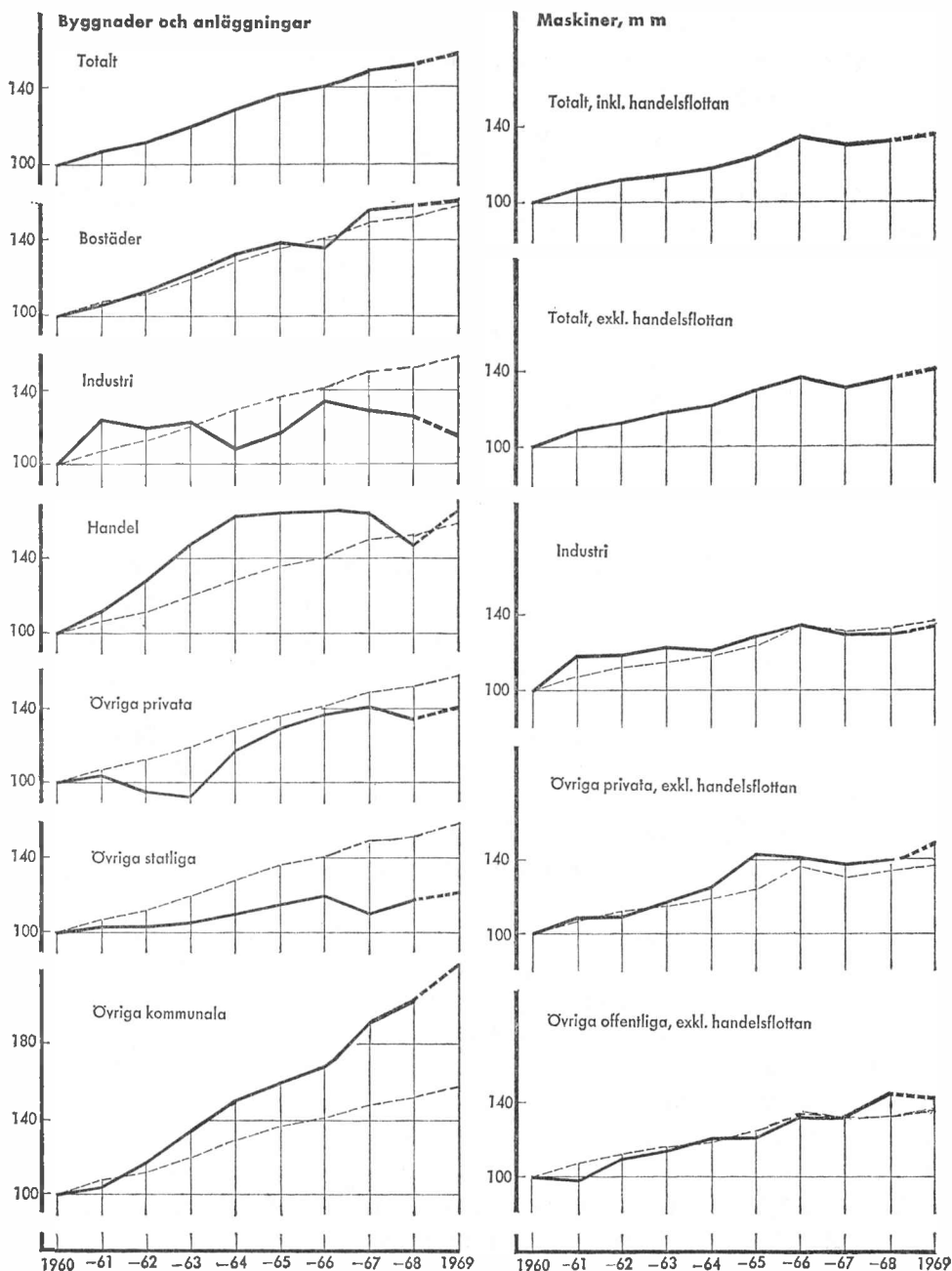
Den årliga ökningstakten i de totala investeringarna var under 60-talet fram t. o. m. 1966 av storleksordningen 5 %. 1967 sjönk tillväxttakten till 2 %, och de mycket preliminära beräkningar som nu föreligger för 1968 anger fortsatt låg ökningstakt, 1 1/2 % (tabell 4 och 5). Privata investeringar (exkl. bostäder) minskade med 3 1/2 %. Handelns och handelsflottans investeringar uppvisade här ansevärda minskningar, medan industriinvesteringarna beräknas ha legat på ungefär oförändrad nivå jämfört med 1967. De offentliga investeringarna uppvisade stark ökning 1967—1968, för statliga investeringar framför allt beroende på uppgång i de militära investeringarna. För bostadsbyggandet, som ökade kraftigt 1967, beräknas en svag ökning ha ägt rum 1967—1968.

Prognosen för 1969 anger återgång till något högre ökningstakt, 3 1/2 % för investeringarna totalt. De privata investeringarna (exkl. bostäder), som minskade såväl 1967 som 1968, väntas åter öka. Den starkaste investeringsökningen beräknas inträffa inom handel, där investeringsavgiften slopats den 1 oktober 1968. Industrins investeringar väntas bli ungefär oförändrade 1968—1969. Till följd av minskade militära investeringar beräknas de statliga investeringarna inte öka från 1968 års nivå. Fortsatt kommunal investeringsexpansion i något högre takt än 1967—1968 väntas för 1968—1969. För bostadsbyggandet beräknas ökningstakten 1969 bli något högre än 1968.

Den återgång till högre tillväxt, som anges för de totala investeringarna 1969, gäller även om man ser till investeringarna uppdelade på byggnads- och maskininvesteringar. Totala byggnadsinvesteringar beräknas öka 1968—1969 med 4 % mot 2 % 1967—1968, till följd av bl. a. handelns och kom-

Diagram VII:4. Byggnads- och maskininvesteringar, inkl. underhåll, totalt och uppdelat på sektorer 1960—1969

Index: 1960 = 100. 1959 års priser

Anm. I varje deldiagram är resp. total inlagd som en tunt streckad kurva.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

Tabell VII: 4. Bruttoinvesteringarnas utveckling 1965—1968 samt prognos för 1969, inkl. underhåll

	1968 i milj. kr. löpande priser	Procentuell förändring i 1959 års priser			
		1965— 1966	1966— 1967	1967— 1968	1968— 1969
<i>Byggnader och anläggningar</i>					
Bostäder	8 748	— 1,5	13,0	1,5	3,0
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske ..	821	2,5	— 4,5	— 1,5	0,5
Egentlig industri	2 750	15,0	— 5,0	— 2,0	— 7,5
Handel m. m. ¹	1 427	1,0	2,0	— 10,5	12,0
Statliga affärsverk	2 129	7,5	— 11,5	1,5	5,5
Statliga myndigheter, exkl. militära ² ..	1 864	— 2,5	— 1,0	8,5	2,0
Militära investeringar	429	19,0	— 16,0	14,5	— 1,5
Kommunala investeringar, exkl. bostäder	7 206	5,5	13,5	6,5	9,0
Övriga investeringar ³	1 616	9,5	8,0	— 7,0	5,5
Summa	26 990	4,0	5,5	2,0	4,0
<i>Maskiner m. m.</i>					
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske ..	1 236	— 2,0	— 1,0	0,5	4,0
Egentlig industri ⁴	7 109	5,0	— 4,0	0,0	3,5
Statliga affärsverk	1 254	3,0	14,5	4,5	4,5
Statliga myndigheter	2 978	8,0	— 12,5	11,0	— 3,5
därav: militära investeringar	2 522	7,0	— 16,5	12,5	— 7,5
Kommunala investeringar	1 240	13,0	22,0	3,0	6,5
Övriga investeringar	4 202	18,5	— 3,5	— 4,0	5,5
därav: handelsflottan	720	121,5	— 5,0	— 25,5	6,5
övrig samfärdsl	2 646	— 7,0	— 1,0	8,0	5,5
Summa	18 019	8,5	— 3,0	1,5	3,0
Summa, exkl. handelsflottan	17 299	4,0	— 2,5	3,5	3,0
<i>Totalt</i>					
Bostäder	8 748	— 1,5	13,0	1,5	3,0
Privat jordbruk, skogsbruk och fiske ..	2 057	— 0,5	— 2,5	0,0	3,0
Egentlig industri ⁴	9 859	7,5	— 4,5	— 0,5	0,5
Handel m. m. ¹	1 427	1,0	2,0	— 10,5	12,0
Statliga affärsverk	3 383	6,0	— 3,5	2,5	5,0
Statliga myndigheter, exkl. militära ²	2 320	0,5	2,5	7,5	5,0
Militära investeringar	2 951	8,5	— 16,5	13,0	— 6,5
Kommunala investeringar, exkl. bostäder	8 446	6,5	14,5	6,0	8,5
Övriga investeringar ³	5 818	16,0	— 0,5	— 5,0	5,5
Summa	45 009	5,5	2,0	1,5	3,5
Summa, exkl. handelsflottan	44 289	4,0	2,5	2,5	3,5

¹ Här i innefattas bl. a. flertalet fristående kontorsbyggnader.² Inkl. statliga väginvesteringar.³ Inkl. fritidshus.⁴ Inkl. byggnadsverksamhetens maskininvesteringar.

Anm. Procenttalen är avrundade till jämna halva och hela procental. I övriga investeringar ingår förutom privata även vissa offentliga investeringar, nämligen investeringar i statliga kraftaktiebolag och statliga delen av SAS.

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

Tabell VII: 5. Bruttoinvesteringarnas utveckling 1965—1968 samt prognos för 1969 för privat, statlig och kommunal sektor, inkl. underhåll

	1968 i milj. kr. löpande priser	Procentuell förändring i 1959 års priser			
		1965— 1966	1966— 1967	1967— 1968	1968— 1969
<i>Byggnader och anläggningar</i>					
Privata					
inkl. bostäder	11 727	5,0	3,5	—2,5	2,0
exkl. bostäder	6 357	9,0	—1,0	—6,0	1,0
Statliga					
inkl. bostäder	4 703	4,0	—7,0	6,5	3,0
exkl. bostäder	4 676	4,0	—7,0	6,5	3,0
Kommunala					
inkl. bostäder	10 560	2,0	15,0	5,0	7,0
exkl. bostäder	7 209	5,5	13,5	6,5	9,0
Summa					
inkl. bostäder	26 990	4,0	5,5	2,0	4,0
exkl. bostäder	18 242	6,5	2,5	2,0	4,5
<i>Maskiner m. m.</i>					
Privata	12 035	9,0	—4,0	—2,0	5,5
Statliga	4 742	6,5	—5,5	10,5	—3,0
Kommunala	1 242	13,0	22,0	3,0	6,5
Summa	18 019	8,5	—3,0	1,5	3,0
<i>Totalt</i>					
Privata					
inkl. bostäder	23 762	7,0	0,0	—2,5	3,5
exkl. bostäder	18 392	9,0	—3,0	—3,5	4,0
Statliga					
inkl. bostäder	9 445	5,0	—6,0	8,5	0,0
exkl. bostäder	9 418	5,0	—6,0	8,5	0,0
Kommunala					
inkl. bostäder	11 802	3,0	15,5	4,5	7,0
exkl. bostäder	8 451	6,5	14,5	6,0	8,5
Summa					
inkl. bostäder	45 009	5,5	2,0	1,5	3,5
exkl. bostäder	36 261	7,5	—0,5	1,5	4,0

Källor: Statistiska centralbyrån och konjunkturinstitutet.

munernas byggnadsexpansion. Maskininvesteringarna väntas öka 3 % 1968—1969 mot 1 1/2 % 1967—1968. Till den högre ökningstakten 1969 bidrar en prognoserad moderat uppgång av industrins maskininvesteringar.

VIII. Den offentliga verksamheten

1. Allmänt

Den offentliga sektorn — staten och kommunerna — tar i anspråk en inte oväsentlig del av bruttonationalproduktens resurser i form av varor och tjänster för investerings- och konsumtionsändamål. I det följande görs en uppskattning av den offentliga sektorns efterfrågan på varor och prestationer för dessa ändamål t. o. m. 1969. En redogörelse ges också för statens och kommunernas totala finanser. Den realekonomiska gruppering av statens utgifter och inkomster, som presenteras, avser därvid de utgifts- och inkomstposter som upptas i den egentliga *statsbudgeten*. (Se dock anm. 5 till tabell 2). Motsvarande gruppering för kommunernas del hänför sig till de kommunala *myndigheterna*, medan kommunernas affärsdrivande verksamhet, såsom hamnar, kommunikationer och industriell verksamhet samt kommunala bolag och stiftelser endast är inräknade i så måtto att det beräknade nettotillskottet över respektive kommuns budget till denna verksamhet inlagts som en utgift för de kommunala myndigheterna.

Av de angivna avgränsningarna följer, att de investeringsberäkningar, som redovisas nedan, inte omfattar den offentliga sektorns totala investeringsaktivitet. Bl. a. de statliga bolagens investeringar samt affärsverkens underhåll ingår nämligen inte i statsbudgeten. Av de kommunala investeringarna hänför sig en betydande del till andra kommunalt anknutna subjekt än kommunala myndigheter. För en redogörelse för de totala offentliga investeringarna hänvisas därför till kapitel VII.

Som offentlig konsumtion betraktas i detta sammanhang sådana utgifter för löner och för inköp av varor och tjänster från andra sektorer, som inte ingår i den offentliga sektorns investeringsutgifter och som inte heller utgör insatser för framställning av varor och tjänster, som av det offentliga försäljs på marknaden.

En betydande del av den offentliga sektorns, i första hand statens, utgifter består av transfereringar (inkomstöverföringar) till andra sektorer. Dessa utgifter medför inte utan vidare att reala resurser tas i anspråk. De direkta transfereringarna från staten till främst hushåll och kommuner ger dock i betydande utsträckning omgående upphov till en efterfrågan på varor och tjänster.

I det följande redovisas även vissa kalkyler över den offentliga sektorns finansiella transaktioner vilkas innebörd närmare utvecklas i avsnittet om kreditmarknaden.

2. Kommunerna

Kommunernas ekonomiska verksamhet fortsatte, såvitt nu kan överblickas, att expandera i mycket snabb takt 1967—1968. Totalt sett beräknas kommunernas utgifter, bortsett från finansiella transaktioner, ha ökat med ungefär 3 500 milj. kr. i löpande priser mellan 1967 och 1968, dvs. med ungefär 15,5 %. Motsvarande ökningstal 1966—1967 uppgick till drygt 20 %, men var då kraftigt påverkat av att kommunerna under denna period från staten övertog huvudmannaskapet för kostnadskrävande verksamhetsområden.

De kommunala myndigheternas investeringsutgifter i icke affärsmässig verksamhet ökade 1967—1968 med ca 19 % i löpande priser. Den volymmässiga ökningen kan uppskattas ha uppgått till ungefär 15 %. Dessa siffror förtjänar en kommentar, då de starkt avviker från dem som redovisas i kapitel VII. Orsaken till de i hög grad skiljaktiga beskrivningarna ligger i det snävare investeringsområde som här avses. I den affärsmässiga verksamheten har investeringarna endast ökat ca 3 % i löpande priser, vilket torde motsvara någon procentenhets minskning i volymhänseende. Däremot registreras de inledningsvis nämnda höga ökningstalen för den investeringsverksamhet som faller inom de kommunala myndigheternas område, bl. a. undervisning, hälso- och sjukvård samt gatu- och vägbyggande. För en närmare redogörelse för de kommunala investeringarna hänvisas till kapitel VII.

Kommunernas utgifter för konsumtionsändamål — till två tredjedelar bestående av löner — beräknas mellan 1967 och 1968 ha ökat med knappt 15 %. Med ledning härav kan kommunerna uppskattas ha ökat antalet anställda med ungefär 9 %.

Enligt en enkät till kommunerna i november 1968 planerar dessa för 1969 betydande utgiftsökningar, även om uppgången nu synes bli något lägre än under 1968. Konjunkturinstitutet beräknar i kapitel VII att kommunernas totala bruttoinvesteringar skall öka ca 8,5 % i volym. Detta kan antas motsvara en uppgång i löpande priser med ca 11,5 %. Görs samma uppdelning som ovan av investeringsplanerna framkommer att det för 1969 inte skulle föreligga någon markant skillnad i de planerade ökningarna mellan myndigheterna respektive affärsverken. I tabell 1 har därför införts samma tillväxttal som av konjunkturinstitutet förutses för de totala kommunala investeringarna.

Kommunernas konsumtionsutgifter beräknas 1968—1969 på grundval av enkäten komma att öka med ca 6,5 % i volym. Landstingen planerar en ungefär dubbelt så stark expansion som primärkommunerna. Totalt skulle dock konsumtionsökningen bli några procentenheter lägre än mellan 1967 och 1968.

De kommunala transfereringarna beräknas, med utgångspunkt från enkätuppgifterna, 1968—1969 komma att öka med ca 21,5 %, vilket är något star-

Tabell VIII:1. Kommunernas inkomster och utgifter 1968—1969

(Exkl. affärsmässig verksamhet samt kommunala bolag och stiftelser)

	Milj. kr.		Förändring 1968—1969	
	1968	1969	milj. kr.	procent
<i>I löpande priser:</i>				
1. Inkomster	26 080	28 910	2 830	+ 11,0
Skatter	15 420	16 900	1 480	+ 9,5
Statsbidrag	7 660	8 430	770	+ 10,0
Övriga inkomster	3 000	3 580	580	+ 19,5
2. Utgifter	26 500	29 870	3 370	+ 12,5
Bruttoinvesteringar	6 170	6 880	710	+ 11,5
Konsumtion	15 440	17 220	1 780	+ 11,5
Transfereringar	3 820	4 640	820	+ 21,5
Nettotillskott till affärsverken	1 070	1 130	60	+ 5,5
3. Finansiellt sparande (1—2)	— 420	— 960	— 540	..
4. Netto av mark- och fastighetsköp	510	590	80	..
Övriga finansiella transaktioner	50	50	0	..
5. Totala inkomster — totala utgifter (1—2—4)	— 980	— 1 600	— 620	..
<i>I 1968 års priser:</i>				
Bruttoinvesteringar	6 170	6 690	520	+ 8,5
Konsumtion	15 440	16 440	1 000	+ 6,5

Anm. Nettotillskottet utgörs av skillnaden mellan en beräknad inlevererad vinst för affärsverken och kapitaltillskott till dessa enligt statistiska centralbyråns nationalräkenskapssystem. Av prognostekniska skäl har emellertid i denna tabell endast nettot av dessa transaktioner angivits. Finansieringsposterna har uppskattats med ett betydande mått av osäkerhet, speciellt för 1969 varför sifferpreciseringarna rörande finansiellt sparande och totalt saldo bör användas med försiktighet.

Källor: Statistiska centralbyrån, konjunkturinstitutet och finansdepartementet.

kare än 1967—1968, då ökningen var ca 18,5 %. Detta kan delvis förklaras av ökade utgifter för bostadssociala ändamål.

Beräkningarna över övriga kommunala utgifter är mycket osäkra. Det har bedömts möjligt för kommunerna att i enlighet med planerna i enkäten realisera inte obetydligt ökade fastighetsköp. Vidare räknas med något ökat behov av tillskott till den affärsmässiga verksamheten. Beräkningarna för båda dessa senare transaktionstyper får dock anses vara mycket osäkra både vad gäller nivå och förändringar.

Sammantaget innebär ovanstående beräkningar att kommunernas totala utgifter, exklusive finansiella transaktioner — dit även fastighetsköpen förts — skulle komma att öka med ca 12,5 % 1968—1969 mot ungefär 15,5 % för 1967—1968. Om även fastighetsköp och övriga finansiella transaktioner inräknas blir utvecklingsbilden ungefär densamma.

Kommunernas inkomster ökade 1967—1968 med knappt 15 %, medan de 1968—1969 kan beräknas tillväxa med ca 11 % i löpande priser. Skatteinkomsterna väntas 1968—1969 öka endast ca 9,5 %. Ökningstakten för dessa

inkomster har under senare år successivt sjunkit. 1966—1967 var den ca 18 % och 1967—1968 ungefär 13 %. Utbetalning av kommunalskatt till kommunerna sker i stora drag med två års eftersläpning i förhållande till inkomstutvecklingen. Den fallande ökningstakten 1969 förklaras sålunda i huvudsak av att beskattningsunderlaget under 1967 endast ökade med ca 8 %, medan det några år tidigare ibland tillvuxit med det dubbla.

Den genomsnittliga kommunala utdebiteringen höjdes från 18,29 % 1966 och 18,71 % 1967 till 19,34 % 1968, men detta uppvägde inte effekterna av den långsammare tillväxttakten hos beskattningsunderlaget. Om de utgiftsökningar mellan 1966 och 1967 som förorsakades av ändringen i huvudmannaskap borträknas, kan den avsaktande inkomstillväxten knappast sägas ha satt spår i kommunernas utgiftsexpansion t. o. m. 1968. Under 1968 förefaller kommunerna ha haft en endast obetydlig likviditetsförstärkning, men ej i ökad utsträckning finansierat sin verksamhet via kreditmarknaden. Under hösten 1968 beslutade höjningar av den kommunala utdebiteringen för 1969 har medfört att den genomsnittliga kommunalskattesatsen från 1968 har höjts med hela 0,91 procentenheter till 20,25 % för 1969. Någon antydning till uppbromsning av expansionstakten kan möjligen också skönjas, men inte i högre grad än att den för 1969 planerade utgiftsökningen till en del beräknas få finansieras genom ökad kommunal upplåning. Den långsammare tillväxten av inkomstunderlaget har alltså inför 1969 i första hand föranlett en ovanligt kraftig stegring av skattesatserna, i andra hand en avsevärd ökning av den planerade upplåningen och i tredje hand en viss dämpning av den planerade utgiftsutvecklingen.

Statsbidragen till kommunerna väntas öka med ca 10 % mellan 1968 och 1969, vilket kan innebära att ökningstakten nu tills vidare stabiliserats efter den våldsamma ökningen mellan 1966 och 1967 i samband med att huvudmannskapet för mentalsjukvården övergick på kommunerna. Kommunernas övriga inkomster, som 1967—1968 ökade med ca 6 %, har med ledning av enkätuppgifter bedömts komma att öka väsentligt mycket snabbare 1968—1969.

Den inkomst- och utgiftsutveckling som skildrats ovan innebär att kommunernas negativa finansiella sparande under 1968 skulle ytterligare försvagas med ungefär en halv miljard under 1969. Den kommunala nettoupplåningen under 1968 bedöms ha varit något lägre än under 1967. För 1969 räknar kommunerna i enkäten med att kraftigt behöva öka sin nettoupplåning, något som med tanke på det starkt försvagade finansiella sparandet förfaller rimligt. I kreditmarknadskalkylen i kapitel IX har införts ett kommunalt upplåningsbehov 1969 med 1 750 milj. kr., en ökning från 1968 med ungefär en halv miljard kr.

De prognoser som gjorts för enskilda inkomst- och utgiftsposter i denna kalkyl har justerats med vissa erfarenhetsmässiga över- och underskatt-

ningar i enkäten i förhållande till planernas utfall. Likväl får den utveckling och de sifferuppgifter som ovan presenterats anses behäftade med betydande osäkerhet.

3. Staten

Statsinkomsterna beräknas enligt preliminära kalkyler ha ökat med ca 7,5 % från 1967 till 1968 mot ca 5,5 % 1966—1967. Inkomsterna av direkta skatter ökade 1967—1968 med drygt 6 % mot endast drygt 3,5 % 1966—1967, medan tillväxten för inkomster av indirekta skatter nedgick obetydligt till knappt 8 % från drygt 8 % 1966—1967. För övriga statsinkomster blev ökningen 1967—1968 knappt 12 % mot endast knappt 3 % 1966—1967.

Ovannämnda förändringar i statsinkomsternas tillväxttakt, vilka alltså resulterade i en från ca 5,5 % till knappt 7,5 % höjd stegringstakt, är resultat av olika faktorer med delvis motsatta effekter. Vad gäller de *direkta skatterna* påverkas deras tillväxt från 1967 till 1968 i positiv riktning av en i jämförelse med 1967 väsentligt lägre uppgång i utgiftsposterna på inkomstskatttiteln. Utbetalningarna av kommunalskattemedel, som utgör den största andelen, ökar med endast knappt 12 % 1968 jämfört med knappt 17 % 1967 och drygt 25 % 1966. Förskottsbetalningarna till försäkringskassorna, som också är en ansevärd utgift, uppvisar 1968 en ökningstakt som är knappt hälften mot den under 1967. Mot detta skall ställas en under 1968 inträffad mycket kraftig försämring av saldot mellan kvarstående och överskjutande skatt. A-skatteuppbörden, som är den dominerande inkomsten, tillväxte med ca 12 % 1967—1968 mot knappt 16 % 1966—1967, men beroende på den dämpade utgiftsutvecklingen inom titeln ökade nettoavkastningen av de direkta skatterna avsevärt mycket snabbare 1968 än 1967.

De *indirekta skatterna* härrör till ungefär fyra tiondelar från allmän varus katt eller mervärdesskatt. I motsats till 1967 påverkades uppbörden av varus katt under 1968 ej av någon höjning av skattesatsen, varför ökningen avtar från knappt 13,5 % 1967 till ca 9,5 % 1968. Övriga indirekta skatter ökade 1966—1967 med ca 4,5 %, medan uppgången 1967—1968 uppskattas till ca 6,5 %. Det kan konstateras att inflödet av statsinkomster som härrör från bruk eller innehav av fordon återigen visar tecken att stegras, till viss del beroende på höjd fordonsskatt och bilaccis fr. o. m. den 1 januari 1968 respektive 20 november 1968. 1967—1968 blir ökningen knappt 9,5 % mot knappt 6,5 % 1966—1967.

Övriga statsinkomster, bestående av uppbörd i statens verksamhet, avkastning från kapitalfonder samt avskrivningar m. m. inom dessa, tillväxte med knappt 12 % 1967—1968 mot endast knappt 3 % 1966—1967. Den starka stegringen beror till väsentlig del på ökad avkastning från kapitalfonder, framför allt utlåningsfonderna.

Tabell VIII: 2. Statens inkomster och utgifter 1967—1969

Milj. kr.

	Kalenderår			Budgetår			
	1967 utfall	1968 prel. beräkn.	1969 upp- skattn. (just.)	1967/68 utfall	1968/69 prel. beräkn.	1969/70 enl. just. riksstats- förslag	1969/70 enl. riks- stats- förslag
1. Inkomster (2+3+4+5) . .	31 921	34 330	37 690	33 416	35 857	39 237	39 467
2. Direkta skatter	12 942	13 740	16 430	13 437	14 863	17 577	17 637
3. Indirekta skatter	15 371	16 570	17 060	16 124	16 915	17 214	17 214
4. Avskrivningar och övriga kapitalmedel inom kapitalfonder	1 144	1 260	1 340	1 226	1 301	1 400	1 400
a. varav avskrivningar och övriga kapitalmedel inom realfonder	1 095	1 200	1 280	1 163	1 243	1 330	1 330
b. varav övriga kapitalmedel inom utlåningsfonder	49	60	60	63	58	70	70
5. Övrigt	2 464	2 760	2 860	2 629	2 778	3 046	3 216
6. Bruttoinvesteringar	6 090	6 750	7 150	6 538	7 068	7 283	7 407
7. Konsumtion	7 804	8 590	9 010	8 249	9 064	9 212	9 487
8. Transfereringar	18 557	19 540	21 090	19 111	20 137	21 883	21 714
9. Summa (6+7+8)	32 451	34 880	37 250	33 898	36 269	38 378	38 608
10. Utlåning, rörliga krediter	2 439	2 830	3 220	2 449	3 085	3 347	3 347
11. Totala utgifter (9+10) . .	34 890	37 710	40 470	36 347	39 354	41 725	41 955
12. Finansiellt sparande (1-4b-9)	- 579	- 610	+ 380	- 545	- 470	+ 789	+ 789
13. Totalsaldo (1-11)	-2 969	-3 380	-2 780	-2 931	-3 497	-2 488	-2 488
14. Nettoförändringar i transaktionerna vid sidan av riksstaten (utgiftsökning:-)	- 39			+ 27			
15. Av riksgäldskontoret redovisat budgetutfall	-3 008	-3 380		-2 904			

Särskild realekonomisk gruppering av statens utgifter och inkomster 1968—1969

	1968	1969	Förändring 1968—1969
16. Konsumtion	25 120	26 840	+ 1 720
17. Statlig konsumtion	9 000	9 630	+ 630
18. Konsumtionsbidrag till kommuner	6 140	6 660	+ 520
19. Konsumtionsbidrag till enskilda	9 410	9 930	+ 520
20. Konsumtionsbidrag till offentligt stödd verksamhet m.m.	570	620	+ 50
21. Investeringar	8 100	8 490	+ 390
22. Statliga investeringar	6 760	7 150	+ 390
23. Investeringsbidrag till kommuner	1 000	990	- 10
24. Investeringsbidrag till enskilda	340	350	+ 10
25. Statsräntor	1 160	1 300	+ 140
26. Internationell verksamhet	500	630	+ 130
27. Summa (16+21+25+26=9)	34 880	37 250	+ 2 370
28. Inkomster (1-4b)	34 270	37 630	+ 3 360

Statens totala utgifter kan enligt ännu ej definitiva beräkningar uppskattas ha ökat med ca 8 % mellan 1967 och 1968, vilket innebär en dämpning i tillväxten jämfört med 1966—1967, då ökningen var ca 11 %.

Under de båda åren 1967 och 1968 ökade den statliga utlåningen med ungefär 17,5 %. Om man bortser från utlåningsverksamheten och endast betraktar statens utgifter för konsumtion, investeringar och transfereringar avtog tillväxttakten från ca 10,5 % 1966—1967 till ca 7,5 % 1967—1968.

Konsumtionen, som till ungefär två tredjedelar utgörs av utgifter för löner, ökade 1966—1967 med ca 5 % och 1967—1968 kan ökningen uppskattas till ca 10 %. Den volymmässiga innebörden av detta är att den statliga konsumtionen mellan 1966 och 1967 minskade ungefär 2 % i omfång, medan en uppgång med drygt 4,5 % kan beräknas ha ägt rum mellan 1967 och 1968. Utvecklingen 1966—1967 förklaras av övergången från stat till kommun av huvudmannaskapet för mentalsjukvården. Lönedelen bedöms för 1968 ha ökat något snabbare än omkostnadsdelen. Den statliga *investeringsverksamheten*, såsom den kommer till uttryck i budgeten (dvs. exkl. affärsverkens underhålls- och reparationsutgifter), minskade i värde med ca 2 % från 1966 till 1967, vilket kan bedömas motsvara en volymmässig nedgång med

Anm. 1. Vidstående tabell (rad 1—15) skiljer sig från tidigare års bl. a. därigenom att bruttoinvesteringar och utlåning nu även inkluderar den verksamhet som finansieras med inom fonderna frigjorda medel. Som konsekvens härav har denna finansiering upptagits även på inkomstsidan. Dessutom har i tabellens nedre del (rad 16—28) tillagts en schematisk realekonomisk gruppering av statens utgifter efter de marknader som i första hand tänkes påverkas.

Anm. 2. Budgetåret 1969/70 genomförs en anslagsteknisk omläggning, som innebär att under avlöningsanslag och andra anslag, varifrån lönekostnader bestrids, upptas ett lönekostnadspålägg för pensions- och socialförsäkringsavgifter samt för den allmänna arbetsgivaravgiften. Detta pålägg, som utgör 23 % av lönebeloppen, tillförs en särskild inkomstitel, från vilken skall bestridas de utgifter för motsvarande ändamål, som nu betalas från särskilda utgiftsanslag. Omläggningen medför en viss ansvällning av och omfördelning inom budgeten på såväl inkomst- som utgiftssidan, vilken i och för sig saknar realekonomisk betydelse. I tabellen har i görligaste mån justering gjorts härför så att kalenderåren 1967, 1968 och 1969 är jämförbara. Budgetåret 1969/70 förekommer även i en justerad version.

Anm. 3. Vid omvandlingen av budgetsiffrorna för budgetåret 1969/70 till kalenderårs-siffror för 1969 måste delvis ganska approximativa metoder användas, varför en viss osäkerhet vidlåder uppskattningen av framför allt de enskilda utgiftsposternas storlek.

Anm. 4. Tabellens uppgifter i posterna 1 t. o. m. 13 baseras på riksrevisionsverkets och finansdepartementets data, vilka till övervägande del är kassamässiga. Vissa undantag härvidlag föreligger dock, varför exakt överensstämmelse inte nås med riksgäldskontorets statistik rörande budgetutfallen, redovisad i post 15. Sådan överensstämmelse nås först sedan totalsaldona i post 13 — här i form av residualberäkning — justerats för nettoförändringarna i transaktionerna vid sidan av riksstaten. Dessa transaktioner innefattar bl. a. av staten verkställda men vid periodskiftena ännu icke bokförda betalningar.

Anm. 5. Den realekonomiska gruppering av statens utgifter, som anges i tabellen (rad 1—15), överensstämmer på grund av olikheter i klassificeringen av vissa utgiftsposter inte helt med den gruppering, som redovisas i bilaga 5 till finansplanen. En viktig avvikelse är att konsumtionen beräknats enligt statistiska centralbyråns definition, vilket bl. a. innebär att *administrationen* av socialförsäkringssystemet m. m. inräknats däri. För att få överensstämmelse med budgetsaldot har motsvarande post även lagts in som en negativ transferering.

ca 6 %. 1967—1968 synes investeringarna ha ökat med ca 11 % i värde, vilket med hänsyn till den lugna prisutvecklingen kan antas motsvara en volymökning om ca 8 %. Ökningen under 1968 beror till stor del på under året tidigare lagda militära investeringar som eljest avsetts genomföras först under 1969 samt från 1967 överskjutna militära maskininvesteringar. För en närmare beskrivning av de totala statliga investeringarna hänvisas till kapitel VII. *Transfereringsutgifterna* ökade 1966—1967 med ca 18 %, men om hänsyn tas till effekterna av överföringen av mentalsjukvården från staten till kommunerna, begränsas ökningen till 12 à 13 %. Under 1968 förefaller tillväxten ha varit endast ca 5 %. Beroende på statens utfästelser om bidrag till nu expanderande kommunala uppgifter, framför allt undervisning, ökar transfereringarna till kommunerna snabbare än inkomstöverföringarna till enskilda personer.

För 1969 förutses för närvarande en väsentligt snabbare tillväxt för statsinkomster än under de båda föregående åren. Totala statsinkomsterna väntas komma att öka med knappt 10 %. Ökningen ligger helt på de direkta skatterna. Inkomsterna från de indirekta skatterna väntas tillväxa med endast ca 3 % och övriga statsinkomster förutses öka med ca 3,5 %.

De inkomster som samlas under beteckningen *direkta skatter* väntas under 1969 komma att öka med ca 19,5 %, något som måste karakteriseras som en anmärkningsvärt stark stegring under en period för vilken förutses en lugn prisutveckling. Större delen av ökningen förklaras av skattesystemets tekniska konstruktion. Sålunda förutses A-skatteuppbörden komma att tillväxa med ca 11 %, alltså ungefär en procentenhet lägre än 1968. De av den tidigare utvecklingen i beskattningsunderlaget bestämda utbetalningarna av kommunalskattemedel får en till ca 9 % dämpad uppgång. Dessutom förutses den under 1968 inträffade mycket kraftiga försämringen av saldot mellan kvarstående och överskjutande skatt komma att ersättas av en i det närmaste lika stor förbättring. Förskjutningarna i saldot mellan åren är av storleksordningen 650 milj. kr. Resultatet av dessa förändringar är att nettot på inkomstskatttiteln 1969 förutses öka med drygt 15 %. Den fr. o. m. 1 januari 1969 utgående allmänna arbetsgivaravgiften har här betraktats som en direkt skatt. Inkomsterna från denna skatt beräknas 1969 uppgå till ca 700 milj. kr., varav statliga myndigheter väntas inleverera ca 60 milj. kr.

Inkomsterna av *indirekt beskattning* väntas tillväxa med endast ca 3 % från 1968 till 1969, dvs. mindre än hälften jämfört med 1967—1968. På grund av övergången från allmän varuskatt till en mervärdeskatt, av den utformning som fastställts, beräknas avkastningen från dessa två skatter öka med endast ca 1 %. Även övriga indirekta skatter — bortsett från skatter på bilar och drivmedel — väntas öka svagt.

Övriga statsinkomster beräknas öka med ca 3,5 % i huvudsak beroende på en mindre ökning i avkastningen från såväl utlåningsfonder som affärsverksfonder.

För 1969 förutses ytterligare någon avsaktning i de totala statsutgifternas ökningstakt. De beräknas nu komma att öka med endast drygt 7 % mot ca 8 % 1968. Om totalomslutningen minskas med den statliga utlåningen blir tillväxten ca 7,5 % 1967—1968 och knappt 7 % 1968—1969. *Konsumtionen* kan för närvarande bedömas öka med ungefär 5 % i fasta priser. *Investeringsutgifterna* såsom de uppfattas i statsbudgeten förutses komma att öka ca 6 % i löpande priser, vilket skulle motsvara ungefär 3 % i volymökning. *Transfereringsutgifterna* väntas öka med ca 8 %, dvs. något snabbare än 1967—1968. Liksom under 1968 förutses transfereringarna till kommunerna öka snabbare än transfereringarna till enskilda individer. Även bidragen till den internationella verksamheten ökar kraftigt. Det bör i detta sammanhang påpekas att omvandlingen från budgetår till kalenderår är gjord under ganska stor osäkerhet, varför de definitiva uppgifterna kan visa sig medföra justeringar och förskjutningar mellan åren av utgifterna. Omfattningen av *utlåning* finansierad över statens budget ökade med ca 17,5 % både 1966—1967 och 1967—1968. För 1969 skulle ökningstakten vara lägre men ändå uppgå till ca 12 %, vilket motsvarar en ökning med 350 milj. kr.

Resultatet av de förändringar i statens inkomster och utgifter som refererats ovan ger vid handen att statens *finansiella sparande* försvagades med ca 1 400 milj. kr. 1966—1967. Under 1968 beräknas ingen nämnvärd ytterligare försvagning ha skett. Enligt nu föreliggande uppgifter skulle statens finansiella sparande förstärkas med ungefär en miljard 1968—1969. Även om vissa utgifter erfarenhetsmässigt kan förutses tillkomma — bl. a. löneökningar under 1969 för de statsanställda — bör det vara möjligt att realisera en viss förstärkning av det finansiella sparandet 1969. *Totalbudgetens saldo*, som 1966—1967 försvagades med ca 1 700 milj. kr., undergick under 1968 ytterligare försvagning med ca 500 milj. kr. Under 1969 kan totalbudgeten nu beräknas förstärkas med ca 600 milj. kr., med reservation för ytterligare ännu ej beslutade utgiftspåslag. Den förda budgetpolitikens effekter på kreditmarknaden utvecklas i kapitel IX.

Här bör framhållas att det inte är möjligt att på grundval enbart av förändringar i totalbudgetens saldo eller i det finansiella sparandet göra några fullständiga bedömningar av statsbudgetens verkningar på den samhällsekonomiska balansen och inte heller av den påverkan som det ekonomiska skeendet utanför den statliga sektorn utövar på statsbudgeten. En given förändring i budgetens totalsaldo kan nämligen orsakas av ett stort antal kombinationer av förändringar i de olika delposter, som tillsammans konstituerar budgeten och dess saldo, där varje kombination kan ha sin karakteristiska effekt på samhällsekonomin. En fullständig analys av statsbudgetens konjunkturreffekter förutsätter en genomgång av effekterna av förändringarna i varje delpost eller sammantagna sådana, vilka har gemensamt att de påverkar en speciell sektor av samhällsekonomin. Härtill kommer som en ytterligare komplikation att varje uttalande om budgetens kon-

junktureffekter blir beroende av vilken jämförelsenorm som väljs till den föreliggande budgeten.

I vissa försök att mäta budgetens konjunktureffekter synes jämförelsenormen ha varit en tänkt budget i vilken staten bestämt dels att skattebetalarna under det undersökta året skall betala lika många kronor i skatt som under jämförelseåret, dels att varje statsutgift under det undersökta året skall vara lika stor som under jämförelseåret. Med denna jämförelsenorm framstår hela budgetförändringen såsom förklarad av en viss budgetpolitik eller snarare av att en viss speciell budgetpolitik inte har förts. I en annan uppläggning av budgetanalysen har man emellertid sökt skilja ut de förändringar i budgeten, som är ett utslag av medveten politik («åtgärder») från de förändringar i budgeten, som kan förklaras såsom återverkningar av den ekonomiska utvecklingen inom samhällsekonomin i övrigt («automatik»). Med denna uppdelning uppfattas sådana förändringar på budgetens inkomstsida som automatik vilka vid ett oförändrat skattesystem följer av skatteunderlagets utveckling, medan åtgärdsbestämda inkomstförändringar endast tänks innefatta sådana som direkt följer av skattesatsförändringar.

Därmed är dock inte sagt att budgetpolitik upphör där de åtgärdsbestämda förändringarna slutar. I den mån automatiska förändringar är förutsebara med hög säkerhetsgrad kan de uppfattas som ingående i en medveten budgetpolitik. Att vidmakthålla en oförändrad skattesats inför ett stigande skatteunderlag bör rimligen uppfattas som en medveten åtgärd lika väl som ett beslut om en skattesatsförändring. Med denna syn på budgetpolitiken blir endast de inkomstförändringar, som följer av en opåräknad eller oregelbunden utveckling av skatteunderlaget, att uppfatta som utslag av (omedveten) automatik. Det förefaller emellertid svårt eller ogörligt att på ett objektivt sätt avgränsa de förändringar av skatteunderlaget som varit av sådan opåräknad eller oregelbunden beskaffenhet och man har hittills i budgetanalytiska undersökningar fått nöja sig med att endera ta fasta på effekten av budgetens förändringar totalt sett (dvs. av automatik och åtgärder) eller också att söka renodla effekten av skattesatsförändringar och direkta utgiftsbeslut. Följande genomgång av budgetens inkomst- och utgiftssida ansluter närmast till den sistnämnda linjen som medger en klarare fördelning av de beräknade förändringarna med avseende på deras inriktning mot konsumtions- respektive investeringsmarknaderna.

På inkomstsidan har dock — förutom direkt åtgärdsbestämda förändringar — även medräknats den del av skatteinkomsternas stegring som följer av progressiviteten. Detta har skett med den motiveringen att man härigenom fångar in en del av effekten av den finanspolitik som bestått i ett medvetet avstående från förändringar i skattesystemet. På utgiftssidan har man — vilket också innebär en grov förenkling — studerat förändringarna i summan av alla budgetbelopp, grupperade på visst sätt. Det har nämligen förut-

satts att staten här har större möjligheter än på inkomstsidan att behandla själva *budgetbeloppen* som finanspolitiska instrument. Staten tänks ha möjlighet att »frysa» utgiftsnivån mellan två år, såsom också skett i vissa fall på en del anslagsområden.

För en bedömning av de troliga konjunkturreffekterna av en planerad förändring av statsutgifterna mellan två år kan dessa grupperas efter de olika »marknader» på vilka de kan tänkas få effekt. Resultatet av bedömningen blir givetvis starkt beroende av vilken aggregeringsnivå man väljer. Här har valts att samla statsutgifterna till nio grupper (tabell 2, rad 16—26). Dessa grupper har valts efter tänkta olikheter i sina effekter på konjunkturutvecklingen. Mottagarna av olika slags utbetalningar från staten, respektive sådana grupper som får ändrad skattebörda, påverkas nämligen på olika sätt i sitt ekonomiska handlande.

Det har dock inte — som önskvärt vore — varit möjligt att åsätta förändringarna i de olika utgifts- eller inkomstslagen differentierade vikter (multiplar), utan vid bedömningen av konjunkturreffekterna av de medvetna åtgärderna har endast summerats de inkomst- och utgiftsförändringar vilka tänks i första hand ha huvudsaklig effekt på konsumtionsmarknaden respektive investeringsmarknaden.

I nedre delen av tabell 2 (rad 16—24) visas en realekonomisk gruppering av statens utgifter och inkomster på särskilda realekonomiska kategorier. Det bör observeras att de enskilda posterna i detta speciella syfte har justerats i viss utsträckning och därför inte är identiska med korresponderande poster i övre delen av tabellen. Någon rimlig grund för statsröntornas fördelning på endera konsumtions- eller investeringsmarknaderna har inte kunnat påträffas, varför de lämnats åt sidan. Eftersom vi här endast studerar budgetens verkningar på den inhemska efterfrågeutvecklingen, har för enkelhetens skull hela u-hjälpen i denna tabell förts som en finansiell transaktion.

Det visar sig att de i tabellen använda realekonomiska huvudgrupperna utgör exakt lika stora andelar av statsutgifterna både 1968 och 1969. Det betyder att den totala ökningen fördelar sig proportionellt på de två marknaderna. De utgifter som huvudsakligen riktar sig mot konsumtionsmarknaderna beräknas öka med 1,7 miljarder kr. och de som huvudsakligen riktar sig mot investeringsmarknaderna med 0,4 miljarder kr.

På inkomstsidan medräknas i denna kalkyl — som ovan motiverats — den ökning av skattebeloppet som beräknas komma till stånd genom att det genomsnittliga inkomstskatteuttaget beräknas bli högre 1969 än 1968. Detta belopp kan beräknas uppgå till ca 1,2 miljarder kr. och tänks komma att reducera de för privat konsumtion disponibla inkomsterna.

I och med övergången från allmän varuskatt till en mervärdeskatt av beslutad utformning ökas inte skattebördan på konsumtionen i annan mån än vad som följer av utvidgningen av beskattningsområdet. Effekten härav kan uppskattas till ungefär 60 milj. kr. Vidare bortdras ungefär 80 milj. kr. från konsumtionsmarknaden till följd av höjningen av bilaccisen.

För företagen innebär införandet av mervärdeskatten att skattebördan minskas med ungefär 900 milj. kr. Här har schematiskt förutsatts att investeringsefterfrågan därmed skulle öka med samma belopp. Efterfrågan reduceras dock med ca 700 milj. kr. av den samtidigt med omläggningen införda allmänna arbetsgivaravgiften. Införandet av mervärdeskatten från den 1 januari 1969 skulle vara ett incitament för företagen att uppskjuta planerade investeringar till efter denna tidpunkt. Med hänsyn till konjunkturläget bedömdes en sådan tendens som icke önskvärd. Därför får företagen vid taxeringen 1969 tillgodogöra sig ett 10-procentigt avdrag på under 1968 gjorda maskininvesteringar, vilket beräknas eliminera anledningen att uppskjuta investeringarna. Denna åtgärd kostar staten ca 150 milj. kr. i mistade skatteintäkter och kan sägas i viss mån anticipera mervärdeskatten. Därmed skulle den kvarstående, av skatteändringar orsakade, nettoökningen av medel som i denna schematiska kalkyl betraktas som disponibla för investering uppgå till ungefär 50 milj. kr.

Av statsinkomsternas totala förändring har därmed beaktats ca 1,3 miljarder kr. i denna genomgång. En summering av de här medräknade direkta effekterna med avseende på investerings- respektive konsumtionsefterfrågan ger vid handen:

1) De för privat och offentlig investeringsefterfrågan avdelade beloppen kan beräknas bli 0,4 miljarder kr. större 1969 än 1968 genom de åtgärder som vidtagits.

2) De för privat och offentlig konsumtionsefterfrågan avdelade beloppen kan på samma sätt beräknas bli ca 0,4 miljarder kr. större 1969 än 1968.

Hur dessa nettoförändringar faktiskt kommer att påverka investerings- och konsumtionsefterfrågan är dock svårt att uttala sig om. Som ovan antytts borde olika vikter ha tilldelats utgiftsförändringarna inom de olika grupperna, liksom även de olika förändringarna på inkomstsidan. Den kunskap som finns rörande dessa förhållanden är dock så begränsad att det är tveksamt om ett försök skulle tillföra beskrivningen av statsbudgetens effekter högre precision och prognosvärde.

Som en jämförelse till de belopp som framräknats ovan, kan det nämnas att den totala realkapitalbildningen i landet (exkl. lager) beräknas öka med ungefär 3 miljarder kr. 1968—1969 och den totala privata konsumtionen med ca 3,8 miljarder kr. mätt i löpande priser. Vad gäller investeringsutgifternas ökning kan det vidare konstateras att denna nästan helt och hållet avser statens egna investeringar medan investeringsbidrag till kommuner minskade något. Ökningen av konsumtionsutgifterna fördelar sig grovt taget lika på statlig konsumtion, konsumtionsbidrag till enskilda och till kommuner.

De förändringar i budgetbeloppen som här inte har diskuterats hänför sig till de enligt ovan redovisade definitioner automatiska förändringarna på budgetens inkomstsida. De uppgår totalt till 2,0 miljarder kr., vilka indragits till statskassan. (Skillnaden mellan de 3,3 miljarder kr. som utgör den totala förändringen på inkomstsidan och de i genomgången beaktade föränd-

ringarna på 1,3 miljarder kr.). Den totala efterfrågan beräknas härigenom komma att påverkas i negativ riktning. Någon uppdelning på olika marknader eller beräkningar av i vilken utsträckning efterfrågan påverkas har inte gjorts i detta sammanhang.

Hitintills bör genomgången ha visat att de åtgärdsspecificerade förändringarna i budgeten har en måttligt expansiv inverkan på samhällsekonomin, men att denna motverkas av de icke åtgärdsspecificerade förändringarna (budgetautomatiken).

Det föreligger emellertid ett behov av att man på ett överskådligt sätt skall kunna sammanfatta effekterna på samhällsekonomin, inte bara av statsbudgetens förändringar, utan även av förändringarna i en sammantagen offentlig sektor innefattande staten, kommunerna, AP-fonderna, bostadsinvesteringarna och investeringsfonderna, vilka tillsammans utgör basen för finanspolitiken i vidaste bemärkelse. Ett sätt på vilket detta kan ske, är att man delar upp budgeteffekterna i två huvuddelar. Som ett första moment redovisas förändringen i statens och kommunernas konsumtion och investeringar, vilken kan sägas vara ett mått på den efterfrågan på reala faktorer som dessa direkt utövar. Härutöver införs den grova approximationen att alla icke finansiella in- och utbetalningar i form av löneutbetalningar, varuinköp, transfereringar samt olika former av skattemedelsindragningar har — bortsett från teckenskillnader — likvärdiga effekter på den icke offentliga efterfrågan, dvs. i huvudsak hushållens och företagens efterfrågan. Slutsatsen blir då att förändringen av statens och kommunernas utgiftsöverskott (av det finansiella sparandet) ger en föreställning om inverkan på de andra sektorernas efterfrågan.

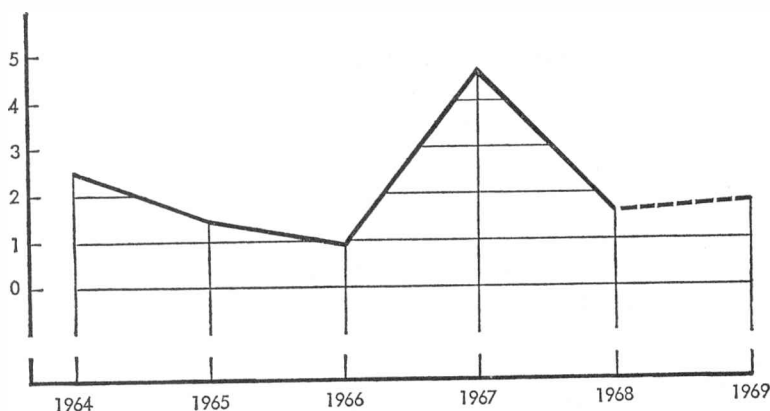
Bostadsbyggandet har liksom stat och kommun direkt effekt på efterfrågan på reala faktorer och påverkar dessutom resten av samhällsekonomin genom förändringen i sitt negativa finansiella sparande. När det gäller AP-fonderna och investeringsfonderna är det närmast förändringen i deras finansiella sparande som antyder deras inverkan på den privata sektorns efterfrågan.

Förändringen av den statliga och kommunala verksamhetens samt bostadsinvesteringarnas volym ger således ett mått på förändringen av den efterfrågan på reala faktorer som utgår från den sammantagna offentliga sektorn. Förändringen av den sammantagna offentliga sektorns finansiella sparande ger en viss föreställning om den inverkan som finanspolitiken i vidaste bemärkelse utövar på hushållens och företagens för efterfrågan på reala resurser disponibla intäkter.

Ett försök har här efter gjorts att summera de direkta effekterna av förändringar i verksamhetens volym inom de offentliga sektorerna med de indirekta effekter som följer av den föranledda förändringen av de icke offentliga sektorernas disponibla intäkter. Härvid har summariskt förutsatts att dessa båda slag av förändringar är likvärdiga med hänsyn till effekterna på aktiviteten i samhällsekonomin och så till vida summerbara. Den inverkan

Diagram VIII: 1. Sammantagna offentliga sektorns kalkylerade inverkan på den totala efterfrågans tillväxt 1964—1969

Procent av bruttonationalprodukten, 1959 års priser.

som förmedlas via förändringar i de icke offentliga sektorernas intäktsströmmar dämpas visserligen genom sparandebortfall etc. men har å andra sidan kedjeeffekter. Här har presumerats att man i dessa fall kan insätta en multiplikator lika med 1. Detta innebär med andra ord, att en förändring av den sammantagna offentliga sektorns utgiftsoverskott förutsättes åtföljas av en lika stor förändring av övriga sektors efterfrågan på varor och tjänster. Den sammanlagda inverkan på den totala efterfrågan har sålunda satts lika med summa förändring av offentlig real efterfrågan och via det offentliga utgiftsoverskottet genererad efterfrågan.

För att göra dessa poster jämförbara sinsemellan och i tiden uttrycks förändringen i den offentliga sektorns och bostadsbyggandets efterfrågan på reala faktorer i 1959 års priser. Förändringen i den sammantagna offentliga sektorns finansiella sparande deflateras till samma år med bruttonationalproduktdeflatoren. Därefter adderas de två delarna samt uttrycks i procent av bruttonationalprodukten till 1959 års priser respektive år. I diagram 1 har resultatet av en analys enligt beskriven metod framställts i diagramform. Diagrammet avser att belysa den inverkan på totala efterfrågans tillväxt som skulle utövas av finanspolitiken i vidaste bemärkelse. De olika sektorernas kalkylerade bidrag till den totala efterfrågeförändringen framgår av följande uppställning, där effekterna uttryckts i procent av bruttonationalprodukten respektive år.

	1964	1965	1966	1967	1968	1969
Staten	+ 0,2	+ 0,2	+ 1,4	+ 0,8	+ 0,9	+ 0,2
därav: direkt efterfrågan	+ 0,2	+ 0,7	+ 0,8	- 0,2	+ 0,9	+ 0,6
Kommunerna	+ 2,0	+ 1,2	± 0	+ 2,5	+ 1,2	+ 1,5
därav: direkt efterfrågan	+ 1,6	+ 1,0	+ 0,8	+ 2,2	+ 1,0	+ 1,1
Bostadsbyggandet	+ 1,3	+ 0,7	± 0	+ 1,6	+ 0,3	+ 0,5
därav: direkt efterfrågan	+ 0,5	+ 0,2	± 0	+ 0,7	+ 0,1	+ 0,2
AP-fonder, Investeringsfonder	- 1,0	- 0,7	- 0,5	- 0,3	- 0,8	- 0,4
Totaleffekt	+ 2,5	+ 1,4	+ 0,9	+ 4,6	+ 1,6	+ 1,8

IX. Kreditmarknaden¹

Kreditgivningen på den reguljära kreditmarknaden fortsatte att växa under 1968, dock i något lägre takt än tidigare. Kommunernas upplåning var 1968 lägre än 1967, men övriga sektors upplåning ökade. Kraftigast ökade näringslivets upplåning. Dess ökande andel av kreditefterfrågan medförde även en förskjutning i utbudsmönstret. Affärsbankernas kreditgivning till näringslivet ökade nämligen med nära en och en kvarts miljarder kr. mellan 1967 och 1968, men kreditgivningen till bostadssektorn var 1968 600 milj. kr. lägre. En motsatt andelsförskjutning kan konstateras för Allmänna pensionsfonden, dess kreditgivning till bostadssektorn ökade med en miljard kr. medan kreditgivningen till näringslivet uppgick till ungefär samma belopp som tidigare.

Statens budgetunderskott, som hade ökat till tre miljarder kr. 1967, ökade ytterligare till 3,4 miljarder kr. 1968. Ökningen av budgetunderskottet kan delvis hänföras till rekordstora skatteåterbetalningar under decembermånaden 1968. Mot slutet av året emitterades ett för allmänheten avsett sparobligationslån, inbetalningarna till detta lån beräknas dock huvudsakligen ske 1969. Statens finansieringsbehov täcktes 1968 i större utsträckning än under 1967 genom emission av långfristiga obligationer. För kalenderåret 1969 beräknas en påtaglig nedgång i statens upplåning. Storleken härav blir emellertid beroende av de ytterligare utgiftsbeslut som kan förmodas tillkomma.

Kommunernas inkomster och utgifter utvecklades i ungefär samma takt åren 1966, 1967 och 1968. Upplåningen ökade dock kraftigt. Fram till 1966 hade likviditeten successivt försämrats och upplåningsökningen 1967 användes delvis till en förbättring av denna. Förutom upplåningen på marknaden erhöll kommunerna detta år även lån utanför marknaden. 1968 minskade upplåningen på marknaden och även likviditetsförbättringen blev mindre, såsom framgår av tabell 2.

För 1969 beräknas upplåningsbehovet öka med omkring en halv miljard kr. till följd av att utgifterna stiger snabbare än inkomsterna. Om likviditetsförbättringen förutsättes bli obetydlig, kommer upplåningen på marknaden sannolikt att uppgå till omkring en och tre kvarts miljarder kr.

Under 1967 ökade *bostadsinvesteringarna*, i volym räknat, med 13 % och i värde med drygt en miljard kr. Statens bostadskreditgivning minskade detta år med en halv miljard kr. vilket innebar att upplåningen på mark-

¹ Med kreditgivning och utlåning avses i detta kapitel nettotillväxt av utestående lån; med ökad kreditgivning avses följaktligen inte tillväxten av utestående lån utan ökningen av denna tillväxt.

Tabell IX: 1. Kreditmarknaden 1967 och 1968

Nettobelopp, milj. kr.

Långgivare	Låntagare				
	Staten	Kommuner	Bostäder	Näringsliv	Summa
<i>1967</i>					
Riksbanken	350	0	150	150	650
Affärsbankerna	1 300	200	2 350	2 050	5 900
Övriga kreditinstitut ..	500	1 450	4 300	3 200	9 450
därav: Allmänna pensionsfonden ¹	250	450	1 650	1 800	4 150
Allmänheten ²	850	50	50	400	1 350
Summa	3 000	1 700	6 850	5 800	17 350
<i>1968 (prel.)</i>					
Riksbanken	1 250	—	150	—	1 400
Affärsbankerna	300	150	1 750	3 300	5 500
Övriga kreditinstitut ..	1 200	1 200	5 800	3 400	11 600
därav: Allmänna pensionsfonden ¹	550	450	2 700	1 900	5 600
Allmänheten ²	650	100	— 250	500	1 000
Summa	3 400	1 450	7 450	7 200	19 500

¹ Exkl. återlån samt exkl. förvärv av utländska obligationer och bankers förlagsbevis. Fondökningen uppgår till 4 670 milj. kr. under 1967 och 5 800 milj. kr. under 1968.

² Inkl. investeringsbankens kortfristiga placeringar.

Anm. Med näringslivet avses praktiskt taget hela den del av samhällsekonomin, som ligger utanför staten, kommunerna, bostadssektorn och kreditinstituten.

Affärsbankernas utlåning till resp. staten, kommunerna och bostäderna omfattar inköp av statspapper, reverslån till kommunerna och köp av kommunobligationer samt bostadsbyggnadskrediter och köp av hypoteksobligationer. Utlåningen till näringslivet är en restpost.

»Övriga kreditinstitut» omfattar sparbankerna, postbanken, jordbrukskasseorganisationerna, allmänna pensionsfonden, försäkringsbolag, riksförsäkringsverket och Sveriges Kommunalanställdas pensionskassa.

I uppgifterna för »allmänheten» ingår de värdepapper som försålts till andra köpare än de institutioner, som ingår i tabellens övriga långivarsektorer. Företagens, hushållens och diverse fonders och kassors värdepappersköp redovisas således i denna post.

Bostadsinstitutens emissioner av obligationer för finansiering av fastigheter, innehållande uteslutande affärs- och kontorslokaler, har förts till näringslivet, deras övriga obligationer till bostadssektorn.

Tabellen innefattar endast uppgifter om kreditförmedling över den reguljära kreditmarknaden.

naden kraftigt ökade. Under 1968 beräknas den volymmässiga ökningen ha varit betydligt mindre, endast 1,5 %. Eftersom statens kreditgivning minskade ytterligare, om än obetydligt, stannade upplåningsbehovet på marknaden vid 7,45 miljarder kr.

I tabell 3 visas bostadssektorns upplåning under åren 1966—1968. Obligationssupplåningen uppgick 1968 till betydligt större belopp än tidigare.

Bostadsinvesteringarna beräknas i volym öka med 2,5 % under 1969, vilket innebär en ökning av kreditbehovet på knappt en halv miljard kr. Eftersom statens bostadskreditgivning beräknas bli påtagligt högre än under 1968 torde emellertid upplåningen på marknaden komma att bli endast obetydligt högre och stanna vid ca 7,5 miljarder kr.

Tabell IX: 2. Kommunernas upplåning på kreditmarknaden och tillväxt av likvida tillgångar 1966—1968

Milj. kr.

	1966	1967	1968 (prel.)
Upplåning.....	1 360	1 700	1 450
Likvida tillgångar	800	1 300	300

Källor: Riksbanken och statistiska centralbyrån.

Tabell IX: 3. Bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden 1966—1968

Nettobelopp, milj. kr.

	Obligationer	Bostadsbygg- nadskrediter hos affärs- banker	Bostadslån hos andra kredit- institut	Summa
1966	3 420	150	1 910	5 480
1967	3 620	1 120	2 110	6 850
1968	4 300	1 200	1 950	7 450

Källa: Konjunkturinstitutet.

Näringslivets fasta investeringar, som minskade med drygt 4 % i volym under 1967, beräknas ha minskat något även under 1968. Handelns och handelsflottans investeringar visade ansenliga minskningar. Industrins investeringar i byggnader och anläggningar minskade något men maskininvesteringarna låg på samma nivå som under 1967. För näringslivet som helhet uppgick ökningen av investeringsutgifterna till drygt en kvarts miljard kr. under 1967, medan de under 1968 beräknas ha varit ungefär oförändrade.

Lagerinvesteringarna minskade successivt under 1966 och första halvåret 1967 och en nedgång av lagerhållningen ägde rum andra halvåret 1967 och första halvåret 1968. Under andra halvåret 1968 påbörjades en lageruppbbyggnad som beräknas fortsätta under 1969.

Delårsrapporter från större industriföretag anger en ökning av vinsterna under 1968, vilket också synes vara i överensstämmelse med pris- och kostnadsutvecklingen och den beräknade förbättringen av kapacitetsutnyttjande och produktivitet. För näringslivet som helhet synes dock vinstförbättringen ha varit måttlig, att döma av den kraftiga ökning av upplåningen som skedde på kreditmarknaden trots att investeringarna sammanlagt endast visade en svag ökning. Upplåningen på marknaden ökade nämligen 1968 med drygt en och en kvarts miljarder kr. Utvecklingen

Tabell IX: 4. Näringslivets upplåning på kreditmarknaden 1966—1968

Nettobelopp, milj. kr.

	Obligationer och förlags- lån	Aktier	Upplåning hos affärs- bankerna	Upplåning hos andra institut	Summa
1966	1 260	650	1 550	1 140	4 600
1967	2 000	550	1 910	1 330	5 790
1968	2 000	500	3 200	1 500	7 200

Källa: Konjunkturinstitutet.

1966—1968 framgår av tabell 4. Företagens ökade upplåning medgav en fortsatt förbättring av näringslivets likviditet.

Tabellen visar att finansieringen på obligationsmarknaden i fjol har legat på samma nivå som ett år tidigare. Däremot ökade affärsbankernas kreditgivning kraftigt, framför allt under första halvåret. Uppgifterna i denna tabell avser kreditgivningen till hela näringslivet; affärsbankernas utestående lån till industrin ökade avsevärt under första halvåret men endast obetydligt under andra halvåret i fjol, medan handelns upplåning visar en motsatt utveckling, såsom framgår av tabell 5.

Tabell IX: 5. Procentuell förändring i affärsbankernas utestående krediter 1966—1968 (maj, november)

	1966	1967		1968	
	2:a halvåret	1:a halvåret	2:a halvåret	1:a halvåret	2:a halvåret
Industri	6,8	3,2	0,6	8,7	0,3
Handel	1,6	— 2,0	3,4	0,9	5,4

Källa: Svenska bankföreningen.

Förutom genom upplåning på kreditmarknaden kan företagen ha erhållit ett visst medelstillskott i form av handelskrediter från utlandet. Under sista kvartalet 1967 hade nämligen betalningsbalansens restpost blivit negativ i samband med valutaspekulationen, och valutareserven minskade. Under första halvåret 1968 ökade restposten återigen.

Industrins och handelns likviditet förbättrades 1967 och förbättringen fortsatte under 1968. Förbättringen under andra halvåret kan ha varit större

Tabell IX: 6. Likviditetsutvecklingen inom industri och handel 1966—1:a halvåret 1968

Flödesuppgifter, milj. kr.

	1966		1967		1968
	1:a halvåret	2:a halvåret	1:a halvåret	2:a halvåret	1:a halvåret
<i>Industri</i>					
Större företag	— 1 050	+ 700	— 500	+ 1 150	— 350
Mindre företag			— 100	+ 100	— 50
<i>Handel</i>					
Större företag	± 0	+ 150	— 150	+ 400	— 150
Mindre företag	— 100	+ 50	+ 50	± 0	± 0

Anm. Uppgifterna bygger på enkätundersökningar som har utförts av statistiska centralbyrån. Med likvida medel avses kassa, banktillgodohavanden samt kortfristiga penningplaceringar. Större företag (med mer än 500 anställda) har totalundersökts. Mindre industrieföretag (200—500 anställda) samt mindre handelsföretag (100—500 anställda) har urvalsundersökts.

För 1966 avser uppgifterna industrieföretag med mer än 200 anställda.

trots lageruppbyggnaden. Till likviditetsförbättringen bidrog även frisläppen av investeringsfonder. Nettouttagen framgår av vidstående tablå.

Nettoförändringar i investeringsfonderna i riksbanken (uttag —) milj. kr.

1967		1968	
1:a halvåret	2:a halvåret	1:a halvåret	2:a halvåret
90	— 380	70	— 190

En prognos för näringslivets kreditbehov 1969 måste givetvis bli ganska osäker, inte minst på grund av svårigheterna att bedöma investeringsbenägenheten. Prognoserna för investeringsutvecklingen är också olika för olika sektorer av näringslivet. Industrins byggnadsinvesteringar beräknas fortsätta att minska i volym men maskininvesteringarna mer än kompenserar denna utgiftsminskning. För handelns byggnadsinvesteringar förutses ett betydande uppsving. Sammanlagt ökar näringslivets finansieringsbehov på grund av ökningen av de fasta investeringarna med omkring en och en kvarts miljarder kr., och därtill kommer ökade lagerinvesteringar som ytterligare kräver ett finansieringstillskott på omkring tre kvarts miljarder kr. Prognoser för vinstutvecklingen kan för närvarande knappast kvantifieras, vinsterna kan möjligen komma att öka i takt med produktionen. Utvecklingen kan givetvis i hög grad bli beroende av avtalsförhandlingarna.

Preliminärt kan näringslivets kreditefterfrågan på marknaden uppskattas till åtta och en halv miljarder kr.

Tabell IX: 7. Kreditmarknadskalkyl för 1969

Nettobelopp, milj. kr.

Efterfrågan	Utbud
Staten 2 750	Riksbanken 750
Kommuner 1 750	Affärsbankerna (restpost) 6 750
Bostäder 7 500	Övriga kreditinstitut 12 000
Näringslivet 8 500	därav: Allmänna pensionsfonden 6 500
	Allmänheten 1 000
Summa 20 500	Summa 20 500

Anm. Statens efterfrågan motsvaras av det beräknade budgetunderskottet. Övriga sektors efterfrågan beräknas med hänsyn till det finansiella sparandet och likviditetsutvecklingen. Kalkylen är ofullständig såtillvida som sektorerna »utlandet» och »bankernas interna sparande» inte redovisas. Utvecklingen av det finansiella sparandet inom dessa sektorer beaktas dock i princip vid beräkningen av »näringslivets» efterfrågesiffra.

Allmänna pensionsfondens utbud beräknas som fondökningen exkl. återlån och förvärv av utländska obligationer. Riksbankens utbud motsvarar ökningen av sedelmängden. Affärsbankernas utbud utgör en restpost. För »övriga kreditinstitut» har utbudet beräknats genom trendframskrivning.

I tabell 7 sammanfattas kreditefterfrågan från olika sektorer. Som framgår ökar totala efterfrågan mindre än 1968, trots näringslivets ökade kreditbehov. På utbudssidan framkommer affärsbankernas utbud som restpost. Deras utbud får enligt kalkylen höjas med en och en kvarts miljarder kr. jämfört med 1968. Bankernas likviditet var hög vid årsskiftet men prognoserna tyder på en åtstramande effekt av vissa likviditetspåverkande faktorer. Statens budgetunderskott beräknas nämligen minska och någon försvagning av valutarenservan är inte utesluten. För statens del ger tabell 7 dock en överdriven föreställning om den troliga nedgången i upplåningsbehovet. Budgetunderskottet har nämligen beräknats under förutsättning av oförändrad lönenivå för statstjänare 1969.

Innehåll

I. Sammanfattande översikt	2
1. Den ekonomiska utvecklingen 1967—1968	2
2. Sveriges ekonomi 1969	9
II. Det internationella läget	18
1. Sammanfattande översikt	18
2. Länderöversikter	28
III. Utrikeshandeln	53
1. Exporten	53
2. Importutvecklingen 1968 och 1969	63
3. Bytes- och betalningsbalansen	67
IV. Produktionen	69
1. Industrin	69
2. Skogsbruket	77
3. Övriga näringsgrenar och den totala produktionen	78
V. Arbetsmarknaden	80
1. Arbetsmarknaden under 1968	80
2. Arbetsmarknaden 1969	89
VI. De enskilda konsumenternas ekonomi	91
1. De disponibla inkomsterna	91
2. Konsumentpriserna	94
3. Den privata konsumtionen	98
VII. Investeringsarna	101
1. Investeringsutvecklingen inom olika områden	101
2. Sammanfattning av investeringsprognosen för 1969	111
VIII. Den offentliga verksamheten	115
1. Allmänt	115
2. Kommunerna	116
3. Staten	119
IX. Kreditmarknaden	129

Tabellförteckning

I.	1. Försörjningsbalans 1966—1968	3
	2. Bytesbalansen 1967—1969	16
	3. Preliminär försörjningsbalans för 1969	17
II.	1. Försörjningsbalansens poster i olika länder och länderområden 1967—1969	19
	2. Konsumentpriser 1960—1968	21
	3. Lönekostnader och förtjänster per arbetad timme för industriarbetare 1960—1968	22
III.	1. Exportutvecklingen för olika varugrupper 1967—1969	54
	2. Importutvecklingen för olika varugrupper 1967—1969	64
	3. Bytes- och betalningsbalans 1965—1969	68
IV.	1. Försörjningsbalans för handelsfärdigt järn och stål, inkl. ämnen 1966—1969	70
	2. Försörjningsbalans för verkstadsprodukter, exkl. fartyg 1966—1969	71
	3. Försörjningsbalans för sågade och hyvlade trävaror 1966—1969	73
	4. Industriproduktionens utveckling 1967—1969	77
	5. Försörjningsbalans för rundvirke 1965—1969	78
V.	1. Den registrerade arbetslösheten 1967 och 1968 regionalt och branschvis	82
	2. Antal personer berörda av vissa arbetsmarknadsåtgärder 1967—1968	84
VI.	1. De enskilda konsumenternas inkomster och utgifter 1967—1969	92
	2. Konsumentprisprognos för 1968—1969	95
	3. Konsumtionsutvecklingen 1966—1968	100
VII.	1. Lägenheter i påbörjade, inflyttningsfärdiga och pågående bostadsbyggen 1964—1969	102
	2. Verkställda respektive planerade investeringar inom industrin första halvåret 1968 och 1969 enligt investeringsenkäten i november 1968	105
	3. Planerade och faktiska förändringar av den egentliga industrins investeringar 1957—1969	106
	4. Bruttoinvesteringarnas utveckling 1965—1968 samt prognos för 1969, inkl. underhåll	113
	5. Bruttoinvesteringarnas utveckling 1965—1968 samt prognos för 1969 för privat, statlig och kommunal sektor, inkl. underhåll ..	114
VIII.	1. Kommunernas inkomster och utgifter 1968—1969	117
	2. Statens inkomster och utgifter 1967—1969	120

IX.	1. Kreditmarknaden 1967 och 1968	130
	2. Kommunernas upplåning på kreditmarknaden och tillväxt av likvida tillgångar 1966—1968	131
	3. Bostadssektorns upplåning på kreditmarknaden 1966—1968 ..	131
	4. Näringslivets upplåning på kreditmarknaden 1966—1968	132
	5. Procentuell förändring i affärsbankernas utestående krediter 1966—1968 (maj, november)	13
	6. Likviditetsutvecklingen inom industri och handel 1966—1:a halvåret 1968	133
	7. Kreditmarknadskalkyl för 1969	134

Diagramförteckning

II.	1. Industriproduktionen i olika länder 1965—1968	23
	2. Arbetslöshet och konsumentpriser 1965—1968	26
III.	1. Volym- och prisutveckling för exporten, totalt och uppdelad på varugrupper 1963—1969	57
	2. Sveriges import. Faktiska och beräknade värden, samt faktisk minus beräknad import 1954—1968	65
V.	1. Antal lediga platser vid månadens mitt 1966—nov. 1968	81
	2. Arbetslöshetsprocenten 1965—1968	83
VI.	1. Hushållens disponibla inkomster och konsumtionsutgifter 1964—1969	99
VII.	1. Medianbyggnadstiden i antal månader för påbörjade lägenheter 1965—1969	102
	2. Investeringar i bostäder exkl. underhåll och inom egentlig industri 1962—1969	103
	3. Investeringar inom egentlig industri, exkl. underhåll, totalt och uppdelat på branscher 1962—1969	107
	4. Byggnads- och maskininvesteringar, inkl. underhåll, totalt och uppdelat på sektorer 1960—1969	112
VIII.	1. Sammantagna offentliga sektorns kalkylerade inverkan på den totala efterfrågans tillväxt 1964—1969	128

Riksrevisionsverkets inkomstberäkning

Bilaga 2

Till KONUNGEN

Enligt den för riksrevisionsverket gällande instruktionen åligger det ämbetsverket att varje år före den 15 december till Kungl. Maj:t avgiva förslag till beräkning av statsverkets inkomster vid nästföljande statsreglering

ävensom meddela upplysningar rörande förhållanden i övrigt av beskaffenhet att böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom i och för uppgörande av proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Innan riksrevisionsverket nu framlägger förslag till beräkning av statens inkomster för budgetåret 1969/70 vill ämbetsverket inledningsvis lämna en sammanfattning av totalbudgetens utfall för de sistförflutna budgetåren.

Totalbudgetens utfall budgetåren 1963/64—1967/68

Av vidstående tabell över totalbudgetens utfall framgår att såväl inkomster som utgifter under den redovisade perioden visat en fortgående uppgång. Stegringstakten har dock varierat, vilket belyses i nedanstående tablå.

	Förändring sedan föregående budgetår			
	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68
	Milj. kr.			
Driftbudgetens inkomster	+ 3 330	+ 3 758	+ 2 426	+ 1 660
därav:				
Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.	+ 2 084	+ 1 299	+ 741	+ 216
Allmän varuskatt	+ 324	+ 1 541	+ 766	+ 787
Övriga inkomsttitlar	+ 922	+ 918	+ 919	+ 657
Driftbudgetens utgifter (exkl avskrivningsanslag)	+ 3 056	+ 3 210	+ 3 345	+ 2 662
Investeringsanslag	+ 506	+ 760	+ 400	+ 213
Totalbudgetens underskott	+ 79	+ 189	+ 1 276	+ 1 300

Den avtagande ökningstakten på titeln skatt på inkomst och förmögenhet m. m. fr. o. m. budgetåret 1965/66 beror förutom på uppbördstekniska förhållanden framförallt på sänkningen av den statliga inkomstskatten fr. o. m. den 1 januari 1966 samt på en lägre tillväxttakt i skatteunderlaget för fysiska personer med ca 3 % för 1967 och med beräknad ytterligare 1 % för 1968.

Den allmänna varuskatten höjdes fr. o. m. den 1 juli 1965 från 6 % till 9,1 % och fr. o. m. den 1 mars 1967 ytterligare till 10 %. Detta förklarar till väsentlig del den kraftiga ökningen under budgetåret 1965/66.

Som också framgår av vidstående tabell har resultatet av inkomst- och utgiftsutvecklingen under femårsperioden 1963/64—1967/68 blivit, att totalbudgetens underskott ökat från 87 milj. kr. under budgetåret 1963/64 till 2 931 milj. kr. under budgetåret 1967/68. Närmare redogörelse för utvecklingen av statsverkets inkomster och utgifter lämnas i vad avser tiden t. o. m. budgetåret 1966/67 i riksrevisionsverkets årsbok 1968.

Totalbudgetens utfall budgetåret 1967/68

Utfallet av totalbudgeten för budgetåret 1967/68 i förhållande till i riksstat och tilläggsstat upplagna belopp framgår av sammanställningen på s. 4. Totalbudgeten visar ett underskott av 2 931 milj. kr. Utgifterna uppgår till

Totalbudgetens utfall under budgetåren 1963/64—1967/68

Milj. kr.

	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68
<i>Inkomster</i>					
Driftbudgeten:					
Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.	8 545	10 629	11 928	12 669	12 885
Övrig skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse	407	459	471	491	553
Automobilskattemedel	1 820	1 962	2 215	2 384	2 562
Allmän varuskatt	3 154	3 478	5 019	5 785	6 572
Tullar och acciser i övrigt	5 223	5 506	5 828	6 318	6 597
Uppbörd i statens verksamhet och diverse inkomster	717	1 022	1 308	1 317	1 354
Statens affärsverksfonder	340	416	477	516	614
Övriga kapitalfonder	721	784	770	960	964
Säger för driftbudgeten	20 927	24 257	28 015	30 441	32 101
Övrig finansiering	1 034	1 312	1 220	1 306	1 315
Summa inkomster	21 961	25 569	29 235	31 747	33 416
<i>Utgifter</i>					
Driftbudgeten (exkl avskrivningsanslag)	19 450	22 506	25 716	29 061	31 723
Investeringsanslag	2 587	3 093	3 853	4 253	4 466
Ökning av rörliga krediter	11	136	21	64	157
Summa utgifter	22 048	25 735	29 590	33 378	36 347
<i>Totalbudgetsaldo</i>	— 87	— 166	— 355	— 1 631	— 2 931

36 347 milj. kr. och inkomsterna till 33 416 milj. kr. Inkomsterna består av driftbudgetens inkomster, 32 101 milj. kr., och övrig finansiering, 1 315 milj. kr. i form av dels avskrivningar och övriga kapitalmedel inom fonderna och dels övrig kapitalåterbetalning.

På utgiftssidan upptas alla utgiftsanslag för de olika huvudtitlarna — departementsområdena, oberoende av om de representerar utgifter för driftbudgeten eller investeringar. Riksgäldsfondens underskott redovisas härvid som en särskild huvudtitel. Utgifterna på driftbudgetens anslag för avskrivning av nya kapitalinvesteringar och oreglerade kapitalmedelsförluster upptas inte på totalbudgeten, eftersom dessa anslag endast representerar en överföring av utgifter mellan driftbudgeten och kapitalbudgeten och sålunda ej påverkar totalbudgetens omslutning.

På utgiftssidan anges vidare den medelsförbrukning, som kan beräknas i övrigt, nämligen i form av minskade anslagsbehållningar eller ökad disposition av rörliga krediter. Utgifterna på reservationsanslag och investeringsanslag ingår i redovisade belopp. Förändringarna i anslagsbehållningarna kan därför inte härutöver upptas som en särskild post i redovisningen. Inom parentes anges emellertid det belopp som svarar mot den i riksstaten beräknade förändringen av anslagsbehållningarna.

Totalbudgeten 1967/68

Milj. kr.

	I riksstat och till- läggsstat upptagna belopp	Redo- visade belopp		I riksstat och till- läggsstat upptagna belopp	Red visa e belo p
A. Skatter, avgifter, m. m.	31 678	30 523	A. Utgiftsanslag:		
B. Inkomster av statens kapitalfonder	1 677	1 578	I. Kungl hov- och slottsstaterna ..	7	7
C. Övrig finansiering ..	1 301	1 315	II. Justitiedeparte- mentet	1 155	1 219
=	34 656	33 416	III. Utrikesdeparte- mentet	345	344
Underskott	=	2 131	IV. Försvarsdeparte- mentet	5 193	5 098
			V. Socialdeparte- mentet	9 947	10 010
			VI. Kommunika- tionsdepartemen- tet	4 012	3 960
			VII. Finansdeparte- mentet	2 996	2 940
			VIII. Utbildningsde- partementet	5 542	5 976
			IX. Jordbruksdepar- tementet	933	927
			X. Handelsdeparte- mentet	210	212
			XI. Inrikesdeparte- mentet	3 432	2 962
			XII. Civildepartemen- tet	1 783	1 398
			XIII. Oförutsedda ut- gifter	1	0
			XIV. Riksdagen och dess verk m m..	54	61
			XV. Riksgäldsfonden	975	1 075
			=	36 587	36 189
			B. Övrig medelsförbruk- ning:		
			I. Tillkommer: Minsk- ning av anslagsbe- hållningar	100	(-810)
			II. Ökad disposition av rörliga krediter	100	157
			=	200	157
Summa	36 787	36 347	Summa	36 787	36 347

Totalbudgetens inkomster i förhållande till riksstaten belyses närmare av följande sammanställning (milj. kr.).

	Beräknat enligt riksstat	Redovisade belopp	Merin- komst(+) resp. brist (-)
<i>Driftbudgetens inkomster</i>			
Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.	13 700	12 885	— 815
Övriga skatter på inkomst, förmögenhet och rörelse	536	553	+ 17
Automobilskattemedel:	2 700	2 562	— 138
Fordonsskatt	940	866	— 74
Bensin- och brännoljeskatt	1 760	1 696	— 64
Tullar och acciser:	13 437	13 169	— 268
Tullmedel	950	950	—
Allmän varuskaft	6 800	6 572	— 228
Särskilda varuskatter	365	385	+ 20
Omsättningsskatt på motorfordon	350	309	— 41
Tobaksskatt	1 500	1 490	— 10
Skatt på sprit	1 800	1 787	— 13
Skatt på vin	175	191	+ 16
Skatt på malt- och läskedrycker	335	348	+ 13
Energiskatt	870	847	— 23
Särskild skatt på motorbränslen	215	211	— 4
Investeringsavgift	1	5	+ 4
Övriga	76	76	—
Uppbörd i statens verksamhet:	755	799	+ 44
Bidrag till kostnader för polis-, domstols- och uppbördsväsendet m. m.	210	223	+ 13
Övriga	545	576	+ 31
Diverse inkomster:	550	556	+ 6
Totalisatormedel	90	98	+ 8
Tipsmedel	135	132	— 3
Lotterimedel	190	163	— 27
Övriga	135	162	+ 27
Statens affärsverksfonder:	711	614	— 97
Televerket	215	215	—
Statens järnvägar	119	20	— 99
Statens vattenfallsverk	320	335	+ 15
Övriga	57	44	— 13
Riksbanksfonden	150	150	—
Statens allmänna fastighetsfond	40	47	+ 7
Försvarets fastighetsfond	74	74	—
Statens utlåningsfonder:	497	508	+ 11
Lånefonden för bostadsbyggande	460	470	+ 10
Övriga	37	38	+ 1
Fonden för låneunderstöd	14	20	+ 6
Fonden för statens aktier	65	45	— 20
Statens pensionsfonder	80	79	— 1
Diverse kapitalfonder	45	42	— 3
Summa	33 355	32 101	— 1 254

	Beräknat enligt riksstat	Redovisade belopp	Merin- komst (+) resp. brist (—)	
<i>Kapitalbudgetens inkomster</i>				
Avskrivningsmedel och övriga kapitalmedel inom fonderna:	1 192	1 225	+	33
Statens affärsverksfonder	1 025	1 037	+	12
Övriga kapitalfonder	167	188	+	21
Övrig kapitalåterbetalning	109	89	—	20
Summa	1 301	1 315	+	14
<i>Totalbudgetens inkomster</i>	34 656	33 416	—	1 240

Driftbudgetens inkomster under budgetåret 1968/69

Beträffande utvecklingen av statsinkomsterna under det löpande budgetåret föreligger ännu räkenskapsmässiga uppgifter endast för tiden juli—september. Driftbudgetens inkomster uppgick under denna period till 9 581 milj. kr. och var därmed 814 milj. kr. större än inkomsterna under motsvarande period föregående budgetår, 8 767 milj. kr. Av ökningen hänförde sig 485 milj. kr. till inkomstiteln skatt på inkomst och förmögenhet m. m. och 158 milj. kr. till allmän varuskatt.

I närslutna bilaga B har riksrevisionsverket intagit en av ämbetsverket med ledning av från vederbörande myndigheter infordrade uppgifter upprättad sammanställning över det beräknade utfallet av driftbudgetens inkomstsida för innevarande budgetår. Enligt denna beräkning skulle de på driftbudgeten uppförda inkomstitlarna kunna väntas lämna en inkomst av 34 421 milj. kr. mot i riksstaten beräknat 34 544 milj. kr.

Inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet m. m. beräknas komma att med 200 milj. kr. understiga det i riksstaten upptagna beloppet, 14 200 milj. kr. Bland övriga inkomstitlar räknas med lägre inkomster än i riksstaten för bl. a. skatt på sprit med 125 milj. kr., för energiskatt med 30 milj. kr. samt för televerket med 98 milj. kr. Inkomsterna på titeln mervärdeskatt beräknas komma att med 100 milj. kr. överstiga det i riksstaten upptagna beloppet, 2 000 milj. kr. Bland övriga inkomstitlar räknas med högre inkomster än i riksstaten för bl. a. stämpelskatt med 35 milj. kr., för omsättningsskatt på motorfordon med 50 milj. kr., för tobaksskatt med 25 milj. kr., för skatt på malt- och läskedrycker med 30 milj. kr., för uppbörd i statens verksamhet med 35 milj. kr. och för statens järnvägar med 55 milj. kr.

Utvecklingen av skatteunderlaget verksamhetsåren 1958—1967

Av väsentlig betydelse för bedömning av den framtida utvecklingen av statens inkomster är att analysera förändringarna av fysiska och juridiska personers inkomster. Riksrevisionsverket lämnar fördenskull här först en

Utvecklingen av taxerad inkomst för olika grupper av skattskyldiga under verksamhetsåren 1958—1967 (taxeringsåren 1959—1968)

Verksamhetsår	Taxeringsår	Fysiska personer m. fl.		Svenska aktiebolag m. fl.		Övriga skattskyldiga		Tillsammans	
		Taxerad inkomst milj. kr.	Index	Taxerad inkomst milj. kr.	Index	Taxerad inkomst milj. kr.	Index	Taxerad inkomst milj. kr.	Index
1958	1959	32 269	100	2 282	100	222	100	34 773	100
1959	1960	34 031	105	2 203	97	238	107	36 472	105
1960	1961	37 214	115	2 613	115	283	127	40 110	115
1961	1962	40 465	125	2 754	121	309	139	43 528	125
1962	1963	43 877	136	2 581	113	309	139	46 767	134
1963	1964	47 642	148	2 930	128	320	144	50 892	146
1964	1965	53 336	165	3 313	145	330	149	56 979	164
1965	1966	59 025	183	3 392	149	371	167	62 788	181
1966	1967	60 335	187	2 955	129	356	160	63 646	183
1967	1968	63 052	195	3 092	135	347	156	66 490	191

återblick på utvecklingen av dessa inkomster, sådana de kommer till uttryck i taxeringsstatistiken.

I tabellen ovan har sammanställts uppgifter om den till statlig inkomstskatt (inkomst- och förmögenhetsskatt) taxerade inkomsten — enligt de av taxeringsnämnderna verkställda taxeringarna — och dess förändringar för olika grupper av skattskyldiga under verksamhetsåren 1958—1967 (motsvarande taxeringsåren 1959—1968).

Av tabellen framgår, att den totala taxerade inkomsten sedan verksamhetsåret 1958 undergått en stegring med sammanlagt 91 %. Utvecklingen har varit väsentligt olikartad för fysiska personer (inklusive oskifta dödsbon och familjestiftelser), för svenska aktiebolag m. fl. samt för övriga skattskyldiga. Den första gruppen överväger emellertid starkt till sitt absoluta belopp. På grund härav blir utvecklingen av densamma i stort sett avgörande för utvecklingen av den taxerade inkomsten i dess helhet. Den taxerade inkomsten för fysiska personer har successivt stigit med sammanlagt 95 %. Utvecklingen för svenska aktiebolag m. fl. har varierat betydligt under samma period. Den taxerade inkomsten för verksamhetsåret 1967 ligger 35 % över 1958 års nivå. Den i sammanhanget mindre betydelsefulla gruppen övriga skattskyldiga (ekonomiska föreningar, sparbanker m. fl.) uppvisar en ökning med 56 %.

För en mera ingående analys av utvecklingen av det vid taxeringen till statlig inkomstskatt uppnådda taxeringsresultatet hänvisas till tabellen på s. 8—9, vilken lämnar upplysning rörande de senaste sex taxeringarnas uppskattade inkomster av olika förvärvskällor jämte utnyttjade avdrag.

Nämnda tabell visar i vad avser sammanräknad nettoinkomst för *fysiska personer m. fl.*, representerande vid den senaste taxeringen 95 % av den totala sammanräknade nettoinkomsten, att den till största delen, 89 %, består av inkomst av tjänst eller tillfällig förvärvsverksamhet. Därefter i be-

Utfallet av taxeringarna till statlig inkomstskatt för verksamhetsåren 1962—1967 (taxeringsåren 1963—1968)

(På grundval av taxeringsnämndernas beslut)

	1962	1963	1964	1965	1966	1967	Procentuell förändring från				
	Milj. kr.						1962 till 1963	1963 till 1964	1964 till 1965	1965 till 1966	1966 till 1967
Fysiska personer m.fl.											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	2 146,5	2 147,3	2 384,8	2 459,2	2 308,7	2 182,9	+ 0,0	+11,1	+ 3,1	- 6,1	- 5,4
annan fastighet ..	450,9	468,8	470,6	548,2	553,1	627,5	+ 4,0	+ 0,4	+16,5	+ 0,9	+13,5
rörelse m. m.	3 498,7	3 733,6	4 026,2	4 310,4	4 489,2	4 720,7	+ 6,7	+ 7,8	+ 7,1	+ 4,1	+ 5,2
tjänst el. tillfällig förvärvsverksamhet	46 180,6	50 442,8	56 008,6	62 181,9	69 117,9	73 673,7	+ 9,2	+11,0	+11,0	+11,2	+ 26,6
kapital	888,4	896,8	1 142,7	1 467,7	1 746,7	1 781,6	+ 0,9	+27,4	+28,4	+19,0	+ 2,0
Summa	53 165,1	57 689,3	64 032,9	70 967,4	78 215,6	82 986,4	+ 8,5	+11,0	+10,8	+10,2	+ 6,1
Avdrag för under- skott i förvärvs- källa	523,4	577,7	743,5	973,8	1 242,3	1 365,1	+10,4	+28,7	+31,0	+27,6	+ 9,9
Sammanräknad net- toinkomst	52 641,7	57 111,6	63 289,4	69 993,6	76 973,3	81 621,3	+ 8,5	+10,8	+10,6	+10,0	+ 6,0
Allmänna avdrag, förlustavdrag och avjämning	8 764,1	9 469,2	9 953,2	10 968,5	16 637,9	18 569,6	+ 8,0	+ 5,1	+10,2	+51,7	+11,6
Taxerad inkomst ..	43 877,6	47 642,4	53 336,2	59 025,1	60 335,4	63 051,7	+ 8,6	+12,0	+10,7	+ 2,2	+ 4,5
Utnyttjade ortsav- drag m. m.	12 416,6	12 781,4	13 157,4	13 592,5	13 266,7	12 606,5	+ 2,9	+ 2,9	+ 3,3	- 2,4	- 5,0
Beskattningsbar in- komst	31 461,0	34 861,0	40 178,8	45 432,6	47 068,7	50 445,2	+10,8	+15,3	+13,1	+ 3,6	+ 7,2
Svenska aktiebolag m. fl.											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	111,0	99,6	133,4	158,3	115,2	95,8	-10,3	+33,9	+18,7	-27,2	-16,8
annan fastighet ..	72,8	78,4	89,3	103,4	111,8	146,9	+ 7,7	+13,9	+15,8	+ 8,1	+31,4
rörelse m. m.	2 914,4	3 249,0	3 665,1	3 846,8	3 508,2	3 592,3	+11,5	+12,8	+ 5,0	- 8,8	+ 2,4
kapital	25,6	25,9	28,6	22,4	18,4	18,4	+ 1,2	+10,4	-21,7	-17,9	± 0
Summa	3 123,8	3 452,9	3 916,4	4 130,9	3 753,6	3 853,4	+10,5	+13,4	+ 5,5	- 9,1	+ 2,7
Avdrag för under- skott i förvärvs- källa	30,6	29,7	35,8	47,4	55,8	74,5	- 2,9	+20,5	+32,4	+17,7	+33,5
Sammanräknad net- toinkomst	3 093,2	3 423,2	3 880,6	4 083,5	3 697,8	3 778,9	+10,7	+13,4	+ 5,2	- 9,4	+ 2,2
Allmänna avdrag och förlustavdrag	512,5	493,5	567,5	691,6	743,1	686,9	- 3,7	+15,0	+21,9	+ 7,4	- 7,6
Taxerad (= beskatt- ningsbar) inkomst	2 580,7	2 929,7	3 313,1	3 391,9	2 954,7	3 092,0	+13,5	+13,1	+ 2,4	-12,9	+ 4,6

¹ Härav avser 343,3 milj. kr. tillfällig förvärvsverksamhet.² Jfr s. 10.

	1962	1963	1964	1965	1966	1967	Procentuell förändring från				
	Milj. kr.						1962 till 1963	1963 till 1964	1964 till 1965	1965 till 1966	1966 till 1967
a skattskyldiga											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	20,5	20,7	28,2	30,6	26,9	19,8	+ 1,0	+36,2	+ 8,5	— 12,1	—26,4
annan fastighet ..	31,6	34,5	35,5	39,3	44,5	43,1	+ 9,2	+ 2,9	+10,7	+ 13,2	— 3,1
rörelse m. m.	239,9	247,7	251,6	256,6	241,0	233,5	+ 3,3	+ 1,6	+ 2,0	— 6,1	— 3,1
kapital	81,6	84,9	102,0	124,3	143,0	143,4	+ 4,0	+20,1	+21,9	+ 15,0	+ 0,3
Summa	373,6	387,8	417,3	450,8	455,4	439,8	+ 3,8	+ 7,6	+ 8,0	+ 1,0	— 3,4
Avdrag för under-											
skott i förvärvs-											
källa	4,8	5,6	8,3	7,4	14,9	10,8	+16,7	+48,2	—10,8	+101,4	—27,5
Sammanräknad net-											
toinkomst	368,8	382,2	409,0	443,4	440,5	429,0	+ 3,6	+ 7,0	+ 8,4	— 0,7	— 2,6
Allmänna avdrag											
och förlustavdrag	59,8	61,9	79,2	72,6	84,5	82,3	+ 3,5	+27,9	— 8,5	+ 16,4	— 2,6
Taxerad (= beskatt-											
ningsbar) inkomst	309,0	320,3	329,8	370,8	356,0	346,7	+ 3,7	+ 3,0	+12,4	— 4,0	— 2,6
Samtliga skattskyl-											
diga											
Inkomst av											
jordbruksfastighet	2 278,0	2 267,6	2 546,4	2 648,1	2 450,8	2 298,5	— 0,5	+12,3	+ 4,0	— 7,5	— 6,2
annan fastighet ..	555,3	581,7	595,4	690,9	709,4	817,5	+ 4,8	+ 2,4	+16,0	+ 2,7	+15,2
rörelse m. m.	6 653,0	7 230,3	7 942,9	8 413,8	8 238,4	8 546,5	+ 8,7	+ 9,9	+ 5,9	— 2,1	+ 3,7
tjänst el. tillfällig											
förvärvsverksam-											
het	46 180,6	50 442,8	56 008,6	62 181,9	69 117,9	73 673,7	+ 9,2	+11,0	+11,0	+ 11,2	+ 26,6
kapital	995,6	1 007,6	1 273,3	1 614,4	1 908,1	1 943,4	+ 1,2	+26,4	+26,8	+ 18,2	+ 1,9
Summa	56 662,5	61 530,0	68 366,6	75 549,1	82 424,6	87 279,6	+ 8,6	+11,1	+10,5	+ 9,1	+ 5,9
Avdrag för under-											
skott i förvärvs-											
källa	558,8	613,0	787,6	1 028,5	1 313,0	1 450,4	+ 9,7	+28,5	+30,6	+ 27,7	+10,5
Sammanräknad net-											
toinkomst	56 103,7	60 917,0	67 579,0	74 520,6	81 111,6	85 829,2	+ 8,6	+10,9	+10,3	+ 8,8	+ 5,8
Allmänna avdrag,											
förlustavdrag och											
avjämning	9 336,4	10 024,6	10 599,9	11 732,8	17 465,5	19 338,8	+ 7,4	+ 5,7	+10,7	+ 48,9	+10,7
Taxerad inkomst ..	46 767,3	50 892,4	56 979,1	62 787,8	63 646,1	66 490,4	+ 8,8	+12,0	+10,2	+ 1,4	+ 4,5
Utnyttjade ortsav-											
drag m. m.	12 416,6	12 781,4	13 157,4	13 592,5	13 266,7	12 606,5	+ 2,9	+ 2,9	+ 3,3	— 2,4	— 5,0
Beskattningsbar in-											
komst	34 350,7	38 111,0	43 821,7	49 195,3	50 379,4	53 883,9	+10,9	+15,0	+12,3	+ 2,4	+ 7,0

Anm. Hänsyn har ej tagits till den fr. o. m. taxeringsåret 1967 förekommande frivilliga särtaxeringen för äkta makar. I 1967 års taxeringsutfall ingår dock dylik skatteberäkning beträffande Stockholms fogderi.

tydelse kommer inkomst av rörelse med nära 6 % och inkomst av jordbruksfastighet med nära 3 %.

Inkomst av tjänst har ökat kraftigt under den i tabellen redovisade sexårsperioden. Betydande avtalsmässiga lönelöftningar i förening med löneglidning och ökat antal inkomsttagare har medfört en kraftig stegring av lönesumman under åren 1963—1966. För inkomst av tjänst redovisas nämnda år en inkomstökning på 9,2, 11,0, 11,0 resp. 11,2 %. År 1967 medförde en nedgång i ökningstakten, då inkomstökningen stannade på 6,6 %. Vid jämförelse mellan åren måste observeras att i 1967 och tidigare års taxeringar ingick personer som antingen själva eller i samtaxering med annan person haft en sammanräknad nettoinkomst av minst 2 400 kr. I 1968 års taxering ingår ej personer vilka inte har någon till statlig skatt beskattningsbar inkomst. I den mån personen har att erlagga kommunalskatt ingår den i till kommunal inkomstskatt taxerad inkomst. Vid jämförelse mellan 1967 och 1968 års taxeringar skall därför inkomst av tjänst vid 1968 års taxering uppjusteras med ca 1 000 milj. kr. Vid en uppjustering av inkomst av tjänst enligt 1968 års taxering med detta belopp erhålles en ökning av ca 8 % från 1967 års taxering.

För inkomst av rörelse redovisas en fortgående ökning.

Beträffande inkomst av jordbruksfastighet är utvecklingen oregelbunden, vilket främst sammanhänger med variationer i skogsinkomster och skördeutfall. Under åren 1964 och 1965 redovisas en ökning av inkomst av jordbruksfastighet med 11,1 resp. 3,1 % medan för åren 1966 och 1967 redovisas en minskning med 6,1 resp. 5,4 %. Det kan i detta sammanhang förtjäna påpekas att antalet inkomsttagare med inkomst av jordbruksfastighet utvisat en fortgående minskning under hela den i tabellen medtagna perioden.

Inkomst av kapital visar stora procentuella förändringar under åren 1964—1966. För nämnda år redovisas en ökning med 27,4, 28,4 resp. 19,0 %. Inkomstökningen torde främst ha orsakats av höjda ränteinkomster till följd av att räntan höjdes under dessa år. För åren 1963 och 1967 redovisas endast mindre inkomstförändringar.

Avdragen för underskott i förvärvskälla har visat en fortgående ökning under hela den i tabellen redovisade perioden. Särskilt kraftiga ökningar redovisas för åren 1964—1966 då dessa avdrag ökade med 28,7, 31,0 resp. 27,6 %. Ökningen torde väsentligen vara att tillskriva inverkan av höjda räntekostnader för fastighetsägare. År 1967 medförde en minskning i ökningstakten då ökningen stannade på 9,9 %.

De allmänna avdragen utgörs till större delen av kommunalutskylder. Därnäst i betydelse kommer försäkringsutgifter av olika slag och de yrkesarbetande kvinnornas förvärvsavdrag. Som framgår av tabellen har det sammanlagda beloppet av allmänna avdrag m. m. för fysiska personer stegrats oavbrutet. Den redovisade stegringen under åren 1963—1965 förkla-

ras i första hand av tidigare höjningar av kommunalskatterna men torde även till viss del sammanhånga med höjningar av de schablonmässiga avdragen. Den betydande stegringen av de allmänna avdragen under verksamhetsåret 1966 sammanhänger främst med schabloniseringen av kommunalskatteavdraget och höjningen av förvärvsavdraget. Ökningen under verksamhetsåret 1967 beror främst på en utvidgad schablonisering av kommunalskatteavdraget.

I följande tabeller (1—3) meddelas vissa resultat av den statistik över inkomstfördelningen, som utarbetats av statistiska centralbyrån.

Ifrågavarande statistik omfattar fr. o. m. 1968 års taxering en registrering av alla som avlämnat självdeklaration. Registrering av inkomstbelopp har dock endast skett, när den taxerade inkomsten uppgått till 2 350 kr.

Den inkomstuppgift som statistiskt bearbetas är den sammanräknade nettoinkomsten. Därmed förstås summan av inkomsttagarnas inkomster av skilda förvärvskällor sedan avdrag gjorts för eventuellt underskott i för-

Tab. 1. Inkomsttagarna fördelade efter inkomst och civilstånd år 1967 (taxeringsåret 1968)

Inkomstklasser, kr.	Giftna män		Giftna kvinnor		Ogiftna och förut giftna män och kvinnor		Icke mantals- skrivna personer		Samtliga in- komsttagare	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
0	78 339	4,2	105 410	9,1	388 188	19,0	17 751	41,1	591 213	11,6
1— 2 499	6 204	0,3	167 392	14,4	4 289	0,2	362	0,8	179 690	3,5
2 500— 4 999	40 176	2,2	248 160	21,3	25 757	1,3	5 602	13,0	320 158	6,3
5 000— 7 499	73 429	3,9	127 329	10,9	352 240	17,3	5 291	12,2	558 572	10,9
7 500— 9 999	77 412	4,2	108 056	9,3	217 898	10,7	3 755	8,7	407 269	8,0
10 000— 14 999	164 677	8,8	171 771	14,8	348 356	17,1	5 076	11,7	690 101	13,5
15 000— 19 999	277 107	14,9	121 904	10,5	315 947	15,5	2 943	6,8	718 055	14,0
20 000— 24 999	397 589	21,4	59 217	5,1	207 235	10,1	1 263	2,9	665 400	13,0
25 000— 29 999	290 247	15,6	26 668	2,3	93 966	4,6	475	1,1	411 421	8,0
30 000— 34 999	162 727	8,7	12 869	1,1	40 876	2,0	199	0,5	216 708	4,2
35 000— 39 999	90 463	4,9	5 996	0,5	18 751	0,9	137	0,3	115 389	2,3
40 000— 49 999	92 359	5,0	5 031	0,4	15 306	0,7	150	0,4	112 883	2,2
50 000— 59 999	42 795	2,3	1 744	0,2	5 829	0,3	85	0,2	50 478	1,0
60 000— 79 999	39 747	2,1	1 256	0,1	4 223	0,2	74	0,2	45 325	0,9
80 000— 99 999	13 845	0,7	364	0,0	1 283	0,1	31	0,1	15 534	0,3
100 000—149 999	10 338	0,6	251	0,0	933	0,0	20	0,0	11 555	0,2
150 000—199 999	2 370	0,1	55	0,0	247	0,0	6	0,0	2 683	0,1
200 000—499 999	1 505	0,1	50	0,0	173	0,0	1	0,0	1 734	0,0
500 000—	132	0,0	3	0,0	25	0,0	—	—	161	0,0
Summa inkomst- tagare	1 861 461	100	1 163 526	100	2 041 522	100	43 221	100	5 114 329	100
Summa in- komster (tkr)	46 271 401,0		10 289 262,4		24 823 930,3		276 369,2		81 689 008,4	
Medelinkomst (kr.)	25 950		9 724		15 014		10 851		18 060	

Anm. Skattskyldiga som saknar hemortskommun i riket ingår i kolumnen »Samtliga inkomsttagare».

Tab. 2. Inkomsttagarna fördelade efter inkomst och ortsavdragsgrupp år 1967 (taxeringsåret 1968)

Inkomstklasser, kr.	Ensam- stående		Ensam- stående med barn		Samtaxerade personer, en- dast den ene har taxerats		Samtaxerade personer, båda har taxerats ¹		Samtliga in- komsttagare	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%	Antal	%
1— 2 499	2 313	0,1	40	0,0	3 901	0,5	906	0,1	8 603	0,2
2 500— 4 999	29 214	1,8	69	0,1	4 399	0,6	2 444	0,2	36 589	1,0
5 000— 7 499	358 823	22,1	926	1,1	6 382	0,9	6 735	0,6	373 149	10,6
7 500— 9 999	218 966	13,5	4 193	5,2	38 185	5,3	52 378	4,8	313 870	8,9
10 000—14 999	334 820	20,7	24 111	29,6	80 210	11,1	86 404	8,0	525 766	15,0
15 000—19 999	299 501	18,5	25 523	31,4	118 718	16,5	85 527	7,9	529 423	15,1
20 000—24 999	198 460	12,2	14 256	17,5	154 022	21,4	129 651	11,9	496 485	14,1
25 000—29 999	91 000	5,6	6 176	7,6	113 953	15,8	158 935	14,6	370 129	10,5
30 000—34 999	40 315	2,5	2 638	3,2	67 742	9,4	154 541	14,2	265 273	7,6
35 000—39 999	18 643	1,2	1 281	1,6	39 900	5,5	127 447	11,7	187 313	5,3
40 000—49 999	15 381	0,9	1 134	1,4	42 358	5,9	146 946	13,5	205 856	5,9
50 000—59 999	5 967	0,4	445	0,5	19 794	2,7	60 663	5,6	86 894	2,5
60 000—79 999	4 402	0,3	370	0,5	18 618	2,6	45 377	4,2	68 792	2,0
80 000—99 999	1 349	0,1	122	0,1	6 592	0,9	15 540	1,4	23 614	0,7
100 000—	1 479	0,1	124	0,2	6 715	0,9	13 704	1,3	22 046	0,6
Summa inkomst- tagare	1 620 633	100	81 408	100	721 489	100	1 087 198	100	3 513 802	100
Summa in- komster (tkr)	24 179 448,4		1 536 664,3		19 521 345,5		36 417 941,6		81 683 445,3	
Medelinkomst (kr)	14 920		18 876		27 057		33 497		23 246	

¹ Paret utgör enhet.

Anm. Skattskyldiga som saknar hemortskommun i riket ingår i kolumnen »Samtliga inkomsttagare».

värvskälla. Statistiken upptar dessutom uppgifter om ålder, kön och civilstånd. Samtaxerade personer ingår som skilda taxeringsenheter om ej annat anges.

Tabell 1 visar antalet inkomsttagare fördelade efter inkomst och civilstånd. Av tabellen framgår att inkomstnivåerna varierar mellan de olika civilståndskategorierna. För samtliga inkomsttagare återfinns medianinkomsten i inkomstklassen 10 000—14 999. För gifta män ligger medianinkomsten i inkomstklassen 20 000—24 999 och för gifta kvinnor i inkomstklassen 5 000—7 499.

I tabell 2 har endast personer med ortsavdragskod medtagits, dvs. endast de som har en taxerad inkomst som skall längdföras. Även av denna tabell kan man utläsa en stor variation i inkomstnivåerna mellan de olika civilståndskategorierna. För samtliga inkomsttagare ligger medianinkomsten i inkomstklassen 15 000—19 999. Detsamma gäller för inkomstgruppen ensamstående med barn. För ensamstående återfinns medianinkomsten i inkomstklassen 10 000—14 999 och för samtaxerade personer där endast den

ene åsatts taxering i inkomstklassen 20 000—24 999. För samtaxerade personer där båda har åsatts taxering utgör paret enhet och där återfinns medianinkomsten i inkomstklassen 30 000—34 999.

Medelinkomstens höjd sammanhänger även med inkomsttagarnas ålder, vilket belyses av tabell 3. Som syns stiger medelinkomsten med åldern för att nå maximum i åldersgruppen 45—49 år. Medan i fråga om inkomsttagarna i mellanåldrarna de olika åldersklasserna utvisar en tämligen likartad fördelning på olika inkomstklasser, förskjutes tyngdpunkten kraftigt nedåt för de lägre och de högsta åldersklasserna. Delvis sammanhänger detta med att det i dessa åldersgrupper är relativt vanligare att inkomst endast uppbärs under en del av året, exempelvis i samband med inträde i resp. utträde ur förvärvslivet, värnplikstjänstgöring osv.

Vad angår *aktiebolagens* inkomster, lämnar tabellen på s. 8—9 vissa upplysningar. Av denna framgår bl. a., att inkomst av rörelse m. m. naturligt nog är den helt dominerande inkomstkällan. Tabellen visar också, att, till följd av under vissa år ganska betydande förändringar i de avdragsgilla kommunalskatternas belopp, utvecklingen av nettointkomst och taxerad inkomst icke är helt parallell. I stort sett är emellertid utvecklingen av såväl nettointkomsten som den taxerade inkomsten ett uttryck för konjunkturrellt men även skattepolitiskt betingade förändringar i bolagens redovisade vinster. Det kan i detta sammanhang påpekas, att bolagen i betydande utsträckning utnyttjat möjligheterna att göra avdragsgilla avsättningar till investeringsfonder för konjunkturutjämning.

För en närmare analys av bolagens inkomstutveckling kan uppgifterna i nämnda tabell kompletteras med ledning av ett inom riksrevisionsverket upplagt register över ett antal svenska aktiebolags skatteförhållanden, avseende bolag med ett aktiekapital av minst en miljon kronor. Registret hålles aktuellt bl. a. genom att varje höst uppgifter om taxerad (= beskattningsbar) inkomst vid årets taxering enligt taxeringsnämndernas beslut införskaffas från länsstyrelserna. De ifrågavarande bolagens sammanlagda taxerade inkomst omfattar vid den senaste taxeringen 74 % av hela den taxerade inkomsten för aktiebolagen.

I tabellen på s. 15 sammanfattas resultatet av en bearbetning av registrets uppgifter för de fyra senaste verksamhetsåren. (Beträffande utvecklingen under tidigare år hänvisas till riksrevisionsverkets årsbok). I tabellen har ifrågavarande aktiebolag under den gemensamma rubriken »större aktiebolag» fördelats på branscher. För bolag med ett aktiekapital understigande en miljon kronor saknas specificerade uppgifter. Under rubriken »mindre aktiebolag» har därför utan fördelning på branscher upptagits differensen mellan den i taxeringsstatistiken redovisade taxerade inkomsten för samtliga svenska aktiebolag m. fl. (jfr tabellen s. 8—9) och summa taxerad inkomst för »större aktiebolag». Inplaceringen av företagen i branschgrupper bygger på en karakteristik av de producerade varorna eller tjänsterna. En

Tab. 3. Inkomstens storlek för inkomsttagare i olika åldrar år 1967 (taxeringsåret 1968)

Ålder	Antal inkomsttagare	Medelinkomst, kr.	Inkomsttagarnas procentuella fördelning efter inkomstens storlek								
			-4 999	5 000-9 999	10 000-14 999	15 000-19 999	20 000-29 999	30 000-39 999	40 000-49 999	50 000—	Summa
—15 år	27 559	2 197	78,5	16,9	2,4	0,9	0,8	0,2	0,1	0,2	100
16—17 »	108 233	3 780	57,1	32,8	8,7	1,2	0,2	0,0	0,0	0,0	100
18—19 »	192 457	7 759	32,0	28,9	27,4	9,5	2,1	0,1	0,0	0,0	100
20—24 »	568 896	11 809	24,4	15,8	21,7	21,9	14,8	1,2	0,1	0,1	100
25—29 »	436 220	17 404	17,5	9,0	11,0	19,3	33,3	7,7	1,5	0,7	100
30—34 »	363 640	19 748	16,8	8,9	9,6	14,9	32,3	11,3	3,7	2,5	100
35—39 »	382 285	20 540	15,8	10,1	10,5	14,1	30,2	11,2	4,2	3,9	100
40—44 »	421 456	20 895	14,9	11,0	11,4	14,1	29,1	10,7	4,2	4,6	100
45—49 »	459 431	21 072	14,8	11,4	11,6	14,5	28,3	10,6	3,9	4,9	100
50—54 »	427 180	20 076	16,0	12,3	12,3	15,1	27,3	9,4	3,2	4,4	100
55—59 »	419 554	18 782	17,3	14,2	12,7	15,6	25,7	8,0	2,7	3,8	100
60—64 »	369 621	16 226	22,0	18,7	13,7	15,1	19,5	5,7	2,1	3,2	100
65—66 »	136 831	13 293	27,0	24,3	14,5	13,4	13,5	3,6	1,4	2,3	100
67— »	751 058	9 738	25,4	46,3	12,9	6,5	5,4	1,8	0,7	1,0	100
Samtliga	5 064 421	16 069	21,0	18,9	13,5	14,1	21,2	6,6	2,2	2,5	100

Anm. I tabellen ingår ej personer som icke är mantalsskrivna, sådana som saknar hemortskommun i riket samt 2 088 avlidna med en inkomstsumma av 4 milj. kr.

dylik klassificering erbjuder betydande svårigheter, då företagen ofta karakteriseras av en mångsidig produktion som stundom är att hänföra till flera olika branscher. Särskilt utpräglat är detta för vissa bruksföretag, som vid sidan av exempelvis järn- och stålverk även bedriver en omfattande skogsindustri (jfr grupp 2 c i tabellen), och för företag där produktionen kombineras med varuhandel.

De i statistiken medtagna större bolagens antal utgör vid den senaste taxeringen 1 817. Av dessa redovisade 637 bolag ingen taxerad inkomst. De 349 bolagen under rubriken malmbrytning och metallindustri vid 1968 års taxering stod för 31 % av det av samtliga svenska aktiebolag representerade skatteunderlaget. Vissa andra branscher, som mätta exempelvis efter arbetarantal är betydande nog, motsvarar däremot endast en jämförelsevis ringa andel av skatteunderlaget. Stora kastningar kan dock konstateras för olika branscher, varigenom dessas relativa andel i bolagens samlade inkomst förskjuts från år till år.

Av tabellen framgår vidare att vid 1968 års taxering visade bolagens samlade taxerade inkomst en ökning med 4,6 % i jämförelse med en minskning av 12,9 % under föregående taxeringsår.

Utvecklingen av skatteunderlaget verksamhetsåren 1968, 1969 och 1970

Den allmänna inkomstutvecklingen är avgörande för de direkta statsskatternas avkastning och är även i väsentlig mån bestämmande för de indirekta skatternas avkastning liksom för de statliga affärsverkens inkomster.

Till statlig inkomstskatt taxerad inkomst för svenska aktiebolag m. fl. verksamhetsåren 1964—1967 (taxeringsåren 1965—1968) med fördelning på olika branscher av bolag med ett aktiekapital av minst 1 miljon kronor

Bransch	Antal bolag 1967		Taxerad inkomst, milj. kr.				Procentuell förändring		
	Med tax. ink.	Utan tax. ink.	1964	1965	1966	1967	1964 till 1965	1965 till 1966	1966 till 1967
<i>Större aktiebolag</i>									
1. Banker, försäkringsrörelse, förvaltningsbolag m. m.	174	130	338,4	371,0	346,9	436,3	+ 9,6	— 6,5	+ 25,8
2. Malmbrytning och metallindustri									
a) Gruvor	6	11	304,5	318,4	263,2	206,7	+ 4,6	— 17,3	— 21,5
b) Metallverk och metallmanufaktur	52	24	123,3	141,7	108,6	76,4	+ 14,9	— 23,4	— 29,7
c) Vissa kombinerade företag (bruksrörelse)	9	3	98,8	89,2	53,1	76,5	— 9,7	— 40,5	+ 44,1
d) Verkstadsindustri ..	126	59	500,0	496,1	384,9	457,5	— 0,8	— 22,4	+ 18,9
e) Varvsindustri	6	7	22,5	20,5	9,0	7,0	— 8,9	— 56,1	— 22,2
f) Elektroteknisk industri	32	14	271,8	224,4	158,4	140,7	— 17,4	— 29,4	— 11,2
3. Jord- och stenindustri	76	36	73,5	96,9	59,5	81,7	+ 31,8	— 38,6	+ 37,3
4. Skogsindustri	95	45	176,8	209,7	150,5	87,7	+ 18,6	— 28,2	— 41,7
5. Grafisk industri	29	21	26,4	39,6	42,6	38,5	+ 50,0	+ 7,6	— 9,6
6. Livsmedelsindustri	71	11	157,6	144,7	141,0	156,8	— 8,2	— 2,6	+ 11,2
7. Textil- och beklädnadsindustri	43	37	30,1	36,5	42,7	39,5	+ 21,3	+ 17,0	— 7,5
8. Läder- och gummivaruindustri	18	18	24,7	19,6	14,5	8,0	— 20,6	— 26,0	— 44,8
9. Kemisk-teknisk industri	65	32	89,6	88,8	70,4	84,0	— 0,9	— 20,7	+ 19,3
10. Kraft- och belysningsverk	61	19	99,4	93,7	83,0	88,1	— 5,7	— 11,4	+ 6,1
11. Varuhandel	216	115	175,8	182,7	163,0	190,2	+ 3,9	— 10,8	+ 16,7
12. Samfärdsl	69	38	64,5	53,8	37,4	95,0	— 16,6	— 30,5	+ 154,0
13. Andra branscher	32	17	19,9	16,5	18,9	18,3	— 17,1	+ 14,5	— 3,2
Säger för större aktiebolag	1 180	637	2 597,6	2 643,9	2 147,6	2 288,9	+ 1,8	— 18,8	+ 6,6
<i>Mindre aktiebolag m. fl.</i> (samtliga branscher)	..	..	715,5	748,0	807,1	803,1	+ 4,5	+ 7,9	— 0,5
Totalt för svenska aktiebolag m. fl.	..	..	3 313,1	3 391,9	2 954,7	3 092,0	+ 2,4	— 12,9	+ 4,6

Beträffande beräkningen av skatteunderlagets utveckling under åren 1968 till 1969 samt de första månaderna av år 1970 är det lämpligt att verkställa särskilda kalkyler för å ena sidan fysiska personer och å andra sidan aktiebolag.

Fysiska personer

Vad först angår skatteunderlaget för fysiska personer bestämmes utvecklingen, som närmare framgår av sammanställningen på s. 8—9, väsentligen av förändringarna i inkomst av tjänst eller tillfällig förvärvsverksamhet.

Den totala lönesumman härrörande från inkomst av tjänst påverkas dels av de avtalsmässiga uppgörelserna mellan arbetsmarknadens parter, dels av ändringar av den totala sysselsättningen i landet och dels av den s. k. löneglidningen. För åren 1968 och 1969 har konjunkturinstitutet bedömt, att ökningen av den totala lönesumman blir omkring 6,5 % för vardera året.

Riksrevisionsverket har i sina beräkningar utgått från att förvärvskällan inkomst av tjänst för verksamhetsåret 1968 kommer att visa en ökning med 7 % i förhållande till 1967. När det gäller verksamhetsåret 1969 vill riksrevisionsverket i första hand understryka den ovisshet som råder i dagens läge. Riksrevisionsverket har antagit att förvärvskällan inkomst av tjänst för verksamhetsåret 1969 kommer att visa en ökning med 6 % i förhållande till verksamhetsåret 1968. Även för verksamhetsåret 1970 har riksrevisionsverket räknat med denna ökning.

Fysiska personers inkomst av jordbruksfastighet som för verksamhetsåret 1967 utgjorde knappt 3 % av deras sammanlagda inkomst antas schablonmässigt behålla sin absoluta nivå från verksamhetsåret 1967 för såväl 1968 som 1969 och 1970.

Inkomst av annan fastighet än jordbruksfastighet har hittills svarat för mindre än 1 % av fysiska personers sammanlagda inkomst. Riksrevisionsverket har stannat för ett antagande om en årlig stegring på 5 % för denna förvärvskälla för verksamhetsåren 1968, 1969 och 1970.

Inkomst av rörelse svarade 1967 för nära 6 % av fysiska personers inkomster. Riksrevisionsverket har i sina beräkningar schablonmässigt utgått från att även denna förvärvskälla ökar med 5 % för här aktuella tre verksamhetsår.

För fysiska personers inkomst av kapital har riksrevisionsverket vid sina beräkningar utgått från oförändrade inkomster 1968 jämfört med 1967. För 1969 och 1970 har ämbetsverket schablonmässigt antagit en årlig ökning på 5 %.

Svenska aktiebolag

Vid bedömningen av utvecklingen av aktiebolagens taxerade inkomster har riksrevisionsverket haft tillgång till dels statistiska centralbyråns taxeringsstatistik dels också verkets egna undersökningar om taxeringsutfallet för större aktiebolag.

Från statistiska centralbyråns statistik kan man avläsa bl. a. utvecklingen av samtliga aktiebolags beskattningsbara inkomster år för år. Materialet kommer riksrevisionsverket tillhanda i oktober året efter verksamhetsåret.

I samarbete med länsstyrelserna sammanställer riksrevisionsverket under början av hösten varje år statistik över taxeringsutfallet för bolag med ett sammanlagt aktiekapital på mer än 1 miljon kronor.

Ämbetsverket utför sedan en enkätundersökning på ett urval omfattande ungefär 600 bland ovannämnda storbolag. I denna enkätundersökning lämnar de tillfrågade uppgifter om sina förväntade taxerade inkomster för verksamhetsåret i fråga.

De bolag som ingår i den förra undersökningen svarar tillsammans för omkring 3/4 av samtliga aktiebolags taxerade inkomster, de bolag som ingår i urvalet för omkring 2/3.

Resultaten av de senaste årens taxeringsutfall framgår av nedanstående sammanställning (milj. kr.).

	Taxerad inkomst verksamhetsåret		
	1965	1966	1967
Större bolag	2 644	2 148	2 289
Övriga bolag	748	807	803
Samtliga bolag	3 392	2 955	3 092

Av undersökningen i november 1968 framgick att de större bolagen förväntar en ökning av sina taxerade inkomster på 10 % för hela verksamhetsåret 1968 jämfört med 1967.

Riksrevisionsverket bedömer att bolagens taxerade inkomster för verksamhetsåret 1968 kommer att överstiga 1967 års med 10 %. Ämbetsverket har sedan schablonmässigt antagit en årlig stegring på 5 % för verksamhetsåren 1969 och 1970.

Övriga bolag har tidigare med undantag för år 1966 i stort sett uppvisat en inkomstutveckling likartad med de större bolagens varför riksrevisionsverket i sina beräkningar även för dessa bolag antar en ökning på 10 % för verksamhetsåret 1968 och en årlig stegring på 5 % för verksamhetsåren 1969 och 1970.

Resultatet av riksrevisionsverkets inkomstberäkning återges i den härvid fogade tabellen (bilaga C) med specifikation av inkomsterna på driftbudgeten för budgetåret 1969/70. Dessutom har riksrevisionsverket verkställt vissa beräkningar av statsinkomsterna under budgetåren 1970/71—1973/74. Huvudresultatet sammanfattas i en härtill fogad promemoria (bilaga D).

Beträffande de för budgetåret 1969/70 beräknade beloppen för de särskilda inkomsttitlarna får riksrevisionsverket anföra följande.

Driftbudgetens inkomster

A. Skatter, avgifter, m. m.

I. Skatter

1. Skatt på inkomst, förmögenhet och rörelse

Skatt på inkomst och förmögenhet m. m.

G ä l l a n d e b e s t ä m m e l s e r

Allmänt

De skatter och avgifter, som slutligt skall redovisas på inkomsttiteln skatt på inkomst och förmögenhet m. m. under budgetåren 1968/69 och 1969/70, utgörs av:

- statlig inkomstskatt,
- statlig förmögenhetsskatt,
- sjömansskatt,
- folkpensionsavgifter.

Förutom dessa redovisas över titeln andra skatter och avgifter som uppbärs i samband med den allmänna skatteuppbörden, nämligen:

- kommunalskatter,
- vissa skatter och avgifter som skall omföras till andra inkomsttitlar,
- sjukförsäkringsavgifter från de försäkrade (egenavgifter),
- tilläggs pensionsavgifter (egenavgifter),
- avgifter från mindre (s. k. skattedebiterade) arbetsgivare till
 - sjukförsäkringen,
 - tilläggs pensioneringen,
 - yrkesskadeförsäkringen,
 - byggnadsforskningen.

Dessutom redovisas över titeln avgifter från större (s. k. direktdebiterade) arbetsgivare till

- sjukförsäkringen,
- yrkesskadeförsäkringen,
- byggnadsforskningen.

Från inkomsttiteln utbetalas:

- kommunalskatt,
- överskjutande skatt,
- övriga restitutioner,

ersättning till kommuner och allmänna försäkringskassor för minskade

skatteintäkter och sjukförsäkringsavgifter till följd av sjömansskatten, tilläggs pensionsavgifter, yrkesskadeförsäkringsavgifter, byggnadsforskningsavgifter.

Inkomsttiteln belastas vidare med de medel som skall omföras till andra inkomsttitlar, nämligen de debiterade beloppen av:

utskiftningsskatt och ersättningsskatt,

skogsvårdsavgifter,

annuiteter på avdikningslån,

annuiteter på förskott för avlösning av frälseräntor,

allmän varuskatt i vissa fall för jordbruksprodukter (t. o. m. 1969 års taxering),

allmän arbetsgivaravgift (fr. o. m. 1970 års taxering).

I avräkning på de influtna beloppen av sjukförsäkringsavgifter utbetalas från titeln förskott till de allmänna försäkringskassorna.

Skillnaden mellan titelns sammanlagda inkomster och utgifter utgör den nettoinkomst för statsverket, som motsvarar den i riksstaten upptagna inkomsten på titeln skatt på inkomst och förmögenhet m. m.

Statlig inkomstskatt för fysiska personer

Statlig inkomstskatt utgår enligt förordning den 26 juli 1947 (nr 576). Inkomstskattens grundbelopp för fysiska personer m. fl. bestämmes enligt två progressiva skiktskalor, den ena avseende sådana skattskyldiga, för vilka ortsavdrag beräknas enligt de för gift skattskyldig gällande grunderna, och den andra avseende övriga (ensamstående) skattskyldiga. Grundbeloppet utgör genom förordning den 15 december 1961 (nr 623) fr. o. m. 1963 års taxering 10 % av den beskattningsbara inkomsten, om denna icke överstiger 12 000 kr. i den förra skalan och 6 000 kr. i den senare skalan. Upp till nämnda belopp för den beskattningsbara inkomsten utgår sålunda skatten proportionellt, medan vid högre inkomst skatteprocenten är stigande. Skattesatsen är i bägge skalorna maximerad till 65 % för den del av den beskattningsbara inkomsten som överstiger 150 000 kr. Enligt förordning den 9 april 1965 (nr 72) har skatteskalorna ändrats fr. o. m. 1967 års taxering, vilket medför sänkt skatteuttag i skikten över det proportionella skiktet. Ortsavdragen uppgår fr. o. m. 1963 års taxering till 4 500 kr. för gifta och till 2 250 kr. för ogifta.

Enligt förordning den 24 februari 1967 (nr 40) har fr. o. m. 1968 års taxering schablonavdraget för kommunalutskylder vid taxering till statlig inkomstskatt förenklats genom att ett minimiavdrag med 4 500 kr. för makar och s. k. ofullständiga familjer resp. 2 250 kr. för övriga skattskyldiga medges utan hittillsvarande begränsning. Överstiger den under närmast föregående år påförda kommunalskatten minimiavdraget, skall avdrag medges med det faktiskt påförda beloppet.

På familjebeskattningsens område har vissa reformer genomförts fr. o. m. 1961, 1963 och 1967 års taxeringar.

Enligt förordning den 9 april 1965 (nr 71) gäller fr. o. m. 1967 års taxering att förvärvsavdraget utgår med 300 kr. + 25 % av inkomsten, dock högst 3 000 kr. För gifta med minderårigt barn utgår förvärvsavdrag i samband med inkomst av jordbruksfastighet med 1 000 kr. Avdragsrätten för icke hemmavarande barn under 16 år utgår med högst 1 000 kr. för varje barn.

Enligt förordning den 21 maj 1965 (nr 153) kan samtaxerade makar, som båda haft arbetsinkomst, fr. o. m. 1967 års taxering få skatten för arbetsinkomsten beräknad såsom om de blivit särtaxerade för denna inkomst. Den särskilda skatteberäkningen avser statlig inkomstskatt och folkpensionsavgift.

Genom författningar den 31 mars 1955 (nr 122—125) infördes vissa schablonmässigt beräknade minimiavdrag för avgifter för kapital- och sjukförsäkring för fysiska personer samt för utgifter för fullgörande av tjänsten för skattskyldiga, som haft inkomst av tjänst. Vidare infördes vissa extra avdrag för fysiska personer, som haft intäkt av kapital. Dessa bestämmelser tillämpades första gången vid 1957 års taxering. Vissa av de schablonmässiga avdragen har sedermera höjts. Enligt förordning den 6 juni 1968 (nr 421) åtnjuter fysiska personer, som har att erlagga allmän arbetsgivaravgift för inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet, avdrag för sådan avgift, som påförts året näst före taxeringsåret. Förordningen kommer att tillämpas första gången vid taxeringen 1970.

Beträffande särskilt investeringsavdrag vid 1969 års taxering se nedan under statlig inkomstskatt för bolag.

Under budgetåret 1968/69 tillämpas en uttagningsprocent av 100.

Sjömansskatt

Sjömansskatt utgår enligt förordning den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt, vilken trädde i kraft den 1 januari 1959. Den är en definitiv källskatt, som tillfaller staten, men kommunerna skall, liksom de allmänna försäkringskassorna, för varje år beredas ersättning av statsmedel för minskade skatteintäkter resp. sjukförsäkringsavgifter. De inträdda förändringarna i skatteskalorna för den statliga inkomstskatten och reformerna på familjebeskattningsens område tillämpas även i fråga om sjömansskatten.

Statlig inkomstskatt för bolag, ekonomiska föreningar m. m.

Andra skattskyldiga än fysiska personer, oskifta dödsbon och familjestiftelser indelas i beskattningshänseende i följande fyra grupper:

a) svenska aktiebolag, svenska försäkringsanstalter som icke är aktiebolag samt andra utländska juridiska personer än oskifta dödsbon och fa-

miljestiftelser, varvid dock försäkringsanstalter som driver livförsäkringsrörelse hänförs till grupp c,

b) andra svenska ekonomiska föreningar än sambruksföreningar, sparbanker, sparbankernas säkerhetskassa, Sveriges allmänna hypoteksbank, Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, hypoteksföreningar, svenska bostadskreditkassan och bostadskreditföreningar,

c) försäkringsanstalter i den mån de driver livförsäkringsrörelse samt

d) övriga skattskyldiga.

Enligt förordning den 5 juni 1959 (nr 295) utgör den statliga inkomstskatten räknad i procent av den beskattningsbara inkomsten för grupp a) 40 %, för grupp b) 32 %, för grupp c) 10 % samt för grupp d) 15 %.

Enligt förordning den 15 mars 1968 (nr 87) medges skattskyldiga som driver rörelse, jordbruk eller skogsbruk ett särskilt investeringsavdrag vid 1969 års taxering med 10 % av under år 1968 anskaffade maskiner och andra döda inventarier för stadigvarande bruk i verksamheten. Kostnaden skall uppgå till minst 5 000 kr.

Statlig förmögenhetsskatt

Statlig förmögenhetsskatt uttas enligt förordning den 26 juli 1947 (nr 577) av fysiska personer m. fl. Genom förordning den 12 april 1957 (nr 106) höjdes det skattefria beloppet för fysiska personer från 50 000 kr. till 80 000 kr. fr. o. m. 1958 års taxering och genom förordning den 9 april 1965 (nr 73) till 100 000 kr. fr. o. m. 1966 års taxering. Den lägsta skattesatsen är fr. o. m. 1966 års taxering 8 promille. Den högsta, 18 promille, utgår för den del av den beskattningsbara förmögenheten som överstiger 1 000 000 kr. För vissa juridiska personer utgår statlig förmögenhetsskatt med 1 1/2 promille av den del av den beskattningsbara förmögenheten, som överstiger 5 000 kr.

Socialförsäkringsavgifter

I samband med vissa reformer på socialförsäkringens område fr. o. m. den 1 januari 1963 sammanfördes bestämmelserna om sjukförsäkring, folkpensionering och försäkring för tilläggspension i lag om allmän försäkring den 25 maj 1962 (nr 381), varvid de tidigare gällande lagarna om allmän sjukförsäkring, moderskapshjälp, folkpensionering och försäkring för allmän tilläggspension upphävdes.

Sjukförsäkringen finansieras förutom genom statsbidrag av avgifter från de försäkrade och arbetsgivarna. Avgifterna från de försäkrade samt från skattedeberade arbetsgivare uppbärs i samband med den allmänna skatteuppbörden och avgifterna från direktdeberade arbetsgivare uppbärs direkt av riks-försäkringsverket. Enligt lag den 16 juni 1966 (nr 350) har, i samband med höjning av sjukpenningen och utökning av antalet sjukpenningklasser fr. o. m. den 1 januari 1967, avgifterna till sjukförsäkringen höjts.

Arbetsgivaravgifterna har därvid ändrats från 1,5 % av utgiven lön eller ersättning upp till 2 000 kr. till 2,6 % av lön eller ersättning som ej överstiger 7,5 gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet enligt lag om allmän försäkring.

Enligt lag om finansiering av folkpensioneringen den 25 maj 1962 (nr 398) och med ändring enligt lag den 9 april 1965 (nr 74) skall folkpensionsavgift fr. o. m. den 1 januari 1966 utgå med viss procent av den avgiftspliktiges till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst. Enligt lag den 24 februari 1967 (nr 39) skall folkpensionsavgiften fr. o. m. den 1 juli 1967 utgå med 5 % av den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten dock med högst 1 500 kr. för såväl avgiftspliktig som samtaxeras som för annan avgiftspliktig. Folkpensionsavgifterna uppbärs i den allmänna skatteuppbörden och skall som nämnts i det föregående slutligt redovisas på inkomstskattetiteln.

Försäkringen för allmän tilläggspension finansieras med årliga avgifter och med avkastning av fondmedel. Avgifterna utgår efter för året fastställd procentsats och erläggs av arbetsgivare för vad han under året till arbetstagare hos honom utgivit i kontantlön eller naturaförmåner med korrigerings efter vissa regler och av den försäkrade själv i den mån han haft inkomst av annat förvärvsarbete. Procentsatsen utgjorde 3 % för år 1960 och har för vart och ett av de därpå följande åren höjts med en procent så att den för 1964 utgjorde 7 %. För åren 1965—1970 höjs procentsatsen med en halv procent per år och fr. o. m. 1971 med 1/4 % per år så att den kommer att utgöra 11 % år 1974, vilket är det senaste år för vilket procentsats fastställts. De försäkrades egna avgifter, tilläggspensionsavgifter och avgifterna från skattedebiterade arbetsgivare uppbärs i samband med den allmänna skatteuppbörden. Övriga avgifter för tilläggspensioneringen uppbärs direkt av riksförsäkringsverket.

Fr. o. m. den 1 januari 1955 ersattes den dittillsvarande olycksfallsförsäkringen, vars uppgifter delvis övertagits av sjukförsäkringen, av en ny yrkesskadeförsäkring (lag den 14 maj 1954, nr 243). Yrkesskadeförsäkringen finansieras genom avgifter från arbetsgivarna. Ändrade bestämmelser gäller för yrkesskadeförsäkring enligt lag den 25 maj 1962 (nr 408). I lag den 15 december 1967 (nr 919) och förordning den 15 december 1967 (nr 920) om värdesäkring av yrkesskadelivräntor har förordnats om betydande höjningar av livräntorna fr. o. m. den 1 januari 1968.

Byggnadsforskningsavgifter

För vissa arbetsgivare utgår sedan 1955 särskild byggnadsforskningsavgift. Ändrade bestämmelser gäller för byggnadsforskningsavgift enligt förordningar den 4 maj 1962 (nr 134), den 6 mars 1964 (nr 32), den 16 juni 1966 (nr 355), den 9 juni 1967 (nr 308) och den 28 maj 1968 (nr 173).

Kommunal inkomstskatt

De kommunala skatterna utgörs av allmän kommunalskatt med däri ingående församlingsskatt, landstingsmedel och tingshusmedel, allt i form av inkomstskatt beräknad på grundval av inkomst och garantibelopp för fastighet. För den allmänna kommunalskatten gäller bestämmelserna i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370). Landstingsmedel utgår enligt landstingslagen den 14 maj 1954 (nr 319). Tingshusmedel utdebiteras enligt förordning den 31 december 1945 (nr 903) om utdebitering av tingshusmedel.

Genom lag den 16 maj 1957 (nr 200) höjdes fr. o. m. 1959 års taxering de kommunala Ortsavdragen så att de överensstämmer med de statliga.

Fr. o. m. 1961 års taxering gäller på familjebeskattningsens område samma bestämmelser i fråga om den kommunala beskattningen som beträffande den statliga.

Fastighetsskatt

I samband med 1965 års fastighetstaxering har enligt lag den 26 maj 1965 (nr 120) procenttalet för beräkning av garantibeloppet för fastighet sänkts från 2 1/2 % till 2 % att tillämpas fr. o. m. 1966 års taxering.

Uppbörd av skatt

Enligt den fr.o.m. 1954 gällande uppbördsförordningen, utfärdad den 5 juni 1953 (nr 272), med däri enligt förordning den 17 november 1967 (nr 625) vidtagna ändringar skall skattskyldig erlägga preliminär skatt med det belopp, vilket så nära som möjligt kan antagas motsvara i den slutliga skatten ingående skatter och avgifter.

Den preliminära skatten utgår dels i form av preliminär A-skatt, dels i form av preliminär B-skatt. A-skatten utgår enligt skattetabeller eller efter viss procent av uppburen löneinkomst. B-skatten debiteras normalt med det belopp som enligt senaste taxering påförts som slutlig skatt.

Debitering och uppbörd sker gemensamt av krono- och kommunalutskyller inklusive de tidigare nämnda avgifterna. Preliminärskatten förfaller till betalning under mars, maj, juli, september, november och januari under uppbördsåret, vilket omfattar tiden fr. o. m. mars det ena året t. o. m. februari påföljande år. Sedan taxering blivit verkställd och den slutliga skatten uträknats, sker en avräkning, varvid den skattskyldige gottskrivs i fråga om A-skatt det under uppbördsåret influtna beloppet jämte i förekommande fall s. k. särskilt uppdebiterat belopp samt i fråga om B-skatt det debiterade beloppet. Dessutom gottskrivs den skattskyldige sådan preliminärskatt som erlagts efter uppbördsårets utgång (s. k. fyllnadsbetalning av preliminärskatt). Understiger vid avräkningen den gottskrivna preliminära skatten motsvarande slutliga skatt, förfaller skillnaden, om denna är 10 kr. eller

större, till betalning såsom kvarstående skatt under uppbördsterminerna i mars och maj året efter taxeringsåret. Om den kvarstående skatten uppgår till minst en femtedel av den slutliga skatten eller minst 10 000 kr., skall den skattskyldige erlägga ränta för den kvarstående skatten efter avdrag för 1 000 kr. Överstiger däremot den preliminära skatten motsvarande slutliga skatt, återbetalas det överskjutande beloppet, om detta är 10 kr. eller större, till den skattskyldige. Dessutom utgår ränta på den del av det överskjutande beloppet, som överstiger 1 000 kr., dock ej om räntebeloppet understiger 5 kr. Fr. o. m. år 1958 utgör räntesatsen för kvarstående skatt 9 % och för överskjutande skatt 5 %. Räntebeloppet på överskjutande skatt maximerades genom förordning den 13 maj 1960 (nr 155) till 100 000 kr. fr. o. m. 1960 års taxering.

Tillkommande skatt är skatt som skall erläggas i huvudsak på grund av eftertaxering eller enligt beslut om ändrad debitering sedan slutlig skatt påförts.

För inkomst av tjänst, som inte avser bestämd tidsperiod eller som inte uppbärs vid regelbundet återkommande tillfällen skall fr. o. m. 1968 preliminär A-skatt utgå med 30 % av inkomsten mot tidigare 25 %. I vissa fall som t. ex. vid utbetalning av retroaktiva lönebelopp, ackordsersättningar o. dyl. skall preliminär A-skatt utgå enligt grunder som fastställs av centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden.

Överlämnar arbetstagare inte debetsedel på preliminär A-skatt till arbetsgivaren skall avdrag för preliminär A-skatt göras enligt förhöjda skatteskalor. Uppvisar vidare arbetstagare inte debetsedel på slutlig skatt för arbetsgivaren skall avdrag för kvarstående skatt göras vid varje avlöningstillfälle med lika stort belopp som avdraget för preliminär A-skatt.

I proposition den 18 oktober 1968 (nr 159) har föreslagits sådan ändring i uppbördsförordningen att preliminär A-skatt kan uttagas för skattskyldigs sidoinkomster, om detta är särskilt påkallat ur uppbördssynpunkt. Ändringen, som föreslagits träda i kraft den 1 januari 1969, är betingad av bestämmelser om uttagande av preliminär skatt på artistarvode, när det utbetalas.

Arbetsgivarnas skyldighet att verkställa löneavdrag för skatt avser såväl preliminär skatt som kvarstående skatt, varvid gäller, att preliminär skatt utgår i första hand.

I fall, då detta kan förväntas medföra att preliminärskattens slutbelopp bättre kommer att anpassas till den slutliga skatten, äger de lokala skattemyndigheterna att på framställning av den skattskyldige eller på eget initiativ under uppbördsåret vidtaga jämkning av den preliminärskatt, som eljest skulle utgå.

Slutligen bör erinras om att till kommunerna skall enligt särskilda regler utbetalas vad de beslutat utdebitera såsom skatt utan avdrag för restfört belopp. Uppkommande förlust på restantier stannar helt på statsverket.

Inkomstskattetitels utveckling budgetåren 1963/64—1967/68

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Riksstat	8 000,0	9 700,0	11 200,0	12 400,0	13 700,0	14 200,0
Redovisat	8 545,1	10 629,3	11 927,7	12 668,7	12 884,8	.

De uträknade beloppen av de skatter och avgifter som under ifrågavarande period slutligt redovisats på inkomstskattetiteln har sammanställts i nedanstående tablå.

	Taxeringsår				
	1964	1965	1966	1967	1968
	Milj. kr.				
Statlig inkomstskatt	7 180	8 630	10 100	9 782	10 839
Därav: A-längden.....	5 953	7 254	8 675	8 553	9 593
B- och C-längderna....	1 227	1 376	1 425	1 229	1 246
Förmögenhetsskatt	261	294	366	341	374
Folkpensionsavgift	1 268	1 347	1 407	1 591	1 891
Sjömansskatt ¹	112	127	122	138	148
Totalt	8 821	10 398	11 995	11 852	13 252

Om de ovan återgivna beloppen av uträknad skatt jämförs med de redovisade nettoinkomsterna på inkomstskattetiteln framträder vissa olikheter i utvecklingen. Detta sammanhänger med att förskjutningar i tidpunkten för inbetalning av skatt inverkar på det kassamässiga utfallet och med att även andra skatter (främst kommunalskatten) och avgifter än de ovan angivna statsskatterna passerar över titeln, vars kassamässigt redovisade nettoinkomster därigenom påverkas. Efterföljande uppställning är avsedd att belysa utvecklingen av de inkomster och utgifter på inkomstskattetiteln, som tillsammans resulterat i de behållna inkomsterna på titeln. Vissa av beloppen är approximativa.

	1963/64	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68
	Milj. kr.				
<i>Inkomster:</i>					
Prel. A-skatt under terminerna ..	13 000	15 427	17 458	20 249	22 810
Prel. B-skatt under terminerna ..	3 549	3 829	4 302	4 578	4 670
Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt	896	1 205	1 217	1 108	1 253
Kvarstående skatt.....	899	1 126	1 648	1 969	1 837
Socialförsäkringsavgifter från direktdebiterade arbetsgivare m. m.	647	733	830	1 158	1 678
Tillkommande skatt, sjömansskatt, restantier m. m.	442	474	504	625	774
Summa inkomster	19 433	22 794	25 959	29 687	33 022

¹ Influtna belopp under budgetåren 1963/64—1967/68.

	1963/64 Milj. kr.	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68
<i>Utgifter:</i>					
Kommunalskattemedel	7 582	8 690	10 408	12 588	14 423
Överskjutande skatt	1 484	1 461	1 265	1 484	1 949
Övriga restitutioner	67	61	67	147	135
Utbetalningar till allmänna försäkringskassorna, m. m.	1 550	1 705	1 982	2 469	3 265
Utbetalningar till allmänna pensionsfonden	171	214	274	294	327
Omföringar	34	34	35	36	38
Summa utgifter	10 888	12 165	14 031	17 018	20 137
Inkomster utöver utgifter	8 545	10 629	11 928	12 669	12 885

B e r ä k n i n g a v t i t e l n s i n k o m s t e r

Preliminärskatteinkomsterna utgör de dominerande posterna bland inkomstitelns bruttoinkomster. De har utvisat en snabb och oavbruten stegring under budgetåren 1963/64—1967/68. För bedömning av preliminärskatteuppbörden under innevarande budgetår lämnar uppbördsstatistiken vägledning. Denna statistik omfattar förutom uppgifter om influtna belopp av preliminär A- och B-skatt även uppgifter om kvarstående skatt och tillkommande skatt. Med hjälp av nämnda statistik har uppbörden kunnat följas t. o. m. uppbördsterminen i september 1968.

Vad beträffar den *preliminära A-skatten* följer denna med hänsyn till sin karaktär av egentlig källskatt nära löneinkomsternas förändringar. Den faktiska uppbörden av preliminär A-skatt under uppbördsterminerna i juli och september uppbördsåret 1968—69 överensstämmer väl med vad som räknades med i april. Att döma av de uppgifter, som nu föreligger angående den totala uppbörden för novemberterminen, kan även för denna räknas med ungefär samma belopp som i april. Sammanlagt för de fyra sista terminerna av innevarande uppbördsår beräknas inflödet av preliminär A-skatt öka med ca 42 milj. kr. i jämförelse med aprilberäkningen.

Vid beräkningen av uppbörden av preliminär A-skatt under nästkommande uppbördsår har riksrevisionsverket utgått från den förutsedda stegringen av lönesumman under 1969 (jfr s. 16). I höjande riktning påverkas uppbörden även av en höjning av den kommunala utdebiteringen — enligt preliminära uppgifter med 91 öre per inkomstskattekrona från den under 1968 gällande medelutdebiteringen av 19,34 kr.

Inkomsterna av *preliminär B-skatt* under de ordinarie uppbördsterminerna av innevarande uppbördsår kommer enligt tillgängliga uppgifter att bli mindre än vad som förutsattes vid beräkningen i april 1968. Preliminär B-skatt debiteras normalt med det belopp som senast påförts som total slutlig skatt. Detta betyder, att de kända resultaten av 1967 års taxering legat till grund för den debiterade B-skatten för innevarande uppbördsår. På

samma sätt kommer det nu kända resultatet av 1968 års taxering att ligga till grund för den debiterade B-skatten för nästkommande uppbördsår och taxeringsresultatet vid 1969 års taxering för den debiterade B-skatten för uppbördsåret 1970—71. De skattskyldiga, som erlägger preliminär B-skatt, har emellertid möjlighet att begära jämkningar i den preliminära B-skatten. Av denna anledning har den debiterade B-skatten väsentligt brukat avvika från senast kända slutliga skatt. En något ökad uppbörd av preliminär B-skatt kan väntas under uppbördsåret 1969—70.

Jämsides med beräkningarna av preliminärskatteuppbörden har riksrevisionsverket uppskattat vad som kommer att påföras de skattskyldiga i slutlig skatt vid 1969 och 1970 års taxeringar. Vid beräkningen har, förutom med påförda inkomst- och förmögenhetsskatter, räknats med påförda folkpensionsavgifter och debiterade sjukförsäkrings- och tilläggs-pensionsavgifter till följande belopp. Som jämförelse har även de påförda avgifterna enligt 1968 års taxering medtagits (prel. siffror).

	Taxeringsår 1968 Milj. kr.	1969	1970
Folkpensionsavgifter	1 891	2 260	2 440
Sjukförsäkringsavgifter	1 216	1 510	1 670
Tilläggs-pensionsavgifter	339	380	420

Med utgångspunkt från ovan nämnda beräkningar av vad som kommer att påföras de skattskyldiga i slutlig skatt vid 1969 års och 1970 års taxeringar kan man räkna med ett betydande utrymme för *fyllnadsbetalningar* av preliminärskatt efter utgången av uppbördsåren 1968—69 resp. 1969—70. Under våren 1968 inflöt fyllnadsbetalningar av preliminärskatt med 1 253 milj. kr., varav bolagen svarade för 510 milj. kr. (41 %).

Riksrevisionsverket räknar med att bolagen kommer att verkställa fyllnadsbetalningar under våren 1969 och våren 1970 i sådan omfattning, att för deras del den kvarstående skatten vid taxeringarna 1969 och 1970 blir av ungefär samma storlek som den överskjutande skatten. Riksrevisionsverket anser sig vidare med hänsyn till inkomstutvecklingen böra räkna med att övriga fyllnadsbetalningar kommer att bli av betydande omfattning såväl under våren 1969 som under våren 1970. Under dessa förutsättningar beräknar riksrevisionsverket de totala fyllnadsbetalningarna till 1 300 milj. kr. under våren 1969 och till 1 500 milj. kr. under våren 1970.

Riksrevisionsverket har ansett sig böra uppskatta under budgetåren 1968/69 och 1969/70 totalt inflytande preliminär A- och B-skatt inklusive fyllnadsbetalningar av preliminärskatt, till 31 600 resp. 34 740 milj. kr. Det bör understrykas, att de angivna beloppen är osäkra inom vida marginaler. Utöver de svårigheter som alltid föreligger vid inkomstberäkningarna, främst då att bestämma skatteunderlagets utveckling och att bedöma effekten av att en del skattskyldiga i viss utsträck-

ning kan välja tidpunkt för skatternas erläggande, har tillkommit andra svårigheter som här bör omnämnas. Effekten av dels schabloniseringen av kommunalskatteavdraget och dels den s. k. frivilliga särbeskattningen har fått fullt genomslag fr. o. m. budgetåret 1968/69. För båda dessa skatte-reformer har det saknats statistiskt primärmaterial, vilket medfört att det varit mycket svårt att vid inkomstberäkningarna i full utsträckning göra de analyser som riksrevisionsverket hade önskat.

Allteftersom den nya ADB-tekniken på uppbördsområdet kan tas i anspråk för att producera visst statistiskt material som är relevant för inkomstberäkningarna kommer dessa att grundas på ett bättre sakunderlag än som hittills varit möjligt.

Såsom förut nämnts blir i samband med att ett visst års preliminärskatt avräknas från den slutliga skatten för samma år det belopp, som återstår att erlægga, påfört de skattskyldiga såsom *kvarstående skatt*, under det att vad som betalats för mycket i preliminärskatt skall återbetalas som *överskjutande skatt*. Den inflytande kvarstående skatten kommer sedan att ingå bland inkomstskattetitels inkomster, medan utbetalningarna av överskjutande skatt upptas bland titels utgifter.

Omfattningen av den kvarstående och den överskjutande skatten, som belyser preliminärskattebetalningarnas bristande anpassning till de slutligt debiterade skatterna, framgår av följande uppgifter. I tablån, som även omfattar den slutliga skatten med fördelning på A-längd och B- och C-längd, har även införts procenttal, som visar storleken av den kvarstående skatten och den överskjutande skatten jämförd med den enligt resp. taxering påförda slutliga skatten.

Tax- eringsår	Slutlig skatt			Kvarstående skatt			%	Överskjutande skatt			%
	A-längd	B- och C-längd	Summa	A-längd	B- och C- längd	Summa		A-längd	B- och C-längd	Summa	
1963	13 090	1 790	14 880	965	104	1 069	7,2	1 311	172	1 484	10,0
1964	14 970	2 003	16 973	1 216	125	1 341	7,9	1 278	184	1 461	8,6
1965	17 871	2 327	20 198	1 800	174	1 974	9,8	1 105	160	1 265	6,3
1966	21 092	2 465	23 557	2 166	209	2 375	10,1	1 260	224	1 484	6,3
1967	23 026	2 258	25 284	2 083	193	2 276	9,0	1 699	250	1 949	7,7
1968	25 702	2 327	28 029	2 148	226	2 374	8,5	2 129	370	2 499	8,9

Som framgår av tablån har den kvarstående skatten överstigit den överskjutande under taxeringsåren 1965—1967 medan förhållandet varit omvänt under taxeringsåren 1963, 1964 och 1968. Beträffande sistnämnda taxeringsår kan nämnas att den ovanligt höga överskjutande skatten, 2 499 milj. kr. bl. a. torde kunna förklaras av att nya preliminärskatttabeller, i vilka effekten av schabloniseringen av kommunalskatteavdraget inräknats, gällde först fr. o. m. den 1 juli 1967. Vid 1968 års taxering påverkade effekten av schabloniseringen hela inkomståret 1967.

Enligt uppgifter avseende 1968 års taxering, fördelar sig den kvarstående skatten med 2 148 milj. kr. på fysiska personer och 226 milj. kr. på aktiebolag m. fl. Räntan på den kvarstående skatten uppgår till 96 milj. kr. Återbetalningarna av överskjutande skatt fördelar sig med 2 129 milj. kr. på fysiska personer och 370 milj. kr. på övriga skattskyldiga. Räntan på överskjutande skatt uppgår till 40 milj. kr.

Riksrevisionsverket har räknat med att den kvarstående skatten i motsats till föregående år kommer att överstiga den överskjutande skatten vid 1969 års taxering. Beträffande beloppen för den kvarstående och överskjutande skatten räknar riksrevisionsverket med att de blir av storleksordningen 2 600 milj. kr. resp. 2 000 milj. kr.

Den kvarstående skatt, som påförs enligt taxeringarna 1968 och 1969, skall erläggas under budgetåren 1968/69 resp. 1969/70. Under dessa budgetår utbetalas även den överskjutande skatten enligt nämnda taxeringar. Vid beräkningen av de belopp, varmed kvarstående skatt kommer att inflyta, får hänsyn tagas till att en del av de påförda beloppen icke erläggs i rätt tid utan blir restförda. Den inflytande kvarstående skatten uppskattas för budgetåret 1968/69 till 1 970 milj. kr. och för budgetåret 1969/70 till 2 160 milj. kr.

Såsom av det föregående framgått redovisas även *vissa socialförsäkringsavgifter* från direktdebiterade arbetsgivare över inkomstskattetiteln. Med ledning av de uppgifter, som lämnats av riks-försäkringsverket i skrivelse till riksrevisionsverket den 8 november 1968, kan dessa bidrag och avgifter beräknas komma att uppgå till 1 970 milj. kr. för innevarande och till 2 070 milj. kr. för nästföljande budgetår. I dessa belopp har medräknats statens arbetsgivarbidrag.

Slutligen beräknar riksrevisionsverket inflytande restantier, sjömansskatt, tillkommande skatt m. m. till 900 milj. kr. för budgetåret 1968/69 och till 950 milj. kr. för budgetåret 1969/70.

Under hänvisning till det anförda beräknar riksrevisionsverket, på sätt framgår av på s. 32 intagen sammanfattning, samtliga inflytande inkomster på titeln skatt på inkomst och förmögenhet m. m. under budgetåret 1968/69 till 36 440 milj. kr. och under budgetåret 1969/70 till 39 920 milj. kr.

Beräkning av titelns utgifter

Den mest betydande posten på utgiftssidan utgörs av *utbetalningarna av kommunalskattemedel*. Staten uppbär primärt hela källskatteuppbörden. Kommunerna erhåller för varje kalenderår förskott grundat på senast kända taxering och den aktuella utdebiteringen. När taxeringsresultatet för ifrågavarande kalenderår föreligger sker slutavräkning, varvid saldot mellan slutligt uträknade belopp och uppburna förskott tillgodoräknas kommunerna eller statsverket allteftersom förskotten understiger eller överstiger de

slutligt uträknade beloppen. I kommunernas fordran på statsverket, som framräknas per den 1 januari varje kalenderår, ingår sålunda vid stigande skatteunderlag såväl förskott som slutavräkningsmedel. Kommunernas fordran utbetalas varannan månad med i princip en sjättedel av årsbeloppet vid varje tillfälle.

Inkomstskattetiteln har under första delen av budgetåret 1968/69 belastats med utbetalningar till kommunerna med ca 7 580 milj. kr. Härtill kommer kommunernas andel av sjömansskatten på omkring 70 milj. kr. För kalenderåret 1969 skall utbetalningarna av förskott grundas på skatteunderlaget enligt 1968 års taxering. Enligt uppgifter från statistiska centralbyrån om den beskattningsbara inkomstens storlek och om den kommunala utdebiteringen har riksrevisionsverket beräknat utbetalningarna av förskott på kommunal inkomstskatt under kalenderåret 1969 till 14 400 milj. kr. Slutavräkningen på det under kalenderåret 1967 utbetalade förskottet på kommunal inkomstskatt har beräknats till omkring 2 130 milj. kr. Sammanlagt skulle sålunda utbetalningarna under kalenderåret 1969 kunna beräknas till omkring 16 530 milj. kr. (exkl. sjömansskatt på ca 70 milj. kr.). Hälften av detta belopp skall utbetalas under senare hälften av budgetåret 1968/69. Utbetalningarna av kommunalskattemedel under budgetåret 1968/69 kan sålunda beräknas till ca 15 910 milj. kr.

Motsvarande utbetalningar under budgetåret 1969/70 skulle enligt det föregående för budgetårets första hälft uppgå till omkring 8 330 milj. kr. (inkl. sjömansskatt 70 milj. kr.). För senare hälften av samma budgetår kan utbetalningarna med utgångspunkt från den antagna inkomstutvecklingen under år 1968 samt under förutsättning av en kommunal medelutdebitering som med 25 öre per inkomstskattekrona överstiger den för 1969 gällande utdebiteringen beräknas till omkring 8 830 milj. kr. Statens utbetalningar av kommunalskattemedel under budgetåret 1969/70 skulle enligt dessa beräkningar komma att uppgå till ca 17 160 milj. kr. De beräknade utbetalningarna av kommunalskattemedel under kalenderåren 1968, 1969 och 1970 samt budgetåren 1968/69 och 1969/70 har sammanställts i följande tablå (milj. kr.).

	Kalenderår 1968	1969	1970	Budgetår 1968/69	1969/70
1:a halvåret	7 580	8 270	8 830	7 640	8 330
2:a halvåret	7 640	8 330	8 910	8 270	8 830
Summa	15 220	16 600	17 740	15 910	17 160

Från riksstatstiteln skall vidare återbetalas *överskjutande preliminärskatt*. Såsom framgått av det föregående uppgår denna för budgetåret 1968/69 till ca 2 500 milj. kr. För budgetåret 1969/70 har den beräknats till 2 000 milj. kr. Härtill kommer *restitutioner* på grund av nedsättning i taxering m. m., vilka uppskattats till 100 milj. kr. för vardera budgetåret.

Till de allmänna försäkringskassorna skall utbetalas förskott och slutavräkningsbelopp avseende avgifter från direktdebiterade och skattedebiterade arbetsgivare samt skattedebiterade egenavgifter. Med ledning av uppgifter i riksförsäkringsverkets ovannämnda skrivelse beräknar riksrevisionsverket ifrågavarande utbetalningar till 3 560 milj. kr. för budgetåret 1968/69 och till 3 880 milj. kr. för budgetåret 1969/70. Riksrevisionsverket har vidare förutsatt, att förskott på avgifter till försäkringskassorna under nästkommande budgetår endast kommer att utgå med det belopp som utöver avräkningsmedlen erfordras för att täcka kassornas medelsbehov.

Under budgetåren 1968/69 och 1969/70 kommer vid 1968 och 1969 års taxeringar skattedebiterade avgifter till tilläggspensioneringen att utbetalas till allmänna pensionsfonden. Med ledning av uppgifter från riksförsäkringsverket och länsstyrelserna beräknar riksrevisionsverket ifrågavarande utbetalningar till 360 milj. kr. för budgetåret 1968/69 och till 400 milj. kr. för budgetåret 1969/70.

Titeln skall slutligen belastas med omföringar av utskiftnings- och ersättningskatt, skogsvårdsavgifter och vissa annuiteter samt allmän varuskatt i vissa fall för jordbruksprodukter. Sammanlagt kan de ifrågavarande omföringarna beräknas uppgå till omkring 40 milj. kr. för vardera budgetåret 1968/69 och 1969/70.

Enligt det föregående har riksrevisionsverket på sätt framgår av på s. 32 intagen sammanfattning beräknat titelns utgifter för budgetåret 1968/69 till 22 470 milj. kr. samt för budgetåret 1969/70 till 23 580 milj. kr.

Avsättningar till och återföringar från budgetutjämningsfonden av kommunalskattemedel

Genom beslut av 1952 års riksdag inrättades en fond för reglering av utbetalningarna av kommunalskattemedel. Fonden ingår som en del av budgetutjämningsfonden och avsättningar och återföringar berör sålunda icke de redovisade inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet m. m.

I riksstaten för budgetåret 1968/69 har räknats med en nettoåterföring av kommunalskattemedel från budgetutjämningsfonden på 250 milj. kr. De avsättningar och återföringar, som enligt nu föreliggande beräkningar bör verkställas under budgetåren 1968/69 och 1969/70, framgår av följande sammanställning:

	1968/69 Milj. kr.	1969/70
Avsättning	1 400	1 400
Återföring	1 750	1 675
Nettoåterföring	— 350	— 275

Sammanfattning av beräkningarna

De beräkningar av inkomsterna och utgifterna på inkomstskattetiteln, för vilka redogjorts i det föregående, kan sammanfattas på följande sätt. Som jämförelse har även medtagits motsvarande belopp för det avslutade budgetåret 1967/68. Beloppen anges i milj. kr.

<i>Inkomster:</i>	1967/68	1968/69	1969/70
Prel. A-skatt under terminerna	22 810	25 570	28 180
Prel. B-skatt under terminerna	4 670	4 730	5 060
Fyllnadsbetalningar av preliminärskatt	1 253	1 300	1 500
Kvarstående skatt	1 837	1 970	2 160
Socialförsäkringsavgifter från direktdebiterade arbetsgivare m. m.	1 678	1 970	2 070
Tillkommande skatt, sjömansskatt, restantier m. m.	774	900	950
Summa inkomster	33 022	36 440	39 920
<i>Utgifter:</i>			
Kommunalskattemedel	14 423	15 910	17 160
Överskjutande skatt	1 949	2 500	2 000
Övriga restitutioner	135	100	100
Utbetalningar till allmänna försäkringskassor- na, m. m.	3 265	3 560	3 880
Utbetalningar till allmänna pensionsfonden ..	327	360	400
Omföringar	38	40	40
Summa utgifter	20 137	22 470	23 580
Inkomster utöver utgifter	12 885	13 970	16 340

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln skatt på inkomst och förmögenhet m. m. för budgetåret 1968/69 till 14 000 000 000 kr. och föreslår, att titeln för budgetåret 1969/70 uppförs med 16 300 000 000 kr.

Kupongskatt

Enligt förordning den 12 februari 1943 (nr 44) om kupongskatt skall i utlandet bosatta och vissa med dem likställda aktieägare erlægga inkomstskatt i form av kupongskatt för utdelning på aktie i svenskt aktiebolag. Kupongskatten utgår enligt förordning den 23 februari 1956 (nr 104) med 30 % av utdelningen. Enligt avtal med vissa länder gäller särskilda bestämmelser för därav berörda skattskyldiga. Skatten innehålls när utdelningen lyfts och inbetalas av bolagen till ett under länsstyrelsen i Stockholms län lydande organ, benämnt kupongskattekontoret.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Riksstat	8,0	9,0	9,0	15,0	12,0
Redovisat	8,7	9,2	11,2	10,1	.

I skrivelse till riksrevisionsverket den 9 oktober 1968 har länsstyrelsen i Stockholms län beräknat inkomsten av kupongskatt till 13 milj. kr. för budgetåret 1968/69 och till 13,5 milj. kr. för budgetåret 1969/70.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln kupongskatt för budgetåret 1968/69 till 13 000 000 kr. och föreslår, att titeln för budgetåret 1969/70 uppförs med 13 500 000 kr.

Utskiftningsskatt och ersättningsskatt

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Riksstat	1,0	1,0	1,0	2,0	1,0
Redovisat					
Inkomster	1,1	3,7	2,3	1,6	.
Utgifter	—	—	2,4	—	.
Nettoredovisat	1,1	3,7	—0,1	1,6	.

Vid 1968 års taxering uppgår enligt uppgift från statistiska centralbyrån den uträknade utskiftningsskatten till 1,2 milj. kr.

Riksrevisionsverket beräknar inkomsterna på titeln utskiftningsskatt och ersättningsskatt för budgetåret 1968/69 till 1 000 000 kr. och föreslår, att titeln för budgetåret 1969/70 uppförs med likaledes 1 000 000 kr.

Skogsvårdsavgifter

Enligt förordning den 28 juni 1946 (nr 324) om skogsvårdsavgift skall sådan avgift erläggas för jordbruksfastighet, vilken vid fastighetstaxering åsatts särskilda värden för skogsmark och växande skog, dock med vissa undantag. Avgiften utgår i förhållande till nämnda taxeringsvärden, dock med högst en och en halv promille. För varje år bestämmes med vilket promilletal avgiften för det året skall utgå.

De beräknade och redovisade inkomsterna på titeln under de senaste budgetåren framgår av följande sammanställning (milj. kr.).

Budgetår	1964/65	1965/66	1966/67	1967/68	1968/69
Riksstat	10,2	10,2	10,2	10,2	10,2
Redovisat	10,1	10,4	10,4	9,9	.